

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Valentina Papić Bogadi

**UTJECAJ NJEMAČKOGA JEZIKA
NA HRVATSKO NAZIVLJE
U POLJOPRIVREDNOJ STRUCI**

DOKTORSKI RAD

Mentor: dr. sc. Slađan Turković

Zagreb, 2015.

University of Zagreb

Faculty of Humanities and Social Sciences

Valentina Papić Bogadi

INFLUENCE OF GERMAN LANGUAGE ON CROATIAN TERMINOLOGY IN THE FIELD OF AGRICULTURE

DOCTORAL THESIS

Supervisor: Ph. D. Slađan Turković

Zagreb, 2015

O mentoru

Sladjan Turković rođen je 1973. u Varaždinu. 1996. završava studij germanistike i latinskog jezika i rimske književnosti na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a 2001. na istom fakultetu završava poslijediplomski znanstveni studij lingvistike. Od 1997. do 2000. radi kao znanstveni novak na projektu *Njemačko-hrvatske jezične veze* (Odsjek za germanistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu). Doktorirao je s temom o osobitostima njemačkog jezika u djelima hrvatskih autora od 16.-19. stoljeća. Od 2000. do 2006. radi kao asistent i viši asistent, a 2006. je izabran u zvanje docenta na Odsjeku za germanistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

Sažetak

Kroz ovaj su rad u teorijskom dijelu definirane osnovne značajke jezičnog posuđivanja s naglaskom na jezično posuđivanje na leksičkoj razini. Rad također daje detaljan pregled povijesti hrvatsko-njemačkog jezičnog dodira od 16. pa do početka 21. stoljeća u kontekstu društveno-političkih prilika kojima se objašnjava integracija njemačkih posuđenica vezanih uz različite struke u hrvatski jezik na području sjeverozapadne Hrvatske koji je nekoć bio dijelom Vojne krajine.

Kako bi se utvrdile i analizirale njemačke posuđenice i prevedenice u jeziku poljoprivredne struke, istraživanje je vršeno na korpusu tekstova koji čine stručni i znanstveni časopisi iz dvaju razdoblja: s početka 20. stoljeća ("Gospodarska smotra" koju je izdavalo Kraljevsko gospodarsko-šumarsko učilište u razdoblju od 1909. - 1919.), te iz prvog desetljeća 21. stoljeća (Agronomski glasnik, Poljoprivredna znanstvena smotra). Na taj su način komparativnom metodom uspoređene sličnosti i razlike vezane uz strukturu i ukupan broj njemačkih posuđenica s vremenskim odmakom od jednoga stoljeća. Anketiranjem informanata na terenu usporedilo se poznavanje i upotreba njemačkih posuđenica vezanih uz poljoprivrednu struku od strane poljoprivrednika i agronoma, te su primjeri sakupljeni analizom istraživačkog korpusa i rezultata terenskog istraživanja analizirani i klasificirani. Dodatno je utvrđeno u kojoj su mjeri njemačke posuđenice razumljive poljoprivrednicima i stručnjacima s područja agronomije, te koje su posuđenice u većoj mjeri zastupljeni u govoru i pisanim izvorima.

Kako se njemačke posuđenice u području poljoprivredne struke do sada nisu sustavno istraživale, a s obzirom na intenzivnu suradnju Hrvatske sa zemljama njemačkog govornog područja vezanu uz razvoj poljoprivrede, rezultati ovog istraživanja su praktično primjenjivi u području poljoprivredne struke na način da rješavaju dvojbe vezane uz upotrebu njemačkih posuđenica i prevedenica u kontekstu jezičnih i terminoloških zakonitosti koje obuhvaćaju jednoznačnost i razumljivost, a koje se često javljaju u jeziku struke. Metodologija istraživanja i korištene statističke metode analize istraživačkog korpusa mogu se koristiti kao alat za provedbu istraživanja u dodirnom jezikoslovlju u kontekstu stručnog nazivlja.

Ključne riječi: dodirno jezikoslovlje, jezični standard, posuđenice, prevedenice, adaptacijski procesi

Summary

This thesis provides systematic research, identification and categorisation of German loanwords in Croatian language of agriculture. The first part of the thesis provides an outline of basic principles of language borrowing with emphasis on borrowing on the lexical level, followed by a detailed overview of the history of Croatian-German language contact from the 16th to the beginning of the 21st century in the context of socio-political situation that resulted in integration of German loanwords related to various professions in Croatian language in those areas of Croatia that were once a part of the Military Frontier.

Within the conducted research German loanwords in Croatian language of agriculture were analysed through analysis of written source material and through interviews with farmers and people involved in agricultural production in the area of Koprivnica-Križevci County. Field research was primarily focused on the area of Koprivnica-Križevci County, mainly on the settlements of Križevci and Koprivnica, and villages Marinovec, Vojakovac, Vojakovački Kloštar, Kalnik, Široko Brezje, Ravenska Kapela and Vinarec, with a couple of informants from Zagreb and Međimurje – regions where the influence of German is visible based on a large number of German loanwords in the informal speech of local inhabitants.

This research consisted of several stages: research of written source material from two periods (from 1909 to 1919 and from 2000 to 2010) and elaboration of corpus consisting of German loanwords in the language of agriculture followed by field research at various types of agricultural farms, discussions with professional agronomists and analysis of results with elaboration of glossary of agriculture related loanwords.

Corpus of written texts consisted of agriculture related journals from two periods. The first journal “Gospodarska smotra” was issued by the Royal Agriculture and Forestry College in the period from 1909 to 1919. The journal was published on a monthly basis, and corpus analysis resulted in a considerable number of agriculture related loan words due to intense German-Croatian language contact that was present in Križevci area at that particular time. The second part of the corpus consisted of specialized dictionaries and journals in the field of agriculture dating from the first decade of the 21st century (Agronomski glasnik, Poljoprivredna znanstvena smotra etc.), and it provided the possibility to compare the number of German loanwords in professional written texts within the period of one century. Analysis of written texts targeted various parts of agriculture (plant production, livestock breeding etc.) and it resulted with a collection of some six hundred agriculture related German loan words.

Interviews of farmers and agronomists were administered in the period from April 2012 to July 2012. Informants were selected based on their agricultural practice and level of education with the objective of identification of agriculture related loanwords in various segments of agriculture. Majority of informants were between 20 and 60 years of age.

Based on conducted research it can be concluded that German language to a large extent influenced the development of Croatian agriculture related terminology. The field research indicated the biggest number of loanwords that were directly transferred from the original language with very few adaptation processes. These loanwords are primarily used in informal communication and are not regarded as a part of formal register, although for some of them there is no adequate word or expression in standard Croatian language. Examples of loan translations are rare in corpus elaborated based on the conducted field research.

One part of German loanwords in Croatian language of agriculture was obtained through introspection of the researcher, since the author is a native speaker of the dialect of Križevci area where the field research was conducted.

Analysis of written texts from the beginning of the last century provides insight in development of professional terminology in the field of agriculture. Influence of the German language is supported by the fact that due to lack or non-existence of Croatian terminology scientists that published their papers at that time used translations of German expressions followed by original German expression in the brackets for better understanding. Further analysis proved that the majority of those loan translations became integrated in the lexical system of the Croatian language and is regarded as standard Croatian agriculture related terminology.

Analysis of professional and scientific papers from the first decade of the 21st century also points to that fact that the influence of linguistic purism resulted in development of a large number of loan translations. The number of standartized loanwords is considerably lower from the number of loan translations developed my means of direct translation from the German language. Croatian language of agriculture is marked by a large number of expressions that are direct translations of German compound words.

Experts agronomists state that in written communication, i.e. in scientific and professional papers they use standardized expressions that are occasionally not understood by general public and that in spoken communication with farmers and agricultural producers they

resort to using loanwords noted in the first part of the field research. It can be stated that agronomists use expressions that belong to standard Croatian language in communication with their colleagues, whereas in communication with general public and agricultural producers they use German loanwords with the objective of better mutual understanding.

Farmers and agricultural producers occasionally fail to understand Croatian equivalents of the German loan words and in spoken communication they very often resort to using German loanwords, which proves the initial thesis of significant influence of the German language on Croatian terminology in the field of agriculture.

Keywords: contact linguistics, standard language, loanwords, loan translations, adaptation processes

SADRŽAJ

1. UVOD	1
<i>1.1. Teorijska podloga i aktualne relevantne spoznaje</i>	<i>1</i>
<i>1.2. Praktična primjenjivost spoznaja</i>	<i>2</i>
<i>1.3. Uže područje rada</i>	<i>3</i>
<i>1.4. Ciljevi istraživanja.....</i>	<i>3</i>
<i>1.5. Metodološki postupci</i>	<i>3</i>
<i>1.6. Struktura rada.....</i>	<i>4</i>
2. TEMELJNI POJMOVI VEZANI UZ DODIRNO JEZIKOSLOVLJE.....	5
2.1. Jezični dodir.....	5
2.3. Dvojezičnost i višejezičnost	10
2.4. Miješanje jezika i miješani jezici	12
2.4. Interferencija i integracija.....	15
2.3. Jezično posuđivanje na leksičkoj razini.....	18
3. POVIJEST NJEMAČKO-HRVATSKOG JEZIČNOG DODIRA.....	21
3.1. Prvi kontakti lokalnog stanovništva s njemačkim jezikom.....	21
3.2. Hrvatska za vrijeme Vojne krajine.....	23
3.3. Hrvatsko-njemački jezični dodir u 19. stoljeću	27
3.4. Hrvatsko-njemački jezični dodir u 20. stoljeću	30
4. JEZIČNI STANDARD I STATUS POSUĐENICA U STRUČNOM NAZIVLJU	33
4.1. Stvaranje stručnoga nazivlja	33
4.2. Jezično posuđivanje i jezični purizam	34

5. NJEMAČKA POSUĐENICA ILI GERMANIZAM.....	38
5.1. <i>Prilagodba njemačkih posuđenica.....</i>	38
6. OSNOVNE ZNAČAJKE JEZIKA STRUKE.....	40
6.1. <i>Glavne karakteristike znanstvenog funkcionalnog stila</i>	41
6.2. <i>Jezik struke i norma</i>	42
6.3. <i>Prevedenice u stručnom nazivlju</i>	46
7. O ISTRAŽIVANJU	48
7.1. <i>Metodologija istraživanja.....</i>	48
7.3. <i>Korpus iz pisanih tekstova</i>	48
8. IZRAVNI UTJECAJ NJEMAČKOGA JEZIKA NA STVARANJE HRVATSKOGA NAZIVLJA POLJOPRIVREDNE STRUKE.....	50
8.1. <i>Nedostatak adekvatnog nazivlja</i>	51
8.2. <i>Njemački stručni pojmovi u časopisu “Gospodarska smotra”</i>	55
8.2. <i>Odabir informanata i provođenje terenskog istraživanja.....</i>	67
8.3. <i>Obrada podataka dobivenih analizom korpusa i terenskog istraživanja</i>	70
8.3.1. <i>STATISTIČKA ANALIZA POSUĐENICA PRIKUPLJENIH U SKLOPU TERENSKOG ISTRAŽIVANJA</i>	102
8.4. <i>Analiza njemačkih posuđenica pronađenih u pisanom korpusu s početka 20. stoljeća.....</i>	105
8.4.1. <i>STATISTIČKA ANALIZA IZRAZA PRIKUPLJENIH U STRUČNIM TEKSTOVIMA IZ PRVOG DESETLJEĆA 20. STOLJEĆA</i>	129
8.5. <i>Analiza posuđenica zabilježenih u pisanom korpusu kojeg čine časopisi i rječnici iz 21. stoljeća</i>	132

8.5.1. ANALIZA POSUĐENICA PRIKUPLJENIH U STRUČNIM TEKSTOVIMA IZ PRVOG DESETLJEĆA 21. STOLJEĆA	173
8.6. <i>Usporedba rezultata statističke analize iz sva tri dijela istraživačkog korpusa</i>	176
9. ZAKLJUČAK	181
10. POPIS NASLOVA KOJI ČINE ISTRAŽIVAČKI KORPUS	184
10.1. <i>Stručni tekstovi s početka 20. stoljeća</i>	184
10.2. <i>Stručni tekstovi iz prvog desetljeća 21. stoljeća</i>	185
10.3. <i>Izvori koji su korišteni za analizu prikupljenih posuđenica</i>	191
10.3.1. BIBLIOGRAFSKI IZVORI	191
10.3.2. IZVORI S INTERNETA	193
11. GLOSAR	195
12. POPIS LITERATURE	220
13. ŽIVOTOPIS AUTORA	227
13.1. <i>Popis radova</i>	227

1. UVOD

Utjecaj njemačkog jezika na govor stanovništva sjeverozapadne Hrvatske jasno je vidljiv zbog velikog broja preuzetih posuđenica. Te su posuđenice u većoj mjeri prisutne u neformalnoj upotrebi govornog jezika, no nalazimo ih i u jeziku vezanom uz različite struke. Tako i razvoj poljoprivrede sa sobom donosi potrebu za novim nazivljem vezanim uz nove proizvode, alate i tehnologije. Kako su hrvatsko-njemačke jezične veze upravo u području razvoja poljoprivrede izuzetno intenzivne u vrijeme Vojne krajine i Austro-Ugarske monarhije (tijekom 18. i 19. stoljeća osnovane su brojne poljodjelske škole diljem Hrvatske, dok sustavno školstvo u poljoprivredi počinje 1860. kada je u Križevcima osnovano Kraljevsko gospodarsko-šumarsko učilište) tako je i većina već posuđenog nazivlja njemačkoga podrijetla. Razlog tome je činjenica da su sve inovacije vezane uz razvoj poljoprivrede dolazile iz zemalja njemačkog govornog područja, primarno iz Austrije i Njemačke, s kojima je poljoprivredna struka u Hrvatskoj imala najintenzivnije kontakte. Stoga je predmet ovog rada sustavno istražiti njemačke posuđenice i prevedenice vezane uz poljoprivrednu struku.

1.1. Teorijska podloga i aktualne relevantne spoznaje

Rad se oslanja na dosadašnja istraživanja u području dodirnog jezikoslovlja. (Glovacki-Bernardi, Z. (1998): *Deutsche Lehnwörter in der Stadtsprache von Zagreb*; Medić I. (19--): *Kulturno-historijsko značenje i lingvistička analiza njemačkih pozajmljenica kod zagrebačkih obrtnika: obrada metala, drva i kože: prilog pitanju utjecaja njemačkog jezika za hrvatske specijalne jezike*; Piškorec, V. (1997): *Deutsches Lehngut in der kajkavisch-kroatischen Mundart von Đurđevac in Kroatien*; Piškorec, V. (2002): *Njemačko-hrvatski jezični dodir u đurđevačkoj Podravini*; Piškorec, V. (2001): *Temeljni pojmovi dodirnoga jezikoslovlja*; Piškorec, V. (2005): *Germanizmi u govorima đurđevečke Podravine*; Štebig, B. (1997): *Adaptacije germanizama u iločkom govoru*; Štebih, B. (2002): *Germanizmi u zagrebačkom govoru*; Štebih, B. (2006): *Germanizmi u Rječniku hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika*; Žepić, S. (2003): *Zur Geschichte der deutschen Sprache in Kroatien*). Jezični dodiri prisutni su svuda gdje dva ili više naroda ostvaruju komunikaciju. Važnu ulogu imaju povijesne i geografske karakteristike koje su omogućile jezični dodir i utjecaj jednog jezika na drugi na fonološkoj, morfološkoj, leksičkoj ili sintaktičkoj razini. Iako fenomen

jezičnog posuđivanja i međujezičnih utjecaja postoji otkada je i samih jezika, jezikoslovci se njime počinju baviti tek u 18. stoljeću, kada su po prvi puta zabilježeni izrazi “jezično miješanje” i “miješani jezici” (Filipović, R. (1985): *Teorija jezika u kontaktu: uvod u lingvistiku jezičnih dodira*). Jezično je posuđivanje lingvistička kategorija, no u lingvističkim istraživanjima sudjeluju i ostale znanosti kao što su sociologija, psihologija i dr. jer se pri istraživanju te pojave proučavaju i sociološki i psihološki čimbenici. Bez tih znanosti, kao i bez društveno-povijesnog okvira, teško bi bilo temeljito sagledati uzroke koji su doveli do jezičnog posuđivanja, što kontaktnu lingvistiku definira kao iznimno interdisciplinarnu lingvističku disciplinu. Dva jezika stupaju u međusobni kontakt na različite načine, a pri čemu dolazi do jezičnog posuđivanja. Jezični se kontakt ostvaruje zbog geografske blizine govornika dvaju različitih jezika u pograničnim područjima, no jezični dodir može biti motiviran i brojnim drugim okolnostima kao što su gospodarska suradnja, turizam, boravak u inozemstvu, migracija radnika ili pak nastava stranih jezika u školama. Govorni jezik je svakako primarni oblik preko kojeg se ostvaruje jezični dodir, no i pasivno znanje (razumijevanje) nekog jezika može rezultirati jezičnim posuđivanjem. Danas je svakako značajan utjecaj masovnih medija (novine, časopisi, televizija, internet), ali i direktna komunikacija na području gospodarstva i poslovne suradnje subjekata iz različitih zemalja. Jezični utjecaj jednoga jezika na drugi prisutan je na svim jezičnim razinama, no najuočljiviji je na razini leksika, dok se fonološke, morfološke i gramatičke promjene u jeziku odvijaju sporije.

1.2. Praktična primjenjivost spoznaja

Kako se njemačke posuđenice u području poljoprivredne struke do sada nisu sustavno istraživale, a s obzirom na intenzivnu suradnju Hrvatske sa zemljama njemačkog govornog područja vezanu uz razvoj poljoprivrede, ovo će istraživanje biti praktično primjenjivo u području poljoprivredne struke. Rad će također pokušati riješiti dvojbe vezane uz upotrebu njemačkih posuđenica i prevedenica u kontekstu jezičnih i terminoloških zakonitosti koje obuhvaćaju jednoznačnost i razumljivost, a koje se često javljaju u jeziku struke.

1.3. Uže područje rada

Uže područje rada vezano je uz definiranje osnovnih značajki jezičnog posuđivanja s naglaskom na jezično posuđivanje na leksičkoj razini. Rad će također dati detaljan pregled povijesti hrvatsko-njemačkog jezičnog dodira od 16. stoljeća pa do početka 21. stoljeća u kontekstu društveno-političkih prilika kojima se objašnjava integracija njemačkih posuđenica vezanih uz različite struke u hrvatski jezik na području onih krajeva Hrvatske koji su bili dijelom Vojne krajine.

Rad će nadalje utvrditi nazivlje poljoprivredne struke, te pripadajuće izraze razvrstati u kategorije njemačkih posuđenica i prevedenica. Kako su i sami stručnjaci iz područja poljoprivredne struke nesigurni kada se radi o upotrebi posuđenice, u radu će se istražiti u kojoj su mjeri hrvatski izrazi (ukoliko uopće postoje) razumljivi poljoprivrednicima i stručnjacima u odnosu na njemačku posuđenicu.

1.4. Ciljevi istraživanja

Istraživanje ima za cilj sustavno istražiti, identificirati i kategorizirati njemačke posuđenice i prevedenice u jeziku poljoprivredne struke. Dodatno će se utvrditi u kojoj su mjeri njemačke posuđenice razumljive poljoprivrednicima i stručnjacima s područja agronomije, te koje su posuđenice u većoj mjeri zastupljene u govoru i pisanim izvorima.

1.5. Metodološki postupci

Kako bi se utvrdile i analizirale njemačke posuđenice i prevedenice u jeziku poljoprivredne struke, istraživanje je vršeno na korpusu koji čine stručni i znanstveni časopisi iz dvaju razdoblja: s početka 20. stoljeća ("Gospodarska smotra" koju je izdavalo Kraljevsko gospodarsko-šumarsko učilište u razdoblju od 1909. do 1919., te iz prvog desetljeća 21. stoljeća (Agronomski glasnik, Poljoprivredna znanstvena smotra). Na taj su način komparativnom metodom uspoređene sličnosti i razlike vezane uz strukturu i ukupan broj njemačkih posuđenica s vremenskim odmakom od jednoga stoljeća. Anketiranjem se usporedilo poznavanje i upotreba njemačkih posuđenica vezanih uz poljoprivrednu struku od

strane poljoprivrednika i agronoma, te su primjeri sakupljeni analizom istraživačkog korpusa i rezultata terenskog istraživanja analizirani i klasificirani.

1.6. Struktura rada

Uvodni dio rada je usmjeren na kritički prikaz teorijske podloge dodirnog jezikoslovlja i definiranje temeljnih pojmova vezanih uz jezično posuđivanje na fonološkoj, morfološkoj, leksičkoj i semantičkoj razini. Težište opisa jezičnog posuđivanja bit će na leksičkoj razini s obzirom na činjenicu da je ono predmet samoga istraživanja.

Rad također daje prikaz društveno-povijesnog konteksta hrvatsko-njemačkog jezičnog dodira od početka 16. stoljeća pa sve do početka 21. stoljeća, kako bi se objasnio utjecaj povijesti, te političkih i gospodarskih prilika na intenzitet jezičnog posuđivanja, odnosno na proces integracije njemačkih leksičkih jedinica u jezike različitih struka.

Središnji dio rada zauzima analiza njemačkih posuđenica i prevedenica iz istraživačkog korpusa. Rad se nadalje bavi prilagodbom njemačkih posuđenica na različitim jezičnim razinama, te daje prikaz klasifikacije prevedenica i posuđenica. Sakupljena jezična građa iz istraživačkog korpusa je zatim sustavno analizirana i klasificirana, te su u završnom dijelu rada doneseni zaključci o učestalosti njemačkih posuđenica i prevedenica u jeziku poljoprivredne struke.

Radu je u obliku glosara priložen popis njemačkih posuđenica u jeziku poljoprivredne struke s objašnjenjem njihova značenja.

2. TEMELJNI POJMOVI VEZANI UZ DODIRNO JEZIKOSLOVLJE

2.1. Jezični dodir

U jezikoslovlju postoje različite definicije vezane uz jezični dodir. Tako Weinreich (1976: 15) pod jezicima u kontaktu podrazumijeva situaciju kada jedna osoba naizmjenice upotrebljava dva ili više jezika. Termin jezici u kontaktu (languages in contact) postao je uobičajen od pojave monografije Uriela Weinreicha "Languages in contact" (1953). Oksaar (1984: 845) pod jezičnim kontaktom podrazumijeva proces jezičnog dodira, kao i rezultat utjecaja jednog jezika na drugi i to u prvom redu kroz različite vrste posuđenih elemenata. Ovdje se prije svega misli na jezično posuđivanje na fonološkoj, morfološkoj, leksičkoj i semantičkoj razini. Piškorec (1997: 18) dodatno opisuje obilježja višejezičnosti navodeći da "kada na jednom prostoru više osoba ima slične jezične kompetencije vezano uz naizmjeničnu upotrebu dva ili više jezika, tada određeni jezični dodir poprima grupna obilježja i samim time postaje kolektivna pojava." (Piškorec 1997: 18)

Riehl (2004: 11) navodi distinkciju između jezičnog dodira i višejezičnosti, gdje se izraz "jezični dodir" (njem. Sprachkontakt) često upotrebljava u kontekstu distinkcije s izrazom "višejezičnost" i u središte pažnje stavlja involvirane jezike, dok se "višejezičnost" bavi sposobnošću pojedinog govornika koji te jezike govori ili skupina ljudi među kojima se ti jezici govore.

Metzlerov jezični leksikon (Metzler 2005: 620) definira "jezični dodir" kao "međusobni kontakt dva ili više jezika najčešće zbog geografske blizine njihovih govornika. Preduvjet je da komunikacija prelazi granice pojedine jezične zajednice. Pojavni oblik jezičnog dodira je bilingvizam. Istraživanje interferencija (njem. Interferenzen), tj. međusobnih utjecaja koji nastaju uslijed izloženosti dvaju jezika međusobnom jezičnom dodiru predmet su istraživanja kontaktne lingvistike. Dugotrajniji jezični dodir može dovesti do miješanja jezika."

Možemo reći da je izraz "jezični dodir" zapravo stručni pojam koji označava kontakt ili komunikaciju između govornika različitih jezika, bilo da se radi o aktivnoj komunikaciji, ili o pasivnoj izloženosti jeziku koji nekom pojedincu nije materinji jezik.

Jezično posuđivanje nije isključivo lingvistička kategorija i ne može se analizirati samo općelingvističkim metodama. Nužne su i druge znanosti kao što je sociologija, psihologija i dr. jer se pri istraživanju te pojave proučavaju i nelingvistički faktori. Weinreich (1953) naglašava važnost društveno-kulturološkog okvira jezičnoga dodira pri postavljanju hipoteza i razvijanju teorija vezanih uz dodirno jezikoslovlje. Wildgen (1988) kontaktnu lingvistiku definira kao područje interakcije humanističkih i društvenih znanosti i naglašava važnost makrogeografskih i makrokulturoloških struktura, te individualnopsiholoških i mikrofizioloških procesa. Piškorec (2001) dodirno jezikoslovlje definira kao disciplinu “u kojoj svoje mjesto nalaze psiholingvistički i sociolingvistički, antropološki, kulturno-povijesni, (jezično) politički, pedagoški, komunikološki i književno-znanstveni pristupi i metode” (Piškorec 2001: 226). Bez tih znanosti, kao i bez društveno-povijesnog okvira, ne bi bilo moguće temeljito sagledati uzroke koji su doveli do jezičnog posuđivanja, što kontaktnu lingvistiku definira kao iznimno interdisciplinarnu lingvističku disciplinu.

Postoje različiti načini na koje dva jezika mogu biti u međusobnom kontaktu, a pri čemu dolazi do jezičnog posuđivanja. Tu u prvom redu možemo svrstati geografsku blizinu govornika dvaju različitih jezika u pograničnim područjima, no do jezičnog dodira dolazi i u brojnim drugim situacijama kao što su gospodarska suradnja, turizam, studij u inozemstvu, migracija radnika ili pak nastava stranih jezika u školama. Govorni je jezik svakako primarni oblik preko kojeg se ostvaruje jezični dodir, no i pasivno znanje (razumijevanje) nekog jezika može rezultirati jezičnim posuđivanjem. Danas je svakako značajan utjecaj masovnih medija (novine, časopisi, televizija, internet), ali i direktna komunikacija na području gospodarstva i poslovne suradnje subjekata iz različitih zemalja. Paul (1886) je već u 19. stoljeću definirao situacije u kojima dolazi do jezičnih dodira i utjecaja jednoga jezika na drugi, te u tom kontekstu spominje granice dvaju jezičnih područja, putovanja i boravak pojedinaca u stranim zemljama, osvajanja i kolonizacije, gospodarsku, političku i intelektualnu nadmoć jednog naroda nad drugim.

R. Filipović u tom pogledu daje podjelu na posredno posuđivanje preko kojeg jezik davalac dolazi u dodir s jezikom primaocem putem posredničkih medija, dok se neposredno posuđivanje vrši direktnim kontaktnom jezikom davaoca s govornicima jezika primaoca. (Filipović: 1986) Kao motive posrednog posuđivanja jezika koji nisu u direktnom kontaktu možemo navesti nove izume, težnje modernizaciji ili pak samo pitanje prestiža.

Trudgill (1974) kao razlog jezičnog posuđivanja navodi dominaciju nekog naroda u određenom području, pa se u jezicima drugih naroda integriraju izrazi vezani uz to specifično područje. Tako primjerice izrazi koji se koriste u glazbi (*adagio, allegro, crescendo*) potječu iz talijanskoga jezika, a izrazi vezani uz sport (*football, goal, sprint, start*) iz engleskoga.

Bechert i Wildgen (1991) navode tri razine na kojima dolazi do jezičnog dodira: razinu govora (*parole*), razinu jezika (*langue*) i razinu jezičnog razvitka, te kao najvažnija obilježja razine govora spominju spontane prilagodbe, transfere i miješanja do kojih dolazi u govoru stranaca (njem. *Ausländerregister*)¹ i pri kodnom preključivanju (njem. *Codewechsel*), a na razini jezika navode sinkronijsku dijagnozu i dijakronijsku analizu tragova jezičnog dodira u jezičnom sustavu, pri čemu u prvom redu podrazumijevaju posuđenice u leksičkom području te u drugim područjima jezične strukture, dok se razina jezičnoga razvitka (njem. *Sprachentwicklung*) odnosi na dijakronijski razvitak jezičnih sustava u intenzivnom dodiru s drugim jezičnim sustavima s vidljivim vremenskim utjecajem jezičnoga dodira.

Problematikom jezičnih dodira bavi se grana lingvistike za koju se rabe nazivi “lingvistika jezičnih dodira”, “kontaktna lingvistika”, te “dodirno jezikoslovlje” (Piškorec: 2001), a istražuje utjecaj jednog jezika na drugi u sklopu različitih vrsta kontakata govornika različitih jezika (direktna komunikacija, migracija, mediji, učenje stranog jezika, odrastanje u dvojezičnom okruženju i sl.) i to na svim jezičnim razinama od fonološke, pa sve do stilističke. “Jezično posuđivanje i sve pojave vezane uza nj klasificiraju se u novu jezikoslovnu disciplinu: lingvistiku jezičnih dodira ili kontaktnu lingvistiku. Ta grana lingvistike obuhvaća i proučava cijelo područje jezičnih dodira i jezičnih sukoba (*language contact - language conflict*), bilingvizam i multilingvizam, prevođenje i usvajanje drugih jezika, sve oblike interferencije koji se javljaju kao rezultat dodira jezika i kultura na svim razinama. Čini nam se da su ti i mnogi drugi razlozi opravdali formiranje posebne grane lingvistike, lingvistike jezičnih dodira.” (Filipović 1986: 15).

¹ Kao obilježja govora stranaca Bechert i Wildgen navode spontane simplifikacije vlastitoga jezika s ciljem prilagodbe spram potreba govornika kojemu je to strani jezik. Tako će Nijemac u razgovoru s “gastarbajterom” upotrijebiti krnji oblik rečenice poput “*Du gehen Bürgermeister, Büro, Polizei, verstehen?*” Simplifikacije su prisutne na svim jezičnim razinama a karakterizira ih polagani tempo govora, pauze, pretjerano razgovjetan izgovor, upotreba glagola u infinitivu, izostavljanje veznika i prijedloga. (Bechert; Wildgen, 1991: 58)

Postoje različita mišljenja o ukupnom broju jezičnih razina na kojima dolazi do utjecaja jednog jezika na drugi, tj. do interferencije. Tako Haugen navodi samo dvije razine (fonematika i morfematika), a Clyne čak desetak (usp. Piškorec: 2001). Iz tog je razloga vrlo teško ili čak nemoguće klasificirati oblike jezičnih dodira koji bi obuhvatili sve strukturne i leksičke promjene koje iz njega proizlaze. Ovdje je potrebno dodatno naglasiti i interdisciplinarnost koja je usko vezana s istraživanjem dodirnog jezikoslovlja, a koja pak dodatno ograničava razgraničavanje lingvističkih i nelingvističkih faktora jezičnog posuđivanja. “S obzirom na složenost tih odnosa i poteškoće pri razgraničavanju aspekata jezika koji nisu društvene naravi, sociolingvistika obuhvaća brojna pitanja, teorijske postavke i metode. Ammon u enciklopedijskoj natuknici Metzlerova lingvističkoga leksikona navodi čak dvadeset sociolingvističkih područja. To su: 1. socijalna dijalektologija, 2. jezična kultura, 3. kulturno-antropološka istraživanja jezika i etnolingvistika, 4. kontaktna lingvistika, 5. istraživanje jezičnih prepreka, 6. sociologija dijalekata (obuhvaća i pitanja odnosa dijalekata i standarda u školskom sustavu, 7. pidžinologija i kreolistika, 8. varijacijska lingvistika, 9. feministička lingvistika, 10. jezične manjine, 11. teorija govornih činova i konverzacijska analiza, 12. istraživanja komunikativne kompetencije i etnografija govora, 13. istraživanje stajališta o jezičnim varijantama, 14. istraživanje višejezičnosti, 15. tipologija jezičnih zajednica, 16. komunikacija u ustanovama, 17. ideološki aspekti jezika i jezična politika, 18. istraživanje očuvanja, “smrti” i “oživljavanja” jezika, 19. standardologija i jezično planiranje, 20. međunarodni i planski jezici, interlingvistika.” (Metzler u Piškorec 2001: 221)

Kako je već i spomenuto, jezični se dodir odnosi na kontakt između govornika ili jezičnih zajednica koji se služe dvama ili s više jezika, a strukturne promjene koje nastaju kao rezultat jezičnog dodira zapravo su uvjetovane društvenim i komunikacijskim motivima govornika ili jezičnih zajednica. Rezultati jezičnog dodira svakako su nastali pod utjecajem društvenih odnosa govornika ili jezičnih zajednica, vrste interakcije, stavova prema pojedinom jeziku, stupnja dvojezičnosti govornika i jezičnih zajednica, vrste kontakta i odnosa nadređenosti i podređenosti govornika određenih jezika. Iz tog je razloga teško pristupiti istraživanju lingvističkih faktora, a da se u obzir ne uzmu i društvene i komunikacijske okolnosti zbog kojih je došlo do jezičnog dodira.

Dodirno jezikoslovlje uz sebe veže problematiku prikladnog nazivlja vezanog uz pojavu jezičnih dodira i jezičnog posuđivanja, pa su u procesu razvoja ove grane lingvistike bili korišteni termini koji su u periodu od 1980. do 1995. proglašeni neprikladnima. “Kako bi se opisalo djelovanje jezičnih dodira, u tradicionalnom su se jezikoslovlju između ostalih

upotrebljavali termini posuđivanje (njem. Entlehnung), miješanje jezika (njem. Sprachmischung) i miješani jezici (njem. gemischte Sprachen), no isti su zbog pogrešnih konotacija od strane moderne kontaktne lingvistike odbačeni kao neprikladni.” (Oksaar 1984: 845)

O problematici vezanoj uz nazivlje u dodirnom jezikoslovlju govori i Piškorec (1997) koji navodi da se djelovanje jezičnih dodira u povijesti istraživanja jezičnih dodira različito klasificiralo i nazivalo, te dovelo do zbrke vezane uz terminologiju, pa navodi kako je 50-ih godina Haugen upotrijebio nadređeni pojam “borrowing” i to usprkos neželjenim konotacijama koje su implicirale mehaničko uvođenje stranih jezičnih jedinica. “U novije vrijeme uveden je i prihvaćen termin kontaktna lingvistika ili lingvistika jezičnih dodira (engl. contact linguistics) za onu granu lingvistike koja istražuje kontakte jezika ili jezične dodire (engl. language contacts) u teoriji i primjeni, te na osnovi rezultata istraživanja tih kontakata formulira lingvističke principe vezane uz bilingvizam (engl. bilingualism), jezično posuđivanje (engl. language borrowing), usvajanje jezika (engl. language acquisition), gubljenje jezika (engl. language loss or language shift), napuštanje jednog u korist drugog, pod pritiskom dominantnog jezika ili jezika prestiža, jezično planiranje (engl. language planning) itd.” (Filipović 1986: 17)

U posljednja četiri desetljeća proučavanjem jezičnih dodira bave se ekolingvistika i etnolingvistika. Piškorec “ekolingvistiku” definira kao “skup lingvističkih pristupa koji obuhvaća ekologiju jezika, etnolingvistiku, probleme jezika i sukoba, jezika i skupina, te međudjelovanje jezika, čovjeka, životinja i biljaka, dok se etolingvistika bavi proučavanjem uloge jezika u reguliranju (mirnoga) suživota u različitim kulturama i postavlja hipoteze o nastanku jezika kao snažnoga čimbenika tvorbe zajednice” (2001: 221).

Usprkos terminološkoj konfuziji iz gore je navedenih definicija i citata razvidno da jezični dodir uz sebe veže sljedeće lingvističke pojmove: dvojezičnost, višejezičnost, interferenciju i integraciju, jezično posuđivanje, gubljenje, tj. napuštanje jezika, miješanje jezika te u konačnici nestanak nekog jezika. Jezični dodir također može rezultirati leksičkim i strukturalnim promjenama u jeziku, nastajanjem novih jezika kao što su miješani jezici, pidžini i kreoli. Svakako je preduvjet za stvaranje novih jezika ili napuštanje postojećih jezika postojanje dvojezičnosti i višejezičnosti, pa možemo ustvrditi da su dvojezičnost i višejezičnost glavne posljedice jezičnih dodira, koje tijekom vremena uzrokuju gore navedene jezične promjene.

2.3. Dvojezičnost i višejezičnost

Metzlerov jezični leksikon (njem. Metzler Lexikon Sprache) definira dvojezičnost kao sposobnost pojedinaca ili društvene zajednice da se u svakodnevnoj komunikaciji služe dvama različitim jezicima. Do pojave dvojezičnosti dolazi pod uvjetom da pripadnici dva različita naroda žive i komuniciraju u bliskom kontaktu. (2005: 120) Prema Piškorecu (2001) dvojezičnost i jezični dodir su nazivi u kojima se odražavaju različiti aspekti složene pojave koja se sastoji u tome da pojedinac ili skupina rabi dva ili više jezika.

Postoje različiti kriteriji za definiranje dvojezičnosti, pa tako Bloomfield (1935) pod dvojezičnošću podrazumijeva poznavanje drugoga jezika jednako savršeno kao i materinji, dok Haugen (1953) dvojezičnima smatra one pojedince koji su u stanju na stranom jeziku izreći potpune i smislene iskaze. Prema Weinreichu (1953) dvojezične osobe su one koje su u stanju naizmjenice se služiti dvama jezicima, dok Schottman (1977) dvojezičnost definira vrlo široko: od razumijevanja nekoga stranoga jezika do sposobnosti proizvodnje smislenoga iskaza na stranome jeziku. Dvojezičnost i višejezičnost mogu biti usvojene, ukoliko dijete raste u dvojezičnom ili višejezičnom okruženju (npr. otac je izvorni govornik njemačkog, a majka izvorni govornik francuskog jezika, a obitelj živi u Španjolskoj), ili pak naučene, ukoliko se u kasnijem djetinjstvu ili odrasloj dobi uči jedan ili nekoliko stranih jezika. Wildgen (1988) dvojezičnost dijeli na dva tipa: “koordinirana dvojezičnost”, kod koje se oba jezika uče u različitim razdobljima i okolinama, te koriste u drugačijim situacijama, i “kompaktna dvojezičnost”, pri kojoj se područja učenja i primjene uvelike preklapaju. Schottman (1977) upravo “kompaktnu dvojezičnost”, pri kojoj kod dvojezične osobe dva jezika nisu strogo odvojena, smatra pretpostavkom jezičnog dodira. Piškorec (2001) u kontekstu definiranja dvojezičnosti spominje i “subordiniranu dvojezičnost” koja se pojavljuje kada se novi jezik uči pomoću kojega drugoga (tzv. neizravnom metodom).

Ove su definicije vezane uz dvojezičnost pojedinca, no dvojezičnost i višejezičnost se pojavljuju u kontekstu dvojezičnog i višejezičnog društva koje ima više od jednog službenog jezika. U Europi kao primjer možemo navesti Belgiju (flamanski i francuski) i Švicarsku (njemački, talijanski, francuski i retoromanski). “Ako u određenom prostoru i vremenu više osoba ima sličnu jezičnu kompetenciju u smislu naizmjenične uporabe dvaju ili više jezika, određeni jezični dodir nadilazi razinu pojedinoga govornika i može se smatrati kolektivnom pojavom. Stoga je u metodološkom smislu potrebno razlikovati između individualne i kolektivne razine jezičnoga dodira” (Piškorec, 2001: 220). Pojavom individualne

dvojezičnosti bavi se psiholingvistika, dok je kolektivna dvojezičnost predmet proučavanja sociolingvistike. Jedan od oblika kolektivne dvojezičnosti je svakako i diglosija, no ovdje se ne radi o dva različita jezika, već o varijetetima istoga jezika koji se upotrebljavaju u različitim situacijama. Bechert i Wildgen (1991) diglosiju definiraju kao ograničeni izbor jezika (njem. eingeschränkte Sprachwahl) te prema njima “postoje dva oblika jezika - “visoki” i “niski”, s jasno određenim domenama.² Tako se “niski” oblik koristi u svakodnevnoj komunikaciji, a domene vezane uz prestiž pretpostavljaju korištenje “visokog” varijeteta. Trudgill (1974) kao primjer diglosije navodi primjer Grčke, gdje su do 1970. u upotrebi bila dva varijeteta: Katharevousa kao prestižan varijetet koji se koristio u svečanim i formalnim situacijama, dok je u govornom jeziku prevladavao Dhimotiki. Varijeteti su se značajno razlikovali u vokabularu i morfologiji, a političke prilike u Grčkoj su dovele do napuštanja varijeteta Katharevousa i sve veće upotrebe varijeteta Dhimotiki.

Dvojezičnost i višejezičnost uzrokuju, tj. omogućuju jezično posuđivanje na različitim jezičnim razinama (fonološkoj, morfološkoj, leksičkoj itd.), te mogu u slučaju dominantnog statusa jednog jezika dovesti do podređenosti, postupnog prestanka korištenja i nestanka drugoga jezika. Kada govorimo o jezičnom posuđivanju iz društveno nadređenog jezika u jezik koji ima podređeni status, ili pak obrnuto, te o posuđivanju između jezika koji su po statusu ravnopravni, tada valja spomenuti lingvističke nazive “superstrat”, “substrat” i “adstrat”, pri čemu je prema Metzleru (2005) “superstrat” (lat. superstratum, njem. das Darübergestreute) varijetet koji utječe na strukturu manje dominantnog jezika u okviru jedne jezične zajednice. Superstrat je rezultat političke, gospodarske i kulturološke nadmoći, a njegov je utjecaj vidljiv kroz povećanu upotrebu posuđenica. (Metzler 2005: 663)³ S druge pak strane “substrat” (lat. substratum, njem. das Untergestreute) predstavlja jezični varijetet koji unutar jezične zajednice utječe na strukturu dominantnog jezičnog varijeteta. Substrat se pojavljuje kada se nekoj jezičnoj zajednici neki jezik nameće kao posljedica političkih ili gospodarskih okolnosti, pri čemu tijekom vremena može doći do promjene jezika (njem.

² Pod domenom se podrazumijeva skup karakterističnih situacija i okruženja strukturiranih oko određene teme, koja utječe na način na koji govornici poimaju takve situacije, a kojoj su pridruženi određeni stavovi. *Eine Domäne ist ein Bündel charakteristischer Situationen und Umgebungen, die um ein prototypisches Thema zentriert sind, das die Wahrnehmung der Sprecher von diesen Situationen in bestimmter Weise lenkt und strukturiert; den Themen sind bestimmte Wertvorstellungen zugeordnet.* (Bechert; Wildgen, 1991: 60). Prevela autorica.

³ Prevela autorica

Sprachwechsel). (Metzler 2005: 659)⁴ Pojam “adstrat” (lat. adstratum, njem. Danebengestreutes) se povremeno upotrebljava umjesto pojma “superstrat” ili čak može označavati kako “superstrat”, tako i pojam “substrat”. Kao sinonim pojmu “adstrat” upotrebljava se izraz “jezici u kontaktu” pri čemu se implicira da su jezici koji se nalaze u međusobnom kontaktu samostalne jedinice koje paralelno egzistiraju i međusobno utječu jedna na drugu, dok pojmovi “adstrat”, “substrat” i “superstrat” impliciraju nestajanje pojedinog jezika pri čemu isti ostavlja tek tragove u drugom jeziku s kojim je bio u kontaktu. (Metzler 2005: 659)⁵

2.4. Miješanje jezika i miješani jezici

Jezični dodir za posljedicu može imati miješanje jezika, te nastajanje miješanih jezika, pidžina i kreola. Pri tome može doći do različitih kombinacija miješanja jezičnih elemenata kao npr. miješanje gramatike jednog jezika s leksičkim jedinicama drugoga jezika. Iako su jezici dolazili u međusobni kontakt od samih početaka, jezikoslovci su se pojavama dodirnog jezikoslovlja počeli baviti relativno kasno. Termin “jezično miješanje” i “miješani jezici” prvi se puta javlja u 18. stoljeću kada su leksikografi počeli proučavati rječničku građu i analizirati posuđenice. Filipović (1986) daje sažet prikaz toga kako su jezikoslovci u 19. i 20. stoljeću definirali miješanje jezika i miješane jezike. Ovdje svakako treba izdvojiti teoriju Rasmusa Raska (1818) koja dovodi u pitanje postojanje miješanih jezika; ako se jedan jezik miješa s drugim, on može preuzeti neke posuđenice, ali nikad neće preuzeti morfološke oblike. Leksik mnogih jezika može često nositi znakove miješanja, ali gramatička struktura vrlo rijetko. Prema Augustu Schleicheru (1850) jezik je “prirodni organizam koji čini jedinstvo”, a Max Müller (1862) zastupa tezu da ma koliko jezici bili miješani u leksiku, oni ne mogu biti miješani u gramatici. Ovoj je tezi oprečno mišljenje američkoga jezikoslovca W. D. Whitneya (1881) koji spominje mogućnost gramatičkog miješanja, te je stajališta da se i čitav jezik jednog naroda može prenijeti na drugi, ako je to potrebno radi razumijevanja. Po Hugu Schuchardtu (1884), koji je među jezikoslovcima svoga vremena najdalje otišao u

⁴ Prevela autorica

⁵ Prevela autorica

proučavanju miješanih jezika, jezično miješanje nije iznimka nego pravilo, te uopće nema jezika koji je posve nemiješan, po čemu je jezično miješanje zapravo nepotpuna dvojezičnost. Ernst Windisch (1897) pojavi jezičnog miješanja pretpostavlja postojanje dvojezičnosti, te zaključuje da nema kulturnog jezika bez stranih elemenata. U 20. se stoljeću problematikom miješanih jezika bavi Antoine Meillet koji se u svom djelu *Linguistique historique et linguistique générale* protivi upotrebi pojma miješani jezici (*langues mixtes*), kojeg su zatim napustili i brojni moderni jezikoslovci kao što su Sapir i Bloomfield. E. Haugen (1950) u lingvistiku uvodi izraz posuđivanje (engl. *borrowing*) te ga definira kao proces koji se odvija kad bilingvalni govornik reproducira uzorak jednog jezika u drugom. Na taj je način uveden, definiran i prihvaćen nov termin “jezično posuđivanje” umjesto starog “miješanje jezika”. (Filipović, 1986: 19 - 26)

Prvu definiciju i jasno određene kriterije miješanih jezika dao je jezikoslovac Ernst Windisch. “Miješani je jezik, prema Windischu, onaj u kojem se: 1. strane riječi upotrebljavaju na račun domaćih, 2. postojeće domaće riječi kojima se opisuju predmeti zamjenjuju stranim, 3. javlja veliki postotak posuđenica, 4. upotrebljavaju posuđenice i u najjednostavnijim izrazima i rečenicama, 5. osim posuđenica imenica upotrebljavaju i glagoli, pa čak i brojevi i morfološki oblici te drugi dijelovi rečenica stranog porijekla” (Filipović, 1986: 21). Miješanjem jezika bavio se i jezikoslovac Herman Paul koji u svom djelu *“Prinzipien der Sprachgeschichte”* (1886) polazi od teze da do miješanja jezika dolazi u trenutku kada dvoje ljudi razgovara na dva različita jezika, te naglašava važnost miješanja jezika za život jezika.⁶ Prema Paulu je preduvjet za miješanje jezika postojanje dvojezičnih pojedinaca, koji ili govore više jezika ili tek razumiju neki drugi jezik osim materinjeg, pri čemu je određeni minimum razumijevanja nekog stranog jezika od ključne važnosti.

Sažimajući mišljenja različitih jezikoslovaca 19. stoljeća koji su se bavili problematikom miješanja jezika i miješanih jezika Filipović (1986) zaključuje kako u to doba ne postoji jedinstveno gledanje na problem jezičnog miješanja i jezičnog posuđivanja, budući da neki jezikoslovci razlikuju jezično posuđivanje i jezično miješanje, a drugi smatraju da

⁶ Gehen wir davon aus, dass es nur Individualsprachen gibt, so können wir sagen, dass in einem fort Sprachmischung stattfindet, sobald sich überhaupt zwei Individuen miteinander unterhalten. Denn dabei beeinflusst der Sprechende die auf die Sprache bezüglichen Vorstellungsmassen der Hörenden. [...] In dieser Sinne haben wir die Sprachmischung durch alle Kapitel hindurch berücksichtigen müssen, da sie etwas von dem Leben der Sprache Unzertrennliches ist. (Paul: 1886: 390)

između te dvije pojave nema nikakve razlike te ćemo pravu definiciju miješanja jezika uzalud tražiti u djelima jezikoslovaca toga vremena. Prema H. K. Schönfelderu (1956) jedan od razloga tome je činjenica da nemaju svi jezikoslovci jedinstveno poimanje biti jezika, pri čemu jedni kao glavni kriterij određivanja miješanog jezika uzimaju postotak posuđenica. No, i tu dolazi do neslaganja budući da su definicije prema kojima se određuje broj posuđenica prema kojem bi neki jezik mogao biti klasificiran kao miješani jezik vrlo neodređene. Trudgill (1974) zastupa mišljenje da ne postoje “čisti” jezici (engl. pure languages), te da su svi jezici podložni promjenama i rezultat su utjecaja i miješanja drugih jezika.

Miješanje jezika može za posljedicu imati nastajanje sasvim novih jezika kao što su to pidžin jezici. Oni nastaju u situacijama jezičnog dodira gdje govornici jednog jezika uopće ne koriste aktivno jezik grupe govornika drugoga jezika, a prisiljeni su na komunikaciju zbog realizacije gospodarske ili nekog drugog oblika suradnje. Pidžini nisu ničiji materinji jezik, a karakterizira ih simplificirana gramatika i morfologija, te minimalan vokabular koji zadovoljava potrebe poslovne komunikacije (trgovina i sl.). Većina danas poznatih pidžina nastala je kao rezultat putovanja europskih trgovaca i kolonizatora, a temelj su im francuski, engleski i portugalski jezik. U tom pogledu pidžini imaju slična obilježja kao i *lingua franca* - jezik koji se koristi kao sredstvo komunikacije između ljudi koji nemaju zajednički materinji jezik, a koji nastaje prilikom međusobnog kontakta govornika različitih jezika. Obilježja prirodnoga jezika (u današnje vrijeme najčešće engleskog) ili umjetnoga jezika (npr. esperanto) koji se koristi kao *lingua franca* su simplifikacija i redukcija nepravilnosti poput nepravilnih glagola ili redundantnih elemenata kao što je gramatički rod. (Trudgill: 1974) Trudgill tako definira pidžin kao “relativno stabiliziran oblik jezika koji se sustavno koristi kao *lingua franca*, i nema izvornih govornika. Kronološki gledano, pidžin nastaje iz određenog govornog jezika kroz simplifikaciju, redukciju, interferenciju i miješanje materinjih jezika izvornih govornika.” (Trudgill, 1974: 156 - 157)⁷

⁷ The technical term for the process by which languages may be subject, in the usage of non-native speakers, to simplification, reduction and interference is *pidginization*. [...] When pidginization has taken place on this scale, and when the result is a relatively stabilized form of language consistently employed as *lingua franca*, the resulting variety is called *pidgin* language. A pidgin language, then, is a *lingua franca* which has no native speakers. Chronologically speaking, it is derived from a “normal” language through simplification, reduction, and interference or admixture, often considerable, from the native language or languages. (Trudgill, 1974: 156 - 157)

Kreoli nastaju iz pidžina, no razlikuju se u tome da su materinji jezik određene jezične zajednice i samim time nositelji njezinog identiteta. Kreoli imaju sva strukturalna i izražajna svojstva prirodnih jezika. Proces nastajanja kreola Trudgill naziva kreolizacija (*creolization*), te navodi da kreoli nastaju u miješanim zajednicama u kojima se pidžini koriste kao *lingua franca*, a djeca ga usvajaju kao materinji jezik. Tada jezik poprima sva obilježja govornog jezika - ima širi vokabular, veći raspon sintaktičkih mogućnosti i bogatiji stilistički repertoar. Kreoli se koriste u gotovo svim društvenim situacijama, dok je za pidžine karakteristično da ih se većinom koristi prilikom komunikacije vezane uz trgovinu i promet, a razvili su se tijekom kolonizacije na području Afrike, zapadne Indije i Amerike. Proces kreolizacije Trudgill smatra "najčudesnijom lingvističkom promjenom u jeziku."⁸

Jezični dodir može dovesti i do nestanka određenog jezika ukoliko više ne postoji jezična zajednica koja govori tim jezikom. Do nestanka jezika dolazi u situaciji kada govornici jednog jezika sve više i više usvajaju neki drugi jezik, te napuštaju materinji jezik kojeg kasnije ne uče ni njihova djeca. Paul (1886) kao razlog napuštanja i gubitka jezika navodi ekonomsku, povijesnu ili pak kulturnu nadmoć jedne nacije nad nekom drugom, pri čemu se jezik dominantnoga naroda koristi na račun drugoga, te prvobitna dvojezičnost u konačnici rezultira jednojezičnošću.

2.4. Interferencija i integracija

Interferencija i integracija su direktne posljedice jezičnog dodira i odnose se na utjecaj jednog jezika na drugi na različitim jezičnim razinama. Interferenciju i integraciju je najlakše uočiti na leksičkoj razini, no one postoje na svim jezičnim razinama, a očituju se u leksičkim i strukturalnim promjenama u jeziku. Tako primjerice na fonološkoj razini dolazi do nastajanja novih glasova, promjena naglasaka i strukture slogova, dok se na morfološkoj razini mogu uočiti novi afiksi, a na sintaktičkoj razini može doći do promjene reda riječi u rečenici.

Termini interferencija i integracija pojavljuju se u drugoj polovici 20. stoljeća kod Weinreicha, Haugena, Clynea, Juhásza i Schottmanna. Weinreich (1953) pod jezičnom

⁸ This process whereby reduction is "repaired" by expansion is known as creolization and is one of the most fascinating processes of all in linguistic change. (Trudgill, 1974: 160)

interferencijom podrazumijeva pojavu kada dvojezični govornici zbog poznavanja dvaju ili više jezika odstupaju od norme jednoga ili drugoga jezika, te navodi potrebu da se razlikuju dvije faze interferencije. “U govoru je interferencija nalik pijesku što ga nosi riječna struja; u jeziku je ona sedimentirani pijesak na dnu jezera. Treba razlikovati dvije faze interferencije. U govoru se ona događa uvijek iznova u iskazima dvojezičnih govornika kao rezultat njihova osobnoga znanja drugoga jezika. U jeziku pak nalazimo pojave interferencije koje su se zbog čestoga ponavljanja uobičajile i ustalile. Njihova uporaba više ne ovisi o dvojezičnosti. Kada govornik jezika X koristi oblik stranoga podrijetla ne kao trenutačnu posuđenicu iz jezika Z, nego zato što ju je čuo od drugih ljudi u iskazima jezika X, onda se taj posuđeni element s deskriptivnoga stajališta može smatrati dijelom jezika X.” (Weinreich, 1953: 27 - 28);⁹

Juház (1977) interferenciju definira kao utjecaj jednoga jezika na uporabu drugoga tako da se krši norma potonjega jezika, te također navodi da je svaka interferencija pojava u sklopu govora (franc. parole), a svaka integracija pojava u sklopu jezika (franc. langue), pri čemu je stranom elementu jezičnog sustava potrebno određeno vrijeme da postane integrirani element jezičnog sustava. Piškorec spominje pojave interferencije u jeziku koje su se zbog čestog ponavljanja u govoru dvojezičnih osoba uobičajile i ustalile, te navodi da odstupanje od norme jednoga jezika može biti dvojako: “I. kada dvojezični govornici elemente iz drugoga jezika preuzimaju u svoje iskaze na jeziku što su ga usvojili kao prvi jezik; II. kada dvojezični govornici pri usvajanju sustava drugoga jezika u iskazima na tom jeziku odstupaju od norme drugoga jezika zbog svoje kompetencije pridružene sustavu prvoga jezika (kao pri učenju stranoga jezika)” (Piškorec, 2001: 224). Schottmann u članku “Die Beschreibung der Interferenz” (1977) predlaže distinkciju između interferencije u govoru i interferencije u jeziku, koja pak ne pretpostavlja postojanje dvojezičnosti i ne smatra se odstupanjem od norme, te za interferenciju u jeziku predlaže termin integracija. Clyne (1967) s ciljem

⁹ Preveo Velimir Piškorec: “In Rede ist Interferenz gleichsam der Schwemmsand eines Stromes; in der Sprache ist sie der sedimentierte Sand, der sich am Boden eines Sees abgelagert hat. Diese zwei Stadien der Interferenz sollten unterschieden werden. In Rede kommt sie in den Äußerungen des zweisprachigen Sprechers als Resultat seiner persönlichen Kenntnis der anderen Sprache vor, wobei selbst die gleiche Interferenz jedesmal wieder eine neue Erscheinung ist. In der Sprache hingegen finden sich Interferenzerscheinungen, die, nachdem sie des häufigeren in der Rede Zweisprachiger vorgekommen sind, zur festen Gewohnheit wurden und sich institutionalisiert haben. Ihr Gebrauch ist nicht mehr von Zweisprachigkeit abhängig. Wenn ein Sprecher der Sprache X eine Form fremden Ursprungs nicht als Augenblicksentlehnung aus der Sprache Y gebraucht, sondern weil er sie von anderen Sprechern in X - Äußerungen gehört hat, dann kann dieses entlehnte Element vom deskriptiven Standpunkt aus als neuer Teil der Sprache X angesehen werden.”

stvaranja sustavne terminologije uvodi pojam transferencije (njem. Transferenz), pod kojim podrazumijeva proces, transfer i rezultat interferencije. Bechert i Wildgen interferenciju definiraju kao pojavu “kada se jedan jezik/varijetet mijenja prema modelu drugoga jezika/varijeteta - naravno ne sasvim, već samo u pogledu na određene elemente i svojstva jezika koji je pod utjecajem drugoga jezika.”¹⁰

Tesch (1978) diferencijaciju između jezičnog posuđivanja i interferencije temelji na činjenici da se kod jezičnog posuđivanja u obzir uzimaju promjene u samo jednom jeziku (jeziku primatelju), dok koncept interferencije u obzir uzima perspektivu jezika davatelja i jezika primatelja¹¹

Interferencija se u prvom redu odnosi na odstupanje od norme jednog jezika pod utjecajem nekoga drugoga jezika, no ponavljanje odstupanja u određenom vremenskom periodu od strane većeg broja govornika neke jezične zajednice dovodi do prihvatanja elementa iz jezika L1 u jezik L2, pri čemu se on postaje elementom jezičnog sustava. Tada više ne govorimo o interferenciji, već o integraciji. Filipović (1985) kao najjednostavniji oblik lingvističkog utjecaja navodi onaj u kojem se jedan jednostavan element (riječ) X uzme iz nekog jezika i upotrijebi u kontekstu drugoga jezika. U tom prijelazu razlikuje tri stupnja posuđivanja – prebacivanje, interferenciju i integraciju.

1. Prebacivanje je pojava kada govornik alternativno upotrebljava dva jezika, pa u svoj govor uvede iz drugog jezika potpuno neasimiliranu (neadaptiranu) riječ. Tada govornik prelazi iz jednog jezika u drugi, tj. prebacuje kod (engl. code switching)¹²
2. Interferencija se javlja kada dođe do preklapanja dvaju jezika;

¹⁰ Die eine Sprache/Varietät wird in der Äußerung nach dem Muster der anderen Sprache/Varietät verändert - natürlich nicht ganz und gar, sondern immer nur im Hinblick auf bestimmte Elemente oder Eigenschaften der beeinflussten Sprache/Varietät, sonst würde es sich eben um die Ersetzung der einen durch die andere handeln: diese Erscheinung nennt man *Interferenz*. (Bechert; Wildgen, 1991: 3)

¹¹ Ein zusätzliches Unterscheidungskriterium kann darin gesehen werden, dass das Konzept der Entlehnung (Vorgang und Ergebnis) aus der Perspektive nur einer Sprache (der gebenden oder der empfangenden) sieht, während das Konzept der Interferenz beide Blickrichtungen in Betracht zieht. (Tesch 1978: 37)

¹² Bechert i Wildgen (1991) prebacivanje koda (engl. code switching) definiraju kao upotrebu dva ili više varijeteta (tj. jezika, dijalekata, sociolekata ili stilskih varijanti) u jednoj te istoj interakciji.

3. Integracija je stadij u kojem se strani element uklopio u sustav jezika primaoca kao utvrđena i potpuno adaptirana posuđenica.” (Filipović 1986: 38)

Filipović (1985) također navodi primarne i sekundarne promjene posuđenog elementa u sklopu njegove integracije u jezični sustav, te navedene promjene definira u kontekstu kronoloških i kvalitativnih kriterija.

Kada govorimo o jezičnim razinama na kojima dolazi do interferencije, tada vidimo da je ona prisutna na svim razinama, no najuočljivija je i najbolje istražena na leksičkoj razini zbog iznimno velikog opsega posuđivanja upravo leksičkih elemenata iz jednog jezika u drugi. Filipović (1985) u kontekstu jezičnih razina na kojima dolazi do interferencije navodi fonološku, morfološku, semantičku, leksičku, sintaktičku i stilističku razinu. Juhász (1977) navodi da se na određenim razinama jezičnog sustava (npr. na fonološkoj) interferencija može predvidjeti¹³, dok je primjerice na leksičkoj ili semantičkoj razini interferenciju vrlo teško ili čak nemoguće predvidjeti.

“Teoretski ne postoje dijelovi nekog sustava u jeziku koji ne bi bili podložni interferenciji, no u praksi se upravo leksik pokazao kao područje gdje je interferencija najučestalija. Integracija se događa gotovo isključivo na leksičkoj razini.” (Glovacki-Bernardi 1998: 100). Piškorec (2002) navodi kako je potpuna integracija posuđenoga jezičnog elementa moguća ako je on društveno sankcioniran na fonološkoj, morfološkoj, sintaktičkoj i semantičkoj razini.

2.3. Jezično posuđivanje na leksičkoj razini

Kako je već navedeno, jezično posuđivanje odvija se na nekoliko različitih lingvističkih razina – fonološkoj, morfološkoj, semantičkoj, sintaktičkoj, leksičkoj i stilističkoj, no najučestalije je i najuočljivije upravo na leksičkoj razini. Schottman (1977) naglašava da je “posuđivanje na leksičkoj razini moguće i u slučajevima kada govornik uopće

¹³ Ovdje se misli na probleme izgovora određenih glasova. Kao primjer se mogu navesti poteškoće koje izvorni govornici engleskog jezika imaju pri izgovaranju glasova [ć], [č]; ili pak govornici slavenske skupine jezika pri različitom izgovaranju glasa [r] u francuskom, njemačkom i engleskom jeziku, te nazalnog [n] u francuskom jeziku.

ne razumije strani jezik iz kojeg potječe posuđenica.”¹⁴ Cilj je ovog rada analizirati razinu leksičkog posuđivanja njemačkih posuđenica, tako da preostale razine neće biti detaljnije opisane.

Na leksičkoj se razini najčešće posuđuju imenice, glagoli i zamjenice, zatim prilozi i prijedlozi, dok se leksičke jedinice češće posuđuju od gramatičkih elemenata (Haugen: 1950). “Leksičke jedinice nekog jezika čine u većoj ili manjoj mjeri otvoreni podsustav, koji je u usporedbi s gramatičkim sintaktičkim sustavom znatno dinamičniji pri međusobnom utjecaju istovrsnih sustava drugih jezičnih sustava.” (Piškorec 1997: 27) Bechert i Wildgen definiraju leksički utjecaj jezičnog posuđivanja kao tip posuđivanja koji je govornicima najlakše prepoznati. Posuđivanje može biti takvo da se riječi preuzmu iz drugog jezika ili varijeteta (njem. Lehnwörter) ili se riječi u jeziku primatelju stvaraju prema stranom modelu (njem. Lehnbildungen) ili pak postojeće riječi mijenjaju svoje značenje (njem. Lehnbedeutungen).¹⁵

Piškorec (1997) uz problematiku vezanu uz terminologiju jezičnog posuđivanja govori i o problematici vezanoj uz klasifikaciju i nazivlje posuđenica navodeći kako i na ovom području kao i na području istraživanja jezičnih dodira vlada terminološka konfuzija. Za njemačke izraze vezane uz jezično posuđivanje na leksičkoj razini “njem. Lehngut” i “njem. Lehnwortschatz” predlaže izraze “posuđeno blago” i “posuđeni rječnik” Piškorec tako jezični sustav X u kojem se nalaze integrirane leksičke jedinice naziva “jezikom primateljem” (njem. Empfängersprache, Nehmersprache), dok se jezični sustav Y iz kojega potječu leksičke jedinice integrirane u jezični sustav X dodirnom jezikoslovlju naziva “jezikom davateljem” (njem. Quellensprache). Integrirani elementi u jeziku primatelju nazivaju se “replikama”, a elementi iz jezika davatelja na temelju kojih su nastale replike “modelima”. “Kod procesa posuđivanja model se glasovno, sintagmatski i semantički prilagođava sustavu jezika primatelja, kako bi se u konačnici mogao integrirati u sustav kao replika. Strategije prilagodbe se u dodirnom jezikoslovlju nazivaju još i “adaptacija”. Metodološki gledano, potrebno je

¹⁴ Lexikalische Übernahmen sind sogar möglich, ohne daß man die fremde Sprache auch nur in geringen Teilen versteht. (Schottmann, 1977: 13; prev. autorica)

¹⁵ Lexikalischer Lehneinfluß ist der Entlehnungstyp, der – auch für die Sprecher selbst – am leichtesten zu erkennen ist. Es kann darin bestehen, dass Wörter aus einer anderen Sprache/Varietät nach fremdem Muster neu gebildet (Lehnbildungen) oder bereits vorhandene in ihrer Bedeutung verändert werden (Lehnbedeutungen). (Bechert; Wildgen, 1991: 69)

razlikovati adaptaciju kao proces i integraciju kao stanje posuđenog elementa” (Piškorec, 1997: 30).

Kod posuđivanja na leksičkoj razini posuđeni se element može pojaviti u nekoliko različitih oblika kao npr. posuđenice (njem. Übernahme, entlehntes Wort) koje izuzevši fonološku adaptaciju zadržavaju izvorni oblik jezika davatelja (npr. štaubcuker), zatim poluprevedenice (njem. Lehnverbindung, Teilersetzung) kod kojih se jedan dio leksičke jedinice zamijeni leksičkom jedinicom jezika primatelja, a drugi dio zadrži izvorni oblik jezika davatelja (štaub šećer), te prevedenice (njem. Lehnprägung, Lehnbildung) kod kojih se iz jezika davatelja preuzima semantički sadržaj leksičke jedinice, no replika se tvori od leksičkih jedinica jezika primatelja (šećer u prahu). Postoje i primjeri gdje je postojeća leksička jedinica u jeziku primatelju pod utjecajem drugoga jezika promijenila svoje prvobitno značenje, te se radi o semantičkoj posuđenici (njem. Lehnbedeutung).

3. POVIJEST NJEMAČKO-HRVATSKOG JEZIČNOG DODIRA

3.1. Prvi kontakti lokalnog stanovništva s njemačkim jezikom

“Kontakti između Hrvata i Nijemaca započeli su još u vremenu kada su naši preci živjeli u etnički nediferenciranim zajednicama Slavena i Germana. O tim stoljetnim kontaktima svjedoče posuđenice preuzete iz germanskog u slavenski koje su se kroz dulje ili kraće vrijeme, a neke čak i do danas održale u hrvatskom jeziku. Mnoge od njih su vidljive u svim slavenskim jezicima, što svjedoči o njihovoj starosti dok same riječi ukazuju koje je vrste bila većina germansko-slavenskih kontakata.”¹⁶

U 12. je stoljeću prisutna intenzivna kolonizacija Hrvatske zbog ulaska Hrvatske u političku zajednicu s Ugarskom. Tada se na sustavu prijašnjih župa stvara upravna organizacija kraljevskih županija, utemeljena na sustavu “castra”, kraljevskih utvrda, od kojih neke postaju središta kraljevskih županija. (Klaić, 1971) U 13. stoljeću nastaju naselja sa svim urbanim funkcijama – srednjovjekovni gradovi. Gradovi dobivaju povlastice, a zatim u njih dolaze propovjednički redovi, grade se samostani, mijenja struktura stanovništva i povećava broj obrtnika i trgovaca. (Vučetić, 2003) “Ti su gradovi i trgovišta zadobili centralne funkcije (trgovačke, obrtničke, vjerske, upravne i druge) zahvaljujući tomu što su bili sjedišta većih vlastelinstava, a u pravilu su bili locirani na križištima važnijih (karavanskih) putova i na većim rijekama.” (Feletar 2003: 173)

Nakon stvaranja srednjovjekovnih gradova počinje njihovo naseljavanje. Između ostalih doseljenika dolaze i njemački obrtnici koji imaju status kraljevih gostiju, tzv. *hospites*. U podgrađa (suburbiume) pokraj vlastelinskih utvrda i kaštela naseljavaju se slobodni seljaci, a osobito ljudi koji su poznavali neki zanat ili su se bavili trgovinom. Građanski sloj potječe

¹⁶ Kontakte zwischen Kroaten und Germanen begannen noch in der Zeit, als unsere Vorfahren in ethnisch noch undifferenzierten Gemeinschaften von Slawen und Germanen lebten. Von diesen Jahrhunderte dauernden Beziehungen zeugen die aus dem Germanischen ins Slawische entlehnten Wörter, die, länger oder kürzer, manche sogar bis heute, im Deutschen und Kroatischen erhalten blieben. Viele von ihnen sind in allen slawischen Sprachen nachweisbar, was für ihr hohes Alter spricht, während die Wörter selbst beweisen, von welcher Art die meisten germanisch-slawischen Kontakte waren. (Žepić 2003: 2; prev. autorica)

od kmetova koji su naučili neku vještinu, ili pak od obrtnika doseljenih uglavnom iz srednje Europe. (Feletar, 2003)

U 13. stoljeću dolazi do mongolskih razaranja koja je Bela III. iz porodice Arpadovića (1235–1270) nastojao spriječiti. Mongoli su iz Azije provalili u Europu i za sobom ostavljali razrušene gradove. S ciljem razvijanja građanskog staleža u sjevernoj Hrvatskoj, Bela III. obnavlja privredu i učvršćuje svoju vlast. U tu svrhu u gradove dolaze strani obrtnici i trgovci, u prvom redu Nijemci.

Premda razvoj industrije potiskuje razvoj obrtništva, obrti ne gube na svojoj važnosti. Njemački je jezik u to vrijeme vrlo važan, ne samo zbog naseljavanja njemačkih obrtnika u tadašnje gradove, već i zbog strukovnog udruživanja trgovaca i obrtnika u bratovštine. “U gradovima sjeverozapadne Hrvatske bratovštine su bile osnivane prema uzoru na takve zajednice u Austriji i Njemačkoj ili pak u Zagrebu. [...] S obzirom na to da su u Zagrebu rano osnivane bratovštine pojedinih obrtničkih struka (što je prethodilo organiziranju cehova) može se zaključiti da su obrtničke bratovštine vjerojatno postojale u Varaždinu (ili možda i u Koprivnici, Križevcima i Legradu.)” (Feletar 2003: 181)

U 15. stoljeću, prvenstveno po uzoru na germanske zemlje, u gradovima i trgovištima središnje i sjeverne Hrvatske počinje stvaranje posebnih zajednica obrtnika iste ili sličnih struka – cehova. “Cehovi su prerastali iz dotadašnjih bratovština ili su bili izravno osnivani. [...] S obzirom na to da su obrtnici bili najbrojniji i najutjecajniji stalež u gradovima i trgovištima, upravo cehovi postaju najvažnije udruge, koje su nekoliko sljedećih stoljeća davale osnovni ton gradskom životu i razvitku. Najstariji cehovi (der Zunft) stvarani su u njemačkim zemljama, i to već od početka 12. stoljeća. (ceh postolara u Augsburgu 1106., ceh postolara u Würzburgu 1128., ceh tkalaca u Kölnu 1149.) Cehovske navade potom su se širile u austrijske zemlje, pa i na prostor tadašnjeg Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva.” (Horvat 1994: 198)

1. siječnja 1527. Ferdinand I. (1527 – 1564) postaje hrvatskim kraljem, čime je Hrvatska ušla u sastav Habsburške Monarhije. Državna zajednica koja je trajala do 1918. omogućila je intenzivno jezično posuđivanje. Piškorec (2002: 51) ulazak Hrvatske u Habsburšku Monarhiju smatra povijesnim okvirom koji u svojoj upravno-političkoj, gospodarskoj, kulturološkoj i jezičnoj dimenziji čini podlogu njemačko-hrvatskog jezičnog dodira u Hrvatskoj.

Zbog prodora Turaka potkraj XV. i početkom XVI. stoljeća Habsburška Monarhija uspostavlja Vojnu krajinu koja se proteže od Jadranskog mora pa sve do rijeke Drave. “Na području stare Križevačke županije (dvije trećine prostora) nastaje Varaždinski generalat (krajina) tada podijeljen na tri kapetanije: Koprivničku, Križevačku i Ivaničku. Nastojeći stabilizirati obrambenu liniju, zbog masovnog iseljavanja hrvatskog etnosa pred Osmanlijama, zapovjednici Vojne krajine provode “austrijsku kolonizaciju” balkanskih Vlaha nastojeći naseliti puste zone na području Trojedne kraljevine.” (Karaula 2008: 113) Službeni jezik Vojne krajine bio je njemački, pa tako hrvatski vojnici usvajaju njemačke izraze vezane uz vojsku i administraciju.

3.2. Hrvatska za vrijeme Vojne krajine

U 16. stoljeću područje sjeverozapadne Hrvatske postaje dio Vojne krajine uspostavljene kako bi se spriječio prodor Turaka na zapad.¹⁷ “Ustaljivanjem krajine i stvaranjem obrambenog sustava u grad dolazi vojna posada, većim dijelom sastavljena od Nijemaca; 1553. bilo ih je 400, tako da se ubrzo glavna gradska ulica nazvala “Germanica platea”.” (Budak 1993: 43) Vojna krajina nije bila pod ingerencijom Hrvatskog sabora i bana, već je njome upravljalo Dvorsko ratno vijeće (njem. Hofkriegsrat), pa je njemački tako bio službeni i zapovjedni jezik. (Piškorec, 2002)

Za vrijeme postojanja Vojne krajine jezik sporazumijevanja bio je njemački kojeg je domaće i izbjeglo stanovništvo učilo u školama. “Osnovna jedinica krajiške “ekonomije”, kućna zadruga, postala je monarhijska “tvornica” za proizvodnju ljudi određenog profila, sklonosti, ponašanja, s vrijednostima i navikama koje su preživljavale samo ako su služile državi i vojničkom poretku.” (Karaula 2008: 113) Budući da je njemački jezik bio vojni i zapovjedni jezik, poznavanje njemačkoga bio je imperativ za svakog vojnika, a na taj su način

¹⁷ “Za vladanja zadnjega Ludovika, a za silovite i nagle provala turske, hrvatske poglavice sami se obratiše za pomoć na susjeda Ferdinanda, austrijanskoga nadvojvodu i kraljeva šurjaka. Usljed toga je kasnije na koncu godine 1522. također med kraljem Ludovikom i Ferdinandom u Nirnbergu u Njemačkoj napravljena pogodba, te se Ferdinand obvezao, da će u proljeće na hrvatske krajine staviti četiri tisuće vojske. To je prvi početak kako je njemačka vojska ušla u hvatske zemlje. [...] Pošto je pako grad Križevac jur iz VX. stoljeća tvrdu imao, te na povratku turskom izpod Kisega pod vezirom Ibrahimpašom turskom vojskom posjećen bio; to se svakako uzeti mora, da je već prvom polovinom XVI. vieka imao vojničku posadu. Vidačić (1886 /1993: 19),

i ostali članovi kućnih zadruga bili s njime u direktnom kontaktu i u određenoj mjeri bili bilingvalni. Za pretpostaviti je da su se vojnici u službenoj komunikaciji služili njemačkim, a dobro poznavanje toga jezika rezultiralo je ustaljivanjem određenih njemačkih posuđenica u svakodnevnoj komunikaciji među članovima kućnih zadruga.

O važnosti stanovništva njemačkog podrijetla na području hrvatskih gradova koji su bili dijelom Vojne krajine svjedoči podatak da je nakon bitke kod Križevaca krajem lipnja 1565. u kojoj je suzbijena turska vojska, u gradu iste godine podignuta i vojna tzv. njemačka kapela.¹⁸ Osim toga, Hrvati nisu mogli dobiti časničku službu jer su nju obnašali isključivo Nijemci. (Husinec, 2001) Utjecaj njemačkog jezika dobiva na značaju za vrijeme Vojne krajine zbog povećanog broja njemačkih vojnika na području gradova. To je dovelo do situacije direktnog kontakta govornika dvaju različitih jezika, a za pretpostaviti je da je lokalno stanovništvo (u prvom redu trgovci i obrtnici) zbog ekonomskog interesa bilo motivirano naučiti i razumjeti jezik kako bi svoje proizvode i usluge mogli čim bolje ponuditi njemačkim vojnicima.¹⁹ Prisutnost vojske njemačkog podrijetla u 17. stoljeću uzrokuje pravnu, socijalnu i etničku podvojenost, a samim time i promjene u urbanoj organizaciji. (Budak, 1993)

Žitvanski mir sklopljen 1606. pomiče granice Vojne krajine prema istoku, smanjuje aktivnost vojske i omogućava vraćanje normalnom životu. “Obnavljaju se trgovina i obrt, oživljavaju stari i javljaju novi cehovi (čizmarski 1646, zlatarski 1646, krznarski 1649 i ceh željezarske struke 1647).” (Husinec, 2001: 74) Sve intenzivnija trgovina stvorila je preduvjete za razvoj obrta, što rezultira ponovnim oživljavanjem starih cehova, ali i osnivanjem novih. “U svojim zapisima iz sredine 18. stoljeća, župnik Josipović spominje sedam cehova: kovački, krojački, postolarski, čizmarski, lončarski, remenarski i pucetarski.” (Budak, 1993: 45) Budući da su cehovi djelovali po uzoru na takva udruženja u Njemačkoj i Austriji, te imajući na umu da su se brojni obrtnici doselili na područje Vojne krajine upravo iz tih

¹⁸ “U ovom gradu bila je takodjer i njemačka kapelica, valjda iz doba naseljenih njemačkih vojnika, na mjestu gdje je sada kuća broj 5., jer dolazi u spisih gradskog arhiva trag...” Vidačić (1886 /1993: 29).

¹⁹ Ta je motivacija i danas prisutna, osobito u ugostiteljstvu, zbog velikog broja njemačkih i austrijskih gostiju koji u sve većoj mjeri posjećuju ne samo obalnu, već i kontinentalnu Hrvatsku. Većina ugostiteljskih objekata na području Križevaca i Koprivnice ima trojezične cjenike i jelovnike, a od osoblja koje je u direktnom kontaktu s gostima se traži da se služe njemačkim jezikom, dok je znanje engleskog na drugom mjestu po važnosti.

zemalja, učestalo se potvrđuje utjecaj njemačkoga jezika na terminologiju vezanu uz nove proizvode, usluge i tehnike vezane uz obrtništvo.

U povijesti sjeverozapadne Hrvatske posebno je značajno školstvo koje se odvijalo paralelno s nastankom i razvojem crkvenih redova, augustinaca, franjevac, pavlina i isusovaca. “Već 1611. isusovci su preuzeli obližnju Glogovnicu, obavljajući misionarsku djelatnost među doseljenim pravoslavnim stanovništvom. Petnaest godina kasnije franjevci dobivaju bivši samostan augustinaca, obnavljaju ga i otvaraju u njemu školu i apoteku. S vremenom su, stoga što lokalni župnik nije znao njemački, preuzeli duhovništvo i nad vojnom (tzv. njemačkom) kapelom sagrađenom 1665.” (Budak, 1993: 44)

Tako primjerice Križevci 1670. dobivaju četverogodišnju gimnaziju²⁰, koja je slijedila program isusovaca za srednje i visoke škole, tzv. Ratio studiorum (1591) i 1770. godine imala posebnog učitelja njemačkog jezika (Martin Gruber) koji je vjerojatno njemački jezik predavao u svim razredima. (Husinec; Delić, 1999)

Sredinom 18. stoljeća počinje snažan ekonomski razvoj u području obrtništva, te dinamična suradnja sa susjednim zemljama, u prvom redu s Austrijom. Brojni su se obrtnici školovali i izučili zanat u Grazu ili Beču i vrativši se u domovinu sa sobom donijeli njemačko stručno nazivlje koje je i danas prisutno u jeziku različitih struka. Također je prisutno doseljavanje obrtnika iz zemalja njemačkog govornog područja.

Početkom 18. stoljeća dolazi do reforme Vojne krajine u sklopu koje je stvoren novi teritorijalni ustroj Varaždinske vojne krajine, tzv. Varaždinski generalat sa sjedištem u Koprivnici. “Tako se 1749. godine ukida stari kapetanijski ustroj te se uvode dvije pukovnije – Đurđevačka i Križevačka. Nakon što je 1765. sjedište pukovnija i Generalata premješteno u Bjelovar stvoreni su uvjeti za razvojačenje nekih rubnih dijelova Varaždinskog generalata, osobito dijelova njegovih slobodnih i kraljevskih gradova – Križevaca i Koprivnice.” (Slukan Altić 2005: 7)

“Od svog osnutka 1746. godine, pa do ukidanja varaždinske krajine 1871. godine pukovnije su ratovala na svim europskim ratištima na kojima je Austrijska Monarhija branila

²⁰ “Pavlini su 1670. osnovali gimnaziju (četverogodišnju) koju je hrvatsko-ugarski kralj Leopold I. (1657 – 1705) potvrdio 4. travnja 1675.” (Husinec; Delić 1999: 11)

svoje imperijalne interese.” (Künzl 2008: 7) Tako je i do 1871. godine na području križevačke pukovnije službeni jezik bio njemački. O velikoj važnosti i broju njemačke vojske na području Križevaca govori podatak da su u planu vojnih posjeda u gradu iz 1775. godine između ostalog navedeni njemačka crkva i njemačko groblje. (Bedenko, 1993)

Odlazak vojske za brojna područja znači povratak civilnom životu. U tom se razdoblju nastavlja tradicija doseljavanja njemačkih obrtnika, a domaći se kalfe usavršavaju u austrijskim, mađarskim i češkim radionicama uspostavljajući tijekom tih boravaka poslovne i privatne veze. (Piškorec, 2002)

Može se dakle zaključiti da je važnost njemačkog jezika za društveni i gospodarski život građanstva u drugoj polovici 19. stoljeća i dalje bila iznimno velika, bez obzira na činjenicu što je njemački jezik razvojačenjem izgubio status službenoga jezika.

“Marija Terezija je 1774. putem Općeg zakona o školstvu (Allgemeines Schulgesetz) upravljala školstvom u cijeloj monarhiji, dok je Hrvatsko vijeće već 1769. naredilo da njemački jezik mora biti obavezan na svim hrvatskim školama. Što se tiče dvojezičnosti učenika i njihove uronjenosti u diglosijsko okružje, gdje je njemačkom jeziku pripadala domena školstva, vojske i uprave, a hrvatskom domena privatnosti, može se ustvrditi da se radilo o vrlo visokom stupnju bilingvalnosti.” (Piškorec 2002: 856)

Odlukom Josipa II. iz 1784. sva se nastava na hrvatskim gimnazijama mora održavati na njemačkom jeziku, a smiju se koristiti isključivo njemački udžbenici. (Žepić, 2003) I Kvirin Vidačić spominje uvođenje njemačkog jezika u škole i državne službe.²¹

Politička povezanost Hrvatske i Austrije, boravak austrijskih oficira na području Vojne krajine, neprekidno doseljavanje građana različitih zanimanja iz njemačkog govornog prostora u hrvatske gradove, sve je to rezultiralo intenzivnim hrvatsko-njemačkim jezičnim dodirima u Hrvatskoj: hrvatsko plemstvo govorilo je njemački, no jezik politike i znanosti bio je latinski, a hrvatski se govorio u komunikaciji s pripadnicima nižih društvenih slojeva. (Žepić, 2003)

²¹ “God. 1786. ukinut je samostan čč. oo. Pavlina, pa s njim i četverorazredna gimnazija križevačka, a njemački jezik uveden u školu i službovanje.” Vidačić (1886 /1993: 45).

Kolika se važnost pridavala njemačkome jeziku vidljivo je i iz podatka da se u Vojnoj krajini posebno pazilo da učitelji savršeno vladaju njemačkim jezikom, dok se od austrijskih časnika tražilo da se znaju služiti hrvatskim jezikom u manjoj ili većoj mjeri radi sporazumijevanja s podređenim vojnicima (Karaula, 2008). No za profesionalno napredovanje u vojnoj hijerarhiji presudnu je važnost imalo dobro poznavanje njemačkog jezika. “Budući da su pojedinci ili skupine koji su u stanju naizmjenice govoriti dva ili više jezika stvarni činitelji jezičnog dodira, na osnovi izloženih podataka možemo pretpostaviti da je sloj vojno sposobnih graničara bio glavni nositelj njemačko-hrvatskoga jezičnog dodira u đurđevačkoj Podravini, ali i u ostalim dijelovima Vojne krajine. [...] Pripadnici toga sloja činili su znatan dio kućnih zadruga pa se može pretpostaviti da je u njihovoj međusobnoj komunikaciji, ali i u komunikaciji s ostalim članovima zadruge došla do izražaja njihova hrvatsko njemačka dvojezičnost u obliku raznolikih pojava interferencije i kodnoga preključivanja. [...] Tako je na području generalata, ali i cijele Vojne krajine u većoj ili manjoj mjeri vladao bilingvizam, većom mjerom u kućnim zadrugama nego u časničkim stanovima.” (Piškorec, 2002: 861-863)

Nakon ukidanja Vojne krajine na školama se i dalje uči njemački jezik. Karaula navodi podatak da se u pučkim školama nastava održavala na domaćem jeziku, a u tzv. trivijalkama, školama za izobrazbu časnika, nastavni jezik je i dalje bio njemački. (Karaula, 2008) “Da bi učenike naveli na stalno služenje njemačkim jezikom, u Krajini su se koristili posebnim znakovima, zvanim križevi. Takav znak dobiva onaj koji je uhvaćen da se služi hrvatskim jezikom i može ga se riješiti tako da uhvati drugog učenika u istom prekršaju. Učenik kod kojeg je pronađen znak bio je išiban.” (Cuvaj, 1910: 228)

Njemački jezik je dakle za vrijeme Vojne krajine bio prisutan u svim sferama društvenog i političkog života: bio je službeni jezik vojne uprave, učio se u školama, bio je iznimno važan u cehovskim udruženjima, a budući da su ga krajišnici morali poznavati zbog vojne službe, svi članovi kućnih zadruga bili su s njime u direktnom kontaktu.

3.3. Hrvatsko-njemački jezični dodir u 19. stoljeću

“U razdoblju ilirizma život buja na književnom, političkom i društvenom polju. S pojavom trgovaca i posrednika, sredinom, a osobito u drugoj polovici 19. stoljeća život

postaje brži i dinamičniji.” (Husinec 2001: 77) I u tom vremenu njemački jezik je snažno prisutan u društvenom i gospodarskom životu brojnih hrvatskih gradova.

Revolucionarna gibanja 1848. i 1849. rezultirala su neoapsolutizmom, ukidanjem Banskog vijeća i uvođenjem Banske vlade, a njemački se uvodi kao jezik uprave. (Balog, 2006) Tako njemački jezik usprkos ukidanju Vojne krajine, kada je izgubio status službenog jezika vojne uprave, i dalje zadržava svoj status službenoga jezika na društveno – političkom nivou.

Upotreba njemačkog jezika u drugoj polovici 18. stoljeća te tijekom cijelog 19. stoljeća bila je toliko rasprostranjena, da se može reći da je u Hrvatskoj bila prisutna dvojezičnost. Njemački nije bio samo jezik doseljenika s njemačkog govornog područja, već i drugi jezik hrvatske društvene elite.

Druga polovina 19. stoljeća predstavlja prekretnicu u sustavu obrazovanja na tlu Hrvatske na više načina. “Tako je 1849. g. donesena Osnova za organizaciju austrijskih gimnazija i realki, koja od 1850. vrijedi za Hrvatsku. Tradicija pavlinske škole nije zaboravljena, pa građani 1870. mole da se otvori realna gimnazija, što se pak neće ostvariti ni za školskih reformi Mažuranićeve vlade.” (Maruševski 1993: 62) Maruševski navodi i podatak da su 1883/4. postojale tri učione s nastavom na njemačkom jeziku, dvije u Koprivnici i jedna u Križevcima.

U 19. stoljeću područje današnje sjeverozapadne Hrvatske prolazi kroz intenzivan period gospodarskog i industrijskog razvoja. Gradi se željeznička pruga na relaciji Križevci – Koprivnica i doseljavaju se Židovi koji su tijekom 19. i 20. stoljeća bili glavni gospodarstvenici i obrtnici na tom području.

“Židovi se u Hrvatsku doseljavaju iz različitih dijelova Europe i prvo naseljavaju zapadne ugarske županije pa se nakon toga sele u manja trgovišta i gradiće u blizini hrvatsko-ugarske krajine.” (Švob 1997: 13) Brojni Židovi koji su u Hrvatsku došli u 19. stoljeću postali su pripadnici društvene elite – bili su uspješni obrtnici i gospodarstvenici, profesori učilišta, učitelji. Neka od prezimena prisutnih među Židovima u sjeverozapadnoj Hrvatskoj bila su Praunsperger, Schlosser, Schwarz, Muzler, Struppi, Breyer i Pscherhof. (Husinec, 2001) Navedeno upućuje na široku židovsku zajednicu u gradu koja postaje nositeljem građanske klase sa svim njenim obilježjima.

“Godine 1840. Ugarski je sabor člankom 29./1840. dopustio stalno naseljavanje Židova u sva mjesta i gradove Ugarske, kao i u Hrvatsku.” [...] Prema Jozefinskom popisu u civilnoj Hrvatskoj i Slavoniji se od 1875. do 1878. nalazi 18 židovskih obitelji sa 111 članova. U Križevačkoj županiji popisane su dvije obitelji sa 15 članova, uz po jednu obitelj u Križevcima (4 člana) i Koprivnici (6 članova).” (Dobrovšak 2008: 89)

Dobrovšak navodi podatak o velikom broju Židova, zbog čega je bilo potrebno unajmiti i učitelja za židovsku djecu. Tako je do 1817. u Križevcima i Koprivnici kao učitelj židovske vjere boravio Jakov Friedländer. (Dobrovšak, 2008) Kao neke od obrta kojima su se Židovi bavili vrijedi spomenuti knjigotiskaru, knjigovežnicu, knjižaru i papirnicu Gustava Neuberga. koja je od 1905. u vlasništvu Vilima Schwarza, ali i dalje posluje pod Neubergovim imenom.” (Maruševski, 1993)

Prezimana koja su u to vrijeme prisutna (Hausner, Wolf, Herschl, Wertheim, Lustig, Löbl, Breier, Stern, Grünhut itd.) jasno upućuju na doseljavanje Židova s prostora njemačkog govornog područja i govore u prilog povećanom utjecaju njemačkoga jezika u kontekstu razvoja obrta, privrede i društvenog života. Židovi su sa sobom donijeli nove proizvode, tehnologije, obrte, strojeve i sl. a budući da su se međusobno služili njemačkim jezikom, za sve navedeno koristili su njemačko nazivlje. Domaće stanovništvo je tako u svoj govorni jezik direktno preuzimalo njemačke izraze koji su se zadržali u upotrebi do današnjeg dana.

Sjeverozapadna Hrvatska krajem 19. stoljeća ima i bogat kazališni život, gdje je također prisutan utjecaj njemačke književnosti i jezika, budući da su često izvođena djela istaknutih njemačkih i austrijskih dramatičara. “Križevčani jedini u Hrvatskoj i Slavoniji imaju dobrovoljno kazališno društvo sa 6 ženskih i 10 do 12 muških članova. Igraju komedije, jer se “Križevčani vole veseliti”. [...] Zato je gostionica “K zelenom drvetu” prikladna za repertoar veselih igara Nemčića, Vukotinovića, Freudenreichera i dakako nezaobilaznog Nestroya.” (Maruševski 1993: 62) U drugoj polovici 19. stoljeća javlja se sve veća težnja za uvođenjem hrvatskog jezika kao službenog u škole i upravu, a tu su želju izrazili i Križevčani.²²

²² “Ovdje mi je zabilježiti, da je god. 1856. učiteljski sbor molio i preč. duh. stol i vis. c. kr. nam. vieće, neka bi se izvolio dopisivati hrvatskim jezikom, ali dobije s obje strane ne povoljan odgovor; jedan faktor osta naime kod latinštine, a drugi kod njemštine.” (Vidačić 1886: 52)

Njemački se potkraj 19. stoljeća učio u školama kao strani jezik.²³ “Da je znanje njemačkog jezika kod učitelja u školama Vojne krajine bilo popraćeno visokom filološkom i glotodidaktičkom kompetencijom svjedoči i djelovanje đurđevačkog učitelja Ladislava Škrobota, koji je četrdesetih godina 19. stoljeća sastavio udžbenik njemačkog jezika i njemačko – hrvatski rječnik za sve škole u Vojnoj krajini.” (Piškorec 2002: 860)

Sve navedeno ukazuje na izniman utjecaj njemačkoga jezika među građanstvom i obrtnicima na kraju 19. i početku 20. stoljeća. Dvojezični su govornici (vojnici koji su ujedno bili članovi kućnih zadruga) putem interferencije i prebacivanja koda pogodovali ustaljivanju njemačkih posuđenica u govornom jeziku stanovnika sjeverozapadne Hrvatske koji se sami nisu služili njemačkim jezikom. Veći dio tih posuđenica još uvijek je prisutan u govornom jeziku toga područja, a semantički sadržaj posuđenica ukazuje na povijesni utjecaj cehova, obrta, trgovine i pripadanja Vojnoj krajini.

3.4. Hrvatsko-njemački jezični dodir u 20. stoljeću

“Iako hrvatski i njemački nikada nisu bili u direktnom geografskom kontaktu kao primjerice hrvatski i mađarski, njemački jezik (u prvoj liniji austrijski njemački) je ne samo zbog političkih, već i socio-kulturoloških aspekata imao jak utjecaj na svakodnevni govor stanovnika grada Zagreba na početku 20. stoljeća”²⁴ (Glovacki-Bernardi 1998: 106). Taj utjecaj nije vidljiv samo u Zagrebu, već u cijeloj sjeverozapadnoj Hrvatskoj.

Iz dokumentacije nastavničkog zbora križevačke gimnazije vidljivo je da se njemački učio u prvoj polovici 20. stoljeća, te također u drugoj polovici, sve do 1978., kada je gimnazija ukinuta kao samostalna križevačka srednjoškolska odgojno-obrazovna ustanova. (Husinec; Delić 1999: 39) Slična sudbina snašla je i brojne druge gimnazije diljem Hrvatske. Nakon 1945. ponovo dolazi do popularizacije njemačkog jezika, a nakon osnivanja

²³ “Ove godine (1877.) dozvolila je vis. kr. zem. vlada na molbu užjega škol. odbora, da se u III. i IV. razredu dječaka i djevojaka njemački jezik predaje na tjedan 2 – 3 sata. U to ime imade dotični učitelj dotično učiteljke iz ovogradske blagajne godišnju nagradu od 30 for.” (Vidačić 1886: 63)

²⁴ Prevela autorica

samostalne i suverene Republike Hrvatske u brojne se gradove ponovo uvodi gimnazijska nastava.

“Reforma gimnazijskog obrazovanja, koja je ušla u punu realizaciju 60-ih godina, uvela je značajnu novinu – podjelu na dva smjera. Od II. razreda školovanja učenici su se morali opredijeliti za društveno-jezični ili matematičko-prirodoslovni smjer. [...] Dok je 50-ih godina težište kod stranih jezika bilo na njemačkom i ruskom, sada sve značajnije mjesto zauzima engleski jezik.” (Husinec; Delić 1999: 65)

U drugoj polovini 20. stoljeća njemačko – hrvatski jezični dodir stanovnika sjeverozapadne Hrvatske i okolice ograničen je na iskustva radnika u Njemačkoj²⁵, a 90-ih godina pojavljuju se posuđenice vezane uz odlaske u kupovinu u Graz ili Leibnitz, što je među stanovništvom također bilo vrlo popularno i prisutno.²⁶

Današnje doba elektronskih medija nudi mogućnost kontakta s njemačkim jezikom putem satelitskih programa i interneta, no mladi preferiraju takve sadržaje na engleskom jeziku.

Danas sa sigurnošću možemo reći da je njemački jezik izgubio značaj koji je imao u društveno političkom životu sjeverozapadne Hrvatske od 17. do 20. stoljeća, te je ograničen na individualne kontakte gospodarstvenika i suradnju domaćih i stranih tvrtki na području grada.

Sve veća popularnost i globalni utjecaj engleskog jezika doveli su i do smanjenog broja sati njemačkoga na osnovnim i srednjim školama, kao i na sve manji broj učenika koji žele učiti njemački jezik. To je vidljivo i u školama, gdje je njemački jezik 80-ih godina 20. stoljeća bio ravnopravan s engleskim vezano uz broj nastavnih sati i broj učenika koji su učili njemački jezik. Danas se njemački većinom podučava kao drugi strani jezik s manjim brojem sati u usporedbi s engleskim jezikom.

²⁵ Tako se u govornom jeziku Križevčana često pojavljuju izrazi s područja građevinske struke kao npr. “bauštela” (njem. Baustelle), “vaservaga” (njem. Wasserwaage), “šalung” (njem. Schalung) i sl.

²⁶ npr. “mervertštojer” (njem. Mehrwertsteuer)

Zaključno se može reći da je njemački jezik tijekom više stoljeća jezičnog dodira ostavio traga u hrvatskom jeziku, osobito u dijalektima sjeverozapadne Hrvatske, o čemu i danas svjedoče brojne njemačke posuđenice.

4. JEZIČNI STANDARD I STATUS POSUĐENICA U STRUČNOM NAZIVLJU

Moderno doba donosi mnogo novoga, ne samo na području tehnike i tehnologija, već i u raznim drugim područjima. Neminovno, i jezik je podložen promjenama i inovacijama na svim jezičnim razinama pod utjecajem drugih jezika. Internacionalizacija je “neravnomjeran proces u jeziku koji se postupno ubrzava prouzročen neprestanim jačanjem jezičnih dodira u opće svjetskom okviru s jedne strane pod utjecajem gospodarskih, političkih i društvenih čimbenika, a s druge strane kao posljedak znanstveno-tehničkog razvoja, pri čemu pogađa sve jezike i očituje se na svim jezičnim razinama.” (Samardžija 2002: 435)

4.1. Stvaranje stručnoga nazivlja

Jezik struke također nije pošteđen utjecaja drugih jezika, već je podložen promjenama i inovacijama na svim razinama. Novi se nazivi prihvaćaju prvo u izvornom obliku, a zatim često stvaramo i prevedenice. Stavovi prema posuđenicama su različiti. Iz analize istraživačkog korpusa ovog rada vidljivo je da su njemačke posuđenice često prihvatljivije i vjerodostojnije od hrvatskoga nazivlja, ukoliko ono uopće i postoji. S druge se pak strane nameće negativan stav jezičnog purizma spram uvođenja posuđenica u strukovno nazivlje uz pokušaje stvaranja hrvatskih izraza koje sama struka rijetko i nevoljko prihvaća i koristi. Iz toga proizlazi da je većinu stranih riječi moguće zamijeniti hrvatskim riječima, no do toga ne dolazi često iz razloga jer se značenje domaćega izraza učestalo razlikuje od značenja koje ima posuđenica.

U hrvatskom stručnom nazivlju riječi stranoga podrijetla su vrlo učestale. One zapravo ne pripadaju hrvatskom jezičnom sustavu, ali se u njemu pojavljuju iz terminoloških razloga, vrlo često u neprilagođenom obliku ili pak pisane izvornom grafijom. Jezikoslovci u tom pogledu rade distinkciju između tuđica, prilagođenica i usvojenica, pri čemu se tuđice najmanje jednom svojom značajkom ne uklapaju u sustav hrvatskog jezika, te glasovno, tvorbeno ili naglasno nisu prilagođene standardnom hrvatskom jeziku, dok su prilagođenice potpuno uklopljene u hrvatski standardni jezik uz poštivanje ortografske, fonološke i morfološke norme, a usvojenice su toliko prilagođene normama hrvatskoga standardnog jezika da se njihovo stvarno podrijetlo više uopće ne spominje. (Gjuran-Coha 2007: 11)

U znanstvenom su nazivlju posuđenice često prisutne, a jedan od razloga tome jest činjenica da internacionalizacija strukovnog nazivlja omogućava bržu i uspješniju komunikaciju među znanstvenicima, te brže prepoznavanje pojmova i nazivlja. Kada jezik preuzima posuđenicu u svoj sustav, dolazi do pojave nekoliko varijanti s obzirom na ortografiju i izgovor:

1. zadržava se izvorni način pisanja
2. piše se prema izgovoru modela u jeziku davaocu, a fonemi se zamjenjuju najbližijima iz sustava jezika primaoca
3. kombinacija gdje je u jednom dijelu zadržan izvorni način pisanja iz jezika davaoca, a dio riječi je pisan prema izgovoru u jeziku davaocu.

Tijekom povijesti govornici hrvatskoga jezika bili su uslijed različitih društveno-političkih prilika izloženi utjecaju njemačkoga jezika, pri čemu je došlo do jezičnog posuđivanja na različitim jezičnim razinama, pa tako i na razini stvaranja strukovnoga nazivlja različitih struka. Stavovi jezikoslovaca prema jezičnom posuđivanju su različiti. Jedni smatraju da posuđenice negativno utječu na transparentnost jezičnog sustava kao cjeline, dok drugi iste podržavaju i smatraju da posuđenice pridonose jezičnom bogatstvu i raznolikosti. Ivir (1988: 9) smatra kako se “povremeno posuđivanje razmjerno dobro podnosi, dok bi velika gustoća posuđenica, odnosno posuđivanje velikog broja izraza u isto vrijeme moglo otežati ili ugroziti komunikaciju”. Finka (1972: 97) pak smatra da posuđenice koje su ušle u određeni jezik i prilagodile se njegovim unutarnjim zakonitostima ne škode jeziku, već ga obogaćuju ne umanjujući njegovu nacionalnu samobitnost, dok pak strane riječi koje se unose bez potrebe jer imaju potpune sinonime u domaćem jeziku kvare govor.

4.2. Jezično posuđivanje i jezični purizam

Jezična politika izravno je vezana uz način stvaranja nazivlja u nekoj jezičnoj zajednici te ima izravan utjecaj na prihvatanje posuđenica i stvaranje prevedenica. Gjuran Coho (2007: 18) navodi da je “jezično posuđivanje oduvijek bilo predmetom interesa hrvatskih jezikoslovaca. Odnos prema purizmu i njegov stupanj razlikuju se s obzirom na društveno političku situaciju u kojoj je neki jezik bio izložen jakom stranom utjecaju. To je imalo za posljedicu snažnu purističku reakciju te su puristi nastojali posuđenice iz njemačkog,

talijanskog ili kojega drugog jezika zamijeniti domaćim nazivima. U današnje su vrijeme purističke težnje u hrvatskome jeziku ponajprije usmjerene prema posuđenicama engleskog podrijetla.” Jezični purizam obilježio je i početak 20. stoljeća. Badurina (2009) tako navodi da su filološka škola i filološki program hrvatskih vukovaca obilježili ne samo kraj devetnaestoga nego i gotovo cijelu prvu polovicu dvadesetoga stoljeća. “Značajka jezičnoga savjetništva vukovskoga tipa osobit je tip jezičnoga purizma – tzv. štokavski purizam. Sasvim u skladu sa svojim standardnojezičnim nazorima (i) hrvatski su se vukovci nastojali dosljedno (ili, barem, što dosljednije) povoditi za odlučnim kriterijem pripadanja/ nepripadanja kojeg izraza (leksema pa i veće jezične strukture) narodnom jeziku, konkretnije: novoštokavskom dijalektu (jeziku Vuka i Daničića). "Postupak" je pritom bio sasvim očekivan: zalagati se za to da se iz jezika knjige ukloni sve ono za što nema potvrde u "čistu" i "uzornu" jeziku naroda.” (Badurina: 6)

Jezikoslovci imaju različite stavove prema jezičnom purizmu, pa Babić (1990: 58) purizam definira ne samo kao borbu protiv stranih riječi koje prodiru u jezik, već kao borbu protiv svega što onemogućava normalno funkcioniranje književnoga jezika u komunikativnoj i ekspresivnoj službi. Nadalje navodi da purizam ima negativan prizvuk koji se veže uz nastojanje da se iz jezika u potpunosti izbace strane riječi i zamijene domaćima, no današnji purizam nije u toj mjeri radikaln, već nastoji izbjeći nepotrebne strane riječi pronalazeći odgovarajući izraz u samom jeziku sprečavajući štetna prodiranja posuđenica bez obzira na njihov izvor. Jezikoslovci su svjesni da je često nemoguće nešto izbaciti iz jezika, a i sve što se u jeziku nalazi može katkada korisno poslužiti. To ne znači da je sve uvijek dobro, nego da je na svom mjestu, u svom stolu, u određenom jezičnom sloju. Prema Babiću suvremeni jezični purizam mora voditi računa o stilskoj raslojenosti jezika, jer “što je jednom stilu prikladno, nije drugome, što u jednom stilu djeluje slabo, u drugom je snažno, u trećem smiješno.”²⁷

Katičić (1973: 85) pak smatra da “jezik zahtijeva, naime, da se govoreći njime služimo izražajnim sredstvima koja mu pripadaju i koja su u njemu sadržana, a ne kakvim drugima. Jezik je sam po sebi zadavanje i po tome ograničenje i omeđivanje govornih mogućnosti. [...] U svakom se jeziku, bar u načelu, zna što ulazi u nj, a što ostaje izvan njega, i svaki zahtijeva da se govoreći njime ostane unutar njegovih granica, da se odabiru samo takve mogućnosti

²⁷ Babić 1990: 58

kakve on predviđa i zadaje. Po tome je stanovit elementarni purizam sastojak same jezične naravi”.

Prema Turku (1996: 64) kod jezičnog purizma u prvi plan dolazi njegov odnos prema riječima stranog podrijetla, pri čemu često dolazi do isključivosti, netolerantnosti i nastojanja da se iz jezika uklone svi elementi koji su nastali kao rezultat kulturnih, civilizacijskih ili jezičnih dodira.

Kod jezičnog posuđivanja je upravo leksička razina ta gdje je posuđivanje najučestalije, dok su fonološka, morfološka i sintaktička razina u jeziku u manjoj mjeri sklone promjenama i utjecaju jednoga jezika na drugi.

Prema Gjuran Cohi (2007: 20) “uvriježeno je mišljenje da je jezični purizam pojava koja se javlja u jeziku malih, potlačenih naroda koji su izloženi raznim utjecajima i prodiranjima političkim, kulturnim, ekonomskim i raznim drugim. Međutim, postoje suprotni primjeri poput francuskog, koji je snažno puristički orjentiran. [...] Jezici koji su bili izloženi stranom utjecaju razvili su snažnu purističku tradiciju u cilju očuvanja jezika i njegove prepoznatljivosti. Jezični je purizam odgovor na tendencije odnarođnjavanja, a kroz purističke težnje nastoje se stvoriti zamjene za strane riječi. Takvi jezici stoga svoje posuđivanje usmjeravaju na područje prevedenica, koristeći se tako mogućnostima tvorbe riječi kao sredstvom za stvaranje neologizama”.

Jezični purizam imao je utjecaja i na razvoj hrvatskog jezika, što će biti vidljivo u samom istraživanju na temelju velikog broja prevedenica nazivlja u poljoprivredi (kao npr. plodored (njem. Fruchtfolge); bolest frkanja listova (njem. Blattrollkrankheit). Kako se hrvatski narod stoljećima opirao vlasti stranih zemalja, i u hrvatskom jeziku je uvijek postojala sklonost prema jezičnom purizmu, pri čemu je najveći otpor bio usmjeren upravo prema integraciji posuđenica u leksički sustav. Taj je trend bio evidentno uočljiv za vrijeme 90-ih godina prošloga stoljeća kada je hrvatski jezik bio preplavljen prijedlozima riječi koje bi trebale zamijeniti postojeće već integrirane posuđenice (npr. brzoglas, zrakomlat i sl.). Na taj trend se u svojoj disertaciji osvrnula i Gjuran Cohi (2007: 22) navodeći kako se “nakon društvenih i političkih promjena 1990. koje su dovele do nezavisnosti i međunarodnog priznanja Republike Hrvatske u jeziku očituje nova tendencija. Dolazi do oživljavanja dijela hrvatskog vokabulara koji zbog političke situacije nakon II. svjetskog rata nije bio u uporabi, a određeni dio riječi iz prethodnog razdoblja postaje nepoželjan.” U tom se razdoblju bilježe

intervencije u leksiku te se nastoje zamijeniti sve riječi koje pripadaju društveno-političkom sustavu prije devedesetih u kojem su se u velikoj mjeri koristili internacionalizmi.

Možemo reći da purizam u hrvatskom jeziku nije pretjerano strog i krut i da u hrvatskom jezičnom sustavu postoje brojne posuđenice koje su se u potpunosti integrirale u jezični sustav na različitim jezičnim razinama. Jonke (1953: 2) navodi da “kao što je zbog kulturne povezanosti s ostalim narodima nemoguće prihvatiti načelo da iz književnog jezika valja ukloniti sve tuđe riječi, isto je tako zbog čuvanja naravi i duha našega jezika neprihvatljivo i načelo, da se tuđe riječi mogu primati bez ikakva ograničenja”.

Muhvić-Dimanovski (1992: 193) pak navodi da jezični purizam treba uzimati s oprezom i zauzeti umjereni stav koji bi trebao uvažavati sljedeća načela:

1. da se prihvaćaju potrebne posuđenice, a odbacuju nepotrebne;
2. da ne treba tražiti zamjene za potpuno prilagođene i integrirane strane riječi, ali to treba učiniti za one koje odudaraju od hrvatskog fonološkog ili morfološkog sustava te od pravila tvorbe riječi;
3. da treba među već stvorenim domaćim zamjenama odabrati one najbolje.

Autorica također navodi osnovna pravila jezičnog purizma:

1. tamo gdje postoji dobra domaća riječ, ne treba upotrebljavati stranu;
2. tamo gdje postoji dobra standardnojezična riječ, ne treba upotrebljavati dijalektizam;
3. tamo gdje postoji dobra standardnojezična riječ, ne treba upotrebljavati istoznačnu novotvorenicu ili prevedenicu, te ne treba u jezik unositi prevedene fraze i konstrukcije iz drugih jezika.
4. treba težiti što stabilnijoj normi standardnog jezika.

5. NJEMAČKA POSUĐENICA ILI GERMANIZAM

Tijekom povijesti hrvatsko-njemački jezični dodir rezultirao je preuzimanjem velikog broja njemačkih izraza u hrvatski jezik. Takve riječi nazivamo njemačkim posuđenicama ili germanizmima. Dudenov riječnik stranih riječi germanizam definira kao jezično posuđivanje iz njemačkoga u neki drugi jezik.²⁸ Metzlerov jezični leksikon germanizmom smatra u većoj ili manjoj mjeri integriranu posuđenicu iz njemačkoga jezika u neki drugi jezik.²⁹ Anićeve riječnik stranih riječi (2002: 494) germanizam definira kao osobitost njemačkog jezika s obzirom na sastav i red riječi; vladavinu (ili moć) njemačkog duha, njemačke kulture i političke sile.

Sve navedene definicije u određenoj mjeri impliciraju da je germanizam riječ stranog podrijetla i da mora proći određeni proces adaptacije kako bi se integrirala u hrvatski jezični sustav. Filipović (1990: 86) koji se bavio engleskim posuđenicama ili anglizmima proširuje značenje izraza “strana riječ” i navodi kako određena “engleska riječ” ne mora nužno biti engleskoga podrijetla, ali mora biti adekvatno adaptirana i integrirana u leksički sustav engleskoga jezika. Isto se može primijeniti i na posuđenice iz drugih jezika, pa se tako tehnički nazivi, pronalasci ili znanstvena otkrića npr. njemačkih, britanskih ili francuskih znanstvenika smatraju izvorima anglizama, germanizama ili romanizama i ispunjavaju prazna mjesta u vokabularu jezika primatelja.

5.1. Prilagodba njemačkih posuđenica

Kada jezični dodir rezultira preuzimanjem određenoga izraza u sustav jezika primatelja, dolazi do procesa adaptacije na različitim jezičnim razinama. Osim fonoloških i morfoloških promjena, posuđena riječ biva podvrgnuta i semantičkim promjenama jer je upravo semantička komponenta razlog posuđivanja na leksičkoj razini. Jezik primatelj posuđuje određenu leksičku jedinicu iz sustava jezika davatelja kako bi se imenovali novi

²⁸ Duden: Das große Fremdwörterbuch; Dudenverlag, Leipzig, 2003. pp. 506: Germanismus – Entlehnung aus dem Deutschen in eine andere Sprache.

²⁹ Glück, H. (2005): Metzler Lexicon Sprache; Verlag J. B. Metzler, pp. 226: Germanismus – mehr oder wenig integrierte Entlehnung aus dem Deutschen in eine andere Sprache.

predmeti ili pojave. Hope (1971: 726) smatra kako vrlo često motivi jezičnoga posuđivanja leže u potrebi jezika da prati konstantne promjene u svijetu u kojem se stalno pojavljuju novi izumi, tehnike, te povijesne, političke, ekonomske ili društvene situacije i interesi. Filipović (1986) semantičke promjene na jezičnim posuđenicama klasificira u tri stupnja: nulta semantička ekstenzija, gdje ne dolazi do promjene značenja, zatim suženje značenja i proširenje značenja, uz dva dodatna stupnja vezana uz suženje broja i polja značenja, te proširenje broja i polja značenja.

Značenje neke riječi je zapravo osnovni motiv jezičnog posuđivanja na leksičkoj razini, no ono se može i mijenjati jednom kada se riječ integrira u sustav jezika primaoca. Tako je primjerice posuđenica njemačkoga podrijetla “drot” (njem. der Draht) u hrvatskom substandardu doživjela semantičku ekstenziju i mlađa populacija tim terminom naziva pripadnike policijskih postrojbi, tj. policajce. I Stephen Ulman (1962) u kontekstu utjecaja jednog jezika na drugi vezano uz značenje riječi navodi da jedan jezik može utjecati na drugi i kroz promjenu značenja već postojeće riječi, pri čemu su uzroci promjene značenja različiti i mogu biti uvjetovani povijesnim, psihološkim ili socijalnim prilikama. Tako već postojeća riječ može uz svoje postojeće dobiti i novo značenje, do čega često dolazi prilikom smišljanja odgovarajućih naziva za tehničke izume.

Kod stručnog je nazivlja obično prisutna nulta semantička ekstenzija, tj. značenje njemačke posuđenice nakon integracije u sustav hrvatskoga jezika ostaje nepromijenjeno i u potpunosti odgovara onome njemačkoga modela. Razlog tome je činjenica da je stručno nazivlje u pravilu jednoznačno, pa do proširenja značenja ne dolazi često.

Tako u poljoprivredi postoji primjer silaža (njem. die Silage) - “fermentirana stočna hrana s visokim udjelom vlage koja se koristi za ishranu preživača”, plodored (njem. die Fruchtfolge) - “redoslijed sjetve različitih poljoprivrednih kultura na istoj poljoprivrednoj površini”, ili pak lauf štala - (njem. der Laufstall) - “staja u kojoj je životinje slobodno kreću, tj. nisu na vezu”, gdje zbog jednoznačnosti naziva ne postoji prostor za semantičku ekstenziju ili promjenu značenja.

Gjuran Cocha (2007) u svojoj doktorskoj disertaciji o engleskim posuđenicama i prevedenicama u medicinskom nazivlju utvrđuje proširenje značenja stručnoga nazivlja, no u ograničenom opsegu i to kod primjera koji pripadaju rubnom terminološkom sloju (face lifting, bajpas).

6. OSNOVNE ZNAČAJKE JEZIKA STRUKE

Pojam jezik za posebne namjene (engl. language for specific purposes, LSP) javlja se '60.-ih godina prošlog stoljeća, iako se sama potreba za jezikom struke pojavila paralelno s razvojem znanosti u 18. i 19. stoljeću. Razvoj tehničkih i znanstvenih noviteta pratio je i razvoj adekvatnog tehničkog i znanstvenog nazivlja, te je terminologija postala nezaobilazan dio razvoja svih znanstvenih disciplina. Jezik struke razlikuje se od "općeg" jezika u svojoj primjeni jer u prvom redu služi ispunjavanju komunikacijskih potreba ljudi unutar jedne struke (Hutchinson, 1987). Primjena jezika za posebne namjene ima širok spektar. Koristi se u pravu, medicini, kemiji, poljoprivredi te mnogim drugim strukama. Kao primjer tome možemo navesti Engleski za profesionalne namjene (engl. English for occupational / vocational / professional purposes) i Engleski za akademske namjene (engl. English for academic purposes). (Jordan, 1997)

Puno je definicija koje opisuju jezik za posebne namjene. Tako Dudley Evans (1997) navodi da je jezik struke u službi metodologije i sadržaja discipline u struci, te je baziran na jezičnom izričaju primjerenom aktivnostima struke u gramatičkoj i leksičkoj terminologiji, terminologiji registra, vještinama u učenju, govoru i žanru, povezan je sa specifičnim disciplinama ili koncipiran za njih. Štambuk (2004: 22) pod jezikom struke podrazumijeva jezik čija je svrha zadovoljiti određene stručne potrebe, dok Hoffman (1979:1) opisuje jezik struke kao "cjeloviti skup jezičnih pojava koje se javljaju unutar određenog područja komunikacije te su ograničene posebnim temama, namjerama i uvjetima". Mihaljević (1998: 17) pak smatra da je jezik struke jedno od važnih oruđa znanstvenika, no takav se jezik ne može prihvatiti kao poseban iako ima poseban rječnik i norme o njegovoj uporabi. Nadalje navodi da je jezik struke ovisan o općem jeziku jer se koristi njegovim leksikom i gramatikom, prema čemu su "stručni i opći jezik nastali u istoj jezičnoj zajednici, te se toliko međusobno uvjetuju i prožimaju da se stroga granica među njima ne može povući".

Prema Gjuran Cohi (2007: 32) "obilježje je jezika struke prije svega razmjerno velik udio stručnih riječi i određenih gramatičkih i leksičkih sredstava. Jezik svakodnevne uporabe ne može zadovoljiti veliku potrebu za novim stručnim nazivima te se jezik struke nadopunjava posuđenicama i novotvorenicama pa te posuđenice i novotvorenice postaju njegov sastavni dio. Jezik struke ne postoji kao samostalan vid jezičnog izražavanja, već se manifestira kroz stručne tekstove."

Kod jezika struke također nailazimo na bitne razlike vezane uz pisanu i usmenu komunikaciju, pri čemu do izražaja dolaze specifične sintaktičke strukture. Tako primjerice njemački jezik poljoprivredne, ali i drugih struka, favorizira upotrebu pasiva uz učestalo navođenje vršitelja radnje. U hrvatskome zbog neadekvatnih prijevoda stručnih članaka s njemačkoga na hrvatski često možemo vidjeti primjere nezgrapno prevedenih pasivnih konstrukcija koje u našem jezičnom sustavu djeluju neprirodno.

Prema Mihaljeviću (1998: 22) jezik struke nije samostalan jezični sustav suprotstavljen općem jeziku. Stručni se jezik razvio iz općeg jezika da bi zadovoljio neku posebnu funkciju. Stručni i opći jezik različiti su funkcionalni stilovi jezika, pri čemu stručni jezik ne može postojati bez općeg jezika, već predstavlja njegovu nadogradnju. Stručni i opći jezik nisu u opreci, oni se samo razlikuju u stupnju opće razumljivosti, preciznosti i zgusnutosti obavijesti, u ekonomičnosti izraza i u broju svojih korisnika (govornika).

6.1. Glavne karakteristike znanstvenog funkcionalnog stila

Jedan od ciljeva ovoga rada jest analizirati njemačke posuđenice poljoprivredne struke u znanstvenim i stručnim časopisima s početka 20. i 21. stoljeća, pa je stoga potrebno navesti i osnovne karakteristike znanstvenog funkcionalnog stila s obzirom na stil pisanja i leksik kojim se koristi. Znanstveni jezični stil razlikuje se od primjerice administrativnog, publicističkog, književnog ili novinarskog u specifičnoj primjeni jezika s obzirom na sociolingvističke norme, pri čemu granice među stilovima nisu krute, već svaki stil ima svoje zakonitosti.

Nazivlje vezano uz poljoprivrednu struku veže se uz znanstveni funkcionalni stil kojeg karakterizira objektivnost i logička organizacija sadržaja i izraza, dok se subjektivna sredstva izražavanja mogu pronaći tek u znanstveno-popularnim časopisima namijenjenim laicima i široj čitalačkoj publici.

Prema Gjuran Cahi (2007: 30) jedno od osnovnih obilježja znanstvenog funkcionalnog stila je dosljedna uporaba nazivlja, pri čemu ima više slojeva čije granice nisu uvijek oštre. Nazivlja su zapravo otvoreni sustavi jer razvoj znanosti jedne nazive izbacuje iz sustava, druge prihvaća, a treće zamjenjuje ili im daje novo značenje, tj. nazivlje je otvoreno različitim vrstama promjena. Također navodi kako bi u publikacijama namijenjenim laicima i

nestručnjacima uporaba internacionalnog nazivlja trebala biti umjerena napominjući kako su upravo znanstvenici odgovorni za razvoj nacionalnog jezika i za njegovo osposobljavanje za znanstvenu komunikaciju koja je po svojoj naravi neosobna i usmjerena na sadržaj, a ne na pošiljaoca. Prema Frančić-Hudeček-Mihaljević (2005: 279) znanstvena komunikacija određena je:

- racionalnošću, strogošću, ekonomičnošću i objektivnošću znanstvenog sadržaja
- svojom deskriptivnom funkcijom, tj. činjenicom da se njime opisuju znanstvena otkrića
- težnjom točnosti, jednoznačnosti, jasnoći, preciznosti i nedvosmislenosti koja omogućuje točno sporazumijevanje među stručnjacima
- zahtjevom za terminološkom ujednačenošću i ispravnošću
- zahtjevom za dovršenošću i potkrijepljenošću svake tvrdnje; znanstvenik čitatelja uvjerava u ispravnost svoje tvrdnje podacima, a ne ponavljanjem ili prenaglašavanjem te tvrdnje

Prilikom upotrebe znanstvenog funkcionalnog stila autori tako trebaju pripaziti na primjerenost teksta, ujednačenost pri uporabi naziva, kratica i simbola, uravnoteženost među dijelovima teksta, usustavljenost i povezanost svih dijelova teksta, kratkoću koja nije na štetu korisnih podataka, te zanimljivost i živost u istraživanju.

Kada govorimo o znanstvenom funkcionalnom stilu, svakako vrijedi navesti i znanstveno popularni podstil kojim se pišu različiti članci vezani uz određena znanstvena područja, a primarno namijenjeni laicima. Ovdje su od ključne važnosti jasnoća, jednostavnost i razumljivost, jer tekst mora biti razumljiv laičkoj čitalačkoj publici.

6.2. Jezik struke i norma

Jezična norma je po Metzlerovoj natuknici (Metzler : 623) ono što se smatra jezično korektnim i ispravnim, dok je normiranje proces planiranja i određivanja jezičnih stručnih termina ili standardnih varijeteta. Prilikom normiranja je nužno u obzir uzeti komunikacijske zahtjeve određene struke kao što su primjerice mogućnost nadovezivanja na postojeće

nazivlje, interna razumljivost, mogućnost prevođenja na ostale jezike. Jezičnom normom i normiranjem se u pravilu bave zavodi za jezikoslovlje ili slične institucije koje u pravilu daju preporuke koje kasnije postaju dijelom jezične norme.³⁰

Jezik struke podložan je poštivanju jezične norme, a to se osobito odnosi na poštivanje određenih pravila prilikom stvaranja stručnoga nazivlja. Jezik struke izložen je i najučestalijim promjenama upravo na leksičkoj razini, dok su promjene na ostalim razinama izrazito rijetke. Razlog tome je konstantan razvoj znanosti i tehnologije koji sa sobom nosi potrebu stvaranja adekvatnog nazivlja. Isto tako prestankom upotrebe određenih predmeta i njihovo nazivlje postupno nestaje iz upotrebe. Ako imamo na umu da se najveća znanstvena otkrića događaju u tehnički najrazvijenijim zemljama poput SAD-a, Njemačke ili Velike Britanije, tada niti ne čudi što su upravo engleski i njemački dva glavna jezika davatelja kada se radi o jezičnom posuđivanju i tvorbi stručnog nazivlja. Jezično posuđivanje na leksičkoj razini je u jeziku struke vrlo dinamično, te je stoga bilo potrebno odrediti osnovna terminološka načela za stvaranje stručnog nazivlja i preuzimanje posuđenica u postojeći jezični sustav.

Tako Mihaljević (1993: 110) terminološka načela dijeli na formalna, semantička, pragmatička i sociolingvistička.

1. Formalna načela obuhvaćaju dužinu, lakoću pisanja i uklapanje u terminološki sustav.
2. Semantička načela obuhvaćaju pojmovnu adekvatnost, motiviranost i prozirnost, mogućnost definicije, preciznost, izražajnost, jednoznačnost / višeznačnost, te mogućnost razlikovanja terminološke od opće upotrebe.
3. Pragmatička načela obuhvaćaju prihvatljivost jezičnom osjećaju, ekonomičnost, stabilnot, stupanj udomaćenosti, adekvatnost i proširenost izvornog nazivlja.
4. Sociolingvistička načela obuhvaćaju jezike i varijante sa stajališta sustavnih mogućnosti i preferencija (leksik, derivacija, frazeologija), stupanj zastupljenosti određene struke ili stručne orijentacije i dr.

³⁰ Glück, H.: Metzler Lexicon Sprache, Stuttgart – Weimar, 2005. pp. 623.

Hudeček-Mihaljević-Pilić (2004: 82) pak smatraju da kod stvaranja stručnoga nazivlja istoznačni nazivi trebaju imati prednost pred ostalima, te isto treba raditi prema određenim načelima:

1. domaći naziv ima prednost pred stranim,
2. nazivi latinskog i grčkog podrijetla imaju prednost pred nazivima preuzetim iz engleskoga, njemačkoga, francuskoga itd.,
3. prošireniji naziv ima prednost pred manje proširenim,
4. naziv koji je korisnicima (stručnjacima određene struke) prihvatljiviji ima prednost pred nazivom koji je manje prihvatljiv,
5. naziv mora biti usklađen sa (fonološkim, morfološkim, tvorbenim, sintaktičkim) sustavom hrvatskog jezika,
6. kraći naziv ima prednost pred duljim,
7. naziv od kojeg se lakše tvore tvorenice ima prednost pred onim od kojeg se ne mogu tvoriti tvorenice,
8. unutar istoga terminološkog sustava naziv ne smije imati više značenja,
9. značenje naziva ne smije se bez valjanog razloga mijenjati,
10. ako jedan naziv već ima određeno značenje, ne treba istomu davati nova značenja,
11. naziv ima prednost ako odgovara pojmu kojem je pridružen i odražava svoje mjesto u pojmovnome sustavu, a o tome može odlučiti predmetni stručnjak.

Iz ovih je načela vidljivo da normiranje ima izraženu tendenciju smanjivanja broja izravnih posuđenica, te favorizira upotrebu domaćih tvorenica.

Kada uzmemo u obzir koliko je složen i dugotrajan proces stvaranja odgovarajućega stručnoga nazivlja, a s obzirom da živimo u vremenu kada dnevno na tržište izlaze novi proizvodi i usluge, tada ne čudi da se s njihovom pojavom u govorni jezik automatizmom preuzme i njihov izvorni naziv. Proces stvaranja odgovarajućeg naziva je vrlo često prespor, i često se događa da se do vremena pojave odgovarajućega naziva posuđenica iz jezika davatelja već toliko “udomaćila” u govornom jeziku korisnika nekog proizvoda ili usluge da

ju je gotovo nemoguće zamijeniti novim nazivom na jeziku primatelju. Ovo je osobito izraženo u području tehnologije gdje je vidljiv velik broj posuđenica iz engleskoga jezika, koje gotovo da i nisu prošle nikakvu razinu adaptacije, tj. zadržana je njihova izvorna ortografija i izgovor.³¹

Babić (1990: 260) kao još jednu vrlo bitnu karakteristiku normiranja navodi izbjegavanje istoznačnica ili sinonima i naglašava da “za pojedine pojmove imamo više izraza i neki misle da je u tome bogatstvo jezika. No tu često leže najveće zablude. Mišljenje da su istoznačnice zapravo jezično bogatstvo proistječe iz velikoga nepoznavanja naravi književnoga jezika, jer njegovo bogatstvo nije u tome da za jedan pojam imamo više izraza, nego da svaki pojam ima svoj standardni izraz. Ako ih se za jedan pojam javi više, onda oni u izgrađenom i stabiliziranom književnom jeziku ne mogu biti svi standardni nego samo jedan.” Babić (1990: 261) se također osvrnuo i na istoznačnice kao na privremeno stanje jer “prije ili poslije one razjednače svoja značenja, upotrebna područja ili jedna postane stilski obilježena, nestandardna ili dospije na rub književne upotrebe, a mnoge s vremenom nestanu iz jezika”, navodeći sljedeća načela za uklanjanje istoznačnosti: (Babić (1982) u Gjuran-Coha 2007: 38)

1. prednost treba dati onom nazivu koji se bolje slaže sa sustavom (jezičnim i terminološkim) i koji bolje označava pojam na koji se odnosi
2. bolji je kraći naziv od dužega, a najbolja je jedna riječ
3. prednost treba dati starijem i proširenijem nazivu
4. domaći naziv ima prednost pred stranim
5. ako su oba naziva strana, prednost ima onaj koji se bolje uklapa u sustav
6. ako se oba naziva uklapaju, prednost ima strana riječ
7. u načelu latinske (grčke) i slavenske tuđice imaju prednost pred ostalima

Moguće je i drugo gledište vezano uz istoznačnice, a to je da ne postoje dva različita denotativna izraza odnosno sinonima koji bi bili međusobno zamjenjivi u svim kontekstima.

³¹ Kao primjer možemo navesti uređaje iPhone, iPad, USB stick, flat rate internet i sl.

Brojni jezikoslovci negiraju postojanje potpunih istoznačnica i smatraju da između svakoga para sinonimskih leksema postoji barem mala razlika u značenju.

Kada razmotrimo stavove različitih autora vezano uz jezičnu normu i terminološka načela, tada vidimo da ključnu važnost kod većine imaju jednoznačnost, usklađenost s jezičnim sustavom i dužina riječi, te nadalje mogućnost derivacije.

6.3. Prevedenice u stručnom nazivlju

Mihaljević (1997: 63) stručno nazivlje definira kao “sustav naziva koji se upotrebljavaju u određenom znanstvenom, tehničkom ili umjetničkom području”, dok se znanost koja se bavi nazivljem naziva terminologija ili nazivoslovlje i mora biti usklađena s jezičnom normom i ranije navedenim terminološkim načelima kod tvorbe stručnoga nazivlja. Novi izumi i dostignuća sa sobom donose potrebu njihova adekvatnog označavanja, pri čemu se događa da jezikoslovci koji se bave terminologijom i jezičnom normom katkada prekasno ponude adekvatno jezično rješenje za popunjavanje praznih mjesta u sustavu, odnosno sami stručnjaci određenoga područja u nedostatku adekvatnog domaćeg izraza počnu koristiti stranu (u današnje vrijeme većinom englesku, tj. američku) riječ i ona se kao takva udomaći u sustavu jezika primaoca.

Prema Mihaljeviću (1998: 78) jezikoslovci opravdavaju upotrebu posuđenica isključivo u slučaju kada za pojmove na koje se odnose nema adekvatnih riječi u sustavu jezika primatelja ili ih se pak ne može lako stvoriti. Katičić (1974: 84) pak tvrdi da je “važno na prvom mjestu uočiti da je jezik već po samoj svojoj naravi purističan - zahtijeva naime da se govoreći njime služimo i izražajnim sredstvima koja mu pripadaju i koja su u njemu sadržana, a ne kakvim drugim sredstvima. Jezik je sam po sebi zadavanje i po tome ograničenje i omeđivanje govornih mogućnosti. U svakom se jeziku bar u načelu zna što ulazi u nj, a što ostaje izvan njega, i svaki zahtijeva da se govoreći njime ostane unutar njegovih granica, da se odabiru samo takve mogućnosti kakve on predviđa i zadaje”.

Škarić (1983: 101) smatra da znanstvenici i stručnjaci za svoje nove ideje i izume traže izraze tvorbom novih riječi morfemima iz svog jezika ili iz klasičnih jezika, a često pribjegavaju i preuzimanju već postojećih izraza iz engleskoga jezika, a Babić (1982: 13) pak navodi kako je stvaranje domaće riječi ponekad problematično jer vrlo često jednu stranu riječ

zamjenjuje više domaćih riječi, a najveći problem nastaje upravo u odabiru prave domaće riječi koja će i po sadržaju i po izrazu odgovarati stranoj riječi, što je ujedno i razlog tako velikoj učestalosti stranih riječi i posuđenica u nazivlju različitih struka.

Osim preuzimanja modela iz jezika davatelja, stručno nazivlje se učestalo tvori i direktnim prijevodom određenog stručnog pojma, pri čemu nastaju prevedenice koje se smatraju najlakšim načinom zamjene strane riječi domaćom. Kod prevedenica i posuđenica se prema Turku (1997: 85) radi o različitim oblicima jezičnog posuđivanja koje nastaje kod bilingvalnih govornika koji zbog intelektualnih, socijalnih i psiholoških čimbenika preuzimaju iz stranih jezika izraze koji uglavnom služe za označavanje novih pojmova.

Gjuran Cocha (2007: 41) smatra da se “kod posuđenica proces prenošenja uvijek odnosi na razinu izraza i razinu sadržaja, a kod prevedenica se prenosi unutrašnja struktura stranoga izraza. Kod prevedenica se radi o više ili manje vjernoj reprodukciji stranoga modela inventarom jedinica iz jezika primaoca. Prevedenice su rezultat purističkih zahtjeva koji se očituju u otporu prema posuđenicama, ali i poticanju vlastitog jezika u stvaranju vlastitih izraza. Posuđenice se unatoč fonološkoj i morfološkoj adaptaciji vrlo lako prepoznaju, dok kod prevedenica postoji velika mogućnost pogrešne identifikacije”.

Jedna od najpoznatijih taksonomija posuđenih jezičnih elemenata je ona od Haugena (1950) koji razlikuje posuđenice (forma i značenje su potpuno jednaki), poluprevedenice (izrazi u kojima je jedan dio posuđen iz jezika davatelja, a drugi dio doslovno preveden), prevedenice i semantičke posuđenice.

Postoje različiti tipovi i podtipovi prevedenica, pa tako u literaturi nailazimo na različite klasifikacije i različitosti u nazivlju. Muhvić-Dimanovski (1992: 9-205) obradila je različite tipove prevedenica i klasificirala ih kako slijedi:

1. doslovna prevedenica
2. poluprevedenica
3. djelomična prevedenica
4. formalno nezavisni neologizam
5. semantička posuđenica
6. sintaktički kalk

7. O ISTRAŽIVANJU

Ovo istraživanje ima za cilj sustavno istražiti i analizirati njemačke posuđenice u poljoprivrednoj struci na temelju analize pisanoga korpusa i intervjuiranja poljoprivrednika na području Koprivničko-križevačke županije. U zemljopisnom smislu terensko istraživanje je većinom ograničeno na područje Koprivničko-križevačke županije, poglavito na Križevce i Koprivnicu, te sela Marinovec, Vojakovac, Vojakovački Kloštar, Kalnik, Široko Brezje, Ravenska Kapela i Vinarec, uz nekoliko informanata podrijetlom iz Zagreba, te iz Štrigove (Međimurje) gdje je utjecaj njemačkoga jezika također vidljiv na primjeru velikog broja njemačkih posuđenica u neformalnom govoru tamošnjega stanovništva.

7.1. Metodologija istraživanja

Ovo je istraživanje provedeno u nekoliko faza: proučavanje pisanih materijala iz dvaju razdoblja (1909 - 1919 i 2000 - 2010) i izrada istraživačkog korpusa njemačkih posuđenica u poljoprivrednoj struci, provođenje terenskog istraživanja na različitim tipovima poljoprivrednih gospodarstava, konzultacije sa stručnjacima agronomima te na kraju obrada rezultata i izrada glosara njemačkih posuđenica i prevedenica u poljoprivrednoj struci.

7.3. Korpus iz pisanih tekstova

Korpus pisanih tekstova sastoji se od časopisa s područja poljoprivrede iz dvaju razdoblja. Prvi je časopis "Gospodarska smotra" kojeg je izdavalo Kraljevsko gospodarsko-šumarsko učilište u razdoblju od 1909. do 1919. Časopis je izlazio mjesečno, a kako se radi o razdoblju s početka dvadesetog stoljeća kada je njemačko-hrvatski jezični dodir bio izuzetno intenzivan, za očekivati je da će analiza korpusa rezultirati popriličnim brojem posuđenica njemačkoga podrijetla. Drugi dio korpusa čine specijalizirani rječnici i časopisi s područja poljoprivrede iz prvog desetljeća 21. stoljeća (Agronomski glasnik, Poljoprivredna znanstvena smotra i sl.), te će se moći usporediti odnos broja njemačkih posuđenica u

pisanim stručnim tekstovima s odmakom od jednoga stoljeća.³² Kod analize materijala vodilo se računa o zastupljenosti različitih grana poljoprivrede, tj. gledalo se da su u jednakoj mjeri zastupljeni tekstovi (radovi) iz različitih segmenata ratarstva i stočarstva, kako iz časopisa “Gospodarska smotra”, tako i iz današnjih stručnih časopisa s područja poljoprivrede. Analizom stručnih tekstova iz dvaju razdoblja prikupljeno je oko šestotinjak njemačkih posuđenica i prevedenica u jeziku poljoprivredne struke.

³² Detaljni podaci o svim časopisima koji čine istraživački korpus navedeni su na kraju rada.

8. IZRAVNI UTJECAJ NJEMAČKOGA JEZIKA NA STVARANJE HRVATSKOGA NAZIVLJA POLJOPRIVREDNE STRUKE

Kako bi dobila čim pouzdanije podatke o utjecaju njemačkoga jezika na hrvatsko nazivlje u poljoprivrednoj struci, autorica je analizirala stručni časopis “Gospodarska smotra” koji je izdavalo Kraljevsko gospodarsko-šumarsko učilište u razdoblju od 1909. do 1919. kada je hrvatsko njemački jezični dodir još uvijek bio iznimno intenzivan, a ujedno je na području današnje sjeverozapadne Hrvatske bio jak utjecaj jezičnoga purizma, što se odrazilo na stvaranje stručne terminologije. Detaljnom analizom stručnih tekstova iz toga razdoblja utvrđeni su brojni primjeri u kojima tadašnji agronomi i veterinari nailaze na probleme adekvatnoga nazivlja prilikom pisanja znanstvenih radova. U većini se slučajeva radi o nedostatku prikladnoga stručnog nazivlja na hrvatskom jeziku, što dovodi do upotrebe stručnih pojmova na njemačkom jeziku, uz tek poneki slučaj upotrebe stručnih pojmova na engleskom jeziku. Te su probleme rješavali na različite načine. Pozadina utjecaja vidljiva je i iz sljedećeg citata: “Dovoljno će biti ako spomenemo da su poznate tvrdke kao Sack, Eckert, Ventzki, Schwartz i sin, Berlinchen, braća Eberhardt-Ulm sve u velikoj mjeri krasno izložile”³³ gdje se evidentno radi o njemačkim poduzećim i izumima, pa ne čudi preuzimanje njemačkoga nazivlja za pojedine poljoprivredne strojeve i alate. Također je razumljivo da se stvaranje poljoprivrednoga nazivlja u određenoj mjeri vremenski podudara s osnutkom visokoga poljoprivrednoga školstva u sjeverozapadnoj Hrvatskoj jer je tada i počela znanstvena i istraživačka djelatnost u sklopu tadašnjih poljoprivrednih učilišta.³⁴ Uvidom u bibliografiju članaka objavljenih u časopisu “Gospodarska smotra” evidentno je da je strana literatura koju su znanstvenici toga vremena proučavali bila većinom na njemačkom jeziku, pa stoga i ne čudi ovako velik broj posuđenica (adaptiranih i neadaptiranih) i prevedenica njemačkoga podrijetla. U prilog tome govore i brojni neprevedeni citati na njemačkome jeziku koji svedoče da je čitalačka publika znala njemački jezik. Za pretpostaviti je da su i

³³ Gospodarska smotra: časopis za unapređenje gospodarske znanosti i prakse / [odgovorni urednik Ljudevit Prohaska]. God.1 (1909), Križevci : Profesorski zbor Kr. višeg gospodarskog učilišta, 1909-1929. pp. 57

³⁴ Tako je primjerice 1841. osnovano Hrvatsko-slavonsko gospodarsko društvo koje je nastojalo širiti znanja o poljodjelstvu, 1842. počeo je izlaziti *Gospodarski list*, a tu se posebno isticala Gospodarska podružnica u Križevcima koja je utemeljena 1843. Nakon 1848. ukidanjem kmetstva postaje aktualno osnivanje poljoprivredne škole, pa je tako Bečko ministarstvo unutarnjih poslova 1853. službeno pokrenulo osnivanje gospodarske škole u Hrvatskoj. Izvor: Husinec, Pintiće: 150 godina poljoprivrednoga školstva u Križevcima, pp. 7 -8

stručni izrazi grčkog ili latinskog podrijetla ušli u hrvatski jezik preko njemačkog modela: npr. bakterija (njem. Bakterie), bakteriologija (njem. Bakteriologie), fiziologija (njem. Physiologie) i sl.

8.1. Nedostatak adekvatnog nazivlja

Stručnjaci agronomi s početka dvadesetog stoljeća bili su svjesni problematike vezane uz stručno nazivlje, te su u časopisu na više mjesta iznijeli svoja razmišljanja, opažanja i prijedloge. Tako su u Gospodarskoj smotri iz 1912. zabilježeni sljedeći primjeri:

“Gnoj ili đubre. Kao u svim strukama, tako se i u gospodarstvu vrlo neugodno opaža nedostatak naše terminologije. Svaki pisac ima svoje izraze i posebne riječi, pa katkada mora čovjek razmišljati što je pisac s time želio kazati. [...] Zadaća je ove bilješke, a i drugih, koje bi imale slijediti, da upozore na neke izraze i riječi, koje često upotrebljujemo u gospodarskoj nauci, pa da pobude naše gospodare, da o njima razmišljaju, pak da na posljetku potaknu naše filologe od zanata, da nam u tom poslu pomognu.”

“Listajući našu gospodarsku literaturu opažamo da mi još nemamo jedinstvenoga izraza za Dünger, engrais, laetmen. upotrebljuju se razni izrazi: gnoj, gnojivo, đubre, đubar. tako je gnojivo – Düngungsstoff; gnojiti – düngen, gnojilo – eiterbeförderndes Mittel, gnojenje – das Düngen, gnojidba – Düngung, gnojidbeno stanje tla – Düngungszustand, gnojnica bi mogla poslužiti za Jauche, jer se u tom smislu mnogo upotrebljuje. Za mistknecht bilo bi najbolje gnojjar jer je značenje općenitije od gnojjar.”³⁵

U istom je svesku zabilježeno promišljanje Vladimira Njegovana o gospodarskoj stručnoj nomenklaturi: “*Tlo ili zemlja*. U našoj stručnoj literaturi gotovo redovno se upotrebljuje izraz *tlo* u značenju njem. Boden, dok je riječ *zemlja* takoreći nepoznata. Znajući da naš seljak ne upotrebljuje riječ *tlo* u onom smislu kako se upotrebljuje u znanstvenom govoru, pregledao sam neke naše rječnike (Vukov i Brozov), šta oni vele o tom (akademski rječnik nije na žalost još došao do slova T odnosno Z). U Vukovu i Brozovu rječniku

³⁵ Gospodarska smotra; izdaje u ime prof. zbora Višeg gospodarskog učilišta u Križevcima odbor: Andrija Lenarčić, Gustav Bohutinsky, Ljudevit Prohaska, Milutin Cihlar, Fran Hadjak; Godina II, Tisak kr. zemaljske tiskare u Zagrebu, 1912. svezak 1, pp. 92

upotrebljava se riječ *zemlja* za njem *Boden* u gosp. smislu npr. mršava zemlja, zemljoradnja (Ackerbau, Bodenkultur), zemljodjelac. Ne kaže se npr. tloradnja ili tloradnička zadruga. Moglo bi se progovoriti da bi time mogle nastati dvosmislice jer riječ *zemlja* ima za pravo trostruko značenje (Erde, Land, Boden). No ovakvih homonima ima i u drugim jezicima pa ipak dolaze nesporazumi dosta rijetko.

Za Bodenkunde uzimamo “zemljoznanstvo”, za razliku od Geographie “zemljopis”. Riječ “tlo” se ne upotrebljuje, koliko je meni poznato, ni u narodu, a ni u rječnicima zapisano u smislu gospodarskom. [...] *Kalkstickstoff* ili *cianamid*. U našoj stručnoj nomenklaturi ne samo u gospodarstvu, već i u drugim strukama opaža se tendencija da se termini romanskoga podrijetla ostavljaju ne prevedeni, dok se drugi termini redovno prevode [...] no ovo dušično gnojivo bi bilo lijepo zvati onim imenom kojim su ga nazvali oni koji su ga pronašli, *Kalkstickstoff*, pa makar ga i pisali kalkštikštof. Ako Francuzi mogu kazati le quartz (prema njem. Quartz) ili npr. le lied (prema njem. Lied) ili npr. feldspath za njem. Feldspath (glinenac), možemo i mi upotrijebiti jedan njemački izraz koji ima ionako već internacionalno značenje. [...] Nijesam za to da se termini, osobito oni s internacionalnim značenjem prevode. Mnogima će biti poznato kako je Bogoslav Šulek cijelu internacionalnu kemijsku nomenklaturu preveo. Među ostalim je fosfor nazvao “svjetlik”. Za fosfat bi se prema njegovom moralo kazati “svjetliš” a superfosfat bi onda bio “nadsvjetliš”, a to neće danas mislim odobriti ni najodrešitiji puriste.”³⁶

Vladimir Njegovan je u istom članku dao osvrt na važnost poznavanja stranoga jezika i proučavanja stručne literature na stranom jeziku: “Kod naših slušača viših nauka ne samo onih na univerzi već i na našim stručnim školama kao šum. akademiji i gospod. učilištu u Križevcima, opaža se da su sve manje kadri služiti se stranom literaturom. Naša mlađa generacija više ne vlada tako njemačkim jezikom kao naši stari. To je doduše znak našeg nacionalnog osvještenja, ali ta činjenica imade i stanovitih štetnih posljedica. Mi smo malen narod, pa je naša literatura, a osobito stručna tek u zametku, pa ako se ne budemo služili stranom literaturom ostati će nam veći dio duševnog rada čovječjega nepoznat. Držim da bi se

³⁶ Gospodarska smotra, izdaje u ime prof. zbora Višeg gospodarskog učilišta u Križevcima odbor: Andrija Lenarčić, Gustav Bohutinsky, Ljudevit Prohaska, Milutin Cihlar, Fran Hadjak; Godina II, Tisak kr. zemaljske tiskare u Zagrebu, 1912, pp. 249

nepoznavanje njemačkoga jezika možda moglo nadoknaditi drugim kojim jezikom koji nam je bliži.”³⁷

U svesku IV zabilježeni su prijedlozi stvaranja nazivlja vezanog uz uzgoj i hranidbu stoke, a prema njemačkom modelu: “Krmivo i hranivo. Proučavajući hranidbu životinja često moramo da prevodimo njemačke riječi Futtermittel i Nährstoff. Sve, čim se životinje hrane, zovu Nijemci Futtermittel, što u našem jeziku znači krma ili pića; sastojine krme, npr. proteine, škrob, slador i dr. zovu Nijemci Nährstoff. Kako da mi ovu riječ okrstimo? [...] Dakle Futtermittel = krmivo, Nährstoff = hranivo.

Mjesto muzan ili dojan držim, da bi bilo bolje kazati mliječan, jer ova riječ najviše podsjeća na dobru muzaru. Posve je lijepa riječ mliječnost = Milchergiebigkeit ili Milchleistung. Mjesto nezgrapnog prijevoda: Zucht auf Milchleistung sa: uzgoj na muznost, što ne odgovara duhu našega jezika, ima potpun smisao prijevod: uzgoj mliječnosti.”³⁸

“Ustreba li tako da prevedemo njemačke riječi “Tierzucht” i “Tierzüchtung”, gdje se pod ovim Tier ne misli samo stoka, nego domaće životinje uopće, biti će najbolje da kažemo “uzgoj domaćih životinja” resp. “uzgajanje” – ili “gajenje domaćih životinja”. Jednako će biti viehzucht = uzgoj stoke, a Viehzüchtung = uzgajanje ili gajenje stoke”³⁹

U svesku iz 1914. ponovo se obrađuje nazivlje vezano uz hranidbu i proizvodnju mlijeka, te se daju prijedlozi hrvatskoga nazivlja prema njemačkom modelu, tj. predlaže se hrvatska riječ koja bi svojim semantičkim sadržajem najbliže odgovarala sadržaju njemačkoga izraza:

“1. muznost i mliječnost: U prošlom godištu “Gospodarske smotre” taknuo se tih riječi gosp. M.N. (br. 1. pp. 28. 1913) tvrdeći da bi se mjesto riječi “muznost” u svakoj zgodi mogla upotrebljavati riječ “mliječnost”, ako mnogo ljepša riječ. Ja sam na to (pp. 182. istoga godišta “G. smotre”) primijetio, da riječi “mliječnost” i “muznost” ne označuju isti pojam i da ćemo kadšto trebati obje riječi. Razmišljajući kasnije o tom predmetu i tražeći podatke o njem.

³⁷ Ibid. 250

³⁸ Gospodarska smotra, svezak IV, Tisak kr. zemaljske tiskare u Zagrebu, 1915, pp. 27

³⁹ Ibid. pp. 182

narodnom govoru i u rječniku Iveković-Brozovom, došao sam do zaključka, da bismo ove i srodne riječi morali upotrebljavati u ovim značenjima:

mliječnost - Milchergiebigkeit

muznost - Milchleistung

muzenje - das Melken

pomuzak - das Gemelk

Rekli bismo npr. držanje krava za mužnju, ako je u tomu držanju svrha produkcija mlijeka (Abmelkverfahren).

2. Sijeno, otava i otavić

“Često je npr. kod znanstvenoga istraživanja hranjivosti sijena različite starosti potrebno, da se umjetno priredi 5-6 kosidbi u malim razmacima vremena. U tom slučaju služi se njemački jezik za sijeno svake pojedine kosidbe izrazom “der Schnitt” (der erste - zweite - dritte Schnitt, koliko god kosidbi bilo). Ovu riječ prevode neki hrvatskom riječju “otkos”. Držim da ovakvo prevođenje ne valja, jer našem narodu riječ otkos ne označava izvjesnu količinu sijena, kao u njemačkom “der Schnitt”. [...] Bit će dakle slučajeva gdje ne ćemo moći riječi “der Schnitt” prevesti, nego ćemo se morati poslužiti opisivanjem, pa bilo to katkad i nezgodno.”⁴⁰

Gore navedeni primjeri promišljanja i predlaganja adekvatnoga nazivlja zapravo zorno prikazuju hrvatsko nazivlje poljoprivredne struke u nastajanju, te iznimno velik utjecaj njemačkoga jezika na stvaranje hrvatskih izraza. Velik dio njih je prihvaćen i prisutan u stručnim rječnicima i čini sastavni dio standardiziranog stručnog nazivlja.

⁴⁰ Gospodarska smotra, svezak V, Tisak kr. zemaljske tiskare u Zagrebu, 1915, pp. 69

8.2. Njemački stručni pojmovi u časopisu “Gospodarska smotra”

Njemački se stručni pojmovi u časopisu “Gospodarska smotra” pojavljuju učestalo u nekoliko oblika.

Jedan od njih je detaljan opis njemačkoga stručnog pojma u bilješci ispod teksta ili u samom tekstu kao što je to učinjeno za njemački izraz Inzucht: “Inzucht još nije zapravo parenje u srodstvu, ali se to obično pod njim uvijek razumieva. Šteta, što za nj nemamo točne riječi. (Opaska uredništva: Pisac rabi pojam njem. riječi “Inzucht” u smislu parenja u krvi stada, pa se za to može rabiti hrvatski izraz “parenje u srodstvu” ili “u krvi” u širem smislu. Inače vriedi opazka piščeva, da Inzucht ne znači baš “parenje u srodstvu”. “Inzucht” znači daljnje izključivo parenje križančadi, da se postigne kakav tip. Križančad ne mora po novijim teorijama biti baš u srodstvu. – Ovom prilikom upozorujemo naše stručnjake na prieku potrebu da se izgradi znanstveno nazivlje kojim bismo mogli točno označiti svaki pojam u svim granama gospodarskih znanosti. “Gospodarska smotra” ustupit će rado prostora za svaki priedlog i razpravu u ovom pitanju). “Uz takav postupak dakako da će već prema veličini stada i uz najveće izbjegavanje medju životinjama dolaziti do sve jačeg parenja u srodstvu (Inzucht), te to, a onda i dosljednim izborom neprestano povećanje produktivnosti dovodi do sve veće ufinjenosti i sve manje otpornosti blaga – dolazi do stanja, koje Niemci dobro zovu “Überbildung”.” (Gospodarska smotra, Godina 1: 41)

U istome citatu vidimo primjer gdje je na hrvatskome stvoren dulji izraz “parenje u srodstvu” od njemačkoga izraza “Inzucht”, no kako se radi o tada novome izrazu autor teksta je u cilju izbjegavanja nerazumljivosti uz hrvatski izraz ostavio i njemački izraz u zagradi, što opet dokazuje koliko je njemački jezik u to vrijeme bio bitan i utjecajan u znanstvenim krugovima.

Na isti način se u tekstovima objavljenim u časopisu “Gospodarska smotra” (God. 1, 1909) pojavljuju i prevedenice ili opisi vezani uz pojedini izraz, također uz navođenje izvornih njemačkih izraza u zagradi neposredno iza hrvatskoga izraza: bolest frkanja listova (njem. Blattrollkrankheit); ikravost (njem. Perlsucht); aparat za skupljanje izpalog sjemenja na kosilu za žito (njem. Grabenbinder), proizvodnja mesa i masti (njem. Fleischzucht), gospodarenje bez stoke (njem. viehlose Wirtschaft)

Prema istom principu su u stručnim tekstovima navedeni sljedeći stručni pojmovi iza kojih se u zagradi nalazi i stručni pojam na njemačkom jeziku, budući da su autori tekstova

pretpostavljali da ih ciljana čitalačka publika razumije. Iz ovoga je razvidno da su znanstvenici pišući znanstvene članke u ono vrijeme vrlo vjerojatno pribjegavali prevođenju njemačkih izraza iz stručne literature, a izvorni njemački izraz ostavljali u zagradi iza prijevoda.

Izrazi zabilježeni u gospodarskoj smotri, svezak 1⁴¹:

srodni razplod (njem. Innzucht); srodni (njem. Innzucht) i incestni rasplod, srodan razplod (njem. enge Innzucht), daljnji srodni razplod (njem. weite Innzucht), (Gospodarska smotra, godište 1909, pp. 200)

“Životinjski a i čovječji se organizam može imunizovati ne samo proti napadaja nekih živih mikroba (njem. Bakterienfestigkeit), već i proti otrovima (toksinima) nekih nevida (njem. Giftfestigkeit).”⁴² (Gospodarska smotra, godište 1909, pp. 200)

rastlinar (njem. Vegetationshaus) (Gospodarska smotra, godište 1909, pp. 200)⁴³

“Gojitbeni princip kao i rad gojitbe (njem. Zuchtbetrieb)⁴⁴ može se najlaglje razabrati iz sljedećih pedigree-a.” (Gospodarska smotra, godište 1909, pp. 138)

“Iste godine sam prigodom mojih haematoloških studija imao prilike točnije upoznati se sa Ehrlichovom teorijom “postraničnih lanceva” (njem. Seitenkettentheorie)” (Gospodarska smotra, godište 1909, pp. 138)

“U tim nekulturnim krajevima nalazimo najprimitivnije englezke pasmine stoke: ovce revulji (njem. Zackel) u bezbrojnim čoporima, poludivlje.” (Gospodarska smotra, godište 1909, pp. 228)

⁴¹ Gospodarska smotra : časopis za unapređenje gospodarske znanosti i prakse / [odgovorni urednik Ljudevit Prohaska]. God.1 (1909), Križevci : Profesorski zbor Kr. višeg gospodarskog učilišta, 1909-1929.

⁴² Danas su za njemačke izraze “Bakterienfestigkeit” i “Giftfestigkeit” ustaljene sintagme “otpornost na bakterije” i “otpornost na otrove”, za koje možemo pretpostaviti da u ono vrijeme nisu bile uobičajene budući da ih autor članka ne navodi.

⁴³ Izraz “rastlinar” primjerice nije niti posuđenica, a niti prevedenica, no iako se radi o sasvim prihvatljivom jezičnom prijedlogu, ova se riječ danas ne koristi. Umjesto nje su u upotrebi izrazi “staklenik” i “plastenik”.

⁴⁴ Danas se umjesto izraza “gojitba” upotrebljava izraz “uzgoj”.

“[...] ili Suffolk konje, jer su potonji ipak bolje gradjeni od Flamandskih konja: kraći su, ne mašu nogama (njem. fuchtn), kosti su čvršće [...]” (Gospodarska smotra, godište 1909, pp. 230)

“[...] on je bolovao na obćem osalovljenju (njem. Verfettung) uz prerani razvitak [...]” (Gospodarska smotra, godište 1909, pp. 138)

“[...] očituje se i u tom, što su listovi sitni, krhki i nabrani (njem. gekräuselt) [...] God 1909. saobćuje Brandl u “Wiener Landw. Zeitung” slučajeve iste bolesti” (Gospodarska smotra, godište 1909, pp. 240)

“Parnim plugom bio je čitav pregon mjestimice pomiešan s mrtvom zemljom iz zdravice (njem. totgepflügt).” (Gospodarska smotra, godište 1909, pp. 250)

“Kod bogatijih seljaka ne će ionako biti pri tom većih neprilika, a kod seljačkih izvanrednih malih posjednika (njem. Zwerghäusler) nije im ni dosadašnjim nasljednim redom ništa pomoženo” (Gospodarska smotra, godište 1909, pp. 274)

“Iztraživanje uzroka postanka dlačnog vira (njem. Haarwirbel) kod dom. životinja” (Gospodarska smotra, godište 1909, pp. 287)

“[...] učinak je vidljiv već kod zametka (njem. foetus) [...]” (Gospodarska smotra, godište 1909, pp. 138)

O vinovoj lozi: “Veću ili manju srodnost izmedju amerikanske i naše loze proučavalo se je po raznim pojavama na navrnutoj lozi. Medju te spada: b) metličavost (njem. Krauterer)” (Gospodarska smotra, godište 1909, pp. 291)

“Trulost u to doba može da prodire dublje u staničje i unatoč teorije o tako zvanom zaštitnoj jezgri (njem. Wundkern) [...]” (Gospodarska smotra, godište 1909, pp. 294)

O poljoprivrednoj naobrazbi u Danskoj “[...] Absolventi tih tečajeva zovu se kandidati gospodarstva (njem. Landburgskandidater)” (Gospodarska smotra, godište 1909, pp. 328)

O umjetnom oplođivanju kobilica: “[...] tako da se u pravom smislu riječi može govoriti samo o naknadnom umjetnom oplodjivanju (njem. künstliche Nachbefruchtung)” (Gospodarska smotra, godište 1909, pp. 355)

O peradarstvu: “Izložbena perad bila je grupirana u kokoške za leženje jaja (njem. Legehühner), [...]” (Gospodarska smotra, godište 1909, pp. 366)⁴⁵

O uzgoju riba: “U Njemačkoj ima preko 5000 jezera (njem. Teiche) [...] Od svih riba bilo je najviše šarana u 45 bassina” (Gospodarska smotra, godište 1909, pp. 366)

“Tvrdka Swiderski iz Leipziga izložila je više motora na sirovo ulje (njem. Rohölmotoren) [...] i nekoliko vjetroila (njem. Windmotoren) [...]. U Americi već dulje vrijeme poznati podrivač (njem. Untergrundpacker) izrađuju sada i njemačke tvornice te su ga prema njemačkim prilikama rekonstruirale.” (Gospodarska smotra, godište 1909, pp. 367)

U II. svesku časopisa pronađeni su sljedeći primjeri:⁴⁶

“[...], kad ni sam g. Steinhausz nema smjelosti da preporuči ni u privatnom velikom uzornom posjedu, a kamo li u prosječnim srednjim i malim posjedima savršeno valjane individue (njem. die leistungsfähigsten Individuen) tih novih pasmina.” (Gospodarska smotra, godište 1913, pp. 23)

“Za to križanje upotrebljen je Breustedtov uzgoj Square head pšenice (njem. Hauptzucht)” (Gospodarska smotra, godište 1913, pp. 38)

“ [...], a to je laka brana s klinastim valjcima (Stachelwalze) naprijed, o kojoj su pisali[...].” (Gospodarska smotra, godište 1913, pp. 75)

“škrob kao najvažnije hranjivo u tom pogledu, pak je na vrijednost škroba – njem. *Stärkewert* – sveo u svojim tabelama ostale hranive tvari u životinjskim krmivima”⁴⁷ (Gospodarska smotra, godište 1913, pp. 125)

⁴⁵ Iz ovih je primjera evidentno da se nazivlje u poljoprivrednoj struci tek počelo stvarati u prvom desetljeću 20. stoljeća. Tada za njemački izraz “Legehühner” još nije postojao adekvatan naziv u hrvatskom jeziku, pa se autor članka poslužio opisom njemačkog izraza upotrijebivši sintagmu “kokoške za leženje jaja”, dok je danas uvriježen izraz “kokoš nesilica” ili pak samo “nesilica”.

⁴⁶ Gospodarska smotra: časopis za unapređenje gospodarske znanosti i prakse / [odgovorni urednici Gustav Bohutinsky, Ljudevit Prohaska, Vinko Mandekić]. God. 4, (1913), Križevci : Profesorski zbor Kr. višeg gospodarskog učilišta, 1909-1929.

⁴⁷ Iako je gore navedeni izraz “vrijednost škroba” razumljiv i bez navođenja njemačkog izraza

“[...] te se temeljna hrana⁴⁸ (njem. Grundfutter) računa od oka, a krepka se važe i mjeri [...]” (Gospodarska smotra, godište 1913, pp. 217)

“God. 1901. u Pakracu ima po vrtovima sva sila svakojake gamadi “buhača”, “crvaca” (njem. Schildläuse).”⁴⁹ (Gospodarska smotra, godište 1913, pp. 236)

“Po tome se vidi, da napreduje na preskokce (njem. stossweise), pa je zato vrlo zanimljiv odnosni stupac u križaljci.” (Gospodarska smotra, godište 1913, pp. 275)

U trećem svesku iz 1914. zabilježeni su sljedeći primjeri:⁵⁰

“Ovakova svojstva možemo nazvati “vezanim svojstvima” (njem. verkuppelte Eigenschaften)” (Gospodarska smotra, godište 1914, pp. 32)

“[...] ustanovile su se stanovite općenite norme, tzv. granični brojevi (njem. Grenzzahlen), prema kojima bi se imala prosuđivati vina[...]” (Gospodarska smotra, godište 1914, pp. 44)

“Šnofanac i duhan za žvakanje i napokon razni predmeti (njem. Gebrauchsgegenstände).” (Gospodarska smotra, godište 1914, pp. 57)⁵¹

“Za Beč se na primjer traži za cijelo dobro mlijeko najmanje 3.6% masti, za obično vrhnje (njem. Kafferahm) 8% masti, čajno vrhnje (njem. Teerahm) 15%[...]” (Gospodarska smotra, godište 1914, pp. 58)

“Čisti prešani kvasac ili pjenica (njem. Presshefe, Luftheife) kakav se upotrebljuje kod pečenja kruha i inog peciva, sastoji se od stanica kvašćevih gljivica – Saccharomyces

“*Stärkewert*”, autor članka ipak u zagradi navodi i njemački izraz.

⁴⁸ Prevedenica “temeljna hrana” se zadržala u upotrebi; osim nje se još upotrebljava i izraz “osnovna hrana”, pri čemu se misli na stočnu hranu koja čini temelj prehrane.

⁴⁹ U vrijeme objave ovoga članka očigledno još nije bio u upotrebi danas ustaljeni i prihvaćeni izraz “štitasta uš” već su se takove vrste nametnika jednostavno nazivale “buhač” ili “crvac”.

⁵⁰ Gospodarska smotra : časopis za unapređenje gospodarske znanosti i prakse / [odgovorni urednici Gustav Bohutinsky, Ljudevit Prohaska]. God. 5, (1914), Križevci : Profesorski zbor Kr. višeg gospodarskog učilišta, 1909-1929.

⁵¹ Upotreba njemačkih izraza “Grenzzahlen” i “Gebrauchsgegenstände” ukazuje na iznimno velik utjecaj njemačkoga jezika u ono vrijeme (početak dvadesetog stoljeća) budući da se radi o općem vokabularu, a ne o stručnome nazivlju gdje upotreba njemačkoga izraza pridonosi razumljivosti onoga o čemu se piše.

cerevisiae – i to samo one odlike, koja je poznata pod imenom “gornji kvasac” (njem. Oberhefe), a upotrebljuje se također kod fabriciranja žeste, pa mu odatle i ime “žestin kvasac” (njem. Spiritushefe). [...] Kopper je miješao kvasac sa škrobnim brašnom u raznim omjerima, pa je odredio svako pol sata sposobnost uzdizanja (njem. Triebkraft) po metodi Kusserova.” (Gospodarska smotra, godište 1914, pp. 304)

O građi konja: “Greben mora u prvom redu biti markantan a toga belgijski konji rijetko imaju. Ispravna je piščeva tvrdnja, da su teški konji stoga često previsoki u sapima (njem. überbaut), jer imaju tamo velike naslage mišica. Teški konji su u sapima širi, a lahki dulji. Zanimiva je tvrdnja da teški konji imaju kosija pleća nego lahki konji. Tzv. slobodnije djelovanje pleća (njem. Schulterfreiheit) je ovisno o veličini kuta pleća i nadlakta, no nipošto o kosini pleća.” (Gospodarska smotra, godište 1914, pp. 304)

Njemački cesarski higijenski zavod (njem. Kaiserl. gesundheitsamt) izdaje ponajprije poglavlja o pojedinim hranivima u svescima [...]. Do sada smo primili tri sveska tih “*Entwurfa*” (Gospodarska smotra, godište 1914, pp. 95)

“Modelska vina, koja se danas traže na cijelom svijetu, te prema tome izvrsno plaćaju, nijesu također alkoholom bogata, već reska (njem. “spritzig”) pitka, ljupka i bogata buketom. [...] Kako se iz navedenog može razabrati, imade u svakom vinu već unaprijed rečenih gljivica (sjedine, “Mycoderma vini, “njem. Kahlhefen”) koje samo čekaju zgodan momenat [...]” (Gospodarska smotra, godište 1914, pp. 150)

O uzgoju zobi: “Bjelozrnata s ukočenom metlicom (njem. Steifrispe), crnoznata zob s ukočenom metlicom – (njem. Schwarzkörniger Steifrispenhafer), bjelozrnata zob sa raširenom metlicom – (njem. Weißkörniger spreizrispenhafer)” (Gospodarska smotra, godište 1914, pp. 171)

O proizvodnji meda: “Med u saću (njem. Scheibenhonig), obični je med (njem. Leckhonig) koji se je spontano odlučio od saća, muljani med (njem. Seimhonig) dobiva se istiskivanjem iz ugrijanog saća, mješani med (njem. Backhonig) upotrebljava se u proizvodnji peciva [...]. Pčele katkada sabiru slatki sok sa površine lišća tzv. ušencov med (njem. Blattlaushonig). Osim meda produciraju pčele tzv. medeni kruh (njem. Futterbrei). Tzv. stolni med (njem. Tafelhonig) je smjesa od 70% škrobnog sirupa [...] Naravno da se takav med ne prodaje pod imenom pravoga meda već je poznat pod nazivom umjetni med (njem.

Kunsthonig) ili patvoreni med (njem. Zuckerhonig).” (Gospodarska smotra, godište 1914, pp. 178)⁵²

“Na isti način priređivao sam rastopinu jeftinijega surovog sladora (njem. Rohzucker) za jesensko hranjenje [...]” (Gospodarska smotra, godište 1913, pp. 24)⁵³

“Najnovijim se uspjesima na tom polju pokazalo da se proizvodna snaga domaćeg bilja osim jednostavnog poljodjelstva (njem. Pflanzenbau) može dići još i uzgojem bilja (njem. Pflanzenzüchtung).” (Gospodarska smotra, godište 1913, pp. 193)

“[...]da se na umnoženom njihovom potomstvu uzmogne prosuđivati gospodarska relativna vrijednost svake biljke, nazvan je ovakav izbor individualnim izborom (njem. Individualauslese). [...] Tu se zato mora uzeti za ishodište više najboljih biljaka (elita) i njihovo sjeme radi umnožanja posijati pomiješano (njem. Gruppenauslese).” (Gospodarska smotra, godište 1913, pp. 194)

O uzgoju ovaca: “[...] i danas još u Njemačkoj prevladava mišljenje da se treba u ovčarstvu držati uzgoja t. zv. tovnih merinovki (njem. Merinofleischschaf). [...] Ponajprije franceska je fabrikacija od iskona isključivo upotrebljavala dugu vunu (njem. Kammwolle) [...] Pa kad je u Njemačkoj uzgoj kratke svilene vune (njem. Stoffwolle) naglo bankrotirao, tražio se spas [...]” (Gospodarska smotra, godište 1913, pp. 198)

“Baumeister u svojim opisima razlikuje: 1. Grosser schweizer Scheckenstamm (veliko švicarsko šareno blago), 2. Rotbrauner Simmenthaler Stamm (crveno-riđe simentalско blago).” (Gospodarska smotra, godište 1914, pp. 50)

“Izbor rasplodnjaka (njem. Zupaarung) tako, da se svakoj ženskoj životinji posebno označi rasplodni drug.” (Gospodarska smotra, godište 1914, pp. 53)

⁵² Zanimljivo je primijetiti da je za pčelarstvo, tj. proizvodnju meda već na početku prošloga stoljeća postojalo adekvatno nazivlje koje se u upotrebi gotovo nepromijenjeno zadržalo do danas, za razliku od primjerice stočarskoga uzgoja gdje su se u nedostatku vlastitih izraza koristili oni iz njemačkoga jezika.

⁵³ Izraz “surovi slador” nije se zadržao u upotrebi, danas se koristi izraz “nerafinirani šećer”.

“Izbor muških rasplodnjaka, pripremanje (njem. Zupaarung) i klasifikaciju bi u selekcijskim udrugama obavljao takav od vlade postavljeni stručnjak specijalista.” (Gospodarska smotra, godište 1914, pp. 57)

“Willsdorf - pisac ove knjižice je pred nekoliko godina uveo u Jeverlandu listine sa upitima o kakvoći bikova i o njihovom nasljeđivanju (njem. Vererbungsfragebogen). [...] Willsdorf navađa jedan slučaj, gdje se je u razmjerno malenoj udruzi pokušalo izraditi tabele o podrijetlu (njem. Ahnentafel) za sve udružne životinje.” (Gospodarska smotra, godište 1914, pp. 147)

“Kod zriobene diobe (njem. Reifungsteilung) se ovakovi mješoviti kromosomi razdijele u dvije polovice, koje mogu dvovrsne (očinske i majčinske) ide u raznom broju posjedovati.” (Gospodarska smotra, godište 1914, pp. 193)

“Kasno u jesen naći je na bilini Antirrhinum da se listovi čaške povećavaju u lišće i da latice dobivaju zelenu lisnatu staničevinu (njem. vergrünte blattartige Wandungen)” (Gospodarska smotra, godište 1914, pp. 226)

“God 1909. opazio je dr. Bohutinsky da neki klipovi kukuruze u pokušalištu imaju dvostruka zrna (njem. Doppelkörner). Pisac je držao da su mogli nastati ili razvitkom drugog cvjetića ženskog klasića, ili su bila u plodnici gornjeg cvjetića od početka dva zameta (njem. Fruchtknoten). [...] koža ploda i sjemeni (njem. Frucht- und Samenhaut) [...] izuzetna množina zaperaka na kukuruzi (njem. Sprosswucherung beim Mais) [...] vegetativna mutacija (njem. Knospen mutationen)” (Gospodarska smotra, godište 1914, pp. 226)

“Puteani osobito preporuča da se svinje tove suhom hranom (njem. Trockenmast)” (Gospodarska smotra, godište 1914, pp. 241)

“Ovakova bi se akcija najbrže mogla izvesti u uredbi za posredovanje prodaje teladi (njem. Kälbervermittlungsstellen), kako je takova uredba opisana u gospodarskom i šumarskom listu.” (Gospodarska smotra, godište 1914, pp. 53)

“Druga kategorija vrtlarstva bavi se produkcijom uresnog bilja, a nazivaju ga obično krivim imenom “umjetno vrtlarstvo”, dok je bolji naziv “uresno ili trgovačko vrtlarstvo” (njem. Zier- und Handelsgärtnerei)” (Gospodarska smotra, godište 1915, pp. 224)⁵⁴

“Ovakove tvari smetaju u krvi, pa si organizam pomaže na način da stvara obrambene fermente (njem. Abwehrfermente), koji te tvari čine neškodljivim.” (Gospodarska smotra, godište 1914, pp. 270)

“Kod nas je cijena zemlje tako porasla poradi velike potražnje zemljišta (njem. Bodenhunger)” (Gospodarska smotra, godište 1916, pp. 54)

“O osnovama nasljednog zakupa: 2. Država, koja bi na tom temelju stekla pravo na zakup, protekla bi to pravo u sporazumku s mjerodavnim čimbenicima i saborom na a) fidekomise, b) crkvena dobra i c) fundacije (njem. Stiftungen)” (Gospodarska smotra, godište 1916, pp. 165)

“Kakova je naša temeljna glavnica? Naše tlo na kojem gospodarimo? Ono je radi otimčinskog načina gospodarenja (njem. Raubbau) sasvim iscrpljeno.” (Gospodarska smotra, godište 1916, pp. 173)

“Za dobar vremeniti zakup (njem. Zeitpacht) traži se da bude sklopljen na više godina.” (Gospodarska smotra, godište 1916, pp. 179)

“Na lakšim tlima koja naginju na bolest suhih mrlja (njem. Dörrfleckkrankheit), tlo je gotovo pravilno više alkalično[...]” (Gospodarska smotra, godište 1916, pp. 183)

“Preostala rastopina (njem. Mutterlauge) u kojoj još ima dosta modre galice, zakiseljuje se ponovo potrebitom količinom sumporne kiseline.” (Gospodarska smotra, godište 1916, pp. 185)

“Bundeve za ljudsku hranu (njem. “Spargelkürbisse”) zove naš narod “riberice”.” (Gospodarska smotra, godište 1916, pp. 165)

⁵⁴ Iz ovog je citata vidljivo da su stručnjaci u ono vrijeme bili svjesni problematike nedostatka adekvatnog nazivlja, te potrebe za stvaranjem istog.

Gore navedeni primjeri jasno pokazuju da u prvom desetljeću dvadesetog stoljeća još nije postojalo standardizirano stručno nazivlje s područja poljoprivrede, a osnovni jezik davatelj bio je upravo njemački jezik.⁵⁵ Jezični purizam utjecao je u velikoj mjeri na stvaranje prevedenica, što objašnjava relativno mali broj posuđenica u navedenim primjerima.

Katkada je njemački izraz napisan u navodnicima bez ikakvog prijevoda i objašnjenja, pa se iz toga daje naslutiti da se dobro poznavanje njemačkoga jezika u ono vrijeme pretpostavljalo za svakoga tko je završio više ili visoke škole. Tako u jednom stručnom tekstu možemo pronaći sljedeći primjer: “Braća Pfaffe u Hamburgu izložiše stroj nazvan “selbstfahrender Landbaumotor”, koji ore, brana, razsipava umietni gnoj, sije, i još razne druge radnje istodobno obavlja, i da se može upotriebiti i kao motor za mlatnju”⁵⁶

Prema istom principu su u stručnim tekstovima navedeni sljedeći izrazi za koje u ono vrijeme vrlo vjerojatno nije postojao odgovarajući hrvatski izraz, pa su se autori znanstvenih radova iz tog razloga poslužili njemačkim izrazom uz pretpostavku njegove razumljivosti ciljanoj čitalačkoj publici:

“[...] takodjer mjeri i trošak proizvodnje (konzumpcija), makar i primitivnije nego u danskim “Kontrollvereinima”, ali djelo [...]” (Gospodarska smotra, godište 1909, pp. 88)

“[...] krave daju medjutim samo 3600 l na laktacijonu periodu (=250-450 dana), pa tako konkurišu sa onim iz “Marschlanda” [...]” (Gospodarska smotra, godište 1909, pp. 117)

“Proučavanje vanjštine domaćih životinja potaknuto je za vrijeme tzv. Konstanzteorije u živinogojstvu” (Gospodarska smotra, godište 1909, pp. 125)

⁵⁵ Kod nazivlja vezanog uz uzgoj športskih konja zabilježen je veliki utjecaj engleskoga jezika, što je vidljivo na sljedećim primjerima: “Kod prosudjivanja stepena srodnoga razploda upotrebljavam metodu “*removes-a*” koju dr. A. de Chapeaurouge u tu svrhu preporučuje. ... U III. odnosno IV. removeu on je “*inbred*” na Noniusa IX. i na polukrvnu arapsku kobilu...” (Gospodarska smotra, godište 1909, pp. 201) Upotrebljavaju se i britanske mjere za površinu: “Te godine prvi puta se opaža, da ne raste više broj velikih posjeda (od preko 300 *acresa*).” (Gospodarska smotra, godište 1909, pp. 264) Iz navedenih primjera engleskih posuđenica vidljivo je da su iste prošle morfološku adaptaciju, no adaptacija na ortografskoj razini je izostala.

⁵⁶ Gospodarska smotra, izdaje u ime prof. sbora Višeg gospodarskog učilišta u Križevcima odbor: Andrija Lenarčić, Gustav Bohutinsky, Ljudevit Prohaska, Milutin Cihlar, Fran Hadjak; Godina I, Svezak I; Tisak kr. zemaljske tiskare u Zagrebu, 1909. svezak 1, pp. 57

“Konji se drže u boxima [...]”⁵⁷ (Gospodarska smotra, godište 1909, pp. 260)

O vinima: “Dakle su bila najkiselija, a tako je i izjavila jury izložbe te nalazimo kod “*Kostprobe*” svaki čas kod naših vina “sehr sauer”, “unangenehm sauer doch stark”, a katkada “saurer Wein aber angenehm und aromatisch schmeckend” i slično.” (Gospodarska smotra, godište 1909, pp. 283)⁵⁸

“Nijemci “husmanda” (što znači slično kao i naša riječ “kućarac”) nazivaju sav “Kleinbesitzer”, sad opet sa “Häusler”, ili većinom ostavljaju u knjigama izraz “husmand”. (Gospodarska smotra, godište 1913, pp. 55)

“U Danskoj naime kao da stoji “praktisch”, “tüchtig” povrh “wissenschaftlich” (Gospodarska smotra, godište 1913, pp. 287)

“Njemački cesarski higijenski zavod (njem. Kaiserl. gesundheitsamt) izdaje ponajprije poglavlja o pojedinim hranivima u svescima[...]. Do sada smo primili tri sveska tih “Entwurfa” (Gospodarska smotra, godište 1913, pp. 95)

Analizom građe uočeni su i primjeri gdje je njemački izraz naveden u navodnicima, uz njegov opis neposredno iza samoga izraza u zagradi, što upućuje na nedostatak hrvatskoga nazivlja u poljoprivrednoj struci u prvoj polovici 20. stoljeća.

Slijedi nekoliko primjera:

“Kraj takvih prilika jasno je da se u Slavoniji na oranicama tjera pravi pravcati “Raubbau” (nedostatna gnojdba koja rezultira iscrpljivanjem tla i manjim prinosima)” (Gospodarska smotra, godište 1912, pp. 20)

⁵⁷ Na ovom je primjeru vidljiv i proces adaptacije i integracije leksičke jedinice “Box” u sustav hrvatskoga jezika. Imenica koja još nije sasvim ortografski adaptirana jer sadrži grafem “x” prošla je morfološku adaptaciju i preuzela derivacijske sufikse hrvatskoga jezika za tvorbu množine imenice muškoga roda - boxi - u boxevima. Tijekom vremena ta je leksička jedinica u potpunosti prošla adaptacijske procese, pa danas sasvim integrirana i standardizirana glasi “boks”, tj. “konji se drže u boksevima.”

⁵⁸ U ovome se citatu nalazi neadaptirana posuđenica iz engleskoga jezika “jury”, a radi se o danas adaptiranom i integriranom izrazu “žiri”. Dulje neprevedene sintagme na njemačkom jeziku jasno pretpostavljaju znanje njemačkoga jezika od strane čitalačke publike.

Nijemci “husmanda” (što znači slično kao i naša riječ “kućarac”) nazivaju sav “Kleinbesitzer”, sad opet sa “Häusler”, ili većinom ostavljaju u knjigama izraz “husmand”. (Gospodarska smotra, godište 1912, pp. 55)

“Ta rubrika ima naslov “Wertigket” za koju bismo najbolje kazali “djelovanje” ili “učinak”. (Gospodarska smotra, godište 1912, pp. 126)

“Svaki usjev naime ostavlja zemlju, ako je usjev normalno stajao u više ili manje prhkom stanju. Ovu prhkost ili taj mali ugar zemlje nazivlju “Schattengare” (Gospodarska smotra, godište 1914, pp. 116)

“Nijemci crnu bolest na korjenu žitarica nazivaju “Fusskrankheit” ili “Halmtöter” (Gospodarska smotra, godište 1914, pp. 206)

Analizom građe uočeno je da su njemačke posuđenice prolazile kroz adaptacijske procese na različitim jezičnim razinama. Zapravo, kako se određena posuđenica znala pojaviti u više različitih oblika, mogli bismo zaključiti da nisu postojala točno određena pravila prihvatanja i integracije posuđenica. Najčešće se, zapravo, radi o adaptaciji na morfološkoj, fonološkoj i ortografskoj razini, gdje vlada i najveća neujednačenost kod pojedinih izraza. Ovo je vidljivo na dolje navedenim primjerima:

U članku pod naslovom “O šarenom blagu *pinzgavskog* i *simmenthalskog* tipa s osobitim obzirom na depekoraciju tla u Slavoniji” objavljenom u prvom svesku časopisa, gdje su navedene nizinske pasmine goveda (iztočno-frižka, holandezka, crvena danska) nailazimo na posuđenice (nazive pasmina) koje su prošle proces ortografske i morfološke adaptacije. (Gospodarska smotra, godište 1909, pp. 19)

Godinu dana kasnije prvobitna neadaptirana “*simmenthalska*” pasmina prolazi proces ortografske adaptacije i glasi simentalsko govedo: “Naravno da ozbiljno ne može biti svrha marvogojstva da proizvada čistokrvno pinzgavsko ili čistokrvno simentalsko ili oberintalsko govedo.” (Gospodarska smotra, godište 1909, pp. 204)

U trećem svesku zabilježeno je još nekoliko primjera neadaptiranih posuđenica vezanih uz različite pasmine stoke: *algajci*, *vestfalske svinje*, *Jewerländeri*, *graubündenske* krave (Gospodarska smotra, godište 1914, 82-83)

U nekoliko godina došlo je do ortografske i morfološke adaptacije naziva pasmina, ili pak stvaranja prevedenica: “da *simentalska goveda* nijesu do nedavna bila tako čistokrvna kao

sada, dokazuju ovi podaci: do 19. stoljeća su se u sadašnjoj domovini *simentalaca* nalazili ispremiješani ovi tipovi; 1) *posve žuto ili riđe govedo* nazvano *simentalsko govedo*, 2) crno-bijelo šareno govedo, sadašnja *frieburška goveda*, 3) crveno do tamno smeđe govedo s bijelim znakovima na čelu, leđima, trbuhu, korijenu repa pod imenom Wallis-govedo.” (Gospodarska smotra, godište 1918, pp. 48)

8.2. Odabir informanata i provođenje terenskog istraživanja

Intervjuiranje poljoprivrednika i agronoma provedeno je u razdoblju od travnja 2012. do srpnja 2012. Vodio se računa da između 50 ispitanika bude ravnomjerna zastupljenost obzirom na stručnu spremu (završena osnovna škola, srednja škola, fakultet) i granu poljoprivrede kojom se bave (uzgoj žitarica, voćarstvo, povrćarstvo, vinogradarstvo, uzgoj peradi, konjogojstvo i konjički sport, govedarstvo, mljekarstvo, svinjogojstvo itd), a s ciljem identifikacije njemačkih posuđenica u različitim segmentima poljoprivrede. Što se dobi ispitanika tiče, većina njih je između 20 i 60 godina starosti. Od ukupno 50 intervjuiranih informanata, 26 ih je osnovne ili srednje stručne spreme, a preostalih 24 su stručnjaci agronomi s Visokoga gospodarskog učilišta u Križevcima. Na području ispitivanja prevladava kajkavski dijalekt, a preliminarno istraživanje provedeno u sklopu izrade kvalifikacijskog rada potvrđuje učestalu upotrebu njemačkih posuđenica u svakodnevnom govoru. Intervjui s ispitanicima vođeni su planski: autorica je prilikom obilaska gospodarstava postavljala pitanja vezana uz djelatnost, radionice, strojeve, alate, hranidbu, uzgoj, proizvodne postupke i sl. Ispitanike se također pitalo da se prisjete nekih izraza koji su se nekoć upotrebljavali, a danas više ne (Erinnerungsformen, Medić; 1968) Svi su intervjui snimani na diktafon, a svi informanti su rado i sa zanimanjem sudjelovali u istraživanju te autorici omogućili obilazak imanja i uvid u proizvodne postupke. Kolege agronomi su spremno odgovarali na pitanja vezana uz upotrebu pojedinih izraza u stručnim tekstovima, te uz postojanje ili nepostojanje adekvatnog izraza na hrvatskom jeziku koji bi se mogao upotrebljavati ili se upotrebljava umjesto njemačke posuđenice. Ovdje valja napomenuti kako su oni informanti koji nisu bili iz kruga rodbine i prijatelja bili skloni pokušajima korištenja standardnoga jezika, tj. trudili su se pronaći standardni izraz za pojedine predmete, materijale i hranjiva, te su se tek uz nagovor autorice “opustili” i neopterećeno govorili jezikom kojim se inače služe, i pri tome upotrebljavali njemačke posuđenice koje se već desetljećima koriste u neformalnom govoru vezanom uz poljoprivrednu struku.

Također valja naglasiti da je dio njemačkih posuđenica u jeziku poljoprivredne struke dobiven metodom introspekcije istražvača budući da je autorica rada izvorni govornik križevačkoga narječja gdje je terensko istraživanje i provedeno.

U istraživanju su sudjelovali sljedeći informanti:

Mekovec Verica (r. 1970) iz Vinarca, okolica Križevaca, bavi se uzgojem i tovom svinja, Ivan Đuran (r. 1970) iz Ravenske Kapele, okolica Križevaca, bavi se tovom svinja, Domagoj Đuran (r. 1992) iz Ravenske Kapele, okolica Križevaca, bavi se držanjem mliječnih krava i proizvodnjom mlijeka, Saša Torre (r. 1976) iz Križevaca, vlasnik ergele sportskih konja smještene u Mladinama, okolica Križevaca, bavi se uzgojem i treningom sportskih konja, Josip Seleš (r. 1942) iz Peteranca, okolica Koprivnice, uzgajivač sportskih konja i utemeljitelj pasmine Hrvatskog športskog konja, Dijana Horvat (r. 1972), Varaždinska cesta, Koprivnica, radi kao voditeljica sjemenskog laboratorija na Visokom gospodarskom učilištu u Križevcima, bavi se uzgojem i aranžiranjem cvijeća, Tomislava Peremin Wolf (r. 1969), radi kao predavač na Visokom gospodarskom učilištu, bavi se uzgojem povrća na pokusnim parcelama Učilišta, Marijan Jošt, umirovljeni doktor znanosti s područja agronomije, autor brojnih znanstvenih i stručnih radova, knjiga i udžbenika, iz Vojakovca, okolica Križevaca (r. 1940) bavi se uzgojem starih sorti žitarica i ekološkom poljoprivredom, Vesna Samobor, (r. 1955), profesor visoke škole na Visokom gospodarskom učilištu u Križevcima, predaje module vezane uz uzgoj žitarica i zrnatih mahunarki, bavi se uzgojem starih sorti žitarica i ekološkom poljoprivredom, Igor Seleš (r. 1972) iz Peteranca, okolica Koprivnice, bavi se uzgojem borovnica, Kristina Svržnjak, (r. 1973) viši predavač na Visokom gospodarskom učilištu u Križevcima, predaje module vezane uz agrarnu ekonomiku, Andrija Špoljar (r. 1963), profesor visoke škole na Visokom gospodarskom učilištu u Križevcima, predaje module vezane uz tloznanstvo i obradu tla, Ivanka Majić Balić (r. 1965) iz Križevaca, doktor znanosti s područja veterine, radi u Centru za reprodukciju u stočarstvu Hrvatske na proizvodnji i pohranjivanju sjemena bikova, Dejan Marenčić (r. 1976.), doktor znanosti s područja agronomije, predavač na Visokom gospodarskom učilištu u Križevcima, predaje module vezane uz govedarstvo i vodi praktikum tova goveda, Tatjana Jelen (r. 1970) iz Vrbovca, doktor znanosti s područja agronomije, profesor visoke škole na Visokom gospodarskom učilištu u Križevcima, predaje module vezane uz svinjogojstvo, ovčarstvo i kozarstvo, privatno se bavi uzgojem svinja, Marija Meštrović (r. 1960) iz Križevaca, radi kao viši predavač na Visokom gospodarskom učilištu u Križevcima, bavi se uzgojem peradi i proizvodnjom jaja, Elizabeta Kirić (r. 1976) iz Štrigove, izvanredna studentica stručnog

studija "Poljoprivreda" na Visokom gospodarskom učilištu u Križevcima, bavi se uzgojem peradi za robnu marku Vindija, Đurica Kalember (r. 1957) iz Zagreba, predavač modula iz stočarstva i slatkovodnog ribarstva, veliki poznavatelj slatkovodnih riba, Marcela Andreata Koren (r. 1966) doktor znanosti s područja agronomije, profesor visoke škole na Visokom gospodarskom učilištu u Križevcima, predaje module vezane uz krmno bilje i travnjaštvo, Dragutin Ferenčak (r. 1959) iz Križevaca, vlasnik poduzeća PSC Ferenčak d.o.o. koje se bavi prodajom poljoprivredne mehanizacije i repro materijala, poznavatelj poljoprivredne mehanizacije, Tatjana Tušek (r. 1962) iz Zagreba, doktor znanosti s područja veterine, profesor visoke škole na Visokom gospodarskom učilištu u Križevcima, predaje module vezane uz anatomiju, te izborni modul pčelarstvo, poznavatelj procesa i terminologije vezane uz držanje pčela i proizvodnju meda, Miomir Stojnović (r. 1961) viši predavač na Visokom gospodarskom učilištu u Križevcima, održava nastavu iz modula vezanih uz poljoprivrednu mehanizaciju, Ljiljana Jambrušić (r. 1975) iz Križevaca, licencirana FEI trenerica za preponsko jahanje, privatno se bavi i uzgojem športskih konja, Jurica Sitar (r. 1972) iz Koprivnice, bavi se uzgojem povrća u plastenicima i na otvorenom, Renata Erhatic (r. 1971), stručni suradnik na Visokom gospodarskom učilištu u Križevcima, asistira na modulima vezanim uz botaniku, vodi praktikume vezane uz uzgoj ukrasnog bilja, Siniša Srećec (r. 1965) iz Križevaca, doktor znanosti iz područja agronomije, autor brojnih udžbenika i znanstvenih radova iz područja botanike, stručnjak za uzgoj hmelja i proizvodnju piva, Krunoslav Hunjak (r. 1984) iz Križevaca, bavi se uzgojem mliječnih krava i proizvodnjom mlijeka, Ivka Pečarić (r. 1944) iz Križevaca, bavi se proizvodnjom kravljeg sira, Martin Petrićec (r. 1949) iz Koprivnice, bavi se pčelarstvom i proizvodnjom meda, Dragutin Žibrin (r. 1957) iz Križevaca, ekonom na ratarskom i stočarskom praktikumu Učilišta, zadužen za proizvodnju stočne hrane za stoku Učilišta, Josip Vrabec (r. 1963) NKV radnik na Visokom gospodarskom učilištu u Križevcima, traktorista, Milena Vrabec (r. 1968), iz Križevaca, bavi se uzgojem koza i proizvodnjom kozjega sira, Mario Brezovnjački (r. 1972) iz Križevaca, NKV radnik na Visokom gospodarskom učilištu u Križevcima, obavlja poslove vezane uz hranidbu i njegu stoke, Zvonko Magdić (r. 1963) iz Križevaca, NKV radnik na Visokom gospodarskom učilištu u Križevcima, obavlja poslove vezane uz hranidbu i njegu stoke, Tomislav Berend (r. 1976) iz Križevaca, NKV radnik na Visokom gospodarskom učilištu u Križevcima, obavlja poslove vezane uz održavanje poljoprivrednih strojeva u vlasništvu Učilišta, Damir Alagić (r. 1962), doktor znanosti s područja veterine, profesor visoke škole na Visokom gospodarskom učilištu u Križevcima, predaje module vezane uz stočarstvo i konjogojstvo, Božica Katalenić (r. 1964) iz Križevaca, NKV radnik na Visokom

gospodarskom učilištu u Križevcima, obavlja poslove vezane uz sadnju i uzgoj cvijeća i ukrasnog bilja na površinama Učilišta, Lidija Firšt Godek (r. 1958) iz Zagreba, viši predavač na Visokom gospodarskom učilištu u Križevcima, predaje module vezane uz voćarstvo i povrćarstvo, Ivan Papić (r. 1954) iz Križevaca, ribolovac i vrstan poznavatelj slatkovodnih riba, Ankica Matuško (1969) iz Jarčana, okolica Križevaca, bavi se mješovitom proizvodnjom općeg tipa, Milan Skočec (r. 1944) iz Majurca, okolica Križevaca, bavi se uzgojem lovačkih pasa i mješovitom poljoprivrednom proizvodnjom općeg tipa, Dragica Švagelj (r. 1952) iz Kalnika, okolica Križevaca, bavi se voćarstvom, Verica Kovačić (r. 1968) iz Mikovca, okolica Križevaca, bavi se uzgojem purana, Prosenečki Tanja (r. 1971) iz Širokog Brezja, okolica Križevaca, bavi se mješovitom proizvodnjom općeg tipa, Katica Sušnjić (r. 1960) iz Jarčana, okolica Križevaca, bavi se mješovitom poljoprivrednom proizvodnjom općeg tipa, Saša Petrić (r. 1980) iz Križevačkog Ivanca, okolica Križevaca, bavi se pčelarstvom i uzgojem povrća, Branko Mijić (r. 1957) iz Vojakovca, okolica Križevaca, bavi se proizvodnjom mlijeka i proizvodnjom stočne hrane, Tomislav Stručić (r. 1978) iz Križevaca, bavi se proizvodnjom i prodajom mesa i suhomesnatih proizvoda.

Metodom introspekcije te putem intervjuiranja poljoprivrednika tijekom terenskog istraživanja autorica je zabilježila sljedeće njemačke posuđenice vezane uz poljoprivrednu struku, ovdje poredane abecednim redom uz analizu koja sadrži navođenje izvornoga modela na njemačkom jeziku, vrste riječi, značenja, adaptacijskih procesa, te pripadanja jezičnom standardu.

8.3. Obrada podataka dobivenih analizom korpusa i terenskog istraživanja

Prikupljene posuđenice putem analize korpusa i intervjuiranja poljoprivrednika su zatim uspoređene s njihovim inačicama u rječnicima književnog jezika, dijalektalnim rječnicima, te rječnicima poljoprivredne struke⁵⁹ kako bi se utvrdilo koji su oblici standardizirani, a koji spadaju u kolokvijalni svakodnevni govor poljoprivrednika. Dijelom jezičnog standarda smatraju se one posuđenice koje su zabilježene u referentnim rječnicima,

⁵⁹ Izvori koji su korišteni za analizu prikupljenih posuđenica i njihovi potpuni bibliografski podaci nalaze se na kraju rada.

leksikonima i enciklopedijama, ili se pak učestalo pojavljuju u većem broju znanstvenih i stručnih radova. Analizirani su i adaptacijski procesi koje posuđenica prolazi prilikom integracije u novi jezični sustav te zastupljenost pojedinih vrsta riječi u analiziranom korpusu. Napravljena je i analiza semantičkih prilagodbi posuđenica uz utvrđivanje promjena, suženje ili proširenje značenja s obzirom na značenje replike u hrvatskome jeziku naspram njemačkoga modela. Također se pokušalo utvrditi postoji li za njemačku posuđenicu odgovarajući hrvatski izraz i uz koji je registar vezan. Posuđenice su analizirane deskriptivnom statističkom metodom⁶⁰, pri čemu su kao dio statističkog skupa obrađene kvalitativno i kvantitativno. Varijable vezane uz kvalitativnu analizu obuhvaćale su vrste riječi, adaptacije na fonološkoj, morfološkoj, i semantičkoj razini, te pripadanje određene posuđenice jezičnom standardu. Valja napomenuti kako se ovaj rad oslanja na dosadašnja istraživanja njemačkih posuđenica u hrvatskom jeziku, no za razliku od dosadašnjih analiza, u ovoj se analizi statistički u postocima izražava kvantitativna vrijednost zadanih varijabli. Tako primjerice analiza navodi podatak koji postotak posuđenica pripada jezičnom standardu, na kojoj je jezičnoj razini zabilježen najveći broj adaptacija i sl.

Pretpostavka da u hrvatskom jeziku poljoprivredne struke postoji velik broj njemačkih posuđenica, no da većina tih posuđenica nije prošla potpuni proces adaptacije i integracije te postala u potpunosti sankcionirana i prihvaćena na svim jezičnim razinama, pokazala se točnom. Iz tog razloga je razumljivo da je u pisanom korpusu broj posuđenica manji od broja posuđenica utvrđenih na temelju intervjuiranja poljoprivrednika. U pisanom se korpusu pak s druge strane pojavljuje iznimno veliki broj direktnih prevedenica, a razlog tome je što pisani jezik teže i sa zakašnjenjem prihvaća inovacije.

Na kraju rada priložen je abecedni popis svih utvrđenih posuđenica i poluprevedenica uz navode njemačkog modela od kojeg potječu. Za svaku je posuđenicu dodatno navedeno i njezino značenje u jeziku primatelju.

Kako bi se utvrdilo u kojoj su mjeri njemačke posuđenice vezane uz poljoprivrednu struku prošle adaptacijske procese i integrirale se u jezični sustav hrvatskoga jezika, izrazi zabilježeni tijekom terenskog istraživanja bili su predloženi stručnjacima agronomске struke

⁶⁰ Deskriptivna statistika bavi se uređivanjem prikupljenih, empirijskih podataka, njihovim grafičkim prikazivanjem i opisivanjem pomoću numeričkih vrijednosti. Čuljak, V.: Vjerojatnost i statistika, pp. 179, Sveučilište u Zagrebu, Građevinski fakultet

koji su zatim za svaki izraz definirali pripada li jezičnom standardu, u kojem ga točno obliku oni koriste i postoji li neki drugi izraz koji upotrebljavaju umjesto dotične posuđenice.

Slijedi analiza njemačkih posuđenica prikupljenih u sklopu terenskog istraživanja koja uključuje opis fonoloških, morfoloških i semantičkih prilagodbi zabilježenih na replici u odnosu na model preuzet iz jezika davatelja. Ovdje svakako valja ustvrditi da se o morfološkoj adaptaciji radi i u slučaju kada je riječ iz jezika davatelja preuzeta bez ikakvih morfoloških promjena, no u ovom su radu prilikom statističke obrade u obzir uzete one riječi na kojima su zabilježene vidljive promjene. Model je u analizi koja slijedi otisnut masnim slovima, a njegova je replika prikazana u kurzivu. U svrhu što jednostavnijeg prikaza transformacijskih procesa korišteno je sljedeće u jezikoslovlju uobičajeno znakovlje:

značenje modela ' '

fonološka razina []

morfološka razina { }

semantička razina | |

Za svaku je repliku utvrđeno pripada li jezičnom standardu (j.s. – jezični standard) ili je njena upotreba ograničena na neformalnu komunikaciju (n.u. – neformalna upotreba). Također su označene i one replike koje više nisu u upotrebi (i.u. – izvan upotrebe). Pripadanje jezičnom standardu utvrđeno je na temelju konzultiranja postojećih rječnika poljoprivredne struke, te znanstvenih i stručnih radova objavljenih u prvom desetljeću 21. stoljeća⁶¹, a to dodatno potvrđuju i intervjui sa stručnjacima agronomima koji te riječi doista i koriste. U slučaju kada je kod pojedine replike zabilježena promjena značenja, ista je opisana i objašnjena u zasebnoj bilješci.

U nastavku se nalaze leksemi uz koje je priložen opis gore navedenih transformacija, te opis njihovog značenja. Bibliografske reference na temelju kojih je definirano značenje navedene su na kraju rada. U analizi posuđenica su uz opis značenja korištene sljedeće kratice za referentnu literaturu:

⁶¹ Popis rječnika i znanstvenih i stručnih radova koji su sastavni dio istraživačkog korpusa i referentne literature nalazi se na kraju rada.

H.E. – Hrvatska enciklopedija;

V.A. – Vladimir Anić: Veliki rječnik hrvatskog jezika;

H.E.R – Hrvatski enciklopedijski rječnik;

P.E. – Poljoprivredna enciklopedija.

Ukoliko uz opis značenja nema oznake bibliografske reference, tada je značenje definirala autorica na temelju podataka prikupljenih u sklopu istraživanja.

Bandage, die

<i>bandaža</i> ⁶²	‘U športu, povoj za zaštitu osjetljivih dijelova tijela ili za ograničavanje tjelesnih pokreta elastičnim zavojem ili ljepljivom vrpcom; u konjičkom športu bandaža se stavlja na noge konjima’ H.E. svez. 1, pp. 591 posuđenica, j. s.
{e} → {a}	Bandage – bandaža

bandagieren

<i>bandažirati</i>	‘izvesti/izvoditi bandažu; čvrsto oviti, staviti zavoj, povezati zavojem’ V.A. pp. 56
{ieren} → {irati}	posuđenica, j. s.

⁶² Prilikom ispitivanja informanata u sklopu terenskog istraživanja autorica rada je zabilježila da se u ovom slučaju radi o elastičnim zavojima koji se sportskim konjima omataju oko zglobova ukoliko dolazi do problema s tetivama.

Baumschule, die

<i>škola</i>	‘nasad mladih sadnica’ ⁶³ , prevedenica, n.u.
--------------	---

Beerenauslese, die

<i>izborna berba bobica</i>	‘jagodni izbor; vino proizvedeno od prezrelih ili plemenitom plijesni napadnutih bobica čiji mošt sadrži najmanje 127° oechsle’ prevedenica, j. s. Zakon o vinu (NN br. 34 od 24. svibnja 1995.)
-----------------------------	---

Box, die

<i>boks</i>	‘pregrada s posebnom namjenom obično otvorena s jedne strane’ ⁶⁴ V.A. pp. 100 posuđenica, j. s.
-------------	---

Buche, die

<i>bukva</i>	‘listopadno stablo (<i>Fagus sylvatica</i>); porodica dvosupnica, (<i>Fagaceae</i>) drveće jednostavnih listova, te jednospolnih i jednodomnih cvjetova)’ V.A. pp. 126 posuđenica, j. s.
[h] → [kv]	Buche – bukva
{e} → {a}	Buche - bukva

⁶³ U hrvatskom jeziku postoje izrazi “škola mladih lješnjaka, škola mladih borova i sl., a odnose se na površinu na kojoj se uzgajaju mlade biljke koje se kasnije presađuju na veće površine. Osim u sklopu terenskog istraživanja autorica je na navedeni izraz naišla i na internet forumu u neformalnoj komunikaciji ljudi koji se bave poljoprivrednom strukom: <http://www.forum.hr/archive/index.php/t-118496-p-2.html> (zabilježeno 15. 7. 2014. u 15:54)

⁶⁴ U nazivlju vezanom uz poljoprivrednu struku radi se o odjeljku u staji namijenjenom za smještaj jedne ili više životinja.

Butter, die

<i>putar</i>	‘maslac, prehrambeni mliječni proizvod, dobiva se mehaničkom preradbom slatkog vrhnja’ V.A. pp. 1268 i 731 posuđenica, j. s.
[b] → [p], [v] → [ar]	Butter - putar

Desinfektionsbarriere, die

<i>dezo barijera</i>	‘barijera za dezinfekciju - biosigurnosna mjera, obično spužva namočena u dezinfekcijsko sredstvo koja se nalazi na ulazu u velike staje, a preko koje se prelazi bilo vozilom, bilo u cipelama kako bi se spriječio unos različitih vrsta patogena koji mogu prouzročiti zarazu’ posuđenica, j. s. ⁶⁵
{e} → {a}	Barriere - barijera

Dessertwein, der

<i>desertno vino</i>	‘vina dobivena posebnim načinom prerade grožđa, mošta ili vina bez dodatka ili s dodatkom određene količine vinskog alkohola, vinskog destilata, šećera, koncentriranog mošta i mirisavih ili drugih dopuštenih tvari biljnog podrijetla’ Zakon o vinu (NN br. 34 od 24. svibnja 1995.) prevedenica, j. s.
----------------------	---

⁶⁵ Ovaj se izraz učestalo upotrebljava u znanstvenim radovima i prezentacijama na temu higijene i smještaja stoke, no još nije zabilježen u jezičnim leksikonima i enciklopedijskim rječnicima koje je autorica konzultirala prilikom analize prikupljene građe, kako bi odredila koji izrazi pripadaju jezičnom standardu, a koji su ograničeni na neformalnu upotrebu. Značenje izraza “des barijera” zabilježen je prilikom intervjua s dr.sc. Ivankom Majić-Balić, dr. vet. med, te dodatno potvrđen pretraživanjem njegove rekurentnosti u stručnim i znanstvenim radovima.

Dose, die

<i>doza</i>	‘određena količina neke tvari (osobito lijeka ili otrova) koja se unosi u organizam’ V.A. pp. 250 posuđenica, j. s.
{e} → {a}	Dose - doza

dreschen

<i>mlatiti na dreš</i>	‘vršiti žito’ posuđenica ⁶⁶ , n. u. od dreš <i>tehn.</i> dio vršalice (u kojem se odjeljuje zrno od slame i pljeve) od njem. <i>dreschen</i> : vršiti žito’ H.E.R, pp. 274
------------------------	---

Drescher /

Mähdrescher

<i>dreš</i>	‘dreš <i>tehn.</i> dio vršalice (u kojem se odjeljuje zrno od slame i pljeve) od njem. <i>dreschen</i> : vršiti žito’ (H.E.R. pp. 274) posuđenica, n. u. , standardni izraz je “kombajn”
[ə] → [0]	Drescher - dreš
{er} → {0}	

⁶⁶ U ovom slučaju nije došlo do uobičajene adaptacije modela njemačkoga glagola “dreschen” u primjerice hrvatsku verziju koja bi glasila “drešati”, već je značenje njemačkoga glagola “dreschen” izraženo pomoću sintagme koja opisuje postupak vršidbe žita.

Dressurpferd, das

<i>dresurni konj</i>	‘konj uvježban za disciplinu dreusnog jahanja, od dresuran <i>prid.</i> < <i>odr.</i> –rni>, koji se odnosi na dresuru’
	prevedenica, j. s. ⁶⁷ H.E.R. pp. 274

Esel, der

<i>osel</i>	‘magarac’ značenje je preuzeto sa stranice www.metapedia.org/kajkavski_zoonimi posuđenica, n. u.
[e] → [o]	Esel - osel

Fräse, f. (Fräsmaschine)

<i>freza</i>	‘poljoprivredni stroj za rastresanje, rahljenje zemlje’ posuđenica, j. s. V.A. pp. 331
{e} → {a}	Fräse - freza

fräsen

<i>frezati</i>	‘rahliti zemlju pomoću freze’
{en} → {ati}	posuđenica, n. u.

⁶⁷ Izraz “dresurni konj” nije zabilježen u referentnim rječnicima i leksikonima, no učestalo se pojavljuje u znanstvenim radovima, te na službenim stranicama Hrvatskog konjičkog saveza. Radi se o jezičnoj konstrukciji izvedenoj od imenice “dresura” koja po Aniću (2003: 254) podrazumijeva uvježbavanje životinja za cirkuske priredbe, za lov, policiju, za konjički sport itd.

frisch abgesetzte**Ferkel**

<i>friško odbiti prašćići</i>	‘prašćići netom odvojeni od majke koji više ne sišu’ prevedenica, n. u.
-------------------------------	--

Fruchtfolge, die

<i>plodored</i>	‘način obrađivanja oranica i površina pod povrtnim kulturama, pri kojem se usjevi po godinama smjenjuju (često uključujući odmaranje zemlje)’ H.E.R. pp. 962 prevedenica, j. s.
-----------------	--

Futterkammer, die

<i>futerkomora</i>	‘spremište ili skladište stočne hrane (žita, smjese, sijena i sl.)’
[a] → [o]	posuđenica, n. u.
{er} → {ora}	Futterkammer - futerkomora

Futterlinie, die

<i>linija za hranu</i>	‘područje uz boksove gdje se stavlja stočna hrana dostupna životinjama’
{e} → {a}	poluprevedenica, n. u. Linie - linija

Gabelstapler, der

<i>viljuškar</i>	‘viličar, manje vozilo koje služi za podizanje i prenošenje tereta u skladištima i sl.’ V.A. pp. 1734 poluprevedenica, j. s.
------------------	---

Gallop, der

<i>galop</i>	‘najbrže kretanje konja u trku’ V.A. pp. 340 posuđenica, j. s.
--------------	---

gallopiieren

<i>galopirati</i>	‘kretati se u galopu, jahati u galopu’ V.A. pp. 340
{ieren} → {irati}	posuđenica, j. s.

Gamaschen, die

<i>gamašne</i>	‘dio jahaće opreme, štitnici za prednje i stražnje noge konja’ posuđenica, n. u. Anić (2004: 340) navodi izraz “gamaša” – nazuvke od pusta koje prekrivaju gornji dio obuće, uz gležanj (nekoć dio elegantna odijevanja)
{en} → {ne}	Gamaschen - gamašne

Geize, die

<i>gica</i>	‘prase, mlado domaće i divlje svinje’ V.A. pp. 1141 posuđenica, n. u. promjena značenja – njemački izraz <i>Geize, die</i> se odnosi na uškopljenu svinju (Matas, Đ; pp. 146)
[ai] → [i]	Geize - gica
{e} → {a}	Geize - gica

Grieß, der

<i>gris brašno</i>	‘griz, krupno mljeveno brašno, krupica’ V.A. 382 posuđenica, n. u.
--------------------	---

Gründel, der

<i>grindl</i>	‘gredelj pluga’ Matas, pp. 39 posuđenica, n. u.
[y] → [i]	Gründel - grindl

Gurke, die

ugorak 'krastavac'
posuđenica, n. u.⁶⁸

[0] → [u], [u] → [o] Gurke - **u**gorak

Halle, die

hala 'velika prostorija s određenom namjenom, tvornička -, izložbena
-, sportska' V.A. 394

{e} → {a} posuđenica, j. s.
Halle - **hala**

Hufglocke, die

zvono za kopito 'štitnici koji se stavljaju na konjska kopita'
prevedenica, n. u.

Hufzange, die

hufcange 'klijesta za obrezivanje kopita'
posuđenica, n. u.

[ə] → [e] Hufzange - **hufcange**

⁶⁸ Online izdanje rječnika "Das deutsche Wörterbuch von Jakob und Wilhelm Grimm" navodi natuknicu sljedećeg sadržaja: Gurke, f., cucumis sativus, pflanze und frucht. herkunft und form. das wort ist im deutschen seit dem 16. jh. als entlehnung aus dem westslav. bezeugt, poln. **ogórek** (älter **ogurek**) Bd. 9, Sp. 1159.

Kandare, die

<i>kandara</i>	‘vrsta žvale s pritiskom preko poluge’ definicija preuzeta sa stranice organizacije cavalier-noir posuđenica, j. s. – ovdje se radi o sekundarnoj posuđenici koja je preko mađarskog jezika došla u njemački, te je zatim preuzeta u hrvatski jezik ⁶⁹
{e} → {a}	Kandare - kandara

Karfiol, der

<i>karfiol</i>	‘cvjetača’ V.A. pp. 554 posuđenica, j. s.
----------------	--

Kastrat, der

<i>kastrat</i>	‘kastirana životinja’ Matas pp. 52 posuđenica, j. s.
----------------	---

kastrieren

<i>kastrirati</i>	‘izvršiti zahvat koji oduzima spolnu moć; uštrojiti, uškopiti’ V.A. pp. 558
{ieren} → {irati}	posuđenica, j. s.

⁶⁹ Dudenov “Das große Fremdwörterbuch” navodi sljedeću definiciju: Kandare die; -, -en <aus ung. kantár “Zaum, Zügel”>: zum Zaumzeug gehörende Gebisstange im Maul des Pferdes; Duden; Das große Fremdwörterbuch, Dudenverlag, Manheim und Leipzig, 2003.

Koppel, die

<i>kopanja</i>	‘velika posuda (po tradiciji drvena, rad bačvara) iz koje se napaja stoka; valov, kopanj’ V.A. pp. 612
	posuđenica, n. u.
{el} → {anja}	Koppel - kopanja

Kot, der

<i>kotec</i>	‘zagrađeno i natkriveno mjesto gdje se drže i hrane svinje; svinjac’ V.A. pp. 623
{0} → {ec}	posuđenica, n. u.
	promjena značenja ⁷⁰

Kukuruz, der

<i>kukuruz</i>	‘žitna biljka (<i>Zea mays</i>) iz porodice trava (<i>Gramineae</i>) visoke snažne stabljike, plod mu je žuto zrnje na klipovima’ V.A. pp. 653
	posuđenica, j. s.

Kunsthonig, der

<i>umjetni med</i>	‘med koji se sastoji od šećernog sirupa ili kukuruznog sirupa, aditiva i boja.’ definicija preuzeta s web stranice http://www.centar-zdravlja.net
	prevedenica, j. s.

⁷⁰ Značenje posuđenice “kotec” (svinjac) izvedeno je iz njemačkoga modela “Kot, der” što znači “izmet” jer se uzgoj svinja kod nas obično povezuje s neugodnim smradom svinjskog izmeta.

Laktation, die

<i>laktacija</i>	‘razdoblje u kojem mliječne žlijezde izlučuju mlijeko’ V.A. pp. 668
{ion} → {ija}	posuđenica, j. s.

Landrasse, die

<i>landras</i> ⁷¹	‘njemačka autohtona pasmina svinja’
[ə] → [0]	posuđenica, j. s.
{e} → {0}	Landrasse - landras

Laufbox, der

<i>laufboks</i>	‘ograđeni prostor unutar staje u kojem se životinja može slobodno kretati tj. nije na vezu’ posuđenica, n. u.
-----------------	--

Laufstall, der

<i>laufštala</i>	‘staja u kojoj se životinje mogu slobodno kretati, tj. nisu na vezu’
[0] → [a]	posuđenica, n. u.
{0} → {a}	

Leckstein, der

<i>kamen za lizanje</i>	‘mineralni kamen za stoku’ prevedenica, n. u.
-------------------------	--

⁷¹ Izvedenica muškog roda iz modela koji se odnosi na njemačku pasminu svinja “Deutsche Landrasse”

Leguminose, die

<i>leguminoza</i>	‘biljke s mahunastim plodovima, mahunarke (grah, leća, grašak, bob itd.)’ H.E.R. pp. 664
{e} → {a}	posuđenica, j. s.
	Leguminose - leguminoza

Lein, der

<i>lan</i>	‘jednogodišnja zeljasta biljka (<i>Linum usitatissimum</i>), ima vlaknasto stablo i sjemenke bogate uljem’ V.A. pp. 669
	posuđenica, j. s.
[ai] → [a]	Lein - lan

Lizenz, die

<i>licenca</i>	‘dopuštanje, odobrenje, dozvola na pravo uvoza i izvoza robe; dozvola nastupa natjecatelju za neku momčad na državnim i međunarodnim natjecanjima’ ⁷² V.A. pp.683
[0] → [a]	posuđenica, j. s.
{0} → {a}	Lizenz - licenca

lizenzieren

<i>licencirati</i>	‘dopustiti upotrebu čega/odobriti; dobiti dozvolu za obavljanje kakve djela’ ⁷³
{en} → {ati}	posuđenica, j. s.

⁷² U jeziku poljoprivredne struke se pojam “licenca” zapravo odnosi na dozvolu za rasplod (primjerice kod pastuha, bikova i sl.) ili pak za nastupanje u različitim disciplinama konjičkog sporta.

⁷³ U jeziku poljoprivredne struke se pojam licencirati odnosi na izdavanje dozvole za rasplod ili za natjecanje u različitim disciplinama konjičkog sporta

Longe, die

<i>lonža</i>	‘dugačko uže koje se koristi kod podučavanja konja u jahanju (konju kojega se tjera uokrug je svezano uže oko vrata)’ H.E.R. pp. 682 posuđenica, j. s.
{e} → {a}	Longe - lonža

longieren

<i>lonžirati</i>	‘trenirati konja na lonži’ – glagol izveden od imenice “lonža” H.E.R. pp. 682
{ieren} → {irati}	posuđenica, j. s.

Luzerne, die

<i>lucerna</i>	‘vrsta djeteline (<i>Medicago sativa</i>) iz porodice leptirnjača (<i>Papilionaceae</i>); meteljika, vija’ V.A. pp. 699 posuđenica, j. s.
{e} → {a}	Luzerne - lucerna

Maissilage, die

<i>kukuruzna silaža</i>	‘stočna hrana priređena od mješavine zelenog i sočnog bilja, ostavljena da se kiseli bez pristupa zraka silosu’ V.A. pp. 1397 poluprevedenica, j. s.
{e} → {a}	Silage - silaža

Marille, die⁷⁴

<i>marelica</i>	‘stablo i voćka (<i>Prunus armeniaca</i>) iz porodice ruža (<i>Rosaceae</i>), daje okrugle plodove žute boje s velikom glatkom košticom; plod te voćke’ V.A. pp. 727
	posuđenica, j. s.
[i] → [e]	Marille – marelica
{e} → {ica}	Marille - marelica

Martingal, der

<i>martingal</i>	‘u konjičkom sportu poseban dio jahaće opreme; nose ga konji koji pri preskakanju prepona suviše zabacuju glavu’ H.E.R pp. 714
	posuđenica, j. s.

Mast, die

<i>mast</i>	‘netopiva tvar u tkivu životinja i biljaka; ono što se dobije topljenjem svinjskog sala’ H.E.R. pp. 716
promjena značenja ⁷⁵	posuđenica, j. s.

Mehl, das

<i>melja</i>	‘brašno’
	posuđenica, n. u.
[l] → [lj]	Mehl – melja
{0} → {a}	Mehl - melja

⁷⁴ Ovdje se radi o posuđenici iz austrijskog njemačkog, njemački izraz za marelicu je “*Aprikose*”.

⁷⁵ Ovdje se radi o posuđenici izvedenoj od njemačkog izraza *Mast, die* koja zapravo označava tov stoke. Prilikom toga životinje se hrane tako da imaju određeni udio životinjske masti, tj. sala.

Most, der

<i>mošt</i>	‘slatki sok zrelog grožđa ili drugog voća u kojem još nije počelo alkoholno vrenje’ H.E.R. pp. 764
	posuđenica, j. s.
[s] → [ʃ]	Most - mošt

Narzisse, die

<i>narcisa</i>	‘sunovrat, biljka iz porodice zeljastih jednosupnica s lukovicom’ H.E.R. pp. 1256
	posuđenica, j. s.
{e} → {a}	Narzisse - narcisa

paaren

<i>pariti</i>	‘spajati se (o muškaku i ženki) radi oplodnje’ V.A. pp. 999
{en} → {iti}	posuđenica, n. u.

Paarung, die

<i>parenje</i>	‘imenica izvedena od glagola “pariti” - spajati se (o muškaku i ženki) radi oplodnje’ V.A. pp. 999’
{ung} → {enje}	posuđenica, n. u.

Papagei, der

<i>papagaj</i>	‘papiga, tropska ptica (<i>Psittaci</i>) iz reda papigovki (<i>Psittaciformes</i>), šarenog perja, prepoznatljivo jakog i savijenog kljuna’ V.A. pp. 993
{ei} → {aj}	posuđenica, n. u.

Paradeiser, der

<i>paradajz</i>	‘rajčica; jednogodišnja biljka (<i>Solanum lycopersicum</i>) iz porodice pomoćnica; potječe iz Južne Amerike, daje crveni mesnat plod’ V.A. pp. 1278
{er} → {0}	posuđenica, n. u. (radi se o posuđenici preuzetoj iz austrijskog njemačkog)

Peitsche, die

<i>bič</i>	‘uzica od kože ili od upredenih niti pričvršćena na držak da bi služila za šibanje (obično konja za vuču), pričvršćen kožnati ili konopljeni dio za bičalje’ ⁷⁶ H.E.R. pp. 113
	posuđenica, j. s.
[p] → [b], [aɪ] → [i],	P eitsche – b <i>ī</i> č
{e} → {0}	Peitsche - bič semantička ekstenzija

Pferdezucht, die

<i>konjogojstvo</i>	‘konjarstvo; upotreba konja kao tovarne i jahaće životinje, te u sportske svrhe’ P.E., I, pp. 658
	prevedenica, j. s.

⁷⁶ Značenje modela je upravo ono gore opisano, dok replika ima prošireno značenje i upotrebljava se za sličnu opremu koja se koristi prilikom jahanja; radi se o pomoćnom sredstvu za komunikaciju s konjem tako da ga se tijekom jahanja dotakne po plečki ili sapima, no to sredstvo je na kraćoj dršci s kratkim komadićem savitljive kože na vrhu; ispravan izraz je “korbač” i profesionalni jahači ga upotrebljavaju, no laici za oba predmeta upotrebljavaju repliku “bič”.

Pflanze, die

<i>flanac</i>	‘flanca, mlada nedorasta biljka koja služi za presađivanje; sadnica’ V.A. pp 321 posuđenica, n. u. promjena značenja ⁷⁷
[pf] → [f]	Pflanze - flanac
{anze} → {anac}	Pflanzen - flanač

Pflug, der

<i>plug</i>	‘poljoprivredna sprava za oranje zemlje’ H.E.R. pp. 962 posuđenica, j. s.
[pf] → [p]	Pflug - plug

pikieren

<i>pikirati</i>	‘presaditi, presađivati, rasađivati’ Matas pp. 104
{ieren} → {irati}	posuđenica, j. s.

Pollen, der

<i>polen</i>	‘cvjetni prah, pelud’ V.A. pp. 1087 posuđenica, n. u.
--------------	--

⁷⁷ U hrvatskom jeziku se izraz “flanac” koristi u neformalnoj komunikaciji umjesto standardnog izraza “presadnica”, a izveden je prema modelu njemačkog izraza “Pflanze” sa značenjem “biljka”. Radi se dakle o promjeni značenja replike u odnosu na model jer je u njemačkom jeziku uobičajeni izraz za “presadnicu” zapravo “Setzling”.

Prädikatswein, der

<i>predikatno vino</i>	‘vino posebnih značajki, dobivenih odgođenim rokovima berbe’ “Zakon o vinu” (NN br. 34 od 24. svibnja 1995.) posuđenica, j.s.
------------------------	---

prämiieren

<i>premirati</i>	‘davati premiju, nagraditi, dodijeliti premiju kome’ ⁷⁸ V.A. pp.1163
{ieren} → {irati}	posuđenica, n. u.

Presse, die

<i>preša</i>	‘sprava za tiskanje, cijedenje, gnječenje itd. obično pomoću zavrtnja; tijesak’ V.A. pp. 1171 posuđenica, j. s.
[s] → [ʃ]	Presse – preša
{e} → {a}	Presse - preša

Rahmen, der

<i>rama</i>	‘okvir bicikla, kostur bez kotača’ ⁷⁹ V.A. pp. 1279 posuđenica, n. u.
{en} → {a}	Rahmen - rama

⁷⁸ U hrvatskom jeziku poljoprivredne struke se ovaj izraz upotrebljava u kontekstu vezanom uz dobivanje financijskih sredstva za uspješan uzgoj pojedine životinje; npr. premirano ždrijebe i sl.

⁷⁹ Autorica je u sklopu intervjuiranja informanata zabilježila da se izraz “rama” upotrebljava za okvire različitih poljoprivrednih strojeva.

Raspel, der

(Hufraspel, der)

rašpa ‘turpija, strugalica’⁸⁰ V.A. pp.1296

posuđenica, j. s.

[s] → [ʃ]

Raspel - rašpa

{el} → {a}

Raspel - rašpa

Rasse, die

rasa ‘istovrsne životinje koje imaju zajedničko porijeklo, slične tjelesne osobine, a prilagođene su određenim životnim uvjetima (neki put dobivene i selekcijom); pasmina’ V.A. pp.1282

posuđenica, j. s.

{e} → {a}

Rasse - rasa

Reiser, der

rajser ‘alat za čišćenje konjskih kopita’

[v] → [er]

posuđenica, n. u.

Reitchaps, die

čepse ‘dio jahaće opreme, kožne navlake koje jahači koriste u kombinaciji s cipelama umjesto jahaćih čizmi.’

[0] → [e]

posuđenica⁸¹, n. u., standardni izraz ne postoji

{0} → {e}

⁸⁰ Tijekom intervjuiranja poljoprivrednika koji se bave uzgojem konja autorica je zabilježila da se izraz “rašpa” odnosi na alat za brušenje kopita.

⁸¹ Posuđenica engleskoga podrijetla koja je preko njemačkoga kao jezika davatelja ušla u hrvatski jezik. U engleskom jeziku se pod izrazom “riding chaps” misli na čvrste kožne navlake za noge koje su se sastojale od nogavica i pojasa. Njemački izraz “Reitchaps” odnosi se na navlake koje prekrivaju samo potkoljenice jahača, a to je ujedno i značenje hrvatske replike “čepse”.

Reithose, die

<i>rajterice, rajte</i>	‘jahaće hlače’ posuđenica, n. u.
-------------------------	-------------------------------------

Riemen, der

<i>remen</i>	‘čvrsta traka od kože ili drugog materijala za razne namjene (učvršćuje hlače uz tijelo oko pasa i sl.); pojas, kaiš’ ⁸² V.A. pp. 1327 posuđenica, j. s.
[i] → [e], [ə] → [e]	Riemen - remen

Sattel, der

<i>sedlo</i>	‘sjedalo od kože koje se konju pričvršćuje na leđa i olakšava jahanje’ V.A. pp. 1384 posuđenica, j. s.
[a] → [e], [t] → [d]	Sattel - sedlo
{el} → {lo}	Sattel - sedlo

Schabracke, die

<i>šabraka</i>	‘dio jahaće opreme koji se stavlja na leđa konja prije nego se stavi sedlo, podsedlica’ posuđenica, n. u.
{e} → {a}	Schabrake – šabraka

⁸² Remen je u opremi za konjički sport dio konjske uzde kao npr. čeoni remen, prekonosni remen i sl.

Schar, die

<i>šara</i>	‘dio pluga, ralo’ Uroić-Hurm pp. 689 ⁸³
[0] → [a]	posuđenica, n. u.
{0} → {a}	Schar - šara

Schleifmaschine, die

<i>šlajfmašina</i>	‘brusilica’ Uroić-Hurm pp. 702 ⁸⁴
	posuđenica, n. u.
{e} → {a}	Schleifmaschine - šlajfmašina

Schmierfett, das

<i>šmir</i>	‘mast, mazivo, kolomaz’ H.E.R. pp. 1284
	posuđenica, n. u.

Schrot, der

<i>šrot</i>	‘grubo samljeven kukuruz, ječam i druge žitarice; prekrupa, jarma’ V.A. pp. 1548
	posuđenica, n. u.

Schuppen, der

<i>šupa</i>	‘spremište od dasaka za smještaj drva, ugljena, alata i sl.’ V.A. pp. 1557
	posuđenica, n. u.
{en} → {a}	Schuppen - šupa

⁸³ Autorica je ovaj izraz zabilježila u sklopu terenskog istraživanja, a značenje hrvatske replike potvrđeno je u njemačko-hrvatskom rječniku koje navodi značenje njemačkog modela “die Schar”.

⁸⁴ Autorica je ovaj izraz zabilježila u sklopu terenskog istraživanja, a značenje hrvatske replike potvrđeno je u njemačko-hrvatskom rječniku koje navodi značenje njemačkog modela “die Schleifmaschine”.

Schwader, der

<i>švader</i>	‘traktorska kosilica’ ⁸⁵ posuđenica, n. u.
---------------	--

Schweinezucht, die

<i>svinjogojstvo</i>	‘grana stočarstva koja obuhvaća uzgoj i gospodarsko iskorištavanje svinja; uzgoj svinja, svinjarstvo’ V.A. pp. 1518 prevedenica, j. s.
----------------------	---

Silage, die

<i>silaza</i>	‘stočna hrana priređena od mješavine selenog i sočnog bilja, ostavljena da se kiseli bez pristupa zraka silosu’ V.A. pp. 1397 posuđenica, j. s.
{e} → {a}	Silage - silaza

silieren

<i>silirati</i>	‘spremiti ili spremati u silos, izvesti ili izvoditi radnje potrebne da se silaza smjesti u silos, silažirati’ V.A. pp. 1398
{ieren} → {irati}	posuđenica, j. s.

Silo, der

<i>silos</i>	‘gospodarska zgrada za spremanje silaže’ V.A. pp. 1398 posuđenica, j. s.
{0} → {s}	Silo - silos

⁸⁵ Autorica je ovaj izraz zabilježila u sklopu terenskog istraživanja, a značenje hrvatske replike potvrđeno je u Četverojezičnom rječniku poljoprivrede, šumarstva, veterine i primijenjene biologije koji navodi značenje njemačkog modela “der Schwader”.

Sorte, die

<i>sorta</i>	‘skupina ili određen broj primjeraka koji imaju zajedničke značajke; klasa, vrsta, soj; npr. sorta vina, sorta grožđa, sorta pšenice’ V.A. pp. 1449 posuđenica, j. s.
{e} → {a}	Sorte - sorta

Speck, der

<i>špek</i>	‘slanina, mastan potkožno sloj čovjeka, salo’ V.A. pp. 1546 posuđenica, n. u.
-------------	--

Spinat, der

<i>špinat</i>	‘jednogodišnja biljka (<i>Spinacia oleracea</i>) iz porodice loboda (<i>Chenopodiaceae</i>), veliki zeleni listovi upotrebljavaju se za hranu’ V.A. pp. 1547 posuđenica, j. s.
---------------	---

Springpferd, das

<i>skakaći konj</i>	‘konj za preponsko jahanje, preponaš’ prevedenica, n. u.
---------------------	---

Spritze, die

<i>šprica</i>	‘pribor u obliku staklenog cilindra s klipom i šupljom iglom za ubrizgavanje lijekova; brizgalica, štrcaljka’ ⁸⁶ V.A. 1547 posuđenica, n. u. Spritze - šprica
---------------	--

Stalldecke, die

<i>štalska deka</i>	‘deka kojom se konj prekrije u boksu nakon treninga’ posuđenica, n. u.
{e} → {a}	Decke - deka

Strick, der

<i>štrik</i>	‘konopac, uže’ V.A. pp. 1555 posuđenica, n. u.
--------------	---

Stroh, der

<i>štrajiti, naštrajiti</i>	‘nasteljiti podove u staji’ posuđenica, n. u.
[o] → [a]	Stroh - štrajiti promjena značenja ⁸⁷

⁸⁶ Autorica je u sklopu terenskog istraživanja zabilježila da se izraz “šprica” koristi za vrstu traktorskog priključka kojim se različite poljoprivredne kulture na poljima prskaju protiv štetnika i bolesti, a i za ručnu “špricu” za prskanje vinograda, povrća itd.

⁸⁷ Značenje je izvedeno iz imenice Stroh, der (slama) jer se u stajama na mjestu gdje stoka leži (boksevi) poglavito stavlja slama.

Tafelwein, der

<i>stolno vino</i>	‘najjeftinije vino za najširu upotrebu’ V.A. pp.1481 prevedenica, j. s.
--------------------	--

Tierausscheidung, die

<i>životinjska izlučevina</i>	‘izlučina, ono što izlučuju organi tijela (sluz itd.)’ H.E.R. pp. 506 prevedenica, j. s.
-------------------------------	---

trainieren

<i>trenirati</i>	‘činiti koga pripravnim ili postajati pripravan za sportska natjecanja’ V.A. pp. 1617
{ieren} → {irati}	posuđenica, j. s.

Training, das

<i>trening</i>	‘vježbanje radi stjecanja određenih sposobnosti’ V.A. pp. 1617 posuđenica, j. s.
----------------	---

Traktor, der

<i>traktor</i>	‘motorno vozilo za vuču poljoprivrednih alatki, strojeva i vozila’ V.A. pp. 1610 posuđenica, j. s.
----------------	---

Transportgamaschen, die

<i>transportne gamašne</i>	‘štitnici koji štite noge konja prilikom transporta’ posuđenica, n. u.
{en} → {ne}	Transportgamaschen - gamaš ne

**Trockenbeerenauslese,
die**

izborna berba prosušenih bobica ‘vino proizvedeno od izabranih prosušenih bobica čiji mošt sadrži najmanje 154° Oechsle’ Zakon o vinu” (NN br. 34 od 24. svibnja 1995.)
poluprevedenica, j. s.

Trockenstellen, das

suhostaj ‘razdoblje od 6 do 8 tjedana prije teljenja kad se krava ne muze’
V.A. pp. 1499
prevedenica, j. s.

Turnier, das

turnir ‘sportsko i šahovsko natjecanje između većeg broja sudionika u više serija ili po sustavu svaki sa svakim (ob. traje kraće vrijeme i odigrava se u jednom mjestu)’ V.A. pp. 1637
posuđenica, j. s.

Turnierpferd, das

turnirski konj ‘sportski konj koji se natječe na turnirima’
poluprevedenica, n. u.

Turnus, der

<i>turnus</i>	‘vremenski period tova stoke do klanja i uvođenja novih grla u točilište’ ⁸⁸ posuđenica, n. u.
---------------	--

Umwendepflug, der

<i>plug prekretač</i>	‘vrsta pluga koji tijekom rada prekrene preoranu zemlju’ poluprevedenica, n. u.
[pf] → [p]	Umwende p flug – p lug prekretač

Winterdecke

<i>zimski deka</i>	‘deka za pokrivanje konja zimi’ posuđenica, j. s.
{e} → {a}	Decke - deka

Zimt, der

<i>cimet</i>	‘začin za slatkiše i pecivo’ V.A. pp. 141 posuđenica, j. s.
0 → [e]	Zimt - cimet

⁸⁸ Iako se radi o izrazu koji u hrvatskom jeziku pripada jezičnom standardu, njegova upotreba u kontekstu poljoprivredne struke nije standardizirana, tj. autorica tijekom proučavanja stručnih tekstova iz prvog desetljeća 21. stoljeća nije zabilježila izraz “turnus” vezano uz uzgoj i tov stoke.

Zisterne, die

<i>cisterna</i>	‘prijevozno sredstvo (motorno vozilo, željeznički vagon, avion ili brod) uređeno za transport tekućina (benzina, vode, nafte)’ V.A. pp. 143 posuđenica, j. s. promjena značenja u odnosu na značenje modela ⁸⁹
{e} → {a}	Zisterne - cisterna

Zitze, die

<i>cica</i>	‘sisu’ V.A. pp. 137 posuđenica, n. u. ⁹⁰
{e} → {a}	Zitze - cica

Zitzen, die⁹¹

<i>cicati</i>	‘sisati’ V.A. pp. 137
{en} → {ati}	posuđenica, n. u. semantička ekstenzija

⁸⁹ Kod ove posuđenice dolazi do semantičke ekstenzije budući da se kod značenja modela radi o podzemnom spremniku za vodu, a u hrvatskom se jeziku izraz “cisterna” koristi za spremnike na vozilima, pa tako postoje cisterne za mlijeko, gorivo, za septičke jame i sl. U njemačkome se pak za tu namjenu koristi izraz *Tankwagen*, npr. *Tankwagen von der Molkerei*.

⁹⁰ Izraz nije dio jezičnog standarda, standardni oblik glasi četvrtine (kod krava stučnjaci razlikuju prednje i stražnje četvrtine vimena)

⁹¹ Glagol izveden od posuđenice “cice” / *Zitzen, die*, sisati majčino mlijeko, u njemačkom se jeziku koristi glagol *saugen*

Zitzenbecher, die

sisne čaše 'dio aparata za strojnu mužnju koji se učvrsti na vime krave
prilikom mužnje' Kralik, D.; Mužnja i muzni uređaji
prevedenica, j. s.

Zucker, der

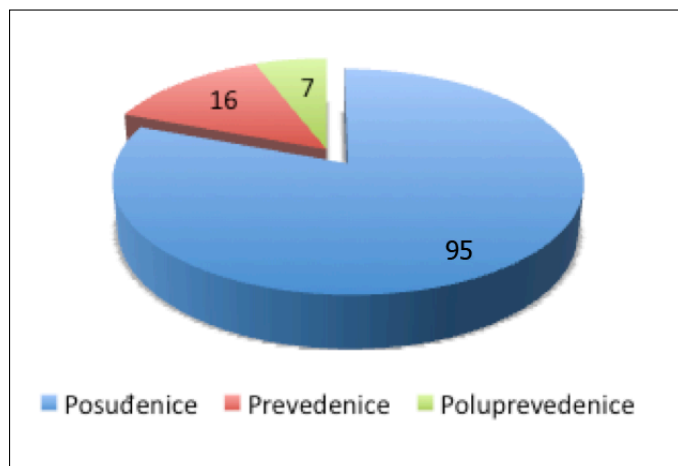
cukor 'šećer' V.A. pp. 151
posuđenica, n. u.
[ɐ] → [or] Zucker - **cukor**

**Zwischenkälbenzeit,
die**

međutelidbeni razmak 'period između dva teljenja'
prevedenica, j. s.

8.3.1. STATISTIČKA ANALIZA POSUĐENICA PRIKUPLJENIH U SKLOPU TERENSKOG ISTRAŽIVANJA

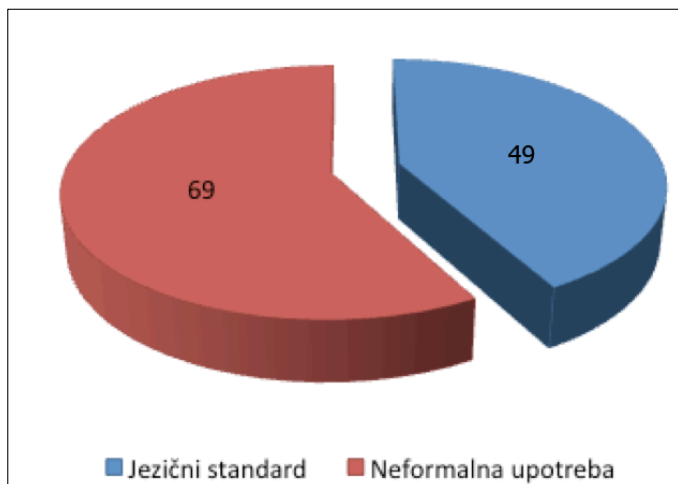
Terenskim istraživanjem prikupljeno je ukupno 118 izraza, a njihovom klasifikacijom s obzirom na vrstu posuđenice utvrđeno je da se radi o 95 posuđenica, 16 poluprevedenica i 7 prevedenica, iz čega proizlazi da je od sveukupne sakupljene građe posuđenica 80%, poluprevedenica je 13%, a prevedenica svega 5%.

Grafikon 1.

Analiza posuđenica prikupljenih u sklopu terenskog istraživanja s obzirom na vrstu posuđenice

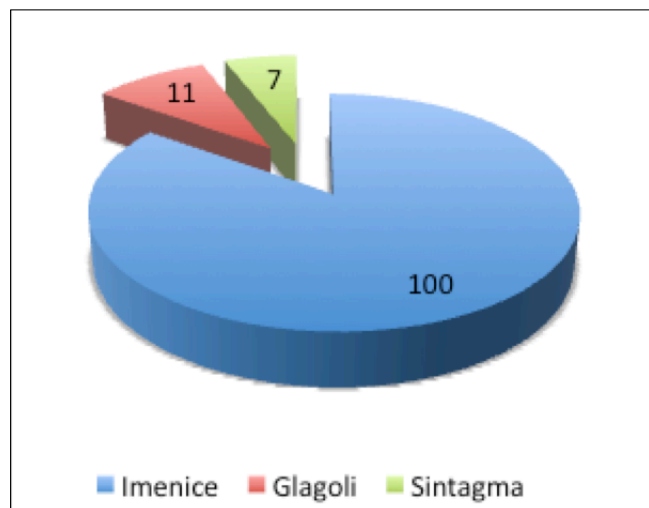
Daljnja analiza koja je provedena putem intervjuiranja stručnjaka agronoma i proučavanja stručne literature i rječnika poljoprivredne struke utvrđeno je da se 69 posuđenica upotrebljava u neformalnoj komunikaciji, dok njih 49 čini dio jezičnog standarda vezanog uz jezik poljoprivredne struke. Izraženo u postocima proizlazi da je gotovo 43% posuđenica prošlo adaptacijske procese i inkorporiralo se u sustav standardnog hrvatskog jezika. Pripadanje jezičnom standardu definirano je rekurentnom upotrebom posuđenica zabilježenih u sklopu analize istraživačkog korpusa u odgovarajućim znanstvenim člancima agronomske struke gdje se pojavljuju kao dio standardnog metajezika poljoprivredne struke.

Grafikon 2.

Analiza posuđenica prikupljenih u sklopu terenskog istraživanja s obzirom na jezični standard

Govorimo li o obliku posuđenice, utvrđeno je da je od ukupnog broja od 118 posuđenica 100 imenica, 11 glagola i 7 sintagmi. Ukoliko se rezultati prikazu u postocima, tada se radi o 84% posuđenica, 9% glagola i 5% sintagmi. Ovako velik broj imenica pokazuje da je jezično posuđivanje bilo usmjereno na popunjavanje praznina u vokabularu vezanih uz specifično nazivlje za strojeve, alate, poljoprivredne kulture i sl.

Grafikon 3.

Analiza posuđenica prikupljenih u sklopu terenskog istraživanja s obzirom na oblik replike

8.4. Analiza njemačkih posuđenica pronađenih u pisanom korpusu s početka 20. stoljeća

Korpus iz pisanih tekstova sastoji se od časopisa s područja poljoprivrede iz dvaju razdoblja. Prvi je časopis “Gospodarska smotra” kojeg je izdavalo Kraljevsko gospodarsko-šumarsko učilište u razdoblju od 1909. do 1919. Časopis je izlazio mjesečno, a kako se radi o razdoblju s početka dvadesetog stoljeća kada je njemačko-hrvatski jezični dodir bio izuzetno intenzivan, analiza ovog dijela građe rezultirala je velikim brojem zabilježenih posuđenica.

Izrazi zabilježeni u časopisu “Gospodarska smotra” razvrstani su u dvije kategorije: posuđenice (i poluprevedenice) te čiste prevedenice. Kod onih posuđenica kod kojih se tijekom prošloga i ovoga stoljeća nastavila adaptacija na različitim jezičnim razinama zabilježen je i njihov današnji oblik, bilo da se radi o jezičnom standardu, ili neformalnoj upotrebi pojedinoga izraza.

Analiza uključuje opis fonoloških, morfoloških i semantičkih transformacija zabilježenih na replici u odnosu na model preuzet iz jezika davatelja. Model je u analizi koja slijedi otisnut masnim slovima, a njegova je replika prikazana u kurzivu. Za svaku je repliku utvrđeno pripada li jezičnom standardu (j.s.) ili je njena upotreba ograničena na neformalnu komunikaciju (n.u. – neformalna upotreba). Također su označene i one replike koje više nisu u upotrebi (i.u. – izvan upotrebe). Pripadanje jezičnom standardu utvrđeno je na temelju konzultiranja postojećih rječnika poljoprivredne struke, te znanstvenih i stručnih radova objavljenih u prvom desetljeću 21. stoljeća, a to dodatno potvrđuju i intervjui sa stručnjacima agronomima koji te riječi doista i koriste. U slučaju kada je kod pojedine replike zabilježena promjena značenja, ista je opisana i objašnjena u zasebnoj bilješci.

U sklopu analize ovoga časopisa zabilježene su sljedeće posuđenice i poluprevedenice na kojima su utvrđeni sljedeći adaptacijski procesi u jeziku primatelju:

Agrar

<i>agrar</i>	‘ukupnost odnosa zemlje kao posjeda i predmeta obrađivanja, ukupnost odnosa u poljoprivredi; poljodjelsko zemljište’ V.A. pp. 6 posuđenica, j. s.
--------------	--

Agrikulturchemie, die

<i>agrikulturna kemija</i>	‘kemija u poljoprivredi’ ⁹²
[ç] → [k]	posuđenica, j. s.
{ie} → {ija}	Chemie - kemija

Agrikulturphysik, die

<i>agrikulturna fizika</i>	‘fizika u poljoprivredi’
[y] → [i]	posuđenica, j. s.
{0} → {a}	Physik - fizika

Auserzucht, die

<i>ausercuht</i>	‘uzgoj križanjem s drugom pasminom’
	posuđenica, n. u.

bastardieren

<i>bastardirati</i>	‘umjetno križati različite životinjske ili biljne vrste koje se inače ne oploduju’ H.E.R. pp. 95
{ieren} → {ir }	posuđenica, j. s.

Bastardierung, die

<i>bastardiranje</i>	‘imenica izvedena od glagola “bastardirati”: umjetno križati različite životinjske ili biljne vrste koje se inače ne oploduju’ H.E.R. pp. 95
{ierung} → {iranje}	posuđenica, j. s.

⁹² Značenje replike i pripadanje jezičnom standardu definirala autorica na temelju natuknice u Hrvatskom enciklopedijskom rječniku: “agrikultura” – znanost, umijeće i posao obrade zemlje i uzgoja životinja korisnih čovjeku, poljodjelstvo. pp. 15

Bodenprobe, d

<i>bodenproba</i>	‘analiza tla u svrhu utvrđivanja sastava tla s obzirom na udio hranjivih tvari, humusa, vlage i sl. ‘ posuđenica, n. u.
{e} → {a}	Bodenprobe - bodenproba

Bodenreform, die

<i>Bodenreforma</i>	‘promjena vlasništva ili namjene zemlji a’ posuđenica, i.u.
{0} → {a}	Bodenreform - bodenreforma

Butyrometer, das

<i>butyrometar</i>	‘sprava kojom se mjeri količina masti u mlijeku’ ⁹³ H.E.R. pp.
(<i>danas: butirometar</i>)	162
[ɐ] → [ar]	posuđenica, i.u.

Butyrometer, das

<i>butirometar</i>	‘sprava kojom se mjeri količina masti u mlijeku’ H.E.R. pp. 162 posuđenica, j. s.
{er} → {ar}	Butyrometer - butirometar

⁹³ Tijekom godina ova se posuđenica u potpunosti integrirala u jezični sustav hrvatskoga jezika i njezin današnji oblik glasi “butirometar” i dio je jezičnoga standarda.

Dampfflug, der

<i>parni plug</i>	‘plug na paru’ ⁹⁴
	poluprevedenica, j. s.
[pf] → [p]	P flug - p lug

Denaturierung, die

<i>denaturiranje</i>	‘dodavanje raznih primjesa nekim proizvodima kako bi se spriječila njihova upotreba za hranu i piće’ V.A. pp. 202
{ierung} → {iranje}	posuđenica, j. s.

Depekoration, die

<i>depekoracija</i>	‘opadanje broja stoke’
{ion} → {ija}	posuđenica, i. u.

Esel, der

<i>osel</i>	‘magarac’ značenje je preuzeto sa stranice http://hr.metapedia.org/wiki/Kajkavski_zoonimi
	posuđenica, n. u.
[e] → [o]	E sel - o sel

⁹⁴ Značenje replike autorica rada je definirala na temelju natuknica u Anićevoj Velikom rječniku hrvatskoga jezika: “parni” – koji radi pomoću pare, pp. 1000 i “plug” – poljoprivredna sprava za oranje zemlje, pp. 1052

Fabrikation, die

<i>fabrikacija</i>	‘proizvodnja: izvedeno od fabricirati – proizvesti, proizvoditi’ H.E.R. pp. 330
{ion} → {ija}	posuđenica, j. s.

Feldprodukt, das

<i>poljski produkt</i>	‘poljoprivredni proizvod uzgojen na polju’ poluprevedenica, n. u.
------------------------	--

Filet, das

<i>filet (filet-meso)</i>	‘file: goveđi ili svinjski mišić koji se nalazi uz kralješnicu, pisana pečenka, lungenbraten, lungić’ V.A. pp. 313 posuđenica, j. s.
---------------------------	---

Grieß, der

<i>gris</i>	‘griz, krupno mljeveno brašno, krupica’ V.A. 382 posuđenica, n. u.
-------------	---

grubben

<i>gruberovati</i>	‘kopati, rovati, rahliti zemlju’
{en} → {erovati}	posuđenica, i. u.

Grubber, der

<i>gruber</i>	‘plug za čupanje trave, motokultivator’ posuđenica, i. u.
---------------	--

Grund, der

<i>grunt</i> ⁹⁵	‘zemljišna parcela, posjed’ V.A. pp. 386
	posuđenica, n. u.
[d] → [t]	Grund - grunt

Hektar, der (das)

<i>hektar</i>	‘jedinica za mjerenje površine zemljišta (stoti dio četvornog kilometra), 10.000 m ² (simbol ha)’
	posuđenica, j. s.

Hybridisierung, die

<i>hybridizacija</i> (<i>danas: hibridizacija</i>)	‘hibridizacija: stvaranje hibrida križanjem biljaka ili životinja različitih nasljednih osobina’ Hrvatski enciklopedijski rječnik pp. 433
{ierung} → {isacija}	posuđenica, današnji oblik “hibridizacija” dio je jezičnog standarda

Inzestzucht, die

<i>Incestzucht</i>	‘parenje u srodstvu’
	posuđenica, i.u.

Inzucht, die

<i>incuht</i>	‘parenje u srodstvu’
	posuđenica, i.u.

⁹⁵ Iz posuđenice “grunt” izvedena je i imennica gruntaš koja se među poljoprivrednicima upotrebljava u neformalnoj komunikaciji a odnosi se na vlasnike većih površina poljoprivrednog zemljišta.

Kandare, die

<i>kandara</i>	‘vrsta žvale s pritiskom preko poluge’ definicija preuzeta sa stranice organizacije www.cavalier-noir.org
	posuđenica, j. s.
{e} → {a}	Kandare - kandara

Kanninchen, das

<i>kunić</i>	‘divlji i pitomi glodavac (<i>Cuniculus cuniculus</i>) sličan zecu’ V.A. pp. 655
	posuđenica, j. s.
[a] → [u]	Kanninchen - kunić
{inchen} → {ić}	Kannicnhen - kunić

Kohlrabi, der⁹⁶

<i>koloraba</i>	‘koraba; vrsta povrća (<i>Brassica napus</i> , var. <i>rapifera</i>) iz porodice krstašica (<i>Crucifaeae</i>), jede se zadebljali korijen; keleraba, broskva’ V.A. pp. 615
	posuđenica, n. u.
[0] → [o]	Kohlrabi - koloraba
{i} → {a}	Kohlrabi - koloraba

Kolben, der

<i>kolb</i>	‘klip’
{en} → {0}	posuđenica, i.u

⁹⁶ U hrvatskom se jeziku ova posuđenica u neformalnoj upotrebi pojavljuje u oblicima “koloraba” i “koleraba”, a standardni izraz glasi “koraba” ili “korabica”, te je također izveden iz njemačkoga modela “Kohlrabi”.

Kompost, der

<i>kompost</i>	‘biološko gnojivo od sazrelih mješavina organskih raspadnih otpadaka (lišće, trava, ostaci voća, povrća, pepeo itd.)’ V.A. pp. 598 posuđenica, j. s.
----------------	---

Korntank, der

<i>tank za zrnje</i>	‘metalni spremnik na sijačici u koji se prilikom sjetvenih radova stavlja sjeme’ poluprevedenica, n. u.
----------------------	--

Kukuruz, der

<i>kukuruz</i>	‘žitna biljka (<i>Zea mays</i>) iz porodice trava (<i>Gramineae</i>) visoke snažne stabljike, plod mu je žuto zrnje na klipovima’ V.A. pp. 653 posuđenica, j. s.
----------------	---

Kultivierung, die

<i>kultivacija</i>	‘obrađivanje, njegovanje, uzgajanje čega’ H.E.R. pp. 643
{ierung} → {acija}	posuđenica, j. s.

Kutsche, die

<i>kočija</i>	‘kola na opruge s konjskom zapregom za prijevoz putnika, nekad, ob. u gradskom prometu; fijaker’ V.A. pp. 584 posuđenica, j. s.
[u] → [o]	Kutsche - kočija
{e} → {ija}	Kutsche - kočija

Lein, der

lan ‘jednogodišnja zeljasta biljka (*Linum usitatissimum*), ima vlaknasto stablo i sjemenke bogate uljem’ V.A. pp. 669
posuđenica, j. s.

[aɪ] → [a] Lein - lan

Lupine, die

lupina ‘vučika, rod jednogodišnjih biljaka (*Lupinus*) iz porodice leptirnjača (*Papilionaceae*), uzgajaju se za krmu’ V.A. pp. 1765
posuđenica, j. s.

{e} → {a} Lupine - lupina

Luzerne, die

lucerna ‘vrsta djeteline (*Medicago sativa*) iz porodice leptirnjača (*Papilionaceae*); meteljika, vija’ V.A. pp. 699
posuđenica, j. s.

{e} → {a} Luzerne - lucerna

Mast, die

mast ‘netopiva tvar u tkivu životinja i biljaka; ono što se dobije topljenjem svinjskog sala’ Hrvatski enciklopedijski rječnik pp. 716
posuđenica, j. s.
promjena značenja⁹⁷

⁹⁷ Ovdje se radi o posuđenici izvedenoj od njemačkog izraza *Mast, die* koja zapravo označava tov stoke. Prilikom tova životinje se hrane tako da imaju određeni udio životinjske sala, tj. masti.

Melioration, die

<i>melioracija</i>	‘poboljšavanje kvalitete obradivog tla isušivanjem, navodnjavanjem, zaštitom od erozije i sl.’ H.E.R. pp. 727
{ion} → {ija}	posuđenica, j. s.

Most, der

<i>mošt</i>	‘slatki sok zrelog grožđa ili drugog voća u kojem još nije počelo alkoholno vrenje’ Hrvatski enciklopedijski rječnik pp. 764
	posuđenica, j. s.
[s] → [ʃ]	Most - mošt

paaren

<i>pariti</i>	‘spajati se (o mužjaku i ženki) radi oplodnje’ V.A. pp. 999’
{en} → {iti}	posuđenica, n. u.

Paarung, die

<i>parenje</i>	‘imenica izvedena od glagola “pariti” - spajati se (o mužjaku i ženki) radi oplodnje’ V.A. pp. 999’
{ung} → {enje}	posuđenica, n. u.

Palente, die

<i>palenta</i>	‘jelo od ukuhanog kukuruznog brašna, žganci, pura, kačamak’ V.A. pp. 987
	posuđenica, j. s.
{e} → {a}	Palente - palenta

Paprika, die

<i>paprika</i>	‘vrtna biljka (<i>Capsicum annum</i>) iz porodice pomoćnica (<i>Solanaceae</i>) oblikih ili izduženih plodova, ob. oštra okusa, začina ili hrana’ V.A. pp. 994 posuđenica, j.s.
----------------	--

Parzelle, die

<i>parcela</i>	‘komad zemljišta kao dio veće cjeline na kojem se uzgaja određena poljoprivredna kultura’ V.A. pp. 998 posuđenica, j. s.
{e} → {a}	Parzelle - parcela

parzellieren⁹⁸

<i>parcelirati</i>	‘dijeliti zemljišnu površinu na parcele’ V.A. pp. 998
{ieren} → {irati}	posuđenica, j. s.

Pflug, der

<i>plug</i>	‘poljoprivredna sprava za oranje zemlje’ H.E.R. pp. 962 posuđenica, j. s.
[pf] → [p]	Pflug - plug

⁹⁸ U hrvatskom jeziku postoji i posuđenica “parcelacija” koja je izvedena od glagola “parzellieren”.

Presse, die

<i>preša</i>	‘sprava za tiskanje, cijedenje, gnječenje itd. obično pomoću zavrtnja; tijesak’ V.A. pp. 1171 posuđenica, j. s.
[s] → [ʃ]	Presse - preša
{e} → {a}	Presse - preša

pressen

<i>prešati</i>	‘cijediti, gnječiti’ V.A. pp. 1171 posuđenica, j. s.
[s] → [ʃ]	pressen - prešati
{en} → {ati}	pressen - prešati

pulverisiert

<i>pulverizirano</i>	‘praškasto; od pulverizacija: pretvaranje, raspadanje u prah; raspršivanje tekućine ili praška kroz štrcaljku’ H.E.R. pp. 1078
{iert} → {irano}	posuđenica, j. s.

Reitturnier, das

<i>jahački turnir</i>	‘konjičko natjecanje gdje se jahači natječu u preponskom ili dresurnom jahanju’ ⁹⁹ poluprevedenica, j. s.
-----------------------	---

⁹⁹ Značenje replike definirala autorica na temelju natuknica u Hrvatskom enciklopedijskom rječniku: “jahački” – koji se odnosi na jahače pp. 518 i “turnir” - sportsko i šahovsko natjecanje između većeg broja sudionika u više serija ili po sustavu svaki sa svakim (ob. traje kraće vrijeme i odigrava se u jednom mjestu) pp. 1637

Rente, die

<i>renta</i>	‘redovni dohodak što ga pravna ili fizička osoba prima bez poduzetničkog djelovanja na temelju nasljeđa ili vlasništva nad nekretninama’ ¹⁰⁰ V.A. pp. 1328 posuđenica, n. u.
{e} → {a}	Rente - renta

Ribisel, die

<i>ribizl</i>	‘ribiz, biljni rod grmova (<i>Ribes</i>) iz porodice kamenika (<i>Grossulariaceae</i>) s oko 140 vrsta; plod u obliku crvene kiselkaste bobice’ V.A. pp. 1339 posuđenica, n. u.
---------------	--

Schrot, der

<i>šrot</i>	‘grubo samljeven kukuruz, ječam i druge žitarice; prekrupa, jarma’ V.A. pp. 1548 posuđenica, n. u.
-------------	---

Skelett, das

<i>skelet</i>	‘sve kosti tijela čovjeka i nekih životinja; ima funkciju oslonca i čovječjem tijelu daje stalan oblik i držanje, kostur’ V.A. pp. 1413 posuđenica, j. s.
---------------	--

¹⁰⁰ U nazivlju poljoprivredne struke kod izraza “renta” radi se o prihodu od davanja zemlje u zakup.

Sorte, die

<i>sorta</i>	‘skupina ili određen broj primjeraka koji imaju zajedničke značajke; klasa, vrsta, soj; npr. sorta vina, sorta grožđa, sorta pšenice’ V.A. pp. 1449
	posuđenica, j. s.
{e} → {a}	Sorte - sorta

Spargel, der

<i>šparoga</i>	‘rod zeljastih biljaka ili polugrmova (<i>Asparagus</i>) iz porodice ljljana (<i>Liliaceae</i>); kulinarska su poslastica; asparagus, šparga, špargla’ V.A. pp. 1546
	posuđenica, j. s.
[0] → [o]	Spargel - šparoga
{el} → {a}	Spargel - šparoga

Spelz, der

<i>špelta</i>	‘vrsta žitarice slična pšenici, pir’
	posuđenica, n. u.
[c] → [t]	Spelz - špelta
{0} → {a}	Spelz - špelta

Spinat, der

<i>špinat</i>	‘jednogodišnja biljka (<i>Spinacia oleracea</i>) iz porodice loboda (<i>Chenopodiaceae</i>), veliki zeleni listovi upotrebljavaju se za hranu’ V.A. pp. 1547
	posuđenica, j. s.

Stärkefabrik, die

<i>fabrika škroba</i>	‘tvornica škroba’ poluprevedenica, n. u.
{0} → {a}	Fabrik - fabrika

Striegel, der

<i>štrigel</i>	‘češagija, četka za timarenje konja’ posuđenica, n. u.
----------------	---

Würstel, das

<i>viršla</i>	‘vrsta malih kobasica u paru; hrenovke’ H.E.R. pp. 1428 posuđenica, n. u.
{el} → {la}	Würstel - viršla

Zimt, der

<i>cimet</i>	‘začin za slatkiše i pecivo’ V.A. pp. 141 posuđenica, j. s.
[0] → [e]	Zimt - cimet

Za razliku od rezultata dobivenih u sklopu terenskog istraživanja, gdje je broj prevedenica i poluprevedenica relativno nizak (16% prevedenica i 7% poluprevedenica), u pisanim materijalima s početka 20. stoljeća (1913 - 1919) zabilježen je relativno velik broj primjera direktnog prijevoda njemačkoga izraza na hrvatski jezik. Zbog velikog broja kompleksnih složenica u njemačkom jeziku čija tvorba u hrvatskom jeziku zbog različitih morfoloških načela nije moguća, u ovom je dijelu korpusa zabilježen velik broj replika izražen u obliku sintagmi. Slijedi popis prevedenica zabilježenih u časopisu “Gospodarska smotra” s naznakom modela u jeziku primatelju, te podacima vezanim uz proces integracije u sustav jezika primatelja s obzirom na jezični standard (j.s.) ili neformalnu upotrebu (n.u.).

model	replika	oblik replike	stupanj integracije	značenje
abkalben	oteliti	glagol	j.s.	donijeti tele (o govedu pitomom i divljem); V.A. pp. 968
abstehender Ellenbogen, der	rašireni laktovi	sintagma	n.u.	krivi stav nogu kod konja, noge razmaknute u skočnim zglobovima; Radišić, B. pp. 11
Achtfelderwirtschaft, die	osmeropoljno gospodarstvo	sintagma	i.u.	gospodarstvo koje ratarsku proizvodnju temelji na osmeropoljnom plodoredu
angedrückter Ellenbogen, der	pritisnuti laktovi	sintagma	n.u.	krivi stav nogu kod konja, noge zbližene u skočnim zglobovima; Radišić, B. pp. 11
aufgestülptes Knie, das	ispupčana koljena	sintagma	n.u.	krivi stav nogu kod konja i goveda
auswerfender Schritt, der	izbacivajući hod	sintagma	n.u.	način kretanja konja u kasu, aktivni kas
Bierhefe, die	pivni kvasac ¹⁰¹	sintagma	i.u.	tvar u kojoj su gljivice koje uzrokuju kiselo vrenje, a odnosi se na pivo; V.A. pp. 1037
Bindestoff, der	vezivna tvar	sintagma	j.s.	mekano tkivo koje služi za povezivanje različitih tkiva i organa; V.A. pp. 1728
Blutgefäße, die	krvni sudovi	sintagma	j.s.	krvne žile, vene, arterije; V.A. pp. 1864
Bockhuf, der	kozje kopito	sintagma	n.u.	malformacija kopita kod konja, štulasto kopito; Radišić, B. pp. 24

¹⁰¹ Standardni izraz glasi "pivski kvasac"

model	replika	oblik replike	stupanj integracije	značenje
Bodenkunde, die	tloznanstvo	imenica	j.s.	proučavanje fizičkih, kemijskih i bioloških svojstava tla, pedologija; V.A. pp. 1014
dachsgrau	jazavčast	pridjev	n.u.	nijansa sve boje slična boji jazavca
das reine Waagengewicht	čista vaga	sintagma	n.u.	težina mesa životinje bez kože, utrobe, papaka; V.A. pp.1711
Distanzrennen, das	distančna utrka	sintagma	i.u.	utrka u konjičkom sportu u kojoj se mjeri vrijeme u kojem konj i jahač prijeđu zadanu udaljenost
Dörrfleckkrankheit, die	bolest suhih mrlja	sintagma	j.s.	bolest listova uzrokovana mitosporičnim gljivicama koja može zahvatiti cvijet, stabljiku, plod i korijen; Plant pathology pp. 453
drehender Schritt, der	izvijen korak	sintagma	n.u.	aktivan hod kod konja
Edelschwein, das	plemenita svinjska pasmina	sintagma	j.s.	njemačka domaća pasmina svinja koju karakterizira visoka plodnost, otpornost na stres, bijela boja kože i podignute uši; www.proplanta.de
extensive Landwirtschaft, die	ekstenzivno gospodarenje ¹⁰²	sintagma	i.u.	poljoprivredna aktivnost na većim prostorima bez intenzivne obrade (žitarice, uzgoj stoke); H.E.R. pp. 304
flacher Huf, der	plosnato kopito	sintagma	n.u.	oblik kopita koji se javlja na prednjim nogama kod teških konja, taban nije konkavan već ravan, a brazde su plitke i široke; Radišić, B. pp. 22

¹⁰² Standardni izraz glasi “ekstenzivna poljoprivreda” ili “ekstenzivni tov”; “ekstenzivno stočarstvo”

model	replika	oblik replike	stupanj integracije	značenje
flaches Knie, das	plosnato koljeno	sintagma	n.u.	krivi stav nogu kod konja
gelbschecke	žutošari	pridjev	j.s.	konj bijele boje s dijelovima dlake žute ili žućkaste boje
Gelbvieh / Gelbrind, das	žuto govedo	sintagma	j.s.	njemačka mesno orijentirana njemačka pasmina goveda; www.interboves.com
Getreidewirtschaft, die	žitničko gospodarstvo	sintagma	i.u.	gospodarstvo koje se bavi proizvodnjom žita
goldbraun	zlatosmeđ	pridjev	n.u.	nijasna svijetlo smeđe boje
Grossbesitzer, der	veleposjednik	imenica	j.s.	vlasnik veleposjeda; V.A. pp. 1721
Großvieh, das	krupna stoka	sintagma	j.s.	domaće životinje, marva, stoka krupnog zuba (goveda); V.A. pp. 1481
Grundfutter, das	temeljna hrana	sintagma	j.s.	osnovna hrana u ishrani stoke
Gründung, die	zelena gnojdba	sintagma	j.s.	zaoravanje zelene mase određenih biljnih vrsta; Vukadinović, V. pp. 127
Grünfutter, das	zelena krma	sintagma	j.s.	specifičan oblik proizvodnje voluminozne stočne hrane putem krmnih biljaka, korištenih u tehnološkoj fazi zrelosti; Poljoprivreda info – Internet magazin; www.poljoprivreda.info
Hackfrucht, die	okopavina	imenica	j.s.	poljoprivredna kultura koja se kultivira okopavanjem, okopati – kopajući oko biljke i čisteći od trave i korova omogućiti joj da se bolje razvija; H.E.R. pp. 866
halbblut	polukrvnjak	imenica	n.u.	konj nastao križanjem dvije različite pasmine

model	replika	oblik replike	stupanj integracije	značenje
Hasenhacke, die	zečja kuka	sintagma	n.u.	bolest koja uzrokuje oteklinu na stražnjoj strani skočnog zgloba kod konja
Hautatmung, die	kožno disanje	sintagma	j.s.	najprimitivniji je oblik disanja koje se odvija putem tjelesne površine bez posredovanja specijaliziranih organa, a nalazimo ga u praživotinja; Hrvatska enciklopedija, online izdanje
Honigtau, der	medena rosa	sintagma	j.s.	medljika; H.E.R. pp. 723
Hülsenfrucht, die	sočivica	imenica	j.s.	biljka koja ima plod srodan leći; H.E.R. pp. 1214
Intensivkultur, die	intenzivna kultura	sintagma	j.s.	kultura koja daje nekoliko usjeva tijekom godine uz korištenje velikih količina umjetnog gnojiva; www.eionet.europa.eu
kaltblut	hladnokrvni	pridjev	j.s.	hladnokrvna životinja koja ima tjelesnu temperaturu promjenjivu sukladno okolini (npr. riba); H.E.R. pp. 444
Keilhörner, die	klinasti rogovi	sintagma	j.s.	rogovi koji su po obliku slični klinu; H.E.R. pp. 579
kirschrot	trešnjast	pridjev	n.u.	crvene boje poput trešnje
Kleinbesitzer, der	maloposjednik	imenica	j.s.	vlasnik malog posjeda (zemlje), vlasnik malog imanja; H.E.R. pp. 705
Klemmhörner, die	klješasti rogovi	sintagma	i.u.	rogovi u obliku klješta
kohlschwarz	garav	pridjev	n.u.	koji je crne kose ili dlake, crnomanjast; H.E.R. pp. 371
kopfscheu	plahoglav	pridjev	i.u.	autorica nije uspjela definirati značenje
kreuzen	križati	glagol	j.s.	bojažljiv, nesiguran; http://www.duden.de/rechtschreibung/kopfscheu

model	replika	oblik replike	stupanj integracije	značenje
Kreuzling, die	križanac	imenica	j.s.	onaj koji u sebi nosi osobine dviju rasa ili vrsta; mješanac, hibrid; H.E.R. pp. 632
Kreuzung, die	križanje	imenica	j.s.	od križati; pariti jedinke različitih vrsta ili pasmina; H.E.R. pp. 632
Kulturboden, der	kulturno tlo	sintagma	i.u.	tlo namijenjeno za poljoprivrednu proizvodnju
Kunstdünger, der	umjetno gnojivo	sintagma	j.s.	proizvod kemijske industrije koji služi za dohranjivanje zemlje; H.E.R. pp. 389
Landes[...]-u složenicama	zemaljski	pridjev	j.s.	koji se odnosi na zemlju u smislu državne, administrativne i političke podjele; H.E.R. pp. 1488
Landestierzucht, die	zemaljsko stočarstvo	sintagma	i.u.	državno stočarstvo
Lebendgewicht	težina žive vage	sintagma	j.s.	težina žive životinje; H.E.R. pp. 1405
Marienkäfer, der	bubamara	sintagma	j.s.	kukac kornjaš (<i>Coccinella septempunctata</i>) crvene boje sa 7 točkica; božja ovčica, sedmopjega; H.E.R. pp. 154
mausefalsch	mišast	pridjev	n.u.	sive boje poput miša
Mineralnährstoffe, die	mineralna hranjiva	sintagma	j.s.	hranjiva tvar u kojoj su minerali bitan ili važan dio; H.E.R. pp. 744
Mischblut, das	miešana krv	sintagma	i.u.	mješavina arterijske i venske krvi
Morgen, der ¹⁰³	jutro (zemlje)	imenica	j.s.	stara mjera za površinu zemljišta, ral; H.E.R. pp. 539

¹⁰³ Ein Morgen (Mg) ist ein altes, bis etwa 1900 verwendetes Flächenmaß. Ursprünglich war es jene Fläche, die mit einem einscharigen Pferde- oder

model	replika	oblik replike	stupanj integracije	značenje
Mostwaage, die	moštna vaga	sintagma	j.s.	vaga koja pokazuje približno točno specifičnu težinu mošta; www.vinopedia.hr
nachbefruchten	naknadno oploditi	sintagma	j.s.	naknadno oploditi
Nahrungsmittelchemiker, der	živežni kemičar	sintagma	i.u.	kemičar koji proučava živežne namirnice
Oberhefe, die	gornji kvasac	sintagma	j.s.	kvasac koji se nakupi na površini tekućine koja je u procesu vrenja; Pierer's Universal-Lexikon, Band 12. Altenburg 1861; pp. 178
organischer Dünger	organski gnoj	sintagma	j.s.	prirodno gnojivo, stajsko gnojivo koje se dobiva od stoke; H.E.R. pp. 389
Pferdestärke, die	konjska snaga	sintagma	j.s.	jedinica za mjerenje snage (jedinica KS); H.E.R. pp. 609
Pferdezucht, die	konjogojstvo	imenica	j.s.	grana gospodarstva, uzgoj konja i selekcija plemenitih pasmina; konjarstvo; H.E.R. pp. 610
Presshefe, die	prešani kvasac	sintagma	j.s.	vrsta kvasca za proizvodnju kruha; www.duden.de
rabenschwarz	vran	pridjev	j.s.	cm; konj vrane, crne dlake; H.E.R. pp. 1440
Rehbein, das	srneća kost	sintagma	n.u.	gornja kost na vanjskoj strani skočnog zgloba kod konja; www.duden.de
rehbraun	srnko	pridjev	n.u.	nijansa smeđe boje poput boje sme
rehfalb	srnast plavac	sintagma	n.u.	životinja čija dlaka ima smeđe-sivu boju

Ochsenpflug an einem Vormittag pflugbar ist.: [http://de.wikipedia.org/wiki/Morgen_\(Einheit\)](http://de.wikipedia.org/wiki/Morgen_(Einheit)) od 31. 12. 2012.

model	replika	oblik replike	stupanj integracije	značenje
Reifungsteilung, die	zriobena dioba	sintagma	j.s.	dioba stanica kojom nastaju spolne stanice – gamete, Margaletić, J. pp. 16
Reinzucht, die	čisti uzgoj	sintagma	n.u.	uzgoj u čistoj krvi
Reitpferd, das	jahaći konj	sintagma	j.s.	konj koji služi za jahanje; H.E.R. pp. 518
Reitsport, das	jahaći sport	sintagma	j.s.	onaj koji jaše u okviru natjecanja u kojoj od disciplina konjičkog sporta; H.E.R. pp. 518
Ringelhuf, der	kolutasto kopito	sintagma	n.u.	neujednačeno kopito s izbočinama u obliku krugova; Pierer's Universal-Lexikon, Band 14. Altenburg 1862, pp. 175.
rückbiegiges Knie, das	utisnuto koljeno	sintagma	n.u.	nepravilan oblik nogu kod goveda i konja koji je uzrokovan atrofijom mišića; Baumgartner, W. pp. 225
Sauerrahm, der	kiselo vrhnje	sintagma	j.s.	gornji masni sloj koji se hvata na mlijeku, koji se obire i priređuje za upotrebu; H.E.R. pp. 1443
Schatz, der	blago	imenica	n.u.	stoka, marva; H.E.R. pp. 124
schiefer Huf, der	koso kopito	sintagma	n.u.	nepravilno kopito uvrnuto prema unutra ili prema van; Radišić, B. pp. 19
Schrittpferd, das	konj za korak	sintagma	i.u.	konj kasač
schwarzschecke	crnošari	pridjev	n.u.	životinja crne boje s bijelim pjegama
Schweinezucht, die	svinjogojstvo	imenica	j.s.	grana stočarstva koja obuhvaća uzgoj i gospodarsko iskorištavanje svinja; uzgoj svinja; H.E.R. pp. 1265
schwimmender Trab, der	plivajući kas	sintagma	n.u.	aktivni kas kod konja
silberfalb	srebrnasti plavac	sintagma	n.u.	životinja srebrno plave boje

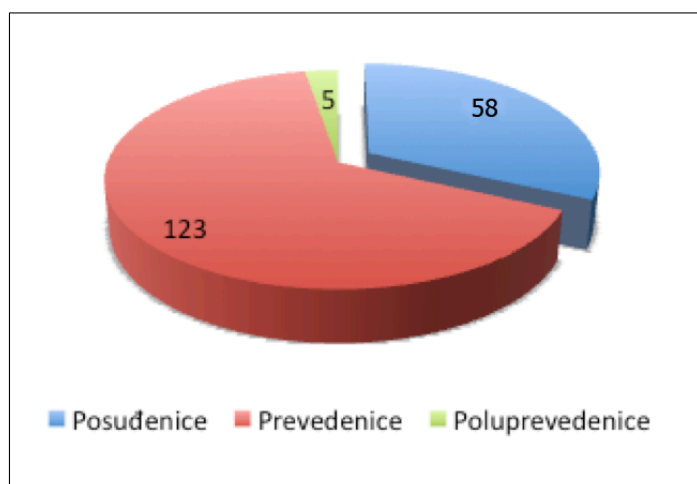
model	replika	oblik replike	stupanj integracije	značenje
Spiritushefe, die	žestin kvasac	sintagma	i.u.	kvasac koji se koristi u proizvodnji piva
Stachelwalze, die	klinasti valjak	sintagma	j.s.	valjak koji je po obliku sličan klinu H.E.R. pp. 579; sastavni je dio nekih poljoprivrednih strojeva za obradu tla
Stallmist, der	stajski gnoj	sintagma	j.s.	prirodno gnojivo koje se dobiva od stoke; H.E.R. pp. 389
Steifrispe, die	ukočena metlica	sintagma	j.s.	dio zobi koji se sastoji od glavne grane od koje se odvajaju postrane grane i grančice, na čijim se krajevima razvijaju klasići www.genbank.at
Stickstoffdünger, der	dušično gnojivo	sintagma	j.s.	spojevi dušika koji se upotrebljavaju kao umjetna gnojiva; H.E.R. pp. 284
Teerahm, der	čajno vrhnje	sintagma	i.u.	vrhnje s udjelom masti do 40%
tiefangesetzte Hörner, die	niski rogovi	sintagma	j.s.	niski rogovi
Tischwein, der	stolno vino	sintagma	j.s.	najjeftinije vino za najširu upotrebu; H.E.R. pp. 1242
Veredelung, die	oplemenjivanje	imenica	j.s.	primjena postupaka stvaranja plemenitih vrsta biljaka ili pasmina radi veće proizvodnosti i bolje kvalitete
Vergleichsversuch, der	poredbeni pokus	sintagma	j.s.	pokus koji se zasniva na poredbi, uspoređivanju uzajamnih odnosa; H.E.R. pp. 994
versammelter Schritt, der	prikupljeni korak	sintagma	j.s.	korak pri kojem konj težište ima na zadnjem trupu; pp. 37
Versuchsstation, die	pokusna postaja	sintagma	j.s.	eksperimentalna postaja koja služi za pokuse; H.E.R. pp. 980
Versuchsstation, die	pokusna stanica	sintagma	j.s.	eksperimentalna postaja koja služi za pokuse; H.E.R. pp. 980

model	replika	oblik replike	stupanj integracije	značenje
Versuchsweinberg, der	pokušajni vinograd	sintagma	i.u.	vinograd u kojem se provodi uzgoj novih sorti vinove loze
Vierfelderwirtschaft, die	četveropoljno gospodarstvo	sintagma	j.s.	oblik gospodarenja tlom u poljoprivredi koji se temelji na izmjeni usjeva u četveropoljnom plodoređu; www.agroklub.com
warmblut	toplokrvni	pridjev	j.s.	koji ima urođenu sposobnost da održava stalnu tjelesnu temperaturu; H.E.R. pp. 1338
Weinberg, der	vinogorje	imenica	j.s.	gorje zasađeno vinogradima, kraj pogodan za uzgoj vinove loze; H.E.R. pp. 1426
Winterweizen, der	ozima pšenica	sintagma	j.s.	pšenica koja se sije u kasno ljeto ili tijekom jeseni, a žanje sljedećeg proljeća ili ljeta; H.E.R. pp. 903
Wirtschaftspferd, das	gospodarski konj	sintagma	i.u.	konj koji se koristi za poslove u poljoprivredi
Zeitpacht, die	vremeniti zakup	sintagma	i.u.	zakup zemljišta na određeni vremenski period
Zier und Handelsgärtnerei, die	uresno ili trgovačko vrtlarstvo	sintagma	i.u.	grana vrtlarstva koja se bavi proizvodnjom i prodajom ukrasnog bilja
Zuchtgarten, der	uzgojni vrt	sintagma	j.s.	zemljište na kojem se uzgajaju ukrasne i jestive biljke; H.E.R. pp. 1444
Zuckermals, der	kukuruz šećerac	sintagma	j.s.	soj kukuruza za pečenje i kuhanje u klipovima; H.E.R. pp. 1272
Zuwachs, der	prirast	imenica	j.s.	brojno povećanje iskazano u razlici; H.E.R. pp. 1044

8.4.1. STATISTIČKA ANALIZA IZRAZA PRIKUPLJENIH U STRUČNIM TEKSTOVIMA IZ PRVOG DESETLJEĆA 20. STOLJEĆA

Statistička analiza ovog dijela istraživačkog korpusa sastoji se od analize građe s obzirom na vrstu posuđenice, vrstu riječi, jezični standard i adaptacijske procese.

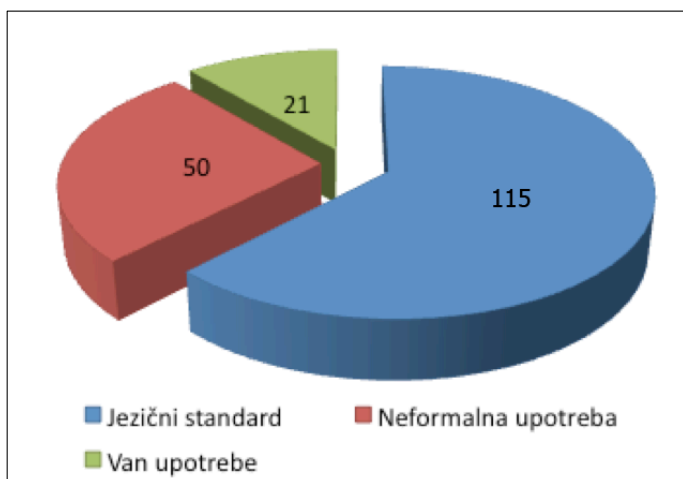
Od ukupno 186 zabilježenih izraza, čak 123 njih, odnosno 65% spada u kategoriju prevedenica. Stvaranje prevedenica može se argumentirati težnjom prema jezičnom purizmu koji je u ono vrijeme bio prilično izražen. Posuđenica ima 31%, što je znatno manji postotak od onoga zabilježenog u sklopu terenskog istraživanja, gdje udio posuđenica iznosi čak 96%. Broj poluprevedenica nije visok te njihov udio iznosi svega 2% od ukupnog broja zabilježenih izraza.

Grafikon 5.

Analiza posuđenica prikupljenih u časopisu "Gospodarska smotra" s obzirom na vrstu posuđenice

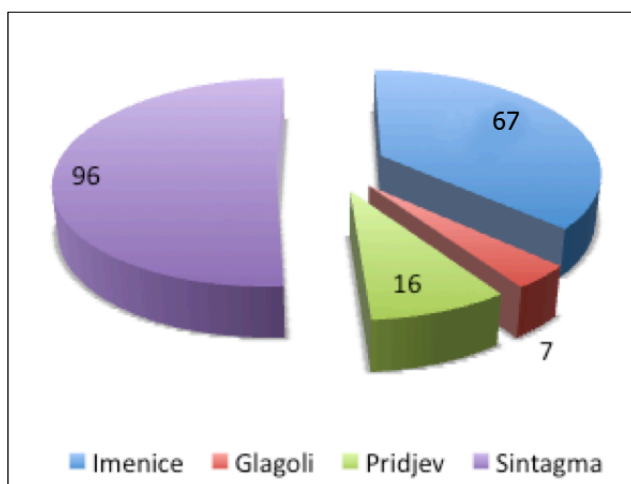
Daljnja analiza koja je provedena putem intervjuiranja stručnjaka agronoma i proučavanja stručne literature i rječnika poljoprivredne struke ukazuje da se 50 posuđenica, odnosno njih 27% upotrebljava u neformalnoj komunikaciji, dok njih 115, odnosno 62% čini dio jezičnog standarda vezanog uz jezik poljoprivredne struke. Zabilježena je i 21 posuđenica koja se danas više ne koristi, tako da je 11% izraza zabilježenih u pisanoj građi s početka 20. stoljeća danas van upotrebe.

Grafikon 6.

Analiza posuđenica prikupljenih u časopisu "Gospodarska smotra" s obzirom na jezični standard

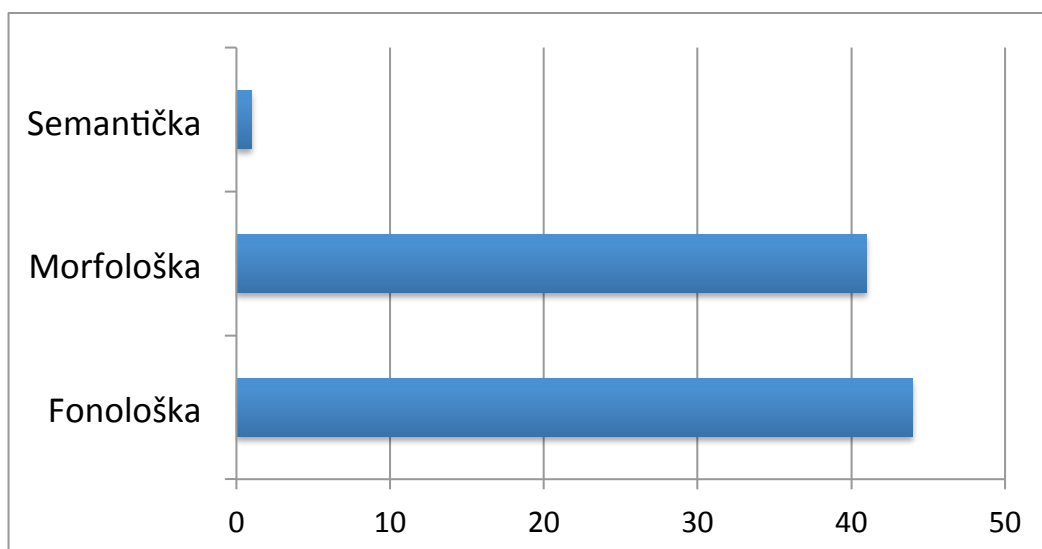
S obzirom na oblik replike zabilježeno je 96 sintagmi, 67 imenica, 16 pridjeva i 7 glagola. Izraženo u postocima proizlazi da udio sintagmi zabilježen u ovom dijelu korpusa iznosi 51%, imenica je 36%, pridjeva 8% i glagola 4%.

Grafikon 7.

Analiza posuđenica prikupljenih u časopisu "Gospodarska smotra" s obzirom na oblik replike

Analizom adaptacijskih procesa na ukupnom broju od 128 posuđenica i poluprevedenica zabilježeno je 44 adaptacije na fonološkoj razini, 41 na morfološkoj razini, te svega jedna adaptacija na semantičkoj razini.

Grafikon 8.

Analiza posuđenica prikupljenih u časopisu “Gospodarska smotra” s obzirom na adaptacijske procese

8.5. Analiza posuđenica zabilježenih u pisanom korpusu kojeg čine časopisi i rječnici iz 21. stoljeća

Ovaj dio korpusa čine specijalizirani rječnici i časopisi s područja poljoprivrede iz prvog desetljeća 21. stoljeća (Agronomski glasnik, Poljoprivredna znanstvena smotra, zbornici sa znanstvenih i stručnih skupova), te će se moći usporediti odnos broja njemačkih posuđenica u pisanim stručnim tekstovima s odmakom od jednoga stoljeća. Kod analize materijala vodilo se računa o zastupljenosti različitih grana poljoprivrede, tj. gledalo se da su u jednoakoj mjeri zastupljeni tekstovi (radovi) iz različitih segmenata poljoprivredne djelatnosti. I u ovom dijelu korpusa, kao i kod analize građe s početka 20. stoljeća, zabilježen je velik broj izraza izvedenih direktnim ili približnim prijevodom modela iz jezika davatelja. S obzirom da kod prevedenica ne dolazi do adaptacija na fonološkoj, morfološkoj i ortografskoj razini one su zasebno analizirane, dok se u prvom dijelu abecednog popisa posuđenica zabilježenog u pisanom korpusu iz prvog desetljeća 21. stoljeća obrađuju posuđenice i poluprevedenice. Kod poluprevedenica se analiza adaptacija na različitim jezičnim razinama odnosi na onaj dio izraza koji je zapravo posuđen (*Direktentlehnung*) iz jezika davatelja.

Analiza uključuje opis fonoloških, morfoloških i semantičkih transformacija zabilježenih na replici u odnosu na model preuzet iz jezika davatelja. Model je u analizi koja slijedi otisnut masnim slovima, a njegova je replika prikazana u kurzivu. Za svaku je repliku utvrđeno pripada li jezičnom standardu (j.s.) ili je njena upotreba ograničena na neformalnu komunikaciju (n.u. – neformalna upotreba). Također su označene i one replike koje više nisu u upotrebi (i.u. – izvan upotrebe). Pripadanje jezičnom standardu utvrđeno je na temelju konzultiranja postojećih rječnika poljoprivredne struke, te znanstvenih i stručnih radova objavljenih u prvom desetljeću 21. stoljeća, a to dodatno potvrđuju i intervjui sa stručnjacima agronomima koji te riječi doista i koriste. U slučaju kada je kod pojedine replike zabilježena promjena značenja, ista je opisana i objašnjena u zasebnoj bilješci. Bibliografske reference na temelju kojih je definirano značenje navedene su na kraju rada.

U analizi posuđenica uz opis značenja korištene su sljedeće kratice za referentnu literaturu:

H.E. – Hrvatska enciklopedija;

V.A. – Vladimir Anić: Veliki rječnik hrvatskog jezika;

H.E.R – Hrvatski enciklopedijski rječnik;

P.E. – Poljoprivredna enciklopedija.

Ukoliko uz opis značenja nema oznake bibliografske reference, tada je značenje definirala autorica na temelju podataka prikupljenih u sklopu istraživanja.

U ovom korpusu su zabilježene sljedeće posuđenice i poluprevedenice:

Agar-Agar, das

<i>agar-agar</i>	‘bakteriološka podloga’ Matas, Đ. pp. 13 posuđenica, j. s.
------------------	---

Agrarpolitik, die

<i>agrarna politika</i>	‘poljoprivredna politika; od “agrarni” koji pripada agraru, zemljišni’ H.E.R. pp. 13 posuđenica, j. s.
{0} → {a}	Politik - politika

Agrarreform, die

<i>agrarna reforma</i>	‘potezi državnih vlasti kojima se nastoji promijeniti vlasništvo nad zemljom’ H.E.R. pp. 13 posuđenica, j. s.
{0} → {a}	Reform - reforma

Agrarstruktur, die

<i>agrarna struktura</i>	‘struktura poljoprivredne proizvodnje od “agrarni” koji pripada agraru, zemljišni’ H.E.R. pp. 13 posuđenica, j. s.
{0} → {a}	Struktur - struktura

Agrotechniker, der

<i>agrotehničar</i>	‘onaj koji se bavi agrotehnikom, stručnjak za agrotehniku’ H.E.R. pp. 16 posuđenica, j. s.
[k] → [tʃ]	Agrotechniker - agrotehničar
{er} → {ar}	Agrotechniker - agrotehničar

Bastard, der

<i>bastard</i>	‘plod miješanja dviju rasa životinja ili ukrštanja dviju različitih rasa životinja ili dviju različitih biljnih vrsta; mješanac, križanac, hibrid’ H.E.R. pp. 95 posuđenica, j. s.
----------------	---

Bastardierung, die

<i>bastardiranje</i>	‘umjetno križanje različitih životinjskih ili biljnih vrsta koje se inače ne oploduju’ H.E.R. pp. 95
{ierung} → {iranje}	posuđenica, j. s.

Bison, der

<i>bizon</i>	‘divlje govedo (<i>Bison bison</i>) razvijene obrasle grbine’ H.E.R. pp. 122 posuđenica, j. s.
--------------	---

Brikett, das

<i>briket</i>	‘prah drvenog ili kamenog ugljena tlakom sabijen u kocke’ ¹⁰⁴ H.E.R. pp. 148 posuđenica, j. s.
---------------	---

Buche, die

<i>bukva</i>	‘listopadno stablo (<i>Fagus sylvatica</i>); porodica dvosupnica (<i>Fagaceae</i>) drveće jednostavnih listova, te jednospolnih i jednodomnih cvjetova’ V.A. pp. 126 posuđenica, j. s.
[h] → [kv]	Buche - bukva
{e} → {a}	Buche - bukva

Bulldozer, der

<i>buldožer</i>	‘stroj koji služi za iskop, otkopavanje ruševina, uklanjanje prepreka i snijega; rovokopač, jaružalo, rovač, bager’ Veliki enciklopedijski rječnik pp. 158 posuđenica, j. s.
[z] → [ž]	Bulldozer - buldožer

Dekantation, die

<i>dekantacija</i>	‘odvajanje bistre vode od taloga laganim otjecanjem; dekantiranje’ H.E.R. pp. 223
{ion} → {ija}	posuđenica, j. s. ¹⁰⁵

¹⁰⁴ U nazivlju poljoprivredne struke pod izrazom “briket” podrazumijevaju se čvrsti komadići stočne hrane dobiveni briketiranjem (tlačenjem) uz dodatak vezivne tvari.

¹⁰⁵ Ovdje se radi o sekundarnoj posuđenici koja potječe iz francuskog jezika, a preko njemačkog je ušla u hrvatski jezik.

dekantieren

dekantirati 'odvajati bistru vodu od taloga laganim otjecanjem' H.E.R. pp. 223

{ieren} → {irati} posuđenica, j. s.

denaturierter Alkohol, der

denaturirani alkohol 'alkohol kojem je dodan piridin ili metanol; od denaturirati: dodavati razne primjese nekim proizvodima, da bi se spriječila njihova upotreba za hranu ili piće (npr. d. alkohola piridinom ili metanolom, kuhinjske soli petrolejem)' H.E.R. pp. 229; www.hrleksikon.info

{ierter} → {irani} prevedenica, j. s.

Destillation, die

destilacija 'postupak kojim se pretvaranjem u pare i njihovom kondenzacijom tekućine pročišćavaju ili razdvajaju sastojci kakve smjese; prekapljivanje' pp. 207

{ion} → {ija} posuđenica, j. s.

Dorn, der

trn 'oštar, igličast izraštaj na biljkama (stabljici, listu, palistiću) koji bode; bodlja' V.A. pp. 1624
posuđenica, j. s.

[d] → [t], [o] → [0] **Dorn - trn**

Estragon, der

<i>estragon</i>	‘višegodišnja, grmasta, razgranata, mirišljava biljka (<i>Artemisia dracunculus</i>) iz porodice glavočika (<i>Compositae</i>), upotrebljava se kao začin; troskotnjača’ V.A. pp. 298 posuđenica, j. s.
-----------------	--

Fasan, der

<i>fazan</i>	‘ptica (<i>Phasianuscolchicus</i>) iz porodice <i>Phasianidae</i> , red kokošaka (<i>Galliformes</i>), cijenjena lovna divljač; gnjetao’ V.A. pp. 310 posuđenica, j. s.
--------------	--

Fräse, die

<i>freza</i>	‘poljoprivredni stroj za rastresanje, rahljenje zemlje’ V.A. pp. 331 posuđenica, j. s.
{e} → {a}	Fräse - freza

Grendel, der

<i>gredelj</i>	‘dio pluga, rudo na plugu’ Matas pp. 39 posuđenica, j. s.
[n] → [0]	Grendel - gredelj
{el} → {elj}	Grendel - gredelj

Hering, der

<i>haringa</i>	‘vrsta morske ribe (<i>Clupea harengus</i>) iz porodice košljoriba (<i>Clupeidae</i>), živi u Sjevernom moru; sled’ V.A. pp. 397 posuđenica, j. s.
[e] → [a]	Hering - haringa
{0} → {a}	Hering - haringa

Kalo, der

<i>kalo</i>	‘smanjenje na težini ugovorene robe zbog svojstava same robe (sušenje, isparivanje, gnjiljenje i sl.); rasap, rasušak’ V.A. 542 posuđenica, j. s.
-------------	--

Kamille, die

<i>kamilica</i>	‘jedngodinja ljekovita biljka (<i>Matricaria chamomilla</i>) iz porodice glavočika <i>Compositae</i> , karakterističnog mirisa, sitnih bijelih cvjetova; koristi se u medicini; titrica, vonjavka’ V.A. pp. 545 posuđenica, j. s.
{e} → {ica}	Kamille - kamilica

Kapun, der

<i>kopun</i>	‘uškopljani pijetao’ V.A. pp. 614 posuđenica, j. s.
[a] → [o]	Kapun - kopun

Karpfen, Karpf, der

<i>karp</i>	‘šaran, broć’ V.A. pp. 629
	posuđenica, j. s.
	semantička ekstenzija ¹⁰⁶
[pf] → [p]	Karpf - karp

Kohlrabi, der¹⁰⁷

<i>koloraba</i>	‘koraba; vrsta povrća (<i>Brassica napus</i> , var. <i>rapifera</i>) iz porodice krstašica (<i>Crucifaeae</i>), jede se zadebljali korijen; keleraba, broskva’ V.A. pp. 615
	posuđenica, neformalna upotreba
[0] → [o]	Kohlrabi - koloraba
{i} → {a}	Kohlrabi - koloraba

Kompost, der

<i>kompost</i>	‘biološko gnojivo od sazrelih mješavina organskih raspadnih otpadaka (lišće, trava, ostaci voća, povrća, pepeo itd.)’ V.A. pp. 598
	posuđenica, j. s.

kompostieren

<i>kompostirati</i>	‘gnojiti tlo kompostom’ H.E.R. pp. 596
{ieren} → {irati}	posuđenica, j. s.

¹⁰⁶ U njemačkom se jeziku izraz “Karpfen” odnosi na običnoga šarana, dok se inačica “karp” u hrvatskome odnosi na određenu podvrstu.

¹⁰⁷ U hrvatskom se jeziku ova posuđenica u neformalnoj upotrebi pojavljuje u oblicima “koloraba” i “koleraba”, a standardni izraz glasi “koraba” ili “korabica” te je također izveden iz njemačkoga modela “Kohlrabi”.

Kontrollparzelle, die

<i>kontrolna parcela</i>	‘parcela na kojoj se vrše pokusi vezani uz uzgoj određene kulture’ Matas pp. 58
	posuđenica, j. s.
{e} → {a}	Parzelle – parcela

Kren, der

<i>hren</i>	‘povrtna biljka (<i>Armoracia lapathifolia</i>) pikantna okusa, korijen se koristi kao začín’ V.A. pp. 416
	posuđenica, j. s.
[k] → [h]	Kren - hren

Kukuruz, der

<i>kukuruz</i>	‘žitna biljka (<i>Zea mays</i>) iz porodice trava (<i>Gramineaer+</i>) visoke snažne stabljike, plod mu je žuto zrnje na klipovima’ V.A. pp. 653’
	posuđenica, j. s.

Kümmel, der

<i>kim</i>	‘začinska i ljekovita biljka (<i>Carum carvi</i>) iz porodice štitarki (<i>Umbelliferae</i>), kim, čemin’ V.A. pp. 654
	posuđenica, j. s.
[y] → [i]	Kümmel - kim
{el} → {0}	Kümmel - kim

Kupieren, das

<i>kupiranje</i>	‘kraćenje repa, ušiju ob. pasa operativnim putem iz estetskih razloga’ H.E.R. pp. 645
{ieren} → {iranje}	posuđenica, j. s.

Laktation, die

laktacija 'razdoblje u kojem mliječne žlijezde izlučuju mlijeko' V.A. pp.668

{ion} → {ija} posuđenica, j. s.

Lein, der

lan 'jednogodišnja zeljasta biljka (*Linum usitatissimum*), ima vlaknasto stablo i sjemenke bogate uljem' V.A. pp. 669

[al] → [a] posuđenica, j. s.

Lilie, die

ljiljan 'ukrasna biljka velikih bijelih, žutih, ružičastih ili crvenih cvjetova i opojna mirisa (*Lilium candidum*) iz porodice ljiljana (*Liliaceae*)' V.A. pp. 707

posuđenica, j. s.

{ie} → {an} Lilie - ljiljan

Luzerne, die

lucerna 'vrsta djeteline (*Medicago sativa*) iz porodice leptirnjača (*Papilionaceae*); meteljika, vija' V.A. pp. 699

posuđenica, j. s.

{e} → {a} Luzerne - lucerna

Milchzentrifuge, die

<i>centrifuga za mlijeko</i>	‘uređaj za odvajanje mliječne masti iz mlijeka’ ¹⁰⁸ Matas pp. 470 poluprevedenica, j. s.
{e} → {a}	Zentrifuge - centrifuga

Most, der

<i>mošt</i>	‘slatki sok zrelog grožđa ili drugog voća u kojem još nije počelo alkoholno vrenje’ Hrvatski enciklopedijski rječnik pp. 764 posuđenica, j. s.
[s] → [ʃ]	Most - mošt

Narzisse, die

<i>narcisa</i>	‘sunovrat, biljka iz porodice zeljastih jednosupnica s lukovicom’ Hrvatski enciklopedijski rječnik pp. 1256 posuđenica, j. s.
{e} → {a}	Narzisse - narcisa

nivelieren

<i>nivelirati</i>	‘provoditi postupak kojim se utvrđuje razlika između dvije ili više točaka površine; (po)ravnati, svoditi na jednu ravninu, izjednačavati, otklanjati razlike’ V.A. pp. 878
{ieren} → {irati}	posuđenica, j. s.

¹⁰⁸ Značenje definirala autorica na temelju podataka dobivenih u sklopu provedbe terenskog istraživanja i konzultiranja stručnjaka iz područja proizvodnje i prerade mlijeka.

Nivelir, das

<i>nivelir</i>	‘instrument za mjerenje apsolutnih visina odn. visinskih razlika između zemljišnih točaka geometrijskom metodom; razulja, libela, nivelin’ H.E.R. pp. 830 posuđenica, j. s.
----------------	--

Öl, das

<i>ulje</i>	‘izlučen mastan sok biljnog, životinjskog ili mineralnog podrijetla; mazivo motora i strojeva’ V.A. pp. 1663 posuđenica, j. s.
[œ] → [u]	Öl - ulje
[0] → [e]	Öl - ulje

Paprika, der

<i>paprika</i>	‘vrtna biljka (<i>Capsicum annum</i>) iz porodice pomoćnica (<i>Solanaceae</i>) obliha ili izduženih plodova, ob. oštra okusa, začina ili hrana’ V.A. pp. 994 posuđenica, j. s.
----------------	--

Paradeiser, der

<i>paradajz</i>	‘rajčica; jednogodišnja biljka (<i>Solanum lycopersicum</i>) iz porodice pomoćnica; potječe iz Južne Amerike, daje crveni mesnat plod’ V.A. pp. 1278 posuđenica, n. u.
{er} → {0}	(austrijski njemački)

Pellet, das

<i>pelet</i>	‘izvedeno od peletiranje: ukрупnjavanje praškastoga i sitnozrnatoga materijala u prisutnosti veziva u proizvod kuglasta oblika (pelet) upotrebljiv u kovinarstvu, rudarstvu, kem. tehnologiji i dr.’ Hrvatski obiteljski leksikon, online izdanje posuđenica, j. s.
--------------	---

pelletiertes Futter

<i>peletirana hrana</i>	‘sitni komadić stočne hrane kuglasta oblika dobiven ukрупnjavanjem praškastog i sitnozrnatog materijala koji se koristi za hranidbu stoke’ ¹⁰⁹ poluprevedenica, j. s.
-------------------------	---

Pfau, der

<i>paun</i>	‘krupna ptica iz porodice fazana šarena perja i velika repa u mužjaka (<i>Pavo cristatus</i>)’ V.A. pp. 1009 posuđenica, j. s.
[pf] → [p]	Pfau - paun
{0} → {n}	Pfau - paun

Pflug, der

<i>plug</i>	‘poljoprivredna sprava za oranje zemlje’ H.E.R. pp. 962 posuđenica, j. s.
[pf] → [p]	Pflug - plug

¹⁰⁹ Značenje definirala autorica na temelju podataka dobivenih u sklopu provedbe terenskog istraživanja i konzultiranja stručnjaka iz područja tehnologije i proizvodnje krme.

Phantom,**Deckphantom, das**

<i>fantom</i>	‘životinja za uzimanje sjemena koje se kasnije koristi kod umjetnog osjemenjivanja’, ¹¹⁰ posuđenica, n. u.
---------------	--

pikieren

<i>pikirati</i>	‘presađivati mlade biljke na veći razmak’
{ieren} → {irati}	posuđenica, j. s.

pinzieren

<i>pincirati</i>	‘skidati vrške’
{ieren} → {irati}	posuđenica, j. s.

Platane, die

<i>platana</i>	‘bjelogorično stablo, jedini biljni rod do 40 m visine iz por. platanâ. <i>P. orientalis</i> samonikla na Balkanskome poluotoku’ posuđenica, j. s.
{e} → {a}	Platane - platana

Prädikatswein, der

<i>predikatno vino</i>	‘vino posebnih značajki, dobivenih odgođenim rokovima berbe’ “Zakon o vinu” (NN br. 34 od 24. svibnja 1995.) prevedenica, j.s.
------------------------	--

¹¹⁰ Značenje definirala autorica na temelju podataka dobivenih u sklopu provedbe terenskog istraživanja i konzultiranja stručnjaka iz područja reprodukcije u stočarstvu.

Presse, die

<i>preša</i>	‘stroj za istiskivanje tekućine iz biljnih plodova npr. grožđa ili maslina’ posuđenica, j. s.
[s] → [ʃ]	Presse - preša
{e} → {a}	Presse - preša

Rasse, die

<i>rasa</i>	‘istovrsne životinje koje imaju zajedničko porijeklo, slične tjelesne osobine, a prilagođene su određenim životnim uvjetima (neki put dobivene i selekcijom); pasmina’ V.A. pp.1282’ posuđenica, j. s.
{e} → {a}	Rasse - rasa

Ribisel, die

<i>ribizl</i>	‘vrsta bobičastog voća, ribiz’ posuđenica, neformalna upotreba
---------------	---

Ried, das

<i>rit</i>	‘područje ili zemljište uz rijeku ili jezero koje povremeno biva poplavljeno; močvarni kraj, močvara’ V.A. pp. 1342 posuđenica, j. s.
[d] → [t]	Ried - rit

Rigolen, das

<i>rigolanje</i>	‘duboko prekapanje ili oranje zemlje tako da gornji slojevi bogati humusom dospijevaju u dubinu, a donji na površinu’ H.E.R. pp. 1134 posuđenica, j. s.
{en} → {anje}	

Rizinus, der

<i>ricinus</i>	‘višegodišnja zeljasta ili drvenasta biljka (<i>Ricinus communis</i>) iz porodice mlječika (<i>Euphorbiaceae</i>), sjemenke sadrže mnogo ulja; abusalatin (habusalatin), čudika, mali božurak, skočac’ posuđenica, j. s.
----------------	---

Rochen, der

<i>raža</i>	‘riba (<i>Raja sp.</i>) iz porodice raža (<i>Rajidae</i>), spljoštena tijela, tanka obla repa i hrapave kože, živi na morskom dnu’ V.A. pp. 1313 posuđenica, j. s.
[o] → [a], [h] → [ž]	Roch<u>e</u>n - raža
{en} → {a}	Roch <u>e</u> n - raža

Sardine

<i>sardina</i>	‘konzervirana srdela’ V.A. pp. 1376 posuđenica, j. s.
{e} → {a}	Sardine - sardina

schoppen

šopati 'hraniti gusku ili puru za klanje izravnim guranjem hrane u ždrijelo; kljukati' V.A. pp.1544

{en} → {ati} posuđenica, j. s.

Sellerie, die

celer 'rod zeljastih biljaka (*Apium*) iz porodice štitarki; povrtna i začinska biljka, selen' V.A. pp. 134

posuđenica, j. s.

[s] → [c] Sellerie - celer

{ie} → {0} Sellerie - celer

Senf, der

senf 'začinski namaz od mljevenog zrna gorušice, soli, octa i drugih sastojaka; gorušica' V.A. pp. 1389

posuđenica, j. s.

Silo, der

silos 'gospodarska zgrada za spremanje silaže' V.A. pp. 1398

posuđenica

{0} → {s} Silo - silos

Spargel, der

šparoga 'rod zeljastih biljaka ili polugrmova (*Asparagus*) iz porodice ljljana (*Liliaceae*); kulinarska su poslastica; asparagus, šparga, špargla' V.A. pp. 1546

posuđenica, j. s.

[0] → [o] Spargel - šparoga

{el} → {a} Spargel - šparoga

spritzen

špricati 'prskati (npr. vinograd, lozu itd. radi zaštite od nametnika)' V.A. pp. 1547

{en} → {ati} posuđenica, n. u.

Thun, der

tuna 'gospodarski važna morska riba selica (*Thunnus, thynnus*), koštunjača tamno plave boje; tunj' V.A. pp. 1653
posuđenica, j. s.

{0} → {a} Thun - tuna

Ukelei, der

uklija 'slatkovodna riba (*Alburnus, alburnis*) iz porodice šarana; ukljeva' V.A. pp. 1658
posuđenica, j. s.

[e] → [0] Ukelei - uklija

{ei} → {ija} Ukelei - uklija

Vakzine, die

vakcina 'pripravak umravljenih atenuiranih ili mrtvih mikroorganizama (uzročnika bolesti) koji se primjenjuje da bi se stvorila otpornost na bolest; cjepivo' V.A. pp. 1712
posuđenica, j. s.

{e} → {a} Vakzine - vakcina

Wachs, das

<i>vosak</i>	‘žučkasta meka tvar koju izlučuju pčele, dobiva se od pčelinjeg saća; žuti ili pčelinji vosak’ V.A. pp. 1754 posuđenica, j. s.
[a] → [o], [ks] → [s]	W <u>a</u> ch <u>s</u> - vo <u>s</u> ak
{0} → {ak}	Wachs - vos <u>a</u> k

Zeder, das

<i>cedar</i>	‘zimzeleno stablo (<i>Cedrus sp.</i>) iz porodice borova (<i>Pinaceae</i>); kedar’ V.A. pp. 134 posuđenica, j. s.
{er} → {ar}	Zeder - cedar

Zimt, der

<i>cimet</i>	‘začin za slatkiše i pecivo’ V.A. pp. 141 posuđenica, j. s.
[0] → [e]	Zimt - cimet

Jednako kao i kod rezultata dobivenih analizom pisanih materijala s početka 20. stoljeća (1913 - 1919), i u analizi pisane građe iz prvog desetljeća 21. stoljeća zabilježen je relativno velik broj primjera direktnog prijevoda njemačkoga izraza na hrvatski jezik. Slijedi popis prevedenica zabilježenih u korpusu kojeg čine časopisi i rječnici poljoprivredne struke s početka 21. stoljeća s naznakom modela u jeziku primatelju, te podacima vezanim uz proces integracije u sustav jezika primatelja s obzirom na jezični standard (j.s.) ili neformalnu upotrebu (n.u.) Kao i u dijelu istraživačkog korpusa s početka 20. stoljeća, i u ovom je dijelu zabilježen velik broj kompleksnih složenica koje su u hrvatskom jeziku izražene pomoću sintagmi, budući da hrvatski jezik ne dopušta tvorbu složenica na način kakav je uobičajen u jeziku davatelju.

model	replika	oblik replike	stupanj integracije	značenje
Aktivkohle, die	aktivni ugljen	sintagma	j.s.	porozni ugljen dobiven pougljenjivanjem drveta, služi kao apsorber za plinove; H.E.R. pp. 22
Alpenziege, die	alpska koza	sintagma	j.s.	pasmina koza za proizvodnju mlijeka; http://www.vef.unizg.hr/org/stocarstvo
Alpenwiese, die	alpska livada	sintagma	j.s.	livada koja se nalazi u području Alpi; H.E.R. pp. 30
Amöbenkrankheit	amebna bolest	sintagma	j.s.	akutni ili kronični kolitis koji se pojavljuje kod pasa, a rjeđe kod ostalih sisavaca; Merck veterinary manual pp. 101
Keimfähigkeitanalyse, die	analiza ključavosti	sintagma	j.s.	analiza sposobnosti rasta/ključanja; H.E.R. pp. 578
Angoraziege, die	angora koza	sintagma	j.s.	pasmina koza za proizvodnju kozjeg vlakna; http://www.vef.unizg.hr/org/stocarstvo
Angorakanninchen, das	angora kunić	sintagma	j.s.	kunić koji ima dugu svilenkastu dlaku; H.E.R. pp. 42
atypische Geflügelpest	atipična kuga peradi	sintagma	j.s.	akutna brzošireća virusna bolest domaće peradi i drugih vrsta ptica; Merck veterinary manual pp. 1591
Batterienmast, die	baterijski tov	sintagma	j.s.	sustav tova peradi u kavezima; poljoprivreda.info
Batteriehaltung, die	baterijsko držanje	sintagma	j.s.	sustav držanja peradi u kavezima; poljoprivreda.info
Pflanzenfett, das	biljna mast	sintagma	j.s.	mast dobivena iz sjemenki ili plodova biljaka; H.E.R. pp. 116
pflanzliche Abfälle, die	biljni otpad	sintagma	j.s.	neiskoristivi ostaci biljaka nakon upotrebe, industrijske prerade i sl.; H.E.R. pp. 898

model	replika	oblik replike	stupanj integracije	značenje
Pflanzengift, das	biljni otrov	sintagma	j.s.	tvar biljnog podrijetla opasna po zdravlje i život ljudi i životinja; H.E.R. pp. 900
Bürette, die	bireta	imenica	j.s.	uska i duga građurana cijev s ispusnim pipcem, služi za mjerenje volumena tekućina i plinova; H.E.R. pp. 119
Perlhuhn, das	biserka (sorta peradi)	imenica	j.s.	vrsta kokoši podrijetlom iz Afrike; agroportal.hr
Abwasserklärung, die	bistrenje otpadnih voda	sintagma	j.s.	pročišćivanje otpadnih voda; H.E.R. pp. 121
Beerenobst, das (engl. berries, soft fruit)	bobičasto voće	sintagma	j.s.	voće u obliku bobica; H.E.R. pp. 129
Kälberbox, die	boks za telad	sintagma	j.s.	pregrada s posebnom namjenom, otvorena s jedne strane, namijenjena za smještaj teladi; H.E.R. pp. 133
Abkalbebox, die	boks za teljenje	sintagma	j.s.	pregrada s posebnom namjenom, otvorena s jedne strane, namijenjena za smještaj krava prilikom teljenja; H.E.R. pp. 133
Abfohlbox, die	boks za ždrebljenje	sintagma	j.s.	pregrada s posebnom namjenom, otvorena s jedne strane, namijenjena za smještaj kobila prilikom ždrebljenja; H.E.R. pp. 133
Weihnachtsstern, der	božićna zvijezda	sintagma	j.s.	poinzecija, biljka porijeklom iz suptropskog dijela Meksika i Centralne Amerike; agroklub.hr

model	replika	oblik replike	stupanj integracije	značenje
Brackwasser, das	brakična voda (slatka voda na utoku u more)	sintagma	j.s.	poluslana bljutava voda na ušću rijeke u more; H.E.R. pp. 142
Bergschaf, das	brdska ovca	sintagma	j.s.	pasmina domaće ovce, posebno prikladna za držanje u oskudnim planinskim predjelima; interboves.com
Bergweide, die	brdski pašnjak	sintagma	j.s.	mjesto gdje stoka pase, travnata površina koja služi za napasanje stoke; H.E.R. pp.924
Birkennestwickler, der	brezov savijač	sintagma	j.s.	štetnik u obliku gusjenice (leptira) koji napada ponajprije brezu, zatim hrast, jasiku, bukvu, trešnju i krušku; Hrašovec, B. pp. 43
Broiler, der (pile za tov)	brojler	imenica	j.s.	industrijski uzgojeno toвно pile za pečenje; H.E.R. pp. 150
Schnellmelken, das	brza mužnja	sintagma	j.s.	brzo izvlačenje mlijeka iz vimenâ; H.E.R. pp. 772
Schnellmast, der	brzi tov	sintagma	j.s.	ubrzani postupak hranjenja stoke do potrebne težine za klanje; H.E.R. pp. 1341
Sellerieflye, die	celerova muha	sintagma	j.s.	štetnik (ličinka) koji uz celer napada i pastirjak, peršin, anis i druge štitarke; Maceljki, M. Poljoprivredna entomologija, pp. 357
Zigeuner, der	ciganček	sintagma	j.s.	gljiva (<i>Rosites caperata</i>) koja raste u kiselim crnogoričnim šumama, blijedosmečkasto prošaranog mesa, bez mirisa; Garnweidner, E. pp. 98

model	replika	oblik replike	stupanj integracije	značenje
Schwarzbröt, das	crni kruh	sintagma	j.s.	kruh proizveden od cijelog pšeničnog zrna, tako da zadržava sve važne kemijske sastojke; plivazdravlje.hr
Schwarzbrache, die	crni ugar	sintagma	j.s.	odmor poljodjelskog tla sa svrhom da mu se obnovi plodnost; H.E.R. pp. 1372
Rotköpfiger Tannentriebwickler	crvenoglavi savijač jelovih izbojaka	sintagma	j.s.	štetnik na području rasprostiranja jele, gusjenice zapredene u čvrsti zapredak izgrizaju iglice; Hrašovec, B. pp. 45
Rotfeder, die	crvenperka	imenica	j.s.	riječna riba (<i>Scardinius erythrophthalmus</i>) iz porodice šarana; H.E.R. pp. 188
Blumenzwiebel, die	cvjetna lukovica	sintagma	j.s.	podzemna stabljika obavijena mesnatim listovima, biljci služi kao pričuva hrane; H.E.R. pp. 686
Ferkelruss, der	čadavost prasadi	sintagma	j.s.	eksudativni epidermitis svinja, kožna zarazna bolest koju uzrokuje <i>Staphilococcus hyicus</i> ; bayer-veterina.hr
gekämmte Wolle, die	češljana vuna	sintagma	j.s.	predivo od guste, mekane i (češće) kovrčaste dlake koja raste na koži ovce i nekih drugih životinja; H.E.R. pp. 1447
vierfelderwirtschaft, die	četveropoljni plodored	sintagma	j.s.	način obrađivanja oranica pri kojem se četiri usjeva po godinama smjenjuju (često uključujući odmaranje zemlje); H.E.R. pp. 962
Rübenreiniger, der	čistač repe	sintagma	j.s.	stroj za čišćenje šećerne repe; savjetodavna.hr

model	replika	oblik replike	stupanj integracije	značenje
Reinheit des Saatguts	čistoća sjemena	sintagma	j.s.	postotak udjela neželjenih sjemenki korova u sjemenu npr. žitarica; intervju s D. Horvat, voditeljicom laboratorija za ispitivanje kvalitete sjemena
Mädchenauge, das	djevojačko oko	sintagma	j.s.	trajnica iz porodice glavočika, (<i>Asteraceae</i>) podrijetlom iz Sjeverne Amerike; cvijet.info
behaarter Zweizahn, der	dlakavi dvozub	sintagma	j.s.	zeljasta glavočika s mliječnim sokom i s gomoljasto odeblijalim korijenjem; Grlić, Lj. pp. 372
Tageszuwachs, der	dnevni prirast	sintagma	j.s.	dnevno brojno povećanje iskazano u razlici; H.E.R. pp. 1044
Drändraben, der	drenažni jarak	sintagma	j.s.	kanal za isušivanje podvodnog zemljišta; H.E.R. pp. 273
Lebensbaum, der	drvo života	sintagma	j.s.	ukrasna biljka, zmajevac, dracena; H.E.R. pp. 1494
Rinderhaltung, die	držanje goveda	sintagma	j.s.	govedarstvo, grana stočarstva koja se bavi proizvodnjom i uzgojem goveda; H.E.R. pp. 397
Freiland-Junghennenhaltung, die	držanje mladih kokoši na otvorenom	sintagma	j.s.	način slobodnog uzgoja peradi, suprotno baterijskom tovu gdje su kokoši smještene u kavezima; intervju s M. Meštrović, višim predavačem iz područja peradarstva i proizvodnje jaja
Milchviehhaltung, die	držanje mliječnih krava	sintagma	j.s.	držanje i gospodarsko iskorištavanje krava mliječne pasmine radi dobivanja i prerade mlijeka; intervju s D. Čukličem, profesorom visoke škole iz područja govedarstva i mljekarstva

model	replika	oblik replike	stupanj integracije	značenje
Haltung auf Tiefstreu	držanje na dubokoj stelji	sintagma	j.s.	držanje konja u bokovima prekrivenim debelim slojem slame; intervju s J. Selešem; predsjednikom Hrvatske udruge uzgajivača sportskih konja
Weidehaltung, die	držanje na pašnjacima	sintagma	j.s.	način ekstenzivnog uzgoja, životinje su smještene na pašnjacima; intervju s T. Jelen, profesorom visoke škole iz područja stočarstva
Schweinehaltung, die	držanje svinja	sintagma	j.s.	svinjogojstvo, svinjarstvo, grana stočarstva koja obuhvaća uzgoj i gospodarsko iskorištavanje svinja; H.E.R. pp. 1265
Tiefendüngung, die	dubinska gnojidba	sintagma	j.s.	deponiranje gnojiva u blizinu korijenovog sistema pod pritiskom; vocarstvo.org
Tiefpflügen, das	duboko oranje	sintagma	j.s.	duboka obrada tla plugom, pri čemu se zemlja prevrće i drobi; H.E.R. pp. 884
Tiefenlockerung, die	duboko rahljenje	sintagma	j.s.	duboka obrada tla, pri čemu se stvara struktura tla da između čestica ima zraka; H.E.R. pp. 1090
Langwollrasse, die	dugoruna pasmina	sintagma	j.s.	pasmina ovaca za proizvodnju vune; u tu skupinu pripadaju merino pasmine ovaca; Matejaš, D. pp. 4
Stickstoffdünder, der	dušično gnojivo	sintagma	j.s.	spojevi dušika koji se upotrebljavaju kao umjetna gnojiva; H.E.R. pp. 284
Zweischarpflug, der	dvobrazdni plug	sintagma	j.s.	plug koji prilikom oranja radi dvije brazde; intervju s D. Ferenčakom, vlasnikom PSC Ferenčak d.o.o, poduzeća koje se bavi prodajom poljoprivredne mehanizacije

model	replika	oblik replike	stupanj integracije	značenje
Zweifelderwirtschaft, die	dvopoljni plodored	sintagma	j.s.	način obrađivanja oranica pri kojem se dva usjeva po godinama smjenjuju (često uključujući odmaranje zemlje); H.E.R. pp. 962
Zweikorn, das	dvozrnac	imenica	j.s.	biljna vrsta iz porodice pšenice (<i>Triticum</i>); duden.de
Zweizahn, der	dvozub	imenica	j.s.	biljni rod (<i>Bidens</i>) iz porodice glavočika, oko 130 vrsta; H.E.R. pp. 287
Gammaeule, die	gama sofica	sintagma	j.s.	gusjenica koja se zadržava i hrani lišćem različitih biljaka (<i>Autographa plusia phytometra/Gamma L.</i>); Macejlski, M. pp.323
Hungerblume, die	gladuš	imenica	j.s.	cvijet koji raste u gorju, na stijenama i pjeskovitom tlu, zelenog lišća i sitnih bijelih ili žutih cvjetova; duden.de
Bergahorn, der	gorski javor	sintagma	j.s.	bjelogorično stablo iz porodice javorka (<i>Acer pseudoplatanus</i>); H.E.R. pp. 524
Frauenhaar, das	gospin vlasak	sintagma	j.s.	sitna i nježna trajna papratnjača s puzećim podankom (<i>Adiantum capillus-veneris L.</i>), gospine vlasi, viline vlasi, vilina kosa; Grlić, Lj. pp. 6
Frauenschuh, der	gospina papučica	sintagma	j.s.	jedna od najrjeđih orhideja u Europi, (<i>Cypripedium calceolus</i>); Pasarić, A. pp. 19
geschobener Pflug, der	gurani plug	sintagma	j.s.	vrsta pluga postavljena s prednje strane traktora; intervju s D. Ferenčakom, vlasnikom PSC Ferenčak d.o.o, poduzeća koje se bavi prodajom poljoprivredne mehanizacije

model	replika	oblik replike	stupanj integracije	značenje
Gänsekresse, die	gušarka	imenica	j.s.	jednogodišnja ili dvogodišnja krstašica, slabo razgranata, za vrijeme cvatnje ima povijen vrh (<i>Conringia orientalis</i>); Grlić, Lj. pp. 146
Kaltblut, das	hladnokrvni konj	sintagma	j.s.	pasma konja mirne ćudi i hladne krvi; H.E.R. pp. 444
Nährstoff, der	hranjiva tvar	sintagma	j.s.	hranivo, korisni sastojci u hrani; H.E.R. pp. 451
Ausmelken, das	izdajanje	imenica	j.s.	izvlačenje mlijeka dojenjem ili upotrebom posebnih naprava; H.E.R. pp. 504
Ausmisten, das	izgnojavanje	imenica	j.s.	uklanjanje životinjskog izmeta iz staje; intervju s D. Ferenčakom, vlasnikom PSC Ferenčak d.o.o, poduzeća koje se bavi prodajom poljoprivredne mehanizacije
Einfurchentraktor, der	jednobrazdni traktor	sintagma	j.s.	manji stroj za obradu zemlje koji tlo obrađuje brazdu po brazdu; intervju s D. Kušecom, višim predavačem iz područja poljoprivredne mehanizacije
Einkorn, das	jednozrnac	imenica	j.s.	uzgajana vrsta plavičaste pšenice (<i>Triticum monococcum</i>); pir; hrvatski jezični portal
Hirschzunge, die	jelenji jezik	sintagma	j.s.	jelenjak, vrsta paprati (<i>Scolopendrium vulgare</i>) iz porodice <i>Polypodiaceae</i> ; H.E.R. pp. 529
Igelkolben, der	ježinac	imenica	j.s.	morski jež iz razreda ježinaca; H.E.R. pp. 532
Leckstein, der	kamen za lizanje	sintagma	j.s.	mineralni kamen za stoku; Intervju sa S. Torre, vlasnikom štale za sportske konje

model	replika	oblik replike	stupanj integracije	značenje
Bodenkartierung, die	kartiranje tla	sintagma	j.s.	izraditi plan ili kartu tla s podacima dobivenih premjerom; H.E.R. pp. 559
Milchkammer, die	komora za skladištenje mlijeka	sintagma	j.s.	prostorija u kojoj je smješten laktofiz u kojem se skladišti mlijeko; intervju s D. Čuklićem, profesorom visoke škole iz područja govedarstva i proizvodnje mlijeka
Knochenfuttermehl, das	koštano stočno brašno	sintagma	j.s.	sitno mljevene kosti kojima su kuhanjem oduzete bjelančevinaste tvari; H.E.R. pp. 618
Bocksbart, der	kozja brada	sintagma	j.s.	suručka, kriješ, (<i>Aruncus vulgaris</i>), trajna, grmolika, većinom dvodomna biljka; Grlić, Lj. pp. 220
Kurzflügler, der	kratkokrilci	imenica	j.s.	porodica kukaca (<i>Staphylinidae</i>); Hrvatski jezični portal
trockenstehende Kuh	krava u suhostaju	sintagma	j.s.	krava u razdoblju od 6 do 8 tjedana prije teljenja kad se ne muze; H.E.R. pp. 1253
frischmelkende Kuh	krava u svježoj laktaciji	sintagma	j.s.	krava u razdoblju neposredno nakon teljenja kada daje najveće količine mlijeka; intervju s D. Čuklićem, profesorom visoke škole iz područja govedarstva i proizvodnje mlijeka
Kartoffelkrebs, der	krumpirov rak	sintagma	j.s.	bolest krumpira uzrokovana gljivicom <i>Physoderma</i> ; Plant pathology pp. 119
Hartmais, der	kukuruz tvrdunac	sintagma	j.s.	podvrsta kukuruza (<i>Zea mays indurata</i>), H.E.R. pp. 1366
Zahnmais, der	kukuruz zuban	sintagma	j.s.	podvrsta kukuruza (<i>Zea mays indentata</i>) H.E.R. pp. 1366

model	replika	oblik replike	stupanj integracije	značenje
Lindenblattwespe, die	lipina osa listarica	sintagma	j.s.	štetnik iz porodice kukaca opnokrilaca (<i>Tenthredinidae</i>); H.E.R. pp. 677
Fuchsschwanz, der	lisičji repak	sintagma	j.s.	čekinjasto dlakava dvogodišnja biljka s vrlo dugim, vretenastim, smeđim i na dnu razgranatim korijenom (<i>Echium vulgare</i> L.); H.E.R. Grlić, Lj. pp. 284
Mehlkäfer, der	mali brašnar	sintagma	j.s.	kukac crnokrilac (<i>Tenebrio molitor</i>) iz porodice kornjaša, brašneni moljac; H.E.R. pp. 143
Himbeerglasflügler, der	malinin staklorkilac	sintagma	j.s.	štetnik koji oštećuje maline (<i>Pennisetia/bembecia hylaeiformis</i>); Maceljki, M. pp. 262
Spornblume, die	mamuzica	imenica	j.s.	ostruga, niski, većinom puzeći, kupini sličan grm, ostružnjak (<i>Rubus caesius</i>); Grlić, Lj. pp. 206
Stammbulle, der	matični bik	sintagma	j.s.	bik čiji su podaci o identitetu i vlasinku upisani u matičnu knjigu; vef.unizg.hr
Honiggras, das	medunika	imenica	j.s.	biljka (<i>Filipendula ulmaria</i>) iz porodice ruža (<i>rosaceae</i>); H.E.R. pp. 723
Zwischenkultur, die	međukultura	imenica	j.s.	dopunski sustav održavanja i prihrane tla; intervju s D. Horvat, voditeljicom laboratorija za ispitivanje kvalitete sjemena
Zwischenfrucht, die	međusjev	imenica	j.s.	usjev koji se ubire između jedne ili dvaju primarnih kultura; intervju s D. Horvat, voditeljicom laboratorija za ispitivanje kvalitete sjemena

model	replika	oblik replike	stupanj integracije	značenje
mechanische Unkrautbekämpfung, die	mehaničko suzbijanje korova	sintagma	j.s.	suzbijanje korova kopanjem i čupanjem; intervju s D. Horvat, voditeljicom laboratorija za ispitivanje kvalitete sjemena
Weichhautmilbe, die	mekokožna grinja	sintagma	j.s.	sitna životinja iz reda paučnjaka; H.E.R. pp. 406
fleischfressende Pflanzen	mesojedne biljke	sintagma	j.s.	biljke sposobne za hvatanje i probavljanje manjih životinja; insektivorne biljke; H.E.R. pp. 732
Mischfutter, das	miješano krmivo	sintagma	j.s.	mješavina proizvoda biljnog, životinjskog ili mineralnog podrijetla koja služi kao stočna hrana: H.E.R. pp. 633
Mineralwürfel, der	mineralna kocka	sintagma	j.s.	mineralni dodaci prehrani stoke u obliku kocke; Intervju sa S. Torre, vlasnikom štale za sportske konje
Minierfliege, die	minirajuća muha	sintagma	j.s.	štetnik na lukovičastom povrću (<i>Liriomyza phytoibia cepae</i>); Maceljiski, M. pp. 371
Duftsteinrich, der	mirisna kamenita trava	sintagma	j.s.	gromotulja, rušeljka (<i>Alyssum montanum</i>), europska planinska vrsta koja se u vrtove i suhozide proširila s alpskih područja; Botanica pp. 86
Mischling, der	mješanac	sintagma	j.s.	životinja nastala križanjem vrsta, križanac; H.E.R. pp. 739
Viertelgemelk, das	mlijeko iz jedne četvrtine vimena	sintagma	j.s.	mlijeko iz jedne četvrtine vimena; Matas pp. 72

model	replika	oblik replike	stupanj integracije	značenje
Wolfsmilch, die	mlječika	imenica	j.s.	biljni rod (<i>Euphorbia</i>) iz porodice dvosupnica (<i>Euphorbiaceae</i>), pretežito zeljaste biljke s otrovnim mliječnim sokom; H.E.R. pp. 753
Seepferdchen, das	morski konjić	sintagma	j.s.	sitna morska riba posebna oblika i držanja koje podsjeća na konja (<i>Hippocampus guttulatus</i>); H.E.R. pp. 609
Seerratte, die	morski štakor	sintagma	j.s.	(<i>Chimaeridae</i>), porodica riba hrskavičnjača iz podrazreda cjeloglavki; morski štakor (<i>Chimaera monstrosa</i>), s repom poput biča, živi u Atlantiku i Sredozemnome moru; hrleksikon.info
Netzflügler, der	mrežokrilci	sintagma	j.s.	porodica kukaca (<i>Neuropteroidea</i>) kojima su četiri spojena krila gusto isprepletena poput mreže; duden.de
Totenkopf, der	mrtvačka glava	sintagma	j.s.	noćni leptir, ima šaru nalik na mrtvačku glavu (<i>Acherontia atropos</i>); H.E.R. pp. 768
Fingerhut	naprstak	imenica	j.s.	morski puž (<i>Crepidula unguiformis</i>) iz porodice ovojanki (<i>Calyptraeidae</i>); H.E.R. pp. 792
Bewässerung durch Überschwemmung	navodnjavanje preplavlivanjem	sintagma	j.s.	sustav navodnjavanja u kojem se površina tla dijeli u kazete kvadratnog oblika ograđene nasipima visine od 0,4 do 0,6 m i širine pri vrhu od 0,2 do 0,4 m; Tomić, F. pp. 89
ungelöschter Kalk, der	negašeno vapno	sintagma	j.s.	otopina tvari bijele boje koja se dobiva pečenjem vapnenca; H.E.R. pp. 1409

model	replika	oblik replike	stupanj integracije	značenje
Vergissmeinicht, das	nezaboravak	imenica	j.s.	potočnica, biljni rod (<i>Myosotis</i>) iz porodice oštrolista (<i>Boraginaceae</i>), cvijet plave boje, raste uz vodu, spomenak, fergismajniht, plavomilje; H.E.R. pp. 1005
Hängeohr, das	obješeno uho (pas)	sintagma	j.s.	uši pasa koje su po anatomiji takve da se protežu prema dolje, ne strše, (njemački ptičar, mađarska vižla itd.); H.E.R. pp. 845
Wendepflug, der	obrtni plug	sintagma	j.s.	vrsta pluga kojem se ralo okreće na lijevo i na desno, tako da brazda pada uvijek na istu stranu; intervju s D. Ferenčakom, vlasnikom PSC Ferenčak d.o.o, poduzeća koje se bavi prodajom poljoprivredne mehanizacije
Entwässerung, die	odvodnjavanje	imenica	j.s.	postupak u kojem se zemlja za obrađivanje ili druga slobodna površina oslobađa od suvišne vode; H.E.R. pp. 860
Hackfrucht, die	okopavina	imenica	j.s.	poljoprivredna kultura koja se kultivira okopavanjem, okopati – kopajući oko biljke i čisteći od trave i korova omogućiti joj da se bolje razvija; H.E.R. pp. 866
Winterweizen, der	ozima pšenica	sintagma	j.s.	pšenica koja se sije ujesen; H.E.R. pp. 903
Winterzwischenfrucht, die	ozimi međuusjev	sintagma	j.s.	međuusjev koji se sije ujesen; H.E.R. pp. 903
Hundsqueecke, die	pasja pirika	sintagma	j.s.	oputina, troska (<i>Polygonum aviculare L.</i>), jednogodišnja, sitna i neugledna, većinom prilegnuta i razgranata biljka duge člankovite stabljike; Grlić, Lj. pp. 78

model	replika	oblik replike	stupanj integracije	značenje
Hundeszunge, die	pasji jezik	sintagma	j.s.	mišjak, biljka (<i>Cynoglossum</i>) iz porodice oštrolista (<i>Boraginaceae</i>); H.E.R. pp. 749
Zwischenkalbezeit, die	period između dva teljenja	sintagma	j.s.	period između dvaju teljenja; Matas pp. 91
periodische Augenentzündung der Pferde	periodična upala očiju konja	sintagma	j.s.	učestalo pojavljivanje upale jednog ili oba oka kod konja; Merck veterinary manual; pp. 302
Schaumblute, die	pjenica	imenica	j.s.	mala ptica pjevica, obična grmuša (<i>Motacilla silvia</i>); H.E.R. pp. 954
Sandfloh, der	pješčana buha	sintagma	j.s.	vrsta buhe (<i>Cediopsylla simplex</i>) koju nalazimo u Africi, karipskom području i južnom dijelu SAD; zdravstveni.com
Schwimmhaut, die	plivača kožica	sintagma	j.s.	koža koja se razvila između prstiju životinja koje žive u vodi, a povećava efikasnost pokreta plivanja; novi list.hr
Fruchtfolge, die	plodored	imenica	j.s.	način obrađivanja oranica i površina pod povrtnim kulturama, pri čemu se usjevi po godinama smjenjuju (često uključujući i odmaranje zemlje); H.E.R. pp. 962
Rübensammellader, der	pobirač i utovarivač za repu	sintagma	j.s.	stroj koji bere i tovari repu u prikolicu kamiona; intervju s D. Ferenčakom, vlasnikom PSC Ferenčak d.o.o, poduzeća koje se bavi prodajom poljoprivredne mehanizacije

model	replika	oblik replike	stupanj integracije	značenje
Bodenhaltung, die	podno držanje životinja	sintagma	j.s.	način držanja peradi u zatvorenom prostoru izvan kaveza; intervju s M. Meštrović, višim predavačem iz područja peradarstva
Einzelhaltung in Boxen	pojedinačno držanje u boksovima	sintagma	j.s.	pojedinačno držanje stoke u boksovima; Matas, Đ. pp. 96
Halbblut, das	polukrvnjak	imenica	j.s.	konj koji nije čiste, nepomijsane pasmine; h.E.R. pp. 1079
Halbfettkäse, der	polumasni sir	sintagma	j.s.	sir koji ne sadrži puno masnoće; H.E.R. pp. 985
lantwirtschaftliche Botanik, die	poljoprivredna botanika	sintagma	j.s.	grana biologije koja proučava život biljaka koje se uzgajaju u poljoprivredi; H.E.R. pp. 140
Querpflügen, das	poprečno oranje	sintagma	j.s.	oranje okomito na smjer nagiba zemljišta s ciljem da se spriječi erozija tla; intervju s D. Ferenčakom, vlasnikom PSC Ferenčak d.o.o, poduzeća koje se bavi prodajom poljoprivredne mehanizacije
Schlafrnütchen, das	pospančica	imenica	j.s.	biljka (<i>Eschscholzia californica Papaveraceae</i>) iz porodice makova koja je u svojoj domovini Kaliforniji trajnica, a u Europi se uzgaja kao jednogodišnja ili dvogodišnja biljka; prirodnilijekovi.net
Seitenzweig, der	postrana grana	sintagma	j.s.	bočna grana ili zaperak; intervju s prof.dr.sc. S. Srečecom, profesorom visoke škole iz područja poljoprivredne botanike

model	replika	oblik replike	stupanj integracije	značenje
Ziehhacke, die	povlačna motika	sintagma	j.s.	alat dizajniran da olakša rad u poljoprivredi, motika koja rahli tlo povlačenjem kroz zemlju; intervju s D. Horvat, voditeljicom laboratorija za ispitivanje kvalitete sjemena
Strohpresse, die	preša za slamu	sintagma	j.s.	preša za proizvodnju briketa od slame; intervju s D. Horvat, voditeljicom laboratorija za ispitivanje kvalitete sjemena
Zwangschlachtung, die	prisilno klanje	sintagma	j.s.	klanje grla zbog povrede ili bolesti; intervju s prof. dr. sc. T. Jelen, profesorom visoke škole iz područja stočarstva
Probierhengst, der	probni pastuh	sintagma	j.s.	pastuh kojim se provjerava je li kobila u estrusu; intervju s J. Selešem, voditeljem Hrvatske udruge uzgajivača športskih konja
vergorener Most, der	provreli mošt	sintagma	j.s.	slatki sok zrelog grožđa u kojem je počeo postupak alkoholnog vrenja; H.E.R. pp. 764
Brustkorb, der	prsni koš	sintagma	j.s.	prostor koji zatvaraju rebra (<i>thorax</i>); H.E.R. pp. 1071
Vogelmilch, die	ptičje mlijeko	sintagma	j.s.	biljni rod (<i>Ornithogalum</i>) iz porodice ljljana (<i>Liliaceae</i>) s oko 100 zeljastih vrsta, u nas raste desetak samoniklih vrsta; H.E.R. pp. 1076
Vollblut, der	punokrvnjak	imenica	j.s.	koji je čiste, nepomiješane pasmine (punokrvno arapsko grlo); H.E.R. pp. 1079
Vollfett[...] u složenicama	punomasni	pridjev	j.s.	koji sadrži u sebi sve masne sastojke, iz kojega nije izvađena masnoća; H.E.R. pp. 1079

model	replika	oblik replike	stupanj integracije	značenje
Arbeitspferd, das	radni konj	sintagma	j.s.	konj koji se koristi za poslove u poljoprivredi ili transportu; intervju s J. Selešem, voditeljem Hrvatske udruge uzgajivača športskih konja
raffinierter Zucker, der	rafinirani šećer	sintagma	j.s.	šećer koji je pročišćen, podvrgnut rafinaciji, očišćen; H.E.R. pp. 1090
Wundblume, die	ranjenika	imenica	j.s.	krmna biljka (<i>Anthyllis</i>) iz porodice leptirnjača (<i>Papilionaceae</i>); H.E.R. pp. 1094
Kiefernadelrost, der	rđa borovih iglica	sintagma	j.s.	bolest četinjača uzrokovana gljivicom <i>Coleosporium</i> koja uzrokuje sušenje iglica; Glavaš, M. pp. 136
Rübenschnitzel, die	repini odresci	sintagma	j.s.	stočna hrana visoke buražne probavljivosti, ukusno krmivo za preživaae; agroportal.hr
Elternpflanze, die	roditeljska biljka	sintagma	j.s.	biljka koja se odabire za križanje na osnovu svojih fenotipskih osobina; intervju s prof.dr.sc. S. Srećecom, profesorom visoke škole s područja botanike
Elterngeneration, die	roditeljska generacija	sintagma	j.s.	više uniformnih biljaka odabranih unutar čiste sorte s ciljem da se putem križanja dobije veća količina sjemena za stvaranje prve filijalne generacije; intervju s prof.dr.sc. S. Srećecom, profesorom visoke škole s područja botanike
Handfütterung, die	ručna hranidba	sintagma	j.s.	ručno davanje hrane; H.E.R. pp. 451
Handkultivator, der	ručni kultivator	sintagma	j.s.	ručni poljoprivredni stroj za obradu zemlje; H.E.R. pp. 643

model	replika	oblik replike	stupanj integracije	značenje
Raute, Rutazeen	rutvica	imenica	j.s.	trajna grmolika biljka (<i>Ruta graveolens</i>) jaka mirisa, s drvenastim korijenjem i s uspravnom, do 1 m visokom stabljikom; Grlić, Lj. pp. 162
Kletterrose, die	ruža penjačica	sintagma	j.s.	vrsta ruže koja se penje; H.E.R. pp. 935
Schwertfisch, der	sabljarka	imenica	j.s.	slatkovodna riba (<i>Pelecus cultratus</i>) iz reda šaranki; H.E.R. pp. 1152
Selbstbefruchtung, die	samooplodnja	imenica	j.s.	u jednostaničnih životinja spajanje jedinki nastalih diobom jedne te iste jedinke; u mnogostaničnih životinja spajanje jajašaca i spermija iste jedinke u dvospolaca; H.E.R. pp. 1159
Kieferknospentriebwickler, der	savijač borovih izbojaka	sintagma	j.s.	štetnik (<i>Cacoecia piceana</i> L.) koji oštećuje izbojke borova, smreke, jele, ariša i borovice; Hrašovec, B. pp. 44
Selektionszucht, die	selektivni uzgoj	sintagma	j.s.	uzgoj koji se zasniva na odabiru; H.E.R. pp. 1174
Maiskolbensilage, die	silaza kukuruza u klipu	sintagma	j.s.	vrsta stočne hrane za ishranu stoke; silaza pripremljena od cijelog klipa kukuruza; intervju s prof.dr.sc. S. Srećecom, profesorom visoke škole s područja botanike
Wanderheuschrecke, die	skakavci selci	sintagma	j.s.	skakavci koji u određeno doba godine mijenjaju obitavalište; H.E.R. pp. 1174

model	replika	oblik replike	stupanj integracije	značenje
Süßgras, das	sladika	imenica	j.s.	trajni polugrm (<i>Glycyrrhiza glabra L.</i>) sa snažnim drvenastim iznutra žutim podzemnim dijelovima iz kojih tjeraju duge puzeće vriježe; Grlić, Lj. pp. 234
Süßwasserfisch, der	slatkovodna riba	sintagma	j.s.	riba koja obitava u vodama bez soli (u jezerima, rijekama); H.E.R. pp. 1435
Silbergras, das	srebrna trava	sintagma	j.s.	mjesečnica (<i>Lunaria annua L.</i>), jednogodišnja ili rjeđe dvogodišnja krstašica, srebrno cvijeće, srebrenka; Grlić, Lj. pp. 127
Boxenstall, der	staja s boksovima	sintagma	j.s.	staja u kojoj su životinje smještene svaka u svoj zasebni odjeljak; intervju sa S. Torre, vlasnikom štale za smještaj športskih konja
Glasflügler, der	staklokrilci	imenica	j.s.	porodica koja obuhvaća leptire nešto veća tijela i staklenoprozirnih krila (<i>sesidae, aegeridae</i>); Maceljiski, M. pp. 261
Greiskraut, der	staračac	imenica	j.s.	pršljenasta kadulja (<i>Salvia verticillata L.</i>), trajna biljka s debelim, horizontalnim ili kosim podankom; Grlić, Lj. pp. 295
Mulchgerät, das	stroj za malčiranje	sintagma	j.s.	stroj kojim se prekriva tlo oko uzgajanih biljaka radi čuvanja vlage; H.E.R. pp. 703

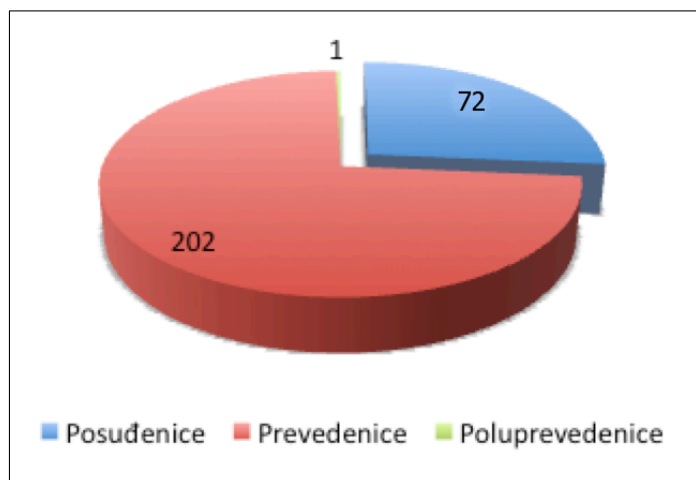
model	replika	oblik replike	stupanj integracije	značenje
Hochzeitsflug, der	svadbeni let pčela	sintagma	j.s.	period u kojem matica odlazi na područje na kojem se nalaze spolno zreli trutovi koje privlači lučenjem svojih feromona i obavlja parenje s njima; Međimurske novine, Igor Bilić: kolumna o uzgoju pčela
Schirmpflanze, die	štitarka	imenica	j.s.	biljna porodica jednogodišnjih i trajnih zeleni (<i>Apiaceae</i> ili <i>Umbelliferae</i>), cvjetovi su im združeni u štitaste cvatove, pripadaju joj mnoge začinske i ljekovite vrste (celer, peršin, mrkva, kim, anis, koromač, korijander i dr.); H.E.R. pp. 1292
Schildlaus, die	štitasta uš	sintagma	j.s.	crvac, biljna uš s rilcem; H.E.R. pp. 188
Dünnschwanz, der	tankorepić	imenica	j.s.	(<i>Lepturus</i>), rod trave iz porodice <i>Poaceae</i> ; H.E.R. pp. 1307
Flüssigdünger, der	tekuće gnojivo	sintagma	j.s.	gnojivo u obliku tekućine; H.E.R. pp. 1311
Thymian, der	timijan	imenica	j.s.	začinska, medonosna, ljekovita biljka (<i>Thymus vulgaris</i> , <i>T. serpyllum</i>) iz porodice usnača (<i>Labiatae</i>), majčina dušica, tamjanika
Bodenkunde, die	tloznanstvo	imenica	j.s.	proučavanje fizičkih, kemijskih i bioloških svojstava tla, pedologija; V.A. pp. 1014
Warmblut, das	toplokrvni konj	sintagma	j.s.	konj koji objedinjuje karakteristike hladnokrvnih i punokrvnih konja; pferdezucht-austria.at
Bauchhöhle, die	trbušna šupljina	sintagma	j.s.	prazan prostor u kojem su smješteni odgovarajući organi; H.E.R. pp. 1295

model	replika	oblik replike	stupanj integracije	značenje
Tomatenstengelfäule, die	trulež stabljike rajčice	sintagma	j.s.	gljivično oboljenje rajčice uzrokovano mikroorganizmom <i>Fusarium oxysporum</i> ; Plant pathology pp. 539
Kartoffellegeautomat, das	uredaj za polaganje krumpira	sintagma	j.s.	stroj za sadnju krumpira, automatska sadilica krumpira; intervju s M. Stojnovićem, višim predavačem iz područja strojarstva i poljoprivredne mehanizacije
Milchviehzucht, die	uzgoj mliječne stoke	sintagma	j.s.	uzgoj i držanje stoke, poglavito mliječnih pasmina goveda, zbog proizvodnje mlijeka; intervju s T. Jelen, profesorom visoke škole iz područja stočarstva
Zuchtlinie, die	uzgojna linija	sintagma	j.s.	uzgoj na način da se prati niz srodnika koji potječu od nekog zajedničkog pretka; H.E.R. pp. 675
Zuchtziel, das	uzgojni cilj	sintagma	j.s.	ono što se želi postići uzgojem; H.E.R. pp. 177
Zuchtprogramm, das	uzgojni program	sintagma	j.s.	sadržaj i cilj uzgojne djelatnosti koji treba izvršiti; H.E.R. pp. 1054
Hexenbesen, der	vještičina metla	sintagma	j.s.	biljka (<i>Osyris alba</i>) iz porodice <i>Santalaceae</i> , šćucica, žukvica; H.E.R. pp. 735
Obstbaumwickler, der	voćni savijač	sintagma	j.s.	štetnik jabuke i kruške, leptir sive boje (<i>Cydia pomonella</i>), uzrokuje otpadanje nezrelih plodova; Brmež, M. pp. 10
stehendes Wasser, das	voda stajaćica	sintagma	j.s.	voda koja ne teče (more, jezero i sl.); H.E.R. pp. 1234
Ochsenszunge, die	volujski jezik	sintagma	j.s.	dvogodišnja ili trajna dlakava biljka (<i>Anchusa officinalis</i> L.), volujak, runjava trava; Grlić, Lj. pp. 285
Gartenanemone, die	vrtna anemona	sintagma	j.s.	šumarica, gorski vjetrov cvijet; H.E.R. pp. 41

model	replika	oblik replike	stupanj integracije	značenje
ansteckende Schweinelähme, die	zarazna uzetost svinja	sintagma	j.s.	bolest prasadi koja zahvaća središnji živčani sustav, a klinički znakovi uključuju povišenu temperaturu, prisilne kretanje i paralizu; Merck veterinary manual pp. 595
Gründüngung, die	zelena gnojdba	sintagma	j.s.	zaoravanje zelene mase određenih biljnih vrsta; Vukadinović, V. pp. 127
Zahnbrasse, die	zubatac	imenica	j.s.	tražena morska riba koštunjača (<i>Dentex vulgaris</i>) iz porodice ljuskavki (<i>Sparidae</i>); H.E.R. pp. 1499
Sternäuger, der	zvjezdook	imenica	j.s.	trbotrn (<i>Hoplostethus mediterraneus</i>), riba zdepastog oblika s tupom glavom, ružičasto sive boje sa smeđim točkama; podvodni.hr
Froschbiss, der	žabin ugriz	sintagma	j.s.	rod od devet vrsta višegodišnjih vodenih biljaka koje uspijevaju u umjerenoj klimi sjeverne hemisfere; Botanica pp. 74

8.5.1. ANALIZA POSUĐENICA PRIKUPLJENIH U STRUČNIM TEKSTOVIMA IZ PRVOG DESETLJEĆA 21. STOLJEĆA

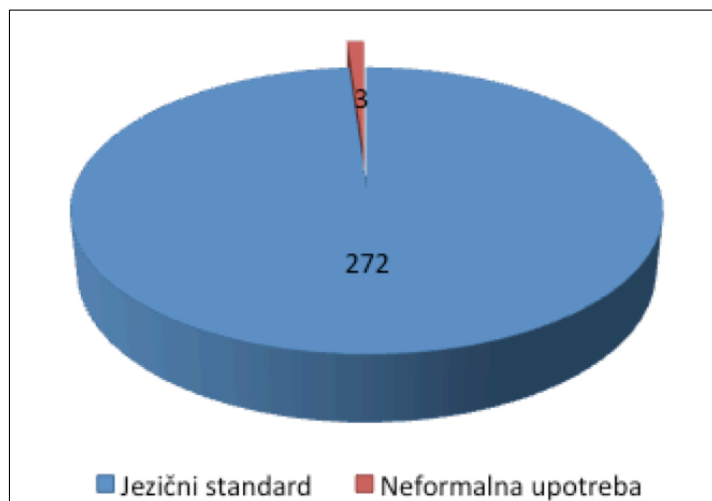
U analizi ovog dijela istraživačkog korpusa koji se sastojao od stručnih tekstova i riječnika iz prvog desetljeća 21. stoljeća ukupno je zabilježeno 275 izraza, od kojih najveći dio čine prevedenice kojih ima ukupno 73%. To dokazuje da se od početka stvaranja poljoprivrednoga nazivlja nastavio trend stvaranja hrvatskih izraza njihovim prevođenjem iz jezika davatelja. Zabilježene su i 72 posuđenice odnosno 26% od ukupnog broja zabilježenih izraza, te je vidljivo da je broj posuđenica značajno manji u pisanim stručnim tekstovima od njihovog broja zabilježenog u sklopu terenskog istraživanja gdje ih je bilo 96%. U ovom dijelu korpusa zabilježena je samo jedna poluprevedenica, dok je njihov broj u govornom jeziku također značajno veći. Iz ovoga proizlazi da se nazivlje u poljoprivrednoj struci stvaralo ili preuzimanjem riječi iz jezika davatelja, ili potpunim prevođenjem na hrvatski jezik, dok su poluprevedenice karakteristične za neformalnu upotrebu u govornom jeziku.

Grafikon 9.

Analiza posuđenica zabilježenih u pisanim materijalima iz razdoblja od 2000. - 2010. s obzirom na vrstu posuđenice

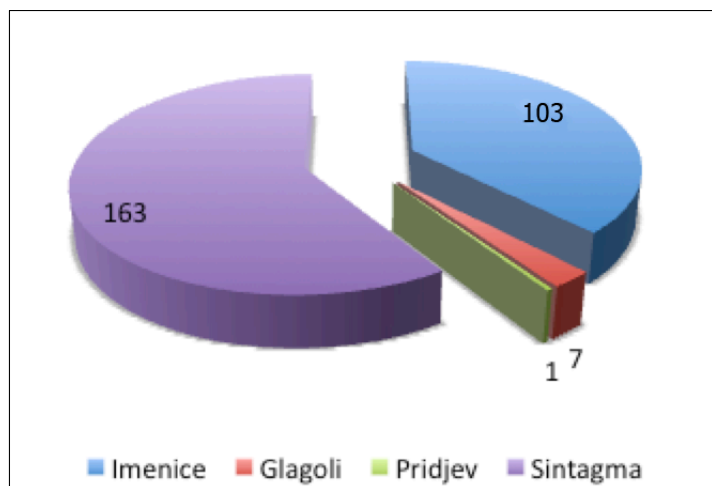
Što se tiče jezične norme, u ovom dijelu istraživačkog korpusa gotovo svi zabilježeni izrazi pripadaju jezičnom standardu, tj. 272 od njih 275, što čini visoki postotak od 98%. Vidljivo je da je tijekom vremena većina izraza prošla adaptacijske procese i postala dijelom jezičnog standarda vezanog uz stručno nazivlje iz područja poljoprivrede.

Grafikon 10.

Analiza posuđenica zabilježenih u pisanim materijalima iz razdoblja od 2000. do 2010. s obzirom na pripadanje jezičnom standardu

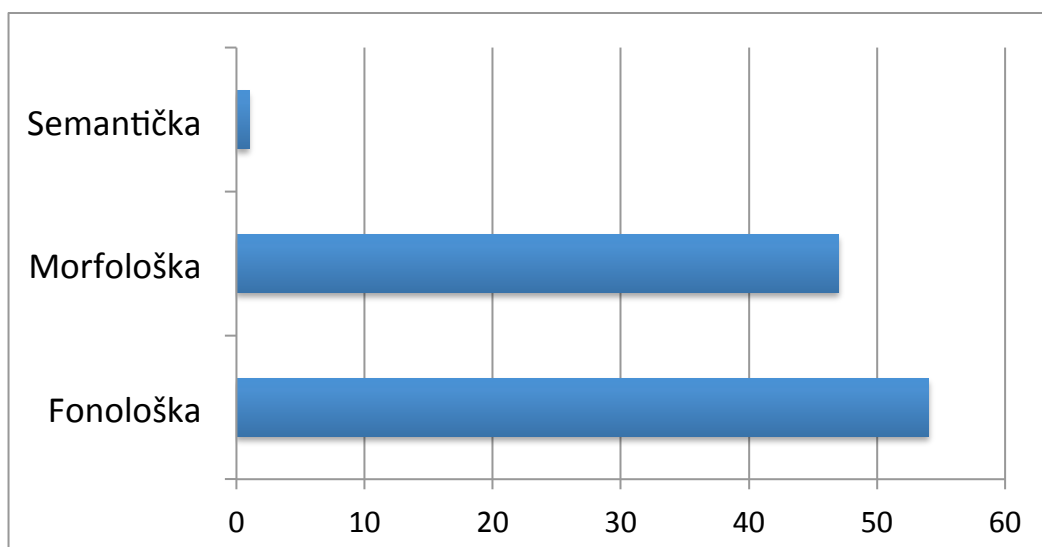
Analiza građe s obzirom na vrstu riječi ukazuje na veliki udio sintagmi. Razlog tome je činjenica da hrvatski jezik nije sklon tvorbi složenih imenica, dok je u njemačkome jeziku pojava složenih imenica uobičajena. Prilikom stvaranja stručnog nazivlja pribjegavalo se prevođenju njemačkih složenica u oblik sintagmi kojih je u ovom dijelu istraživačkog korpusa zabilježeno 163, odnosno 59%. Preostali dio korpusa sastoji se od 37% imenica, 2.5% glagola i 0.5% pridjeva.

Grafikon 11.

Analiza posuđenica zabilježenih u pisanim materijalima iz razdoblja od 2000. do 2010. s obzirom na oblik replike

Od adaptacijskih procesa zabilježen je veliki udio adaptacija na fonološkoj razini, što je također uvjetovano različitom inventarom fonema kojim raspolažu jezik davatelj i jezik primatelj. Zabilježen je i očekivano visok postotak promjena na morfološkoj razini, te samo jedan slučaj prilagodbe na semantičkoj razini. Navedeno ukazuje na činjenicu da je uz posuđenicu u potpunosti preuzeto i njeno značenje u jeziku davatelju.

Grafikon 12.

Analiza posuđenica zabilježenih u pisanim materijalima iz razdoblja od 2000. do 2010. s obzirom na adaptacijske procese

8.6. Usporedba rezultata statističke analize iz sva tri dijela istraživačkog korpusa

Posljednji dio analize sakupljenih posuđenica odnosi se na usporedbu statističkih pokazatelja dobivenih analizom građe prikupljene putem terenskog istraživanja, (građa s početka 20. stoljeća te građa s početka 21. stoljeća).¹¹¹

Usporedbom učestalosti adaptacijskih procesa u sva tri dijela istraživačkog korpusa uočeno je da nema većih odstupanja između dvaju promatranih razdoblja i podataka dobivenih terenskim istraživanjem. Od ukupnog broja posuđenica sakupljenih putem terenskog istraživanja na 65% su zabilježene adaptacije na fonološkoj razini, dok kod posuđenica zabilježenih u razdoblju od 1910. do 1920. taj omjer iznosi 68%. Najviše primjera fonoloških adaptacija (73%) zabilježeno je kod posuđenica iz razdoblja između 2000. i 2010.

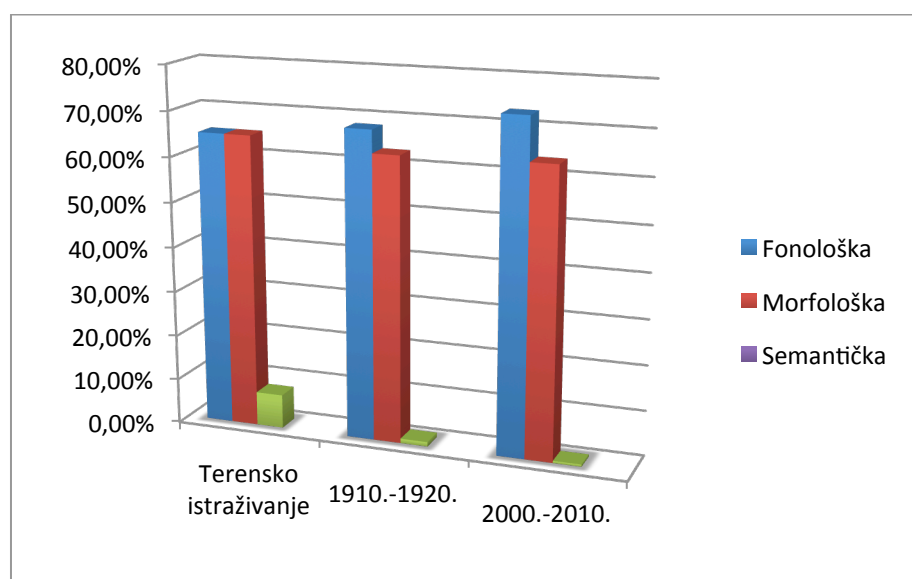
¹¹¹ Uspoređivanje posuđenica bazirano je na sinkronijskoj osi i opisuje različitosti između modela i replike na temelju sadašnje situacije. Zabilježenim promjenama želi se opisati proces prelaska modela iz jezika davatelja u repliku u jeziku primatelju bez namjere da se time postulira glasovni zakon. Metoda je u potpunosti deskriptivna, te snima, analizira i prikazuje postojeće stanje.

Međutim, kako se rad oslanja na dosadašnja istraživanja iz područja njemačko – hrvatskog jezičnog dodira, valja napomenuti kako je tijekom analize uočeno nekoliko slučajeva u kojima se rezultati podudaraju s rezultatima fonološke analize njemačkih posuđenica koje je Piškorec zabilježio u svojoj disertaciji objavljenoj 2001.

Autorica je na četrdeset i pet primjera zabilježila da na kraju riječi njemački glas [ə] prelazi u hrvatski glas [a], a tu je promjenu zabilježio i Piškorec (2001: 166) navodeći kako njemačkome glasu [ə] u većini slučajeva odgovara hrvatski glas [a], pri čemu je presudnu ulogu odigralo obilježje centralnosti jer je hrvatsko [a] jedini centralni vokal u hrvatskom. Autorica je također zabilježila da u osam slučajeva njemački frikativ [s] prelazi u hrvatski glas [š], što se također podudara s rezultatima koje je zabilježio Piškorec (2001: 170). Njemački afrikata [pf] u analizi ovog rada u četiri slučaja prelazi u hrvatski glas [p], a jednom u glas [f], što je u suprotnosti s rezultatima koje je zabilježio Piškorec (2001: 169) kod kojeg je njemački afrikata [pf] najčešće u dijafonskom paru s hrvatskim [f]. S obzirom da je broj zabilježenih primjera neznan, možemo ustvrditi da se radi o pojedinačnim slučajevima na temelju kojih nije moguće postulirati glasovne zakone vezane uz adaptaciju modela iz jezika davatelja u jezik primatelja.

Kod adaptacija na morfološkoj razini također nema znatnih odstupanja - njihov je broj u sva tri dijela istraživačkog korpusa podjednak, pa za terensko istraživanje iznosi 65%, za razdoblje od 1910. do 1920. 63%, a za razdoblje od 2000. do 2010. 63,5%.

Adaptacije na semantičkoj razini zabilježene su u svega nekoliko primjera i njihov je broj zanemariv. Isti za terensko istraživanje iznosi 7,5%, za razdoblje od 1910. do 1920. 1%, a za razdoblje od 2000. do 2010. 0,5%.

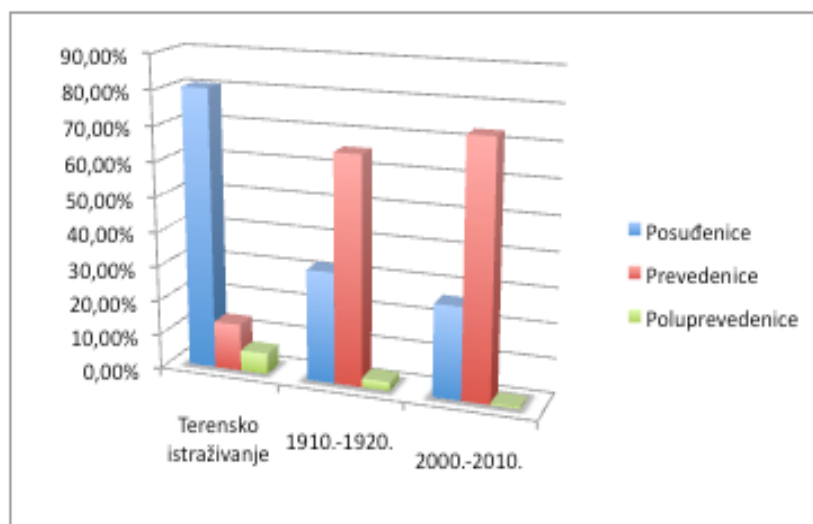

Grafikon 13.

Usporedna analiza adaptacijskih procesa u sva tri dijela istraživačkog korpusa

Kod usporedne analize vezane uz vrstu posuđenice (posuđenica, poluprevedenica ili prevedenica) postoje značajne razlike u rezultatima dobivenim putem analize građe prikupljene putem terenskog istraživanja i građe iz preostala dva dijela istraživačkog korpusa. Najveći broj posuđenica zabilježen je upravo u sklopu terenskog istraživanja i iznosi 80,5%, dok za razdoblje od 1910. do 1920. iznosi 32%, a za razdoblje od 2000. do 2010. svega 26,5%. To se može objasniti činjenicom da je u pisanom jeziku izraženija težnja za jezičnim purizmom, što se odrazilo na izbjegavanje upotrebe posuđenica i na stvaranje velikog broja njemačkih prevedenica. Najmanje je prevedenica zabilježeno u sklopu terenskog istraživanja - svega 13,5%, dok je njihov broj u preostala dva dijela istraživačkog korpusa znatno veći, pa za razdoblje od 1910. do 1920. iznosi 65,5%, a za razdoblje od 2000. do 2010. čak 73%.

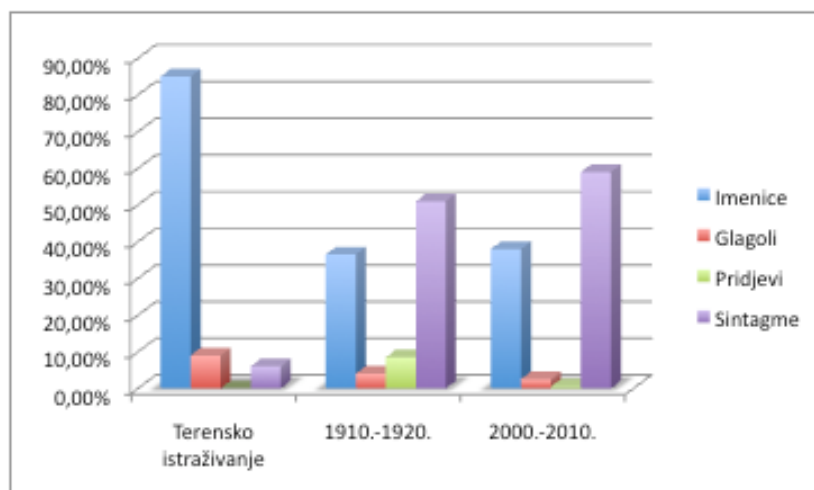
Broj poluprevedenica je u sva tri razdoblja zanemariv, pa za terensko istraživanje iznosi 6,00%, za razdoblje od 1910. do 1920. iznosi 2,5%, a za razdoblje od 2000. do 2010. svega 0,5 %.

Grafikon 14.

Usporedna analiza rezultata s obzirom na vrstu posuđenice

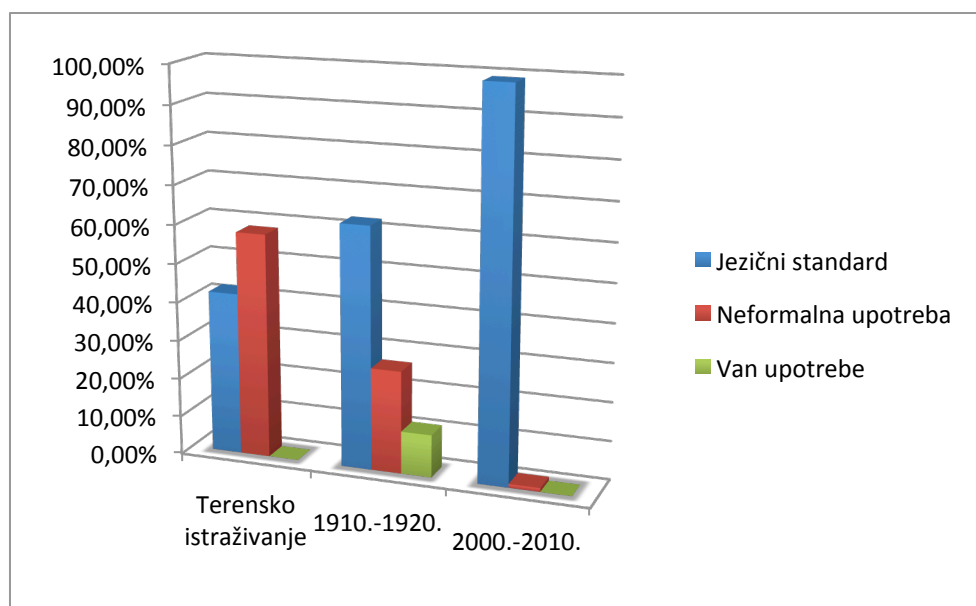
Kada govorimo o obliku replike njemačke posuđenice u hrvatskom nazivlju poljoprivredne struke, tada očekivano dominira veliki broj imenica, a najviše ih je zabilježeno u sklopu terenskog istraživanja - čak 85%. U odnosu na tako značajan udio imenica, udio od 9% glagola i 6% sintagmi djeluje zanemariv. Analizom dijela istraživačkog korpusa iz razdoblja od 1910. do 1910. utvrđeno je da su 36,5% zabilježenih izraza imenice, 4% glagoli, 8,5% pridjevi i čak 51% sintagme. Sličan rezultat zabilježen je i za razdoblje od 2000. do 2010. gdje je utvrđeno da su 38% zabilježenih izraza imenice, 2,5% glagoli, 0,5% pridjevi i čak 59% sintagme. Ovako značajne razlike u broju sintagmi i imenica uočene između rezultata dobivenih terenskim istraživanjem i rezultata dobivenih analizom stručnih tekstova ponovo se može objasniti činjenicom da se u pisanom jeziku u znanstvenim krugovima težilo jezičnom purizmu i stoga pribjegavalo stvaranju prevedenica. Kako je za njemački jezik karakteristična velika učestalost složenica, a posebice u stručnome nazivlju, tada je razumljivo da su takove složenice prilikom stvaranja prevedenica promijenjene u sintagme. Razlog tome su različite karakteristike jezičnih sustava između jezika davatelja i jezika primatelja.

Grafikon 15.

Usporedna analiza s obzirom
na oblik replike

Posljednji dio usporedne analize rezultata dobivenih analizom sva tri dijela istraživačkog korpusa odnosi se na status posuđenice s obzirom na jezični standard. Najveći postotak neformalne upotrebe njemačkih posuđenica očekivano je zabilježen u sklopu terenskog istraživanja i iznosi čak 58%, dok preostalih 42% zabilježenih izraza čine dio jezičnog standarda. Sasvim druge vrijednosti zabilježene su u sklopu analiza stručnih tekstova iz dvaju razdoblja, pa tako u razdoblju od 1910. do 1920. 62,5% zabilježenih izraza spada u jezični standard, a svega 26,5% izraza koji su se prije više od stotinu godina upotrebljavali u stručnim tekstovima danas se koristi u neformalnoj komunikaciji. 11% izraza koji su se tada normalno upotrebljavali u kontekstu jezika struke danas se više ne koriste. Možemo dakle zaključiti da je 62,5% posuđenica njemačkoga podrijetla zabilježenih u periodu od 1910. do 1920. prošlo sve adaptacijske procese i u potpunosti se integriralo u jezični sustav hrvatskoga jezika, pa danas čine dio jezičnoga standarda vezanog uz nazivlje u poljoprivrednoj struci. Analizom stručnih tekstova iz razdoblja od 2000. do 2010. očekivano je uočena učestala upotreba velikog broja njemačkih posuđenica koje pripadaju jezičnom standardu, te su stručnjaci agronomi tek 1% izraza zabilježenih u znanstvenim radovima iz navedenog razdoblja svrstali u kategoriju izraza koji se upotrebljavaju u neformalnoj komunikaciji.

Grafikon 16.

Usporedna analiza rezultata - status posuđenice s obzirom na jezičnu normu

9. ZAKLJUČAK

U ovom su radu sustavno istražene, identificirane i kategorizirane njemačke posuđenice i prevedenice u jeziku poljoprivredne struke. Uže područje rada vezano je uz definiranje osnovnih značajki jezičnog posuđivanja s naglaskom na jezično posuđivanje na leksičkoj razini, a rad također daje detaljan pregled povijesti hrvatsko-njemačkog jezičnog dodira od 16. stoljeća pa do početka 21. stoljeća u kontekstu društveno-političkih prilika kojima se objašnjava integracija njemačkih posuđenica vezanih uz različite struke u hrvatski jezik na području onih krajeva Hrvatske koji su bili dijelom Vojne krajine.

U sklopu provedenog istraživanja njemačke posuđenice u poljoprivrednoj struci istražene su na temelju analize pisanoga korpusa i intervjuiranja poljoprivrednika na području Koprivničko-križevačke županije. U zemljopisnom smislu terensko istraživanje je većinom ograničeno na područje Koprivničko-križevačke županije, poglavito na Križevce i Koprivnicu, te sela Marinovec, Vojakovac, Vojakovački Kloštar, Kalnik, Široko Brezje, Ravenska Kapela i Vinarec, uz nekoliko informanata podrijetlom iz Zagreba, te iz Štrigove (Međimurje) gdje je utjecaj njemačkoga jezika također vidljiv na primjeru velikog broja njemačkih posuđenica u neformalnom govoru tamošnjega stanovništva.

Ovo je istraživanje provedeno u nekoliko faza: proučavanje pisanih materijala iz dvaju razdoblja (od 1909. do 1919. i od 2000. do 2010.) i izrada istraživačkog korpusa njemačkih posuđenica u poljoprivrednoj struci, provođenje terenskog istraživanja na različitim tipovima poljoprivrednih gospodarstava, konzultacije sa stručnjacima agronomima te na kraju obrada rezultata i izrada glosara njemačkih posuđenica i prevedenica u poljoprivrednoj struci.

Korpus pisanih tekstova sastoji se od časopisa s područja poljoprivrede iz dvaju razdoblja. Prvi je časopis "Gospodarska smotra" kojeg je izdavalo Kraljevsko gospodarsko-šumarsko učilište u razdoblju od 1909. do 1919. Časopis je izlazio mjesečno, a kako se radi o razdoblju s početka dvadesetog stoljeća kada je njemačko-hrvatski jezični dodir bio izuzetno intenzivan, za očekivati je da će analiza korpusa rezultirati popriličnim brojem posuđenica njemačkoga podrijetla. Drugi dio korpusa čine specijalizirani rječnici i časopisi s područja poljoprivrede iz prvog desetljeća 21. stoljeća (Agronomski glasnik, Poljoprivredna znanstvena smotra i sl.), te će se moći usporediti odnos broja njemačkih posuđenica u pisanim stručnim tekstovima s odmakom od jednoga stoljeća. Kod analize materijala vodilo se računa o zastupljenosti različitih grana poljoprivrede, kako iz časopisa "Gospodarska smotra", tako i iz

današnjih stručnih časopisa s područja poljoprivrede. Analizom stručnih tekstova iz dvaju razdoblja prikupljeno je oko šestotinjak njemačkih posuđenica i prevedenica u jeziku poljoprivredne struke.

Intervjuiranje poljoprivrednika i agronoma provedeno je u razdoblju od travnja 2012. do srpnja 2012. Vodio se računa da između 50 ispitanika bude ravnomjerna zastupljenost s obzirom na stručnu spremu i granu poljoprivrede kojom se bave, a s ciljem identifikacije njemačkih posuđenica u različitim segmentima poljoprivrede. Većina ispitanika je između 20 i 60 godina starosti.

Također valja naglasiti da je dio njemačkih posuđenica u jeziku poljoprivredne struke dobiven metodom introspekcije istražvača budući da je autorica rada izvorni govornik križevačkoga narječja gdje je terensko istraživanje i provedeno.

Na temelju provedenog istraživanja može se zaključiti da je njemački jezik u velikoj mjeri utjecao na stvaranje hrvatskog nazivlja poljoprivredne struke. Tome u prilog govore rezultati sva tri dijela istraživanja. U terenskom istraživanju je zabilježen najveći dio posuđenica koje su direktno preuzete iz jezika davatelja uz minimalne adaptacijske procese. Te se posuđenice najčešće upotrebljavaju u neformalnoj komunikaciji i ne smatraju se dijelom jezičnoga standarda, iako za neke od njih ne postoji adekvatna inačica u hrvatskom jeziku. Prevedenice su očekivano rijetke u ishodišnom korpusu zabilježenom putem terenskog istraživanja, kao i poluprevedenice.

Analiza časopisa s početka prošloga stoljeća daje nam uvid u stvaranje stručnoga nazivlja u poljoprivrednoj struci. Utjecaj njemačkoga jezika je i više nego očigledan obzirom na činjenicu da su znanstvenici koji su objavljivali radove u to vrijeme u nedostatku adekvatnog hrvatskog nazivlja prevodili njemačke izraze, ali su radi lakšeg razumijevanja u zagradi ostavljali izvorni izraz na njemačkom jeziku. Daljnja analiza je dokazala da se veći dio tih prevedenica u potpunosti integrirao u jezični sustav jezika primatelja i danas čini dio jezičnog standarda.

Analiza današnjih stručnih tekstova poljoprivredne struke također ukazuje na činjenicu da se pod utjecajem jezičnog purizma poseže za stvaranjem prevedenica. Broj standardiziranih posuđenica ili poluprevedenica je znatno manji od broja standardiziranih prevedenica koje su nastale direktnim prijevodom njemačkoga modela. U hrvatskom je jeziku

tako zabilježen velik broj sintagmi koje su nastale direktnim prevođenjem njemačkih složenica.

Stručnjaci agronomi u pisanoj komunikaciji, tj. u stručnim i znanstvenim radovima koje objavljuju upotrebljavaju standardizirane izraze za koje kažu da su katkada nerazumljivi laicima, te da u komunikaciji s laicima i poljoprivrednicima upotrebljavaju neformalne izraze, tj. posuđenice zabilježene u prvom dijelu istraživačkog korpusa u sklopu terenskog istraživanja. Stručnjaci u stručnoj komunikaciji i u komunikaciji s kolegama upotrebljavaju izraze koji pripadaju jezičnom standardu, dakle prevedenice ili izvorno hrvatsko nazivlje, a kako bi u razgovoru s laicima i poljoprivrednicima bili razumljivi, upotrebljavaju njemačke posuđenice.

Poljoprivrednici se u manjoj mjeri služe i slabije razumiju hrvatske istovrijednice germanizama, te se u govornoj komunikaciji u velikom postotku koriste germanizmima, što dokazuje početnu tvrdnju o iznimnom utjecaju njemačkoga jezika na hrvatsko nazivlje u poljoprivrednoj struci.

10. POPIS NASLOVA KOJI ČINE ISTRAŽIVAČKI KORPUS

10.1. Stručni tekstovi s početka 20. stoljeća

Gospodarska smotra : časopis za unapređenje gospodarske znanosti i prakse / [odgovorni urednik Ljudevit Prohaska]. God.1 (1909), Križevci : Profesorski zbor Kr. višeg gospodarskog učilišta, 1909-1929.

Gospodarska smotra : časopis za unapređenje gospodarske znanosti i prakse / [odgovorni urednici Gustav Bohutinsky, Ljudevit Prohaska, Vinko Mandekić]. God. 4, (1913), Križevci : Profesorski zbor Kr. višeg gospodarskog učilišta, 1909-1929.

Gospodarska smotra : časopis za unapređenje gospodarske znanosti i prakse / [odgovorni urednici Gustav Bohutinsky, Ljudevit Prohaska]. God. 5, (1914), Križevci : Profesorski zbor Kr. višeg gospodarskog učilišta, 1909-1929.

Gospodarska smotra : časopis za unapređenje gospodarske znanosti i prakse / [odgovorni urednik Ljudevit Prohaska]. God. 6, (1915), Križevci : Profesorski zbor Kr. višeg gospodarskog učilišta, 1909-1929.

Gospodarska smotra : časopis za unapređenje gospodarske znanosti i prakse / [odgovorni urednici Ljudevit Prohaska, Vinko Mandekić, M. Mohaček]. God. 7, (1916), Križevci : Profesorski zbor Kr. višeg gospodarskog učilišta, 1909-1929.

Gospodarska smotra : časopis za unapređenje gospodarske znanosti i prakse / [odgovorni urednik Ljudevit Prohaska]. God.9,sv.1(1918), Križevci : Profesorski zbor Kr. višeg gospodarskog učilišta, 1909-1929.

Gospodarska smotra : časopis za unapređenje gospodarske znanosti i prakse / [odgovorni urednik Ljudevit Prohaska]. God. 10, sv.1(1919), Križevci : Profesorski zbor Kr. višeg gospodarskog učilišta, 1909-1929.

10.2. Stručni tekstovi iz prvog desetljeća 21. stoljeća

- Alagić, D., Tušek, T., Mandić, V. (2000): Komparativni prikaz metodoloških pristupa u dijagnostici bređosti kobil. Zbornik radova Održivi razvoj, izazov za poljoprivredu i šumarstvo Međunarodnog znanstvenog skupa u povodu 140. obljetnice poljoprivrednog školstva u Hrvatskoj
- Alagić, D., Tušek T., Seleš J., Mandić, V. (2003): Rasplodivanje konja Holstein pasmine ergele Visokog gospodarskog učilišta u Križevcima od 1991. do 2001. Reprint-Les Haras Nationaux-direction du Developpement, Mediatheque du Cheval.
- Alagić, D., Tušek, T., Mandić, V. (2004): Kopunizacija anestetiziranih pjetlića. Vet. stanica 35 (5-6), 273-279.
- Alagić, D., Zdolec, N., Njari, B., Filipović, I., Ekert Kabalin, A., Ćorić-Alagić, G., Stojnović, M., Vragović, N., Kozačinski, L., 2011. Mikrobiološka karakterizacija trajnih kobasica od konjskog mesa. *Meso* 13(6): 418-422.
- Alagić, D., Zdolec, N., Njari, B., Filipović, I., Ekert Kabalin, A., Ćorić-Alagić, G., Stojnović, M., Cvrtila-Fleck, Ž., Kozačinski, L., (2011): Kakvoća fermentiranih kobasica od konjskog mesa tijekom tri proizvodne sezone. *Meso* 13(4): 250-255.
- Andreata-Koren, M., Leto, J., Safner, T., Augustinović, Z., Ivanek-Martinčić, M., (2011): Utjecaj napasivanja i gnojidbe dušikom na udio odumrle tvari u travno-djetelinskoj smjesi. Zbornik radova, 46th Croatian and 6th International Symposium on Agriculture, 748-751.
- Augustinović, Z., Pospišil, M., Butorac, J., Vukobratović, M., Peremin-Volf, T., Katana, I., (2012): Dinamika usvajanja hraniva i akumulacija suhe tvari u ovisnosti o gnojidbi dušikom. *Agronomski glasnik* 74(2): 17-29.
- Bartolović, V., Svržnjak, K., (2010): Cjeloživotno obrazovanje u poljoprivredi za rast i razvoj. 2nd International Conference "Vallis Aurea" focus on: Regional Development, zbornik radova, Požega
- Butorac, J., Šurina, R., Andrassy, M., Pospišil, M., Augustinović, Z., Brčić, M., (2011): Utjecaj dužine vegetacije kultivara predivog lana na morfološka i tekstilno-

tehnološka svojstva. Zbornik radova, 46th Croatian and 6th International Symposium on Agriculture, 723-727.

Butorac, J., Pospišil, M., Mustapić, Z., Augustinović, Z., Mešanović, D., (2010): Utjecaj gnojidbe dušikom na prinos i udio vlakna predivog lana. Zbornik radova, 45th Croatian and 5th International Symposium on Agriculture, 681-685.

Čuklić, D., Vukobratović, M., Poljak, F., Tomše Đuranec, V., Pintiće, N., Jelen, T., (2009): Korištenje kemijskih analiza mlijeka u menadžmentu hranidbe mliječnih krava. *Krmiva* 51(1): 37-44.

Čuklić, D., Jelen, T., Poljak, F., Crnčić, J., Marenčić, D., (2008): Utjecaj hranidbe na količinu i sastav mlijeka na mliječnoj farmi srednje gospodarske škole u križevcima. *Krmiva* 50(4): 175-183.

Čuklić, D., Ljubešić, J., Pintiće, V., Jelen, T., Poljak, F., (1999): Tjelesne mjere hladnokrvnog konja križevačkog područja. Znanstveni skup: Hrvatska na pragu trećeg tisućljeća, Opatija, 22 - 25. veljače, 1999. *Stočarstvo* 53/999(2), 131-137.

Čuklić, D., Knežević, I., Pintiće, V., Jelen, T., Poljak, F. (2000): Usporedba proizvodnje mlijeka simentalских krava uvoznog i domaćeg genoma s područja Sv. Ivana Žabno. 36. Znanstveni skup hrvatskih agronoma, Opatija 22 - 25. veljače 2000. CAB Accession Number: 20000404800, ISSN: 0351-0832

Dadaček, N., Augustinović, Z., Ivanek-Martinčić, M., (2008): Mogućnosti proizvodnje soje u no-till sustavu na pseudogleju. *Radovi Poljoprivredno-prehrambenog fakulteta, Univerziteta u Sarajevu*. God. LIII, broj 59/1.

Gajdić, D., Kamenjak, D., (2010): Istraživanje primjene sustava upravljanja sigurnošću hrane u prehrambenim poduzećima RH. Zbornik radova 11. međunarodnog Simpozija o kvaliteti "Kvaliteta, konkurentnost i održivost". Drljača, Miroslav, editor (s). Zagreb: OSKAR, 251-262.

Haramija, J., Parađiković, N., Guberac, V., Vinković, T., Matotan, Z., Horvat, D., (2011): Udjel frakcija sjemena blitve u ovisnosti o sklopu i vegetacijskoj sezoni. *Sjemenarstvo* 28(3-4): 125-131.

- Horvat, D., Jerčinović, S., Židovec, V., (2011): Cvjetne vrste za izradu suhih aranžmana – potrebe i dostupnost sjemena. *Sjemenarstvo* 28(1 – 2): 53 – 66.
- Ivanek-Martinčić, M., (2009): Žičnjaci (*Elateridae*) – važni štetnici kukuruza. *Glasnik zaštite bilja* 5: 37-43.
- Jošt, M., Samobor, V., (2008): Oplemenjivanje pšenice za organsku proizvodnju. *Agronomski glasnik* 70 (6): 543-561.
- Jelen, T., Kralik, G., Škrtić, Z., Hanžek, D., Čuklić, D., Pintiće Pukec, N., (2007): Obilježja tovnosti potomaka različitih genotipova nerasta. *Krmiva* 49(5): 283-299.
- Jelen, T., Kralik, G., Pintiće, V. (1999): Utjecaj genotipa nazimica na konzumaciju i iskorištavanje hrane. *Krmiva* 41, 167-174.
- Kamenjak, D., Svržnjak, K., Špoljar, A., Oškrpa Međurečan, Ž., (2010): Osobitosti sorte Klešec na području Kalničkog vinogorja. 45. hrvatski i 5. međunarodni simpozij agronoma, 173-177.
- Kantar, S., Svržnjak, K., (2010): Cjeloživotno obrazovanje žena u ruralnom prostoru. Status i uloga žene u ruralnim područjima: zbornik radova, 1. Međunarodni znanstveni skup povodom obilježavanja Svjetskog dana seoskih žena – 15. listopada, Zagrebu / Karmen Sinković, Jelena Đugum (ur.), 42-50.
- Kantar S., Ivanek-Martinčić, M., Augustinović, Z., (2008): Razvoj, identitet i okoliš uz Muru. *Proceedings of the 1st International Conference “Vallis Aurea” Focus on: Regional Development* / Katalinić, Branko (ur.). Požega - Vienna: Polytechnic of Požega, Croatia & DAAAM International Vienna, Austria, 933-937.
- Kantar, S., Svržnjak, K., Kamenjak, D., (2010): Stavovi o poljoprivredi, 2nd International Conference “Vallis Aurea” focus on Regional Development, zbornik radova, Požega, 547-551.
- Kelava, N., Konjačić, M., Jakopović, T., Kos, I., Ivanković, A., Marenčić, D., (2008): Procjena korekcijskih faktora stabilizacije boje junećeg mesa. *Stočarstvo* 62(6): 449-462.
- Kralik, G., Jelen, T., Scitovski, R., Kušec, G. (1999): Analiza fenotipskog očitovanja i rasta nazimica pomoću asimetrične S-funkcije. *Krmiva* 41, 159-165.

- Marenčić, D., Ivanković, A., Pintiće, V., Horvat-Marković, R., Horvat, M., Konjačić, M., Kelava, N., (2009): Effects different transport period and mixing of groups on meat quality of Simmental bulls. *Stočarstvo* 63(4): 251-261.
- Matas, Đ., (1999): Rječnik poljoprivrede, šumarstva, veterine, primjenjene biologije, Profil international, Zagreb, 1999.
- Matotan, Z., Samobor, V., Erhatic, R., (2009): Zaštita biološke raznolikosti kultiviranih vrsta povrća u Hrvatskoj. *Agronomski glasnik* 70(6): 527-542.
- Mršić, G., Špoljarić, D., Valpotić, H., Balenović, M., Kozačinski, L., Špoljarić, I., Valpotić, I., Savić, V., Srećec, S., Popović, M., (2011): Imunomodulacijski učinak plemenite pečurke *Agaricus bisporus* u tovnih pilića. *Veterinarska stanica* 42(5): 431-439.
- Peremin-Volf T., Borošić J.; Špoljar A., Augustinović Z., Ivanek – Martinčić M., (2007): Ocjena kultivara endivije u ljetno-jesenskom roku uzgoja. *Agronomski glasnik* 69(3): 197-207.
- Periškić, M., Tucak, Z., Škrivenko, M., Tušek, T., (2008): Utjecaj tipa košnice i podrijetla matica na razvoj bolesti pčela. Zbornik radova 5. Pčelarski dani: Međunarodni pčelarski sajam opreme i pčelarskih proizvoda i stručno-znanstveni skup, Vinkovci 8.-9. ožujka 2008., Hrvatska, 59-68.
- Petravić-Tominac, V., Zechner-Krpan, V., Srećec, S., Šantek, B., Špoljarić, D., Valpotić, H., Popović, M., Valpotić, I., (2009): Iskorišteni pivski kvasac - sirovina za izdvajanje β -glukana primjenjivog u biotehnologiji i biomedicini. *Veterinarska stanica* 40(5): 65-78.
- Pintiće, V., Vukobratović, M., Pintiće Pukec, N., Jelen, T., Marenčić, D., (2009): Postrni krmni međusjaji u proizvodnji mesa i mlijeka, suncokret (*Helianthus annuus*) i hibridni sirak (*Sorghum* sp.). *Krmiva* 51(4): 199-206.
- Pintiće, V., Meštrović, M., Jelen, T., Marenčić, D., Pintiće Pukec, N., (2010): Tjelesne i gospodarske odlike križevačke kukmice. Zbornik sažetaka 2. Konferencije o izvornim pasminama i sortama kao dijelu prirodne i kulturne baštine s međunarodnim sudjelovanjem / Marković D., Jeremić Jasna (ur.). Državni zavod za zaštitu prirode 83-83.

- Pintiće, V., Dadaček, N., Jelen, T., Čuklić, D., Peremin-Volf, T., Pintiće, N. (1999): Sastav i hranidbena vrijednost livadnog sijena potkalničkog kraja. *Krmiva* 1, Vol. 41, 9-15.
- Pintiće, V., Steiner, Z., Novosel, N., Čuklić, D., Jelen, T., Peremin Volf, T., Pintiće, N. (2000): Mogućnosti povećanja proizvodnje mlijeka po 1 ha obradive površine uvođenjem u plodored smjese suncokreta (*Heliantus annuss*) i hibridnoga sirka (*Sorghum sioux*). *Agronomski glasnik* 3-4.
- Pintiće, V., Steiner, Z., Knežević, I., Domaćinović, M., Jelen, T., Pintiće, N. (2002): Ispitivanje utjecaja različitog sadržaja sirove vlaknine na visinu dnevnih prirasta te na utrošak energije i bjelančevina u tovu muške junadi simentalke pasmine. *Krmiva*, 1, Vol. 44, 167-178, Zagreb.
- Pintiće, V., Jelen, T., Čuklić, D., Andreat-Koren, M., Pintiće, N. (2002): Mogućnost povećanja proizvodnje mlijeka i mesa uvođenjem u plodored suncokreta (*Heliantus annuss*) kao međusjeka. *Agronomski glasnik*, 3-4, Vol. 64, 115-124. Zagreb.
- Pintiće, V., Steiner, Z., Knežević, I., Domaćinović, M., Jelen, T., Pintiće, N., Kalember, Đ., (2003): Utjecaj sirove vlaknine na učinkovitost tova ženske junadi simentalke pasmine. *Krmiva* 4, Vol. 45, 189-199. Zagreb.
- Samobor, V., Horvat, D., Jošt, M., (2010): Efikasnost predsjetvenog tretiranja sjemena pšenice u ekološkoj poljoprivredi. *Sjemenarstvo*. 27 (3-4): 113-123.
- Samobor, V., Horvat, D., Kesteli, B., Jošt, M., (2008): Efekt kamenog brašna u kontroli bolesti pšenice. *Agronomski glasnik* 70(6): 563-572.
- Samobor, V., Vukobratović, Ž., Nađ, D., Turk, I., Jošt, M., (2010): Komparacija uroda i parametara kakvoće između konvencionalne i ekološke proizvodnje pšenice. *Proceedings of the 5th International Congress Flour-Bread 09 / Žaneta Ugarčić- Hardi (ur.)*. Osijek : Grafika d.o.o. Osijek, 143-150.
- Srećec, S., Jerčinović, S., Srećec, V., Svržnjak, K., (2008): Interaktivni i strateški menadžment u dizajniranju strategije razvoja hmeljarstva. *Hmeljarski bilten (Hop Bulletin)* 15: 45-51.

- Srećec, S., Zechner-Krpan, V., Petravić-Tominac, V., Srećec, V., Marić, K., (2009): Nužnost restrukturiranja proizvodnje hmelja korištenjem njegovih ljekovitih osobina u suvremenom pivarstvu i farmakologiji. *Hmeljarski bilten (Hop Bulletin)* 16: 53-64.
- Srećec, S., Zechner-Krpan, V., Petravić-Tominac, V., Pavlović, V., Rozman, Č., Šatović, Z., (2010): In situ evaluacija potencijalne oplemenjivačke vrijednosti populacija divljeg hmelja (*Humulus lupulus* L.). In situ assessment of potential breeding value of wild hop populations (*Humulus lupulus* L.). Proceedings of 45th Croatian and 5th International Symposium on Agriculture. Marić, S., Lončarić, Z. (eds.). - Osijek: Poljoprivredni fakultet, Sveučilišta J. J. Strossmayer u Osijeku, 2010. 504-508.
- Svržnjak, K., Suman Jovanović, M., (2008): Državno poljoprivredno zemljište kao čimbenik razvoja poljoprivrede, 1st International Conference "Vallis Aurea" Focus on: Regional Development, zbornik radova, Požega.
- Svržnjak, K., Jerčinović, S., Perčec, N., Firšt Godek, L., (2011): Consumer perceptions of organic food in Croatia. *The Hungarian Journal of Food, Nutrition and Marketing* VIII. (1-2): 35-39.
- Špoljar, A., Kvaternjak, I., Peremin Volf, T., Cortesi, E., (2011): Potreba primjene navodnjavanja na administrativnom području Rijeke. *Agronomski glasnik* 63(6): 307-319.
- Špoljar, A., Kvaternjak, I., Kisić, I., Marenčić, D., Orehovački, V., (2010): Utjecaj obrade na tlo, prinose, sadržaj ukupnih masti bjelancevina u zrnu kukuruza. *Agronomski glasnik* 63 (2): 91-110.
- Špoljar, A., Petrović, D., Kolar Ž., Stojnović, M., (2007): Zaštićeni ekosustavi Koprivničko-križevačke županije i mogućnost njihova korištenja. *Agronomski glasnik* 69(6): 497-513.
- Tušek, T., Novosel, N., Firšt-Godek, L., Poljak, F., Čuklić, D., (2001): Razvoj tjelesnih mjera hrvatskog simentalskog goveda u razdoblju od 1980. do 2 000. 37th Croatian Symposium on Agriculture with International Participation (collection of summaries), Opatija, 19-23.

- Vukobratović, Ž., Vukobratović, M., Pintiće, V., Poljak, F., Pintiće-Pukec, N., Premec, M., (2010): Utjecaj organske gnojide na prinos, kemijski sastav i hranidbenu vrijednost zrna kukuruza. *Krmiva* 52(3): 157-164.
- Vukobratović, M., Pintiće-Pukec, N., Samobor, V., Vukobratović, Ž., Pintiće V., Kalember, Đ., (2008): Utjecaj gnojide na urod, kemijski sastav i hranidbenu vrijednost klipa i zrna kukuruza. *Krmiva* 50 (3): 137-145.
- Vukobratović, M., Bužić, D., Vukobratović Ž., Peremin Volf, T., Dadaček, N., (2010): Prinos, komponente prinosa i kakvoća cikla ovisno o gnojidi organskim i mineralnim gnojem, Zbornik radova 3. Međunarodni znanstveno-stručni skup "Poljoprivreda u zaštiti prirode i okoliša", 189-193.
- Vukobratović, M., Pintiće, V., Samobor, V., Vukobratović, Ž., Kalember, Đ., Kvaternjak, I., (2008): Utjecaj gnojide na kemijski sastav zrna kukuruza. *Radovi Poljoprivredno-prehrambenog fakulteta Univerziteta u Sarajevu*. LIII 59(1): 49-57.

10.3. Izvori koji su korišteni za analizu prikupljenih posuđenica¹¹²

10.3.1. BIBLIOGRAFSKI IZVORI

- Agrios, George N: Plant pathology, fifth edition, Department of plant pathology, University of Florida, Elsevier academic press, 2005.
- Anić, Vladimir: Veliki rječnik hrvatskog jezika, priredila Ljiljana Jojić, Novi Liber, Zagreb, 2003
- Anić, Vladimir: Hrvatski enciklopedijski rječnik, Novi Liber, Zagreb, 2002.
- Baumgartner, W: Klinische Propädeutik der Haus- und Heimtiere, 8. aktualisierte Auflage, Enke, 2014.

¹¹² Značenje preuzeto iz rječničke i enciklopedijske literature na stranom jeziku prevela je autorica

- Brmež, M: Najznačajniji štetnici, bolesti i korovi u voćarstvu i vinogradarstvu, Poljoprivredni fakultet Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, Osijek, 2010.
- Cheers, Gordon: Botanica – the illustrated A – Z of over 10.000 garden plants, Könemann Verlag GmbH, Königswinter, 2004.
- Duden; Das große Fremdwörterbuch, Dudenverlag, Mannheim und Leipzig, 2003.
- Grlić, Ljubiša: Enciklopedija samoniklog jestivog bilja, Rijeka, Ex Libris, 2005.
- Garnweidner, E: Gljive: džepni gljivarski vodič, Andromeda, Rijeka, 2006.
- Glavaš, M: Gljivične bolesti šumskoga drveća, Sveučilište u Zagrebu, Šumarski fakultet, 1999.
- Hrašovec, B: Šumarska entomologija, pregled značajnih vrsta šumskih kukaca i njihova osnovna morfološka i biološka obilježja, Šumarski fakultet sveučilišta u Zagrebu, Zavod za zaštitu šumama i lovno gospodarenje, 2007.
- Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 1999
- Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, online izdanje
- Hrvatski leksikon, Naklada Leksikon d.o.o. Zagreb u suradnji s Leksikografskim zavodom “Miroslav Krleža, Zagreb, 1996
- Maceljski, M. Poljoprivredna entomologija, Zrinski, Čakovec, 1999.
- Margaletić, J: Zoologija u šumarstvu, Zavod za zaštitu šuma i lovno gospodarenje, Šumarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
- Matas, Đurđa: Četverojezični rječnik poljoprivrede, šumarstva, veterine i primijenjene biologije, Profil international, Zagreb, 1999.
- Matas, Đurđa: Zoološki rječnik, Školska knjiga, Zagreb, 2009.
- Matejaš, D: Pasmine ovaca, Hrvatski zavod za poljoprivrednu savjetodavnu službu, Filedata, Zagreb, 2004.
- Merck Veterinary Manual – a handbook of diagnosis, therapy, and disease prevention and control for the veterinarian, seventh edition, Merck & Co., Inc. Rahway, N.J., U.S.A. 1991.

Pasarić, A: Rijetke i ugrožene biljne vrste, Seminarski rad, Interdisciplinarni doktorski studij, Zaštita prirode i okoliša, biologija.unios.hr

Petrović, Eduard: Udžbenik za polaganje jahaćeg i natjecateljskog ispita; Hrvatski konjički savez, Zagreb 2007.

Pierer's Universal-Lexikon, Band 12. Altenburg 1861

Podhajsky, A: The complete training of horse and rider, The Sportsman's Press, 1967.

Poljoprivredna enciklopedija, Zagreb, Jugoslavenski leksikografski zavod, 1967.

Radišić, B: Anatomija kopita konja i kopitni mehanizam, Sveučilište u Zagrebu, Veterinarski fakultet, Klinika za kirurgiju, ortopediju i oftamologiju, 2009.

Tomić, F: Navodnjavanje, Savez poljoprivrednih inženjera i tehničara Hrvatske i Fakultet poljoprivrednih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1988.

Vukadinović, V: Filozofija gnojidbe – sve što treba znati o gnojidbi, autorksa naklada,

Zakon o vinu (NN br. 34 od 24. svibnja 1995.)

10.3.2. IZVORI S INTERNETA

Duden online: <http://duden.de>

Hrvatski jezični portal: <http://hjp.novi-liber.hr>

Hrvatski obiteljski leksikon, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, online izdanje: <http://www.hol.lzmk.hr>

Interboves GmbH, Njemačka udruga za uzgoj i prodaju njemačkih pasmina goveda, <http://www.interboves.com>

Poljoprivreda info - internet magazin: <http://www.poljoprivreda.info>

Poljoprivredni portal Agroklub: <http://www.agroklub.com>

Portal za ljubitelje mora, ronjenja i ribolova: <http://www.podvodni.hr>

Proplanta – Informationszentrum für die Landwirtschaft: <http://proplanta.de>

Voćarski portal: <http://www.vocarstvo.org>

Zdravstveni portal: <http://www.zdravstveni.com>

European environment information and observation network; <http://www.eionet.europa.eu>

11. GLOSAR

Posuđenice (i poluprevedenice)

replika	model	značenje ¹¹³
agar-agar	Agar-Agar, das	bakteriološka podloga
agrarna politika	Agrarpolitik, die	poljoprivredna politika; od “agrarni” koji pripada agraru, zemljišni
agrarna reforma	Agrarreform, die	potezi državnih vlasti kojima se nastoji promijeniti vlasništvo nad zemljom
agrarna struktura	Agrarstruktur, die	struktura poljoprivredne proizvodnje; od “agrarni” koji pripada agraru, zemljišni
agrikulturna fizika	Agrikulturphysik, die	fizika u poljoprivredi
agrikulturna kemija	Agrikulturchemie, die	kemija u poljoprivredi
agrotehničar	Agrotechniker, der	onaj koji se bavi agrotehnikom, stručnjak za agrotehniku
ausercuht	Auserzucht, die	uzgoj križanjem s drugom pasminom
bandaža	Bandagee, die	u športu, povoj za zaštitu osjetljivih dijelova tijela ili za ograničavanje tjelesnih pokreta elastičnim zavojem ili ljepljivom vrpcom; u konjičkom športu bandaža se stavlja na noge konjima
bandažirati	bandagieren	izvesti/izvoditi bandažu; čvrsto oviti, staviti zavoj, povezati zavojem
bastard	Bastard, der	plod miješanja dviju rasa životinja ili ukrštanja dviju različitih rasa životinja ili dviju različitih biljnih vrsta; mješanac, križanac, hibrid
bastardiranje	Bastardierung, die	umjetno križanje različitih životinjskih ili biljnih vrsta koje se inače ne oplođuju
bastardirati	bastardieren	umjetno križati različite životinjske ili biljne vrste koje se inače ne oplođuju

¹¹³ Izvori koji su korišteni prilikom definiranja značenja navedeni su u popisu literature.

replika	model	značenje ¹¹³
bič	Peitsche, die	uzica od kože ili od upredenih niti pričvršćena na držak da bi služila za šibanje (obično konja za vuču), pričvršćen kožnati ili konopljeni dio za bičalje
bizon	Bison, der	divlje govedo (<i>Bison bison</i>) razvijene obrasle grbine
bodenproba	Bodenprobe, die	analiza tla u svrhu utvrđivanja sastava tla s obzirom na udio hranjivih tvari, humusa, vlage i sl.
bodenreforma	Bodenreform, die	promjena vlasništva ili namjene zemljišta
boks	Box, die	pregrada s posebnom namjenom obično otvorena s jedne strane
briket	Brikett, das	prah drvenog ili kamenog ugljena tlakom sabijen u kocke
bukva	Buche, die	listopadno stablo (<i>Fagus sylvatica</i>); porodica dvosupnica (<i>Fagaceae</i>) drveće jednostavnih listova, te jednospolnih i jednodomnih cvjetova)
buldožer	Bulldozer, der	stroj koji služi za iskop, otkopavanje ruševina, uklanjanje prepreka i snijega; rovokopač, jaružalo, rovač, bager
butirometar	Butyrometer, das	sprava kojom se mjeri količina masti u mlijeku
cedar	Zeder, das	zimzeleno stablo (<i>Cedrus sp.</i>) iz porodice borova (<i>Pinaceae</i>); kedar
celer	Sellerie, die	rod zeljastih biljaka (<i>Apium</i>) iz porodice štitarki; povrtna i začinska biljka, selen
centrifuga za mlijeko	Milchzentrifuge, die	uređaj za odvajanje mliječne masti iz mlijeka
cicati	Zitzen, die	sisati
cica	Zitze, die	sis
cimet	Zimt, der	začin za slatkiše i pecivo
cisterna	Zisterne, die	prijevozno sredstvo (motorno vozilo, željeznički vagon, avion ili brod) uređeno za transport tekućina (benzina, vode, nafte)

replika	model	značenje ¹¹³
cukor	Zucker, der	šećer
čepse	Chaps, die	dio jahaće opreme koji jahači koriste u kombinaciji s cipelama umjesto jahaćih čizmi.
dekantacija	Dekantation, die	odvajanje bistre vode od taloga laganim otjecanjem; dekantiranje
dekantirati	dekantieren	odvajati bistru vodu od taloga laganim otjecanjem
denaturirani alkohol	denaturierter Alkohol, der	alkohol kojem je dodan piridin ili metanol; od denaturirati: dodavati razne primjese nekim proizvodima, da bi se spriječila njihova upotreba za hranu ili piće (npr. d. alkohola piridinom ili metanolom, kuhinjske soli petrolejem)
denaturiranje	Denaturierung, die	dodavanje raznih primjesa nekim proizvodima kako bi se spriječila njihova upotreba za hranu i piće
depekoracija	Depekoration, die	opadanje broja stoke
dezo barijera	Desinfektionsbarriere, die	barijera za dezinfekciju - biosigurnosna mjera, obično spužva namočena u dezinfekcijsko sredstvo koja se nalazi na ulazu u velike staje, a preko koje se prelazi bilo vozilom, bilo u cipelama kako bi se spriječio unos različitih vrsta patogena koji mogu prouzročiti zarazu
destilacija	Destillation, die	postupak kojim se pretvaranjem u pare i njihovom kondenzacijom tekućine pročišćavaju ili razdvajaju sastojci kakve smjese; prekapljivanje
doza	Dose, die	određena količina neke tvari (osobito lijeka ili otrova) koja se unosi u organizam
dreš	Drescher / Mähdrescher	dreš <i>tehn.</i> dio vršalice (u kojem se odjeljuje zrna od slame i pljeve) od njem. <i>dreschen</i> : vršiti žito
estragon	Estragon, der	višegodišnja, grmasta, razgranata, mirišljava biljka (<i>Artemisia dracunculus</i>) iz porodice glavočika (<i>Compositae</i>), upotrebljava se kao začim; troskotnjača

replika	model	značenje ¹¹³
fabrika škroba	Stärkefabrik, die	tvornica škroba
fabrikacija	Fabrikation, die	proizvodnja: izvedeno od fabricirati – proizvesti, proizvoditi
fantom	Phantom, Deckphantom, das	životinja za uzimanje sjemena koje se kasnije koristi kod umjetnog osjemenjivanja
fazan	Fasan, der	ptica (<i>Phasianuscolchicus</i>) iz porodice <i>Phasianidae</i> , red kokošaka (<i>Galliformes</i>), cijenjena lovna divljač; gnjetao
filet (filet-meso)	Filet, das	file: goveđi ili svinjski mišić koji se nalazi uz kralješnicu, pisana pečenka, lungenbraten, lungić
flanac	Pflanze	flanca, mlada nedorasla biljka koja služi za presađivanje; sadnica
freza	Fräse, die	poljoprivredni stroj za rastresanje, rahljenje zemlje
frezati	fräsen	rahliti zemlju pomoću freze
friško odbiti prašćići	frisch abgesetzte Ferkel	prašćići netom odvojeni od majke koji više ne sišu
futerkomora	Futterkammer, die	spremište ili skladište stočne hrane (žita, smjese, sijena i sl.)
galop	Gallop, der	najbrže kretanje konja u trk
galopirati	gallopiere	kretati se u galopu, jahati u galopu
gamašne	Gamaschen, die	dio jahaće opreme, štitnici za prednje i stražnje noge konja
gica	Geize, die	prase, mlado domaće i divlje svinje
gredelj	Grendel, der	gredelj pluga
grindl	Gründel, der	gredelj pluga
gris	Grieß, der	griz, krupno mljeveno brašno, krupica
gris brašno	Grieß, der	griz, krupno mljeveno brašno, krupica
gruber	Grubber, der	plug za čupanje trave, motokultivator
gruberovati	grubben	kopati, rovati, rahliti zemlju
grunt	Grund, der	zemljišna parcela, posjed

replika	model	značenje ¹¹³
hala	Halle, die (Reithalle, die)	velika prostorija s određenom namjenom, tvornička, izložbena, sportska hala
haringa	Hering, der	vrsta morske ribe (<i>Clupea harengus</i>) iz porodice košljoriba (<i>Clupeidae</i>), živi u Sjevernom moru; sleđ
hektar	Hektar, der (das)	jedinica za mjerenje površine zemljišta (stoti dio četvornog kilometra), 10.000 m ² (simbol ha)
hren	Kren, der	povrtna biljka (<i>Armoracia lapathifolia</i>) pikantna okusa, korijen se koristi kao začim
hufcange	Hufzange, die	kliješta za obrezivanje kopita
hibridizacija	Hybridisierung, die	hibridizacija: stvaranje hibrida križanjem biljaka ili životinja različitih nasljednih osobina
incestzucht	Inzestzucht, die	parenje u srodstvu
incuht	Inzucht, die	parenje u srodstvu
izborna berba bobica	Beerenauslese, die	jagodni izbor, vino proizvedeno od prezrelih ili plemenitom plijesni napadnutih bobica čiji mošt sadrži najmanje 127° oechsle
izborna berba prosušenih bobica	Trockenbeerenauslese, die	vino proizvedeno od izabranih prosušenih bobica čiji mošt sadrži najmanje 154° Oechsle
jahački turnir	Reitturnier, das	konjičko natjecanje gdje se jahači natječu u preponskom ili dresurnom jahanju
kalo	Kalo, der	smanjenje na težini ugovorene robe zbog svojstava same robe (sušenje, isparivanje, gnjiljenje i sl.); rasap, rasušak
kamilica	Kamille, die	jednogodišnja ljekovita biljka (<i>Matricaria chamomilla</i>) iz porodice glavočika <i>Compositae</i> , karakterističnog mirisa, sitnih bijelih cvjetova; koristi se u medicini; titrica, vonjavka
kandara	Kandare, die	vrsta žvale s pritiskom preko poluge
karfiol	Karfiol, der	cvjetača
kastrat	Kastrat, der	kastrirana životinja

replika	model	značenje ¹¹³
kastrirati	kastrieren	izvršiti zahvat koji oduzima spolnu moć; uštrojiti, uškopiti
kim	Kümmel, der	začinska i ljekovita biljka (<i>Carum carvi</i>) iz porodice štitarki (<i>Umbelliferae</i>), kim, čemin
kočija	Kutsche, die	kola na opruge s konjskom zapregom za prijevoz putnika, nekad, ob. u gradskom prometu; fijaker
kolb	Kolben, der	klip
koloraba	Kohlrabi, der	koraba; vrsta povrća (<i>Brassica napus</i> , var. <i>rapifera</i>) iz porodice krstašica (<i>Cruciferae</i>), jede se zadebljali korijen; keleraba, broskva
kompost	Kompost, der	biološko gnojivo od sazrelih mješavina organskih raspadnih otpadaka (lišće, trava, ostaci voća, povrća, pepeo itd.)
kompostirati	kompostieren	gnojiti tlo kompostom
kontrolna parcela	Kontrollparzelle, die	parcela na kojoj se vrši pokus vezan uz uzgoj određene kulture
kopanja	Koppel, die	velika posuda (po tradiciji drvena, rad bačvara) iz koje se napaja stoka; valov, kopanj
kopun	Kapun, der	uškopljeni pijetao
kotec	Kot, der	zagrađeno i natkriveno mjesto gdje se drže i hrane svinje; svinjac
krap	Karpfen, Karpf, der	šaran, broć
kukuruz	der kukuruz	žitna biljka (<i>Zea mays</i>) iz porodice trava (<i>Gramineae</i> +) visoke snažne stabljike, plod mu je žuto zrnje na klipovima
kukuruzna silaža	Maissilage, die	stočna hrana priređena od mješavine zelenog i sočnog bilja, ostavljena da se kiseli bez pristupa zraka silosu
kultivacija	Kultivierung, die	obrađivanje, njegovanje, uzgajanje čega
kunić	Kanninchen, das	divlji i pitomi glodavac (<i>Cuniculus cuniculus</i>) sličan zecu
kupiranje	Kupieren, das	kraćenje repa, ušiju ob. pasa operativnim putem iz estetskih razloga

replika	model	značenje ¹¹³
laktacija	Laktation, die	razdoblje u kojem mliječne žlijezde izlučuju mlijeko
lan	Lein, der	jednogodišnja zeljasta biljka (<i>Linum usitatissimum</i>), ima vlaknasto stablo i sjemenke bogate uljem
landras	Landrasse, die	njemačka autohtona pasmina svinja
lauf boks	Laufbox, der	Ograđeni prostor unutar staje u kojem se životinja može slobodno kretati, tj. nije na vezu
lauf štala	Laufstall, der	staja u kojoj se životinje mogu slobodno kretati, tj. nisu na vezu
leguminoza	Leguminose, die	biljke s mahunastim plodovima, mahunarke (grah, leća, grašak, bob itd.)
lekštajn	Leckstein, der	mineralni kamen za stoku
licenca	Lizenze, die	dopuštanje, odobrenje, dozvola na pravo uvoza i izvoza robe; dozvola nastupa natjecatelju za neku momčad na državnim i međunarodnim natjecanjima
licencirati	lizenzieren	dopustiti upotrebu čega/odobriti; dobiti dozvolu za obavljanje kakve djela
linija za hranu	Futterlinie, die	područje uz boksove gdje se stavlja stočna hrana na način da bude dostupna životinjama
lonža	Longe, die	dugačko uže koje se koristi kod podučavanja konja u jahanju (konju kojega se tjera uokrug je svezano uže oko vrata)
lonžirati	longieren	trenirati konja na lonži' – glagol izveden od imenice "lonža
lucerna	Luzerne, die	vrsta djeteline (<i>Medicago sativa</i>) iz porodice leptirnjača (<i>Papilionaceae</i>); meteljika, vija
lupina	Lupine, die	vučika, rod jednogodišnjih biljaka (<i>Lupinus</i>) iz porodice leptirnjača (<i>Papilionaceae</i>), uzgajaju se za krmu
ljiljan	Lilie, die	ukrasna biljka velikih bijelih, žutih, ružičastih ili crvenih cvjetova i opojna mirisa (<i>Lilium candidum</i>) iz porodice ljiljana (<i>Liliaceae</i>)

replika	model	značenje ¹¹³
marelica	Marille, die	‘stablo i voćka (<i>Prunus armeniaca</i>) iz porodice ruža (<i>Rosaceae</i>), daje okrugle plodove žute boje s velikom glatkom košticom; plod te voćke’ V.A. pp. 727
martingal	Martingal, der	u konjičkom sportu poseban dio jahaće opreme; nose ga konji koji pri preskakanju prepona suviše zabacuju glavu.
mast	Mast, die	netopiva tvar u tkivu životinja i biljaka; ono što se dobije topljenjem svinjskog sala
melioracija	Melioration, die	poboljšavanje kvalitete obradivog tla isušivanjem, navodnjavanjem, zaštitom od erozije i sl.
melja	Mehl, das	brašno
mlatiti na dreš	dreschen	vršiti žito; od dreš <i>tehn.</i> dio vršalice (u kojem se odjeljuje zrno od slame i pljeve) od njem. <i>dreschen</i> : vršiti žito
mošt	Most, der	slatki sok zrelog grožđa ili drugog voća u kojem još nije počelo alkoholno vrenje
narcisa	Narzisse, die	sunovrat, biljka iz porodice zeljastih jednosupnica s lukovicom
naštrajiti	Stroh, der	nasteljiti podove u staji
nivelir	Nivelir, das	instrument za mjerenje apsolutnih visina, odn. visinskih razlika između zemljišnih točaka geometrijskom metodom; razulja, libela, nivelin
nivelirati	nivelieren	provoditi postupak kojim se utvrđuje razlika između dvije ili više točaka površine; (po)ravnati, svoditi na jednu ravninu, izjednačavati, otklanjati razlike
osel	Ochse, der	magarac
palenta	Palente, die	jelo od ukuhanog kukuruznog brašna, žganci, pura, kačamak
papagaj	Papagei, der	papiga, tropska ptica (<i>Psittaci</i>) iz reda papigovki (<i>Psittaciformes</i>), šarenog perja, prepoznatljivo jakog i savijenog kljuna

replika	model	značenje ¹¹³
paprika	Paprika, der	vrtna biljka (<i>Capsicum annum</i>) iz porodice pomoćnica (<i>Solanaceae</i>) oblikih ili izduženih plodova, ob. oštra okusa, začina ili hrana
paradajz	Paradeiser, der (austrijski njemački)	rajčica; jednogodišnja biljka (<i>Solanum lycopersicum</i>) iz porodice pomoćnica; potječe iz Južne Amerike, daje crveni mesnat plod
parcela	Parzelle, die	komad zemljišta kao dio veće cjeline na kojem se uzgaja određena poljoprivredna kultura
parcelirati	parzellieren	dijeliti zemljišnu površinu na parcele
parenje	Paarung, die	spajanje radi oplodnje
pariti	paaren	spajati se (o mužjaku i ženki) radi oplodnje
parni plug	Dampfpflug, der	plug na paru
paun	Pfau, der	krupna ptica iz porodice fazana šarena perja i velika repa u mužjaka (<i>Pavo cristatus</i>)
pelet	Pellet, das	izvedeno od peletiranja: ukрупnjavanje praškastoga i sitnozrnatoga materijala u prisutnosti veziva u proizvod kuglasta oblika (pelet) upotrebljiv u kovinarstvu, rudarstvu, kem. tehnologiji i dr.
peletirana hrana	pelletiertes Futter	sitni komadić stočne hrane kuglasta oblika dobiven ukрупnjavanjem praškastog i sitnozrnatog materijala koji se koristi za hranidbu stoke
pikirati	pikieren	presađivati mlade biljke na veći razmak
pincirati	pinzieren	skidati vrške
platana	Platane, die	bjelogorično stablo; jedini biljni rod do 40 m visine iz por. platanâ. <i>P. orientalis</i> samonikla na Balkanskome poluotoku
plug	Pflug, der	poljoprivredna sprava za oranje zemlje
plug prekretač	Umwendepflug, der	vrsta pluga koji tijekom rada prekreće preoranu zemlju
polen	Pollen, der	cvjetni prah, pelud
poljski produkt	Feldprodukte, die	poljoprivredni proizvod uzgojen na polju

replika	model	značenje ¹¹³
premirati	prämieren	davati premiju, nagraditi, dodijeliti premiju kome
preša	Presse, die	sprava za tiskanje, cijedenje, gnječenje itd. obično pomoću zavrtnja; tijesak
prešati	pressen	cijediti, gnječiti
pulverizirano	pulverisiert	praškasto; od pulverizacija: pretvaranje, raspadanje u prah; raspršivanje tekućine ili praška kroz štrcaljku
putar	Butter, die	maslac, prehrambeni mliječni proizvod, dobiva se mehaničkom preradbom slatkog vrhnja
rajser	Reiser, der	alat za čišćenje konjskih kopita
rajterice, rajte	Reithose, die	jahaće hlače
rama	Rahmen, der	okvir bicikla, kostur bez kotača
rasa	die Rasse	istovrsne životinje koje imaju zajedničko porijeklo, slične tjelesne osobine, a prilagođene su određenim životnim uvjetima (neki put dobivene i selekcijom); pasmina
rašpa	Raspel, der (Hufraspel, der)	turpija, strugalica
raža	Rochen, der	riba (<i>Raja sp.</i>) iz porodice raža (<i>Rajidae</i>), spljoštena tijela, tanka obla repa i hrapave kože, živi na morskom dnu
remen	Riemen, der	čvrsta traka od kože ili drugog materijala za razne namjene (učvršćuje hlače uz tijelo oko pasa i sl.); pojas, kaiš
renta	Rente, die	redovni dohodak što ga pravna ili fizička osoba prima bez poduzetničkog djelovanja na temelju nasljeđa ili vlasništva nad nekretninama
ribizl	Ribisel, die	ribiz, biljni rod grmova (<i>Ribes</i>) iz porodice kamenika (<i>Grossulariaceae</i>) s oko 140 vrsta; plod u obliku crvene kiselkaste bobice

replika	model	značenje ¹¹³
ricinus	Rizinus, der	višegodišnja zeljasta ili drvenasta biljka (<i>Ricinus communis</i>) iz porodice mlječika (<i>Euphorbiaceae</i>), sjemenke sadrže mnogo ulja; abusalatin (habusalatin), čudika, mali božurak, skočac
rigolanje	Rigolen, das	duboko prekapanje ili oranje zemlje tako datako da gornji slojevi bogati humusom dospijevaju u dubinu, a donji na površinu
rit	Ried, das	područje ili zemljište uz rijeku ili jezero koje povremeno biva poplavljeno; močvarni kraj, močvara
sardina	Sardine	konzervirana srdela
sedlo	Sattel, der	sjedalo od kože koje se konju pričvršćuje na leđa i olakšava jahanje
senf	Senf, der	začinski namaz od mljevenog zrna gorušice, soli, octa i drugih sastojaka; gorušica
silaza	Silage, die	stočna hrana priređena od mješavine selenog i sočnog bilja, ostavljena da se kiseli bez pristupa zraka silosu
silirati	silieren	spremiti ili spremati u silos, izvesti ili izvoditi radnje potrebne da se silaza smjesti u silos, silažirati
silos	Silo, der	gospodarska zgrada za spremanje silaže
skelet	Skelett, das	sve kosti tijela čovjeka i nekih životinja; ima funkciju oslonca i čovječjem tijelu daje stalan oblik i držanje, kostur
sorta	Sorte, die	skupina ili određen broj primjeraka koji imaju zajedničke značajke; klasa, vrsta, soj; npr. sorta vina, sorta grožđa, sorta pšenice
špelta	Spelz, der	vrsta žitarice slična pšenici, pir
šabraka	Schabracke, die	dio jahaće opreme koji se stavlja na leđa konja prije nego se stavi sedlo, podsedlica
šara	Schar, die	dio pluga, ralo
šlajfmašina	Schleifmaschine, die	brusilica

replika	model	značenje ¹¹³
šmir	Schmierfett, das	mast, mazivo, kolomaz podmazivanje poljoprivrednih strojeva
šopati	schoppen	hraniti gusku ili puru za hranje izravnim guranjem hrane u ždrijelo; kljukati
šparoga	Spargel, der	rod zeljastih biljaka ili polugrmova (<i>Asparagus</i>) iz porodice ljljana (<i>Liliaceae</i>); kulinarska su poslastica; asparagus, šparga, špargla
špek	Speck, der	slanina, masni potkožni sloj čovjeka, salo
špinat	Spinat, der	jednogodišnja biljka (<i>Spinacia oleracea</i>) iz porodice loboda (<i>Chenopodiaceae</i>), veliki zeleni listovi upotrebljavaju se za hranu
šprica	Spritze, die	pribor u obliku staklenog cilindra s klipom i šupljom iglom za ubrizgavanje lijekova; brizgalica, štrcaljka
špricati	spritzen	prskati (npr. vinograd, lozu itd. radi zaštite od nametnika)
šrot	Schrot, der	grubo samljeven kukuruz, ječam i druge žitarice; prekrupa, jarma
štalska deka	Stalldecke, die	deka kojom se konj prekrije u boksu nakon treninga
štrajiti, naštrajiti	Stroh, der	nasteljiti podove u staji
štrigel	Striegel, der	češagija, četka za timarenje konja
štrik	Strick, der	povodac, uže
šupa	Schuppen, der	spremište od dasaka za smještaj drva, ugljena, alata i sl.
švader	Schwader, der	traktorska kosilica
tank za zrnje	Korntank, der	metalni spremnik na sijačici u koji se prilikom sjetvenih radova stavlja sjeme
traktor	Traktor, der	motorno vozilo za vuču poljoprivrednih alatki, strojeva i vozila
transportne gamašne	Transportgamaschen, die	štitnici koji štite noge konja prilikom transporta
trening	Training, das	vježbanje radi stjecanja određenih sposobnosti

replika	model	značenje ¹¹³
trenirati	trainieren	vježbati radi stjecanja određenih sposobnosti
trn	Dorn, der	oštar, igličast izraštaj na biljkama (stabljici, listu, palistiću) koji bode; bodlja
tuna	Thun, der	gospodarski važna morska riba selica (<i>Thunnus, thynnus</i>), koštunjača tamno plave boje; tunj
turnir	Turnier, das	sportsko i šahovsko natjecanje između većeg broja sudionika u više serija ili po sustavu svaki sa svakim (ob. traje kraće vrijeme i odigrava se u jednom mjestu)
turnirski konj	Turnierpferd, das	sportski konj koji se natječe na turnirima
turnus	Turnus, der	vremenski period tova stoke do klanja i uvođenja novih grla u tovilište
ugorak	Gurke, die	krastavac
uklija	Ukelei, der	slatkovodna riba (<i>Alburnus, alburnis</i>) iz porodice šarana; ukljeva
ulje	Öl, das	izlučen mastan sok biljnog, životinjskog ili mineralnog podrijetla; mazivo motora i strojeva
vakcina	Vakzine, die	preparat umrtvljenih atenuiranih ili mrtvih mikroorganizama (uzročnika bolesti) koji se primjenjuje da bi se stvorila otpornost na bolest; cjepivo
viljuškar	Gabelstapler, der	viličar, manje vozilo koje služi za podizanje i prenošenje tereta u skladištima i sl.
viršla	Würstchen, das	vrsta malih kobasica u paru; hrenovke
vosak	Wachs, das	žućkasta meka tvar koju izlučuju pčele, dobiva se od pčelinjeg saća; žuti ili pčelinji vosak
zimski deka	Winterdecke	deka za prekrivanje konja zimi

Prevedenice

replika	model	značenje
aktivni ugljen	Aktivkohle, die	porozni ugljen dobiven pougljenjivanjem drveta, služi kao apsorbent za plinove
alpska koza	Alpenziege, die	pasmina koza za proizvodnju mlijeka
alpska livada	Alpenwiese, die	livada koja se nalazi u području Alpi
amebna bolest	Amöbenkrankheit	akutni ili kronični kolitis koji se pojavljuje kod pasa, a rjeđe kod ostalih sisavaca
analiza klijavosti	Keimfähigkeitanalyse, die	analiza sposobnosti rasta/klijanja
angora koza	Angoraziege, die	pasmina koza za proizvodnju kozjeg vlakna
angora kunić	Angorakanninchen, das	kunić duge svilenkaste dlake
atipična kuga peradi	atypische Geflügelpest	akutna brzošireća virusna bolest domaće peradi i drugih vrsta ptica
baterijski tov	Batterienmast, die	sustav tova peradi u kavezima
baterijsko držanje	Batteriehaltung, die	Držanje peradi u kavezima
biljna mast	Pflanzenfett, das	mast dobivena iz sjemenki ili plodova biljaka
biljni otpad	pflanzliche Abfälle, die	neiskoristivi ostaci biljaka nakon upotrebe, industrijske prerade i sl.
biljni otrov	Pflanzengift, das	tvar biljnog podrijetla opasna po zdravlje i život ljudi i životinja
bireta	Bürette, die	uska i duga graduirana cijev s ispusnim pipcem, služi za mjerenje volumena tekućina i plinova
biserka (sorta peradi)	Perlhuhn, das	vrsta kokoši podrijetlom iz Afrike
bistrenje otpadnih voda	Abwasserklärung, die	pročišćivanje otpadnih voda
bobičasto voće	Beerenobst, das (engl. bierries, soft fruit)	voće u obliku bobica
boks za telad	Kälberbox, die	pregrada s posebnom namjenom, otvorena s jedne strane, namijenjena za smještaj teladi

replika	model	značenje
boks za teljenje	Abkalbebox, die	pregrada s posebnom namjenom, otvorena s jedne strane, namijenjena za smještaj krava prilikom teljenja
boks za ždrebljenje	Abfohlbox, die	pregrada s posebnom namjenom, otvorena s jedne strane, namijenjena za smještaj kobilica prilikom ždrijebbljenja
božićna zvijezda	Weihnachtsstern, der	poinzecija, biljka porijeklom iz suptropskog dijela Meksika i Centralne Amerike
brakična voda	Brackwasser, das	poluslana bljutava voda na ušću rijeke u more
brdska ovca	Bergschaf, das	pasmina domaće ovce, posebno prikladna za držanje u oskudnim planinskim predjelima
brdski pašnjak	Bergweide, die	mjesto gdje stoka pase, travnata površina u planinskom području koja služi za napasanje stoke
brezov savijač	Birkennestwickler, der	štetnik u obliku gusjenice (leptira) koji napada ponajprije brezu, zatim hrast, jasiku, bukvu, trešnju i krušku
brojler	Broiler, der	industrijski uzgojeno točno pile za pečenje
brza mužnja	Schnellmelken, das	brzo izvlačenje mlijeka iz vimena
brzi tov	Schnellmast, der	ubrzani postupak hranjenja stoke do potrebne težine za klanje
celerova muha	Sellerieflye, die	štetnik (ličinka) koji uz celer napada i pastirjak, peršin, anis i druge štitarke
ciganček	Zigeuner, der	gljiva (<i>Rosites caperata</i>) koja raste u kiselim crnogoričnim šumama, blijedosmečkasto prošaranog mesa, bez mirisa
crni kruh	Schwarzbrot, das	kruh proizveden od cijelog pšeničnog zrna, tako da zadržava sve važne kemijske sastojke
crni ugar	Schwarzbrache, die	odmor poljodjelskog tla sa svrhom da mu se obnovi plodnost
crvenoglavi savijač jelovih izbojaka	Rotköpfiger Tannentriebwickler	štetnik na području rasprostiranja jele, gusjenice zapredene u čvrsti zapredak izgrizaju iglice
crvenperka	Rotfeder, die	riječna riba (<i>Scardinius erythrophthalmus</i>) iz porodice šarana

replika	model	značenje
cvjetna lukovica	Blumenzwiebel, die	podzemna stabljika obavijena mesnatim listovima, biljci služi kao pričuva hrane
čadavost prasadi	Ferkelruss, der	eksudativni epidermitis svinja, kožna zarazna bolest koju uzrokuje <i>Staphilococcus hyicus</i>
češljana vuna	gekämmte Wolle, die	predivo od guste, mekane i (češće) kovršaste dlake koja raste na koži ovce i nekih drugih životinja
četveropoljni plodored	vierfelderwirtschaft, die	način obrađivanja oranica pri kojem se četiri usjeva po godinama smjenjuju (često uključujući odmaranje zemlje)
čistač repe	Rübenreiniger, der	stroj za čišćenje šećerne repe
čistoća sjemena	Reinheit des Saatguts	postotak udjela neželjenih sjemenki i korova u sjemenu npr. žitarica
djevojačko oko	Mädchenauge, das	trajnica iz porodice glavočika, (<i>Asteraceae</i>) podrijetlom iz Sjeverne Amerike
dlakavi dvozub	behaarter Zweizahn, der	zeljasta glavočika s mliječnim sokom i s gomoljasto odebljalim korijenjem
dnevni prirast	Tageszuwachs, der	dnevno brojno povećanje iskazano u razlici
drenažni jarak	Dränggraben, der	kanal za isušivanje podvodnog zemljišta
drvo života	Lebensbaum, der	ukrasna biljka, zmajevac, dracena
držanje goveda	Rinderhaltung, die	govedarstvo, grana stočarstva koja se bavi proizvodnjom i uzgojem goveda
držanje mladih kokoši na otvorenom	Freiland-Junghennenhaltung, die	način slobodnog uzgoja peradi, suprotno baterijskom tovu gdje su kokoši smještene u kavezima
držanje mliječnih krava	Milchviehhaltung, die	držanje i gospodarsko iskorištavanje krava mliječne pasmine radi dobivanja i prerade mlijeka
držanje na dubokoj stelji	Haltung auf Tiefstreu	držanje konja u boksovima prekrivenim debelim slojem slame
držanje na pašnjacima	Weidehaltung, die	način ekstenzivnog uzgoja, životinje su smještene na pašnjacima
držanje svinja	Schweinehaltung, die	svinjogojstvo, svinjarstvo, grana stočarstva koja obuhvaća uzgoj i gospodarsko iskorištavanje svinja

replika	model	značenje
dubinska gnojdba	Tiefendüngung, die	deponiranje gnojiva u blizinu korijenovog sistema pod pritiskom
duboko oranje	Tiefpflügen, das	duboka obrada tla plugom, pri čemu se zemlja prevrće i drobi
duboko rahljenje	Tiefenlockerung, die	duboka obrada tla, pri čemu se stvara struktura tla da između čestica ima zraka
dugoruna pasmina	Langwollrasse, die	pasmína ovaca za proizvodnju vune; u tu skupinu pripadaju merino pasmine ovaca
dušično gnojivo	Stickstoffdünger, der	spojevi dušika koji se upotrebljavaju kao umjetna gnojiva
dvobrazdni plug	Zweischarpflug, der	plug koji prilikom oranja radi dvije brazde
dvopoljni plodored	Zweifelderwirtschaft, die	način obrađivanja oranica pri kojem se dva usjeva po godinama smjenjuju (često uključujući odmaranje zemlje)
dvoznac	Zweikorn, das	biljna vrsta iz porodice pšenice (<i>Triticum</i>)
dvozub	Zweizahn, der	biljni rod (<i>Bidens</i>) iz porodice glavočika, oko 130 vrsta
gama sovica	Gammaeule, die	gusjenica koja se zadržava i hrani lišćem različitih biljaka (<i>Autographa plusia phytometra</i> /Gamma L.)
gladuš	Hungerblume, die	cvijet koji raste u gorju, na stijenama i pjeskovitom tlu, zelenog lišća i sitnih bijelih ili žutih cvjetova
gorski javor	Bergahorn, der	bjelogorično stablo iz porodice javorka (<i>Acer pseudoplatanus</i>)
gospin vlasak	Frauenhaar, das	sitna i nježna trajna papratnjača s puzećim podankom (<i>Adiantum capillus-veneris</i> L.), gospine vlasi, viline vlasi, vilina kosa
gospina papučica	Frauenschuh, der	jedna od najrjeđih orhideja u Europi, (<i>Cypripedium calceolus</i>)
gurani plug	geschobener Pflug, der	vrsta pluga postavljena s prednje strane traktora
gušarka	Gänsekresse, die	jednogodišnja ili dvogodišnja krstašica, slabo razgranata, za vrijeme cvatnje ima povijen vrh (<i>Conringia orientalis</i>)
hladnokrvni konj	Kaltblut, das	pasmína konja mirne ćudi i hladne krvi

replika	model	značenje
hranjiva tvar	Nährstoff, der	hranivo, korisni sastojci u hrani
izdajanje	Ausmelken, das	izvlačenje mlijeka dojenjem ili upotrebom posebnih naprava
izgnojavanje	Ausmisten, das	uklanjanje životinjskog izmeta iz staje
jednobrazdni traktor	Einfurchentraktor, der	manji stroj za obradu zemlje koji tlo obrađuje brazdu po brazdu
jednozrnac	Einkorn, das	uzgajana vrsta plavičaste pšenice (<i>Triticum monococcum</i>); pir
jelenji jezik	Hirschzunge, die	jelenjak, vrsta paprati (<i>Scolopendrium vulgare</i>) iz porodice <i>Polypodiaceae</i>
ježinac	Igelkolben, der	morski jež iz razreda ježinaca
kamen za lizanje	Leckstein, der	mineralni kamen za stoku
kartiranje tla	Bodenkartierung, die	izraditi plan ili kartu tla s podacima dobivenih premjerom
komora za skladištenje mlijeka	Milchkammer, die	prostorija u kojoj je smješten laktofriz u kojem se skladišti mlijeko
koštano stočno brašno	Knochenfuttermehl, das	sitno mljevene kosti kojima su kuhanjem oduzete bjelančevinaste tvari
kozja brada	Bocksbart, der	suručka, kriješ, (<i>Aruncus vulgaris</i>), trajna, grmolika, većinom dvodomna biljka
kratkokrilci	Kurzflügler, der	porodica kukaca (<i>Staphylinidae</i>)
krava u suhostaju	trockenstehende Kuh	krava u razdoblju od 6 do 8 tjedana prije teljenja kad se ne muze
krava u svježoj laktaciji	frischmelkende Kuh	krava u razdoblju neposredno nakon teljenja kada daje najveće količine mlijeka
krumpirov rak	Kartoffelkrebs, der	bolest krumpira uzrokovana gljivicom <i>Physoderma</i>
kukuruz tvrdunac	Hartmais, der	podvrsta kukuruza (<i>Zea mays indurata</i>)
kukuruz zuban	Zahnmais, der	podvrsta kukuruza (<i>Zea mays indentata</i>)
lipina osa listarica	Lindenblattwespe, die	štetnik iz porodice kukaca opnokrilaca (<i>Tenthredinidae</i>)

replika	model	značenje
lisičji repak	Fuchsschwanz, der	čekinjasto dlakava dvogodišnja biljka s vrlo dugim, vretenastim, smeđim i na dnu razgranatim korijenom (<i>Echium vulgare</i> L.)
mali brašnar	Mehlkäfer, der	kukac crnokrilac (<i>Tenebrio molitor</i>) iz porodice kornjaša, brašneni moljac
malinin staklokrilac	Himbeerglasflügler, der	štetnik koji oštećuje maline (<i>Pennisetia/bembecia hylaeiformis</i>)
mamuzica	Spornblume, die	ostruga, niski, većinom puzeći, kupini sličan grm, ostružnjak (<i>Rubus caesius</i>)
matični bik	Stammbulle, der	bik čiji su podaci o identitetu i vlasinku upisani u matičnu knjigu
medunika	Honiggras, das	biljka (<i>Filipendula ulmaria</i>) iz porodice ruža (<i>rosaceae</i>)
međukultura	Zwischenkultur, die	dopunski sustav održavanja i prihrane tla
međusjev	Zwischenfrucht, die	usjev koji se ubire između jedne ili dviju primarnih kultura
mehaničko suzbijanje korova	mechanische Unkrautbekämpfung, die	suzbijanje korova kopanjem i čupanjem
mekokožna grinja	Weichhautmilbe, die	sitna životinja iz reda paučnjaka
mesojedne biljke	fleischfressende Pflanzen	biljke sposobne za hvatanje i probavljanje manjih životinja; insektivorne biljke
miješano krmivo	Mischfutter, das	mješavina proizvoda biljnog, životinjskog ili mineralnog podrijetla koja služi kao stočna hrana
mineralna kocka	Mineralwürfel, der	mineralni dodaci prehrani stoke u obliku kocke
minirajuća muha	Minierfliege, die	štetnik na lukovičastom povrću (<i>Liriomyza phyto-bia cepae</i>)
mirisna kamenita trava	Duftsteinrich, der	gromotulja, rušeljka (<i>Alyssum montanum</i>), europska planinska vrsta koja se u vrtove i suhozide proširila s alpskih područja
mješanac	Mischling, der	životinja nastala križanjem vrsta, križanac
mlijeko iz jedne četvrtine vimena	Viertelgemelk, das	mlijeko iz jedne četvrtine vimena

replika	model	značenje
mlječika	Wolfsmilch, die	biljni rod (<i>Euphorobia</i>) iz porodice dvosupnica (<i>Euphorbiaceae</i>), pretežito zeljaste biljke s otrovnim mliječnim sokom
morski konjić	Seepferdchen, das	sitna morska riba posebna oblika i držanja koje podsjeća na konja (<i>Hippocampus guttulatus</i>)
morski štakor	Seerate, die	(<i>Chimaeridae</i>), porodica riba hrskavičnjača iz podrazreda cjeloglavki; morski štakor (<i>Chimaera monstrosa</i>), s repom poput biča, živi u Atlantiku i Sredozemnom moru
mrežokrilci	Netzflügler, der	porodica kukaca (<i>Neuropteroidea</i>) kojima su četiri spojena krila gusto isprepletena poput mreže
mrtvačka glava	Totenkopf, der	noćni leptir, ima šaru nalik na mrtvačku glavu (<i>Acherontia atropos</i>)
naprstak	Fingerhut	morski puž (<i>Crepidula unguiformis</i>) iz porodice ovojanki (<i>Calyptraeidae</i>)
navodnjavanje preplavlivanjem	Bewässerung durch Überschwemmung	sustav navodnjavanja u kojem se površina tla dijeli u kazete kvadratnog oblika ograđene nasipima visine od 0,4 do 0,6 m i širine pri vrhu od 0,2 do 0,4 m
negašeno vapno	ungelöschter Kalk, der	otopina tvari bijele boje koja se dobiva pečenjem vapnenca)
nezaboravak	Vergissmeinicht, das	potočnica, biljni rod (<i>Myosotis</i>) iz porodice oštrolista (<i>Boraginaceae</i>), cvijet plave boje, raste uz vodu, spomenak, fergismajniht, plavomilje
obješeno uho	Hängeohr, das	uši pasa koje su po anatomiji takve da se protežu prema dolje, ne strše, (njemački ptičar, mađarska vižla itd.)
obrtni plug	Wendepflug, der	vrsta pluga kojem se ralo okreće na lijevo i na desno, tako da brazda pada uvijek na istu stranu
okopavina	Hackfrucht, die	poljoprivredna kultura koja se kultivira okopavanjem, okopati – kopajući oko biljke i čisteći od trave i korova omogućiti joj da se bolje razvija

replika	model	značenje
ozima pšenica	Winterweizen, der	pšenica koja se sije ujesen
ozimi međuusjev	Winterzwischenfrucht, die	međuusjev koji se sije ujesen
pasja pirika	Hundsquecke, die	oputina, troska (<i>Polygonum aviculare L.</i>), jednogodišnja, sitna i neugledna, većinom prilegnuta i razgranata biljka duge člankovite stabljike
pasji jezik	Hundeszunge, die	mišjak, biljka (<i>Cynoglossum</i>) iz porodice oštrolista (<i>Boraginaceae</i>)m
period između dva teljenja	Zwischenkalbezeit, die	period između dva teljenja
periodična upala očiju konja	periodische Augenentzündung der Pferde	učestalo pojavljivanje upale jednog ili oba oka kod konja
pjenica	Schaumblute, die	mala ptica pjevica, obična grmuša (<i>Motacilla silvia</i>)
pješčana buha	Sandfloh, der	vrsta buhe (<i>Cediopsylla simplex</i>) koju nalazimo u Africi, karipskom području i južnom dijelu SAD
plivaća kožica	Schwimmhaut, die	koža koja se razvila između prstiju životinja koje žive u vodi, a povećava efikasnost pokreta plivanja
plodored	Fruchtfolge, die	način obrađivanja oranica i površina pod povrtnim kulturama, pri kojem se usjevi po godinama smjenjuju (često uključujući odmaranje zemlje)
pobirač i utovarivač za repu	Rübensammellader, der	stroj koji bere i tovari repu u prikolicu kamiona
podno držanje životinja	Bodenhaltung, die	način držanja peradi u zatvorenom prostoru izvan kaveza
pojedinačno držanje u boksovima	Einzelhaltung in Boxen	pojedinačno držanje stoke u boksovima
polukrvnjak	Halbblut, das	konj koji nije čiste, nepomiješane pasmine
polumasni sir	Halbfettkäse, der	sir koji ne sadrži puno masnoće

replika	model	značenje
poljoprivredna botanika	lantwirtschaftliche Botanik, die	grana biologije koja proučava život biljaka koje se uzgajaju u poljoprivredi
poprečno oranje	Querpflügen, das	oranje okomito na smjer nagiba zemljišta s ciljem da se spriječi erozija tla
pospančica	Schlafmütchen, das	biljka (<i>Eschscholzia californica</i> <i>Papaveraceae</i>) iz porodice makova koja je u svojoj domovini Kaliforniji trajnica, a u Europi se uzgaja kao jednogodišnja ili dvogodišnja biljka
postrana grana	Seitenzweig, der	bočna grana ili zaperak
povlačna motika	Ziehhacke, die	alat dizajniran da olakša rad u poljoprivredi, motika koja rahli tlo povlačenjem kroz zemlju
predikatno vino	Prädikatswein, der	vino posebnih značajki, dobivenih odgođenim rokovima berbe
preša za slamu	Strohpresse, die	preša za proizvodnju briketa od slame
prisilno klanje	Zwangschlachtung, die	klanje grla zbog povrede ili bolesti
probni pastuh	Probierhengst, der	pastuh kojim se provjerava je li kobila u estrusu
provreli mošt	vergorener Most, der	slatki sok zrelog grožđa u kojem je počeo postupak alkoholnog vrenja
prsni koš	Brustkorb, der	prostor koji zatvaraju rebra (<i>thorax</i>)
ptičje mlijeko	Vogelmilch, die	biljni rod (<i>Ornithogalum</i>) iz porodice ljljana (<i>Liliaceae</i>) s oko 100 zeljastih vrsta, u nas raste desetak samoniklih vrsta
punokrvnjak	Vollblut, der	koji je čiste, nepomiješane pasmine (punokrvno arapsko grlo)
punomasni	Vollfett[...]	koji sadrži u sebi sve masne sastojke, iz kojega nije izvađena masnoća
rafinirani šećer	raffinierter Zucker, der	šećer koji je pročišćen, podvrgnut rafinaciji, očišćen
ranjenika	Wundblume, die	krmna biljka (<i>Anthyllis</i>) iz porodice leptirnjača (<i>Papilionaceae</i>)
rđa borovih iglica	Kiefernadelrost, der	bolest četinjača uzrokovana gljivicom <i>Coleosporium</i> koja uzrokuje sušenje iglica

replika	model	značenje
repini odresci	Rübenschnitzel, die	stočna hrana visoke buražne probavljivosti, ukusno krmivo za preživače
roditeljska biljka	Elternpflanze, die	biljka koja se odabire za križanje na osnovu svojih fenotipskih osobina
roditeljska generacija	Elterngeneration, die	više uniformnih biljaka odabranih unutar čiste sorte s ciljem da se putem križanja dobije veća količina sjemena za stvaranje prve filijalne generacije
ručna hranidba	Handfütterung, die	ručno davanje hrane bez upotrebe mehanizacije
ručni kultivator	Handkultivator, der	ručni poljoprivredni stroj za obradu zemlje
rutvica	Raute, Rutazeen	trajna grmolika biljka (<i>Ruta graveolens</i>) jaka mirisa, s drvenastim korijenjem i s uspravnom, do 1 m visokom stabljikom
ruž penjačica	Kletterrose, die	vrsta ruže koja se penje
sabljarka	Schwertfisch, der	slatkovodna riba (<i>Pelecus cultratus</i>) iz reda šaranki
samooplodnja	Selbstbefruchtung, die	u jednostaničnih životinja spajanje jedinki nastalih diobom jedne te iste jedinke; u mnogostaničnih životinja spajanje jajašaca i spermija iste jedinke u dvospolaca
savijač borovih izvojaka	Kieferknospentriebwickler, der	štetnik (<i>Cacoecia piceana</i> L.) koji oštećuje izbojke borova, smreke, jele, ariša i borovice
selektivni uzgoj	Selektionszucht, die	uzgoj s ciljem unapređenja pasmine ili vrste; uzgoj koji se zasniva na odabiru
silaza kukuruza u klipu	Maiskolbensilage, die	silaza pripremljena od cijelog klipa kukuruza, tj. od zrnja i oklaska
skakavci selci	Wanderheuschrecke, die	skakavci koji u određeno doba godine mijenjaju obitavalište
sladika	Süßgras, das	trajni polugrm (<i>Glycyrrhiza glabra</i> L.) sa snažnim drvenastim iznutra žutim podzemnim dijelovima iz kojih tjeraju duge puzeće vriježe
slatkovodna riba	Süßeasserrfisch, der	riba koja obitava u vodama bez soli (u jezerima, rijekama)

replika	model	značenje
srebrna trava	Silbergras, das	mjesečnica (<i>Lunaria annua L.</i>), jednogodišnja ili rjeđe dvogodišnja krstašica, srebrno cvijeće, srebrenka
staja s boksovima	Boxenstall, der	staja u kojoj su životinje smještene svaka u svoj zasebni odjeljak
staklokrilci	Glasflügler, der	porodica koja obuhvaća leptire nešto veća tijela i staklenoprozirnih krila (<i>sesidae</i> , <i>aegeridae</i>)
staračac	Greiskraut, der	pršljenasta kadulja (<i>Salvia verticillata L.</i>), trajna biljka s debelim, horizontalnim ili kosim podankom
stroj za malčiranje	Mulchgerät, das	stroj kojim se prekriva tlo oko uzgajanih biljaka radi čuvanja vlage
svadbeni let pčela	Hochzeitsflug, der	period u kojem matica odlazi na područje na kojem se nalaze spolno zreli trutovi koje privlači lučenjem svojih feromona i obavlja parenje s njima
škola (rasadnik)	Rebschule, Haselnussschule, die	rasadnik mladih sadnica npr. lješnjaka, oraha i sl.
štetni insekt	Schadinsekt, das	insekt koji uzrokuje štetu na poljoprivrednim kulturama
štitarka	Schirmpflanze, die	biljna porodica jednogodišnjih i trajnih zeleni (<i>Apiaceae</i> ili <i>Umbelliferae</i>), cvjetovi su im združeni u štitaste cvatove, pripadaju joj mnoge začinske i ljekovite vrste (celer, peršin, mrkva, kim, anis, koromač, korijander i dr.)
štitasta uš	Schildlaus, die	crvac, biljna uš s rilcem
tankorepić	Dünnschwanz, der	(<i>Lepturus</i>), rod trave iz porodice <i>Poaceae</i>
tekuće gnojivo	Flüssigdünger, der	gnojivo u obliku tekućine
timijan	Thymian, der	začinska, medonosna, ljekovita biljka (<i>Thymus vulgaris</i> , <i>T. serpyllum</i>) iz porodice usnača (<i>Labiatae</i>), majčina dušica, tamjanika
tloznanstvo	Bodenkunde, die	proučavanje fizičkih, kemijskih i bioloških svojstava tla, pedologija
toplokrvni konj	Warmblut, das	konj koji objedinjuje karakteristike hladnokrvnih i punokrvnih konja

replika	model	značenje
trbušna šupljina	Bauchhöhle, die	prazan prostor u kojem su smješteni odgovarajući organi
trulež stabljike rajčice	Tomatenstängelfäule, die	gljivično oboljenje rajčice uzrokovano mikroorganizmom <i>Fusarium oxysporum</i>
uređaj za polaganje krumpira	Kartoffellegeautomat, das	stroj za sadnju krumpira, automatska sadilica krumpira
uzgoj mliječne stoke	Milchviehzucht, die	uzgoj i držanje stoke, poglavito mliječnih pasmina goveda, zbog proizvodnje mlijeka
uzgojna linija	Zuchtlinie, die	uzgoj na način da se prati niz srodnika koji potječu od nekog zajedničkog pretka
uzgojni cilj	Zuchtziel, das	ono što se želi postići uzgojem
uzgojni program	Zuchtprogramm, das	sadržaj i cilj uzgojne djelatnosti koji treba izvrši
vještičina metla	Hexenbesen, der	biljka (<i>Osyris alba</i>) iz porodice <i>Santalaceae</i> , šćucica, žukvica
voćni savijač	Obstbaumwickler, der	štetnik jabuke i kruške, leptir sive boje (<i>Cydia pomonella</i>), uzrokuje otpadanje nezrelih plodova; Brmež, M. pp. 10
voda stajaćica	stehendes Wasser, das	voda koja ne teče (more, jezero i sl.);
volujski jezik	Ochsenzunge, die	dvogodišnja ili trajna dlakava biljka (<i>Anchusa officinalis</i> L.), volujak, runjava trava
vrtna anemona	Gartenanemone, die	šumarica, gorski vjetrov cvijet
zarazna uzetost svinja	ansteckende Schweinelähme, die	bolest prasadi koja zahvaća središnji živčani sustav, a klinički znakovi uključuju povišenu temperaturu, prisilne kretnje i paralizu
zelena gnojidba	Gründüngung, die	zaoravanje zelene mase određenih biljnih vrsta
zubatac	Zahnbrasse, die	tražena morska riba koštunjača (<i>Dentex vulgaris</i>) iz porodice ljuskavki (<i>Sparidae</i>)
zvjezdook	Sternäuger, der	trbotrn (<i>Hoplostethus mediterraneus</i>), riba zdepastog oblika s tupom glavom, ružičasto sive boje sa smeđim točkama
žabin ugriz	Froschbiss, der	rod od devet vrsta višegodišnjih vodenih biljki koje uspijevaju u umjerenj klimi sjeverne hemisfere

12. POPIS LITERATURE

- Anić, Š; Klaić N; Domović, Ž. (2002): Rječnik stranih riječi. Sani-Plus, Zagreb
- Babić, S. (1976): Tražimo zamjene za neprihvatljive tuđice. *Jezik*, god. XXIII, 3-4, Zagreb, 119-120.
- Babić S. (1981): Nađena zamjena za body scanner. *Jezik*, god. XXIX, 29-31.
- Babić S. (1981): *Nacrt smjernica (uputnika za izradu terminoloških rječnika)*. Referat na 1. terminološkom skupu održanom u JAZU.
- Babić, S. (1986): Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku. HAZU - Globus, Zagreb.
- Babić, S. (1988): Standardizacija - stabilizacija književnog jezika. *Jezik*, god. 36, 3, Zagreb, 65 - 77.
- Babić, S. (1998): Hrvatske zamjene za bookmark(er) ili Lesezeichen. *Jezik*, god. 46, br. 2, Zagreb, 77 - 80.
- Babić, S. (1999): Problem norme u hrvatskom književnom jeziku. *Norme i normiranje hrvatskoga standardnoga jezika*. MH, Zagreb, 182 - 202.
- Badurina, L., Marković, I., Mićanović, K., (2007): *Hrvatski pravopis*. Matica hrvatska. Zagreb.
- Badurina, L. (2009): Standardizacijski procesi u 20. stoljeću. *Zagrebačka slavistička škola*.
- Balog, J. (2006): Doprinos u proučavanju povijesti i važnosti Visoke gospodarske škole u Križevcima. *Podravina, časopis za multidisciplinarna istraživanja* X. 100 – 111. Samobor: Meridijani
- Barić, E., Malić, D. (1976/77): O problemu polusloženica. *Jezik*, god. XXIV, 3-4, Zagreb, 90 - 104.
- Bechert, J; Wildgen, W. (1991): *Einführung in die Sprachkontaktforschung*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft Darmstadt.
- Božičević, J. (1987). Stručno nazivlje - važna osnova znanstvene i tehnološke samostalnosti. *Jezik* 35: 10 - 13.

- Bratanić, M. (1998): Standardizacija strukovnog nazivlja. *Jezična norma i varijeteti*. Zbornik HDPL. 55 - 62.
- Brozović, D. (1958): O normiranju terminologije u hrvatskom ili srpskom jeziku. *Jezik* 6/5. 143 - 153.
- Brozović, D. (1999): O sadržaju pojma norma u leksikologiji. *Norme i normirne hrvatskoga standardnoga jezika*. Matica hrvatska. Zagreb. 140 - 150.
- Budak, N. (1993): *Društveni i privredni razvoj Križevaca do sredine 19. stoljeća*. A., Badurina, Ž., Domljan, M., Fischer, K., Horvat-Levaj: Umjetnička topografija Hrvatske. Križevci, grad i okolica. 41 – 47. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu.
- Cuvaj, A. (1910): *Građa za povijest školstva kraljevina Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas*. Sv. 3. Zagreb: Naklada Kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu, 1910-1913
- Dabo-Denegri, Lj. (1998): Jezično posuđivnje: tipologija leksičkih posuđenica. *Filologija* 30 - 31. 439 - 450.
- Duckworth, D. (1977): Zur terminologischen und systematischen Grundlage der Forschung auf dem Gebiet der englisch-deutschen Interferenz. Kritische Übersicht und neuer Vorschlag. Kolb, H; Lauffer, H; u.a.: Sprachliche Interferenz. Werner Betz zum 65. Geburtstag. Tübingen. 36 - 56.
- Feletar, D. (2003): *Cehovi i bratovštine u Podravini krajem srednjega i početkom novoga vijeka*. Podravina, časopis za multidisciplinarna istraživanja III, 173 – 194. Samobor: Meridijani
- Filipović, R. (1986): *Teorija jezika u kontaktu: uvod u lingvistiku jezičnih dodira*. (Djela Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Razred za filološke znanosti. Knjiga 59.) Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Školska knjiga.
- Filipović, R. (1977/78): Tuđice i jezična kultura. *Jezik* 25/5. 138 - 142.
- Finka, B. (1969): O jezičnoj normi i jezičnoj slobodi. *Jezik* 13/1. 46 - 50.
- Finka, B. (1972/73): O upotrebi tuđica u hrvatskom književnom jeziku. *Jezik* 20/4. 97 - 106.

- Gjuran-Coha, A. (2007): Posuđenice i prevedenice engleskoga podrijetla u medicinskom nazivlju : doktorska disertacija. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet
- Glovacki-Bernardi, Z. (1998): *Deutsche Lehnwörter in der Stadtsprache von Zagreb*. Schriften zur deutschen Sprache in Österreich: Band 24. Hgg. von Peter Wiesinger. Frankfurt am Main: Peter Lang Verlag, 95-249.
- Glovacki-Bernardi, Z. (1988): Koliko je jezik struke jezik. *Deset godina obaveznog stranog jezika na sveučilištu: rezultati i problemi*. Zbornik HDPL. 27 - 31.
- Hope, T. E., Lexical Borrowing in the Romance Languages. A Critical Study of Italianisms in French and Gallicisms in Italian from 1100 to 1900, IñII, New York 1971;
- Horvat, R.: (1994): Povijest trgovine, obrta i industrije u Hrvatskoj. Zagreb: Naklada AGM
- Husinec, R; Delić, P.(1995): *Gospodarsko i šumarsko učilište u Križevcima*. Križevci:Ogranak Matice hrvatske Križevci.
- Ivir, V. (1997): Internacionalizmi u riječniku i prijevodu. *Prevoditelj* 22, 68/69. 6 - 13.
- Juhász, J. (1977): *Überlegungen zum Stellenwert der Interferenz*. Kolb, H; Lauffer, H; u.a.: Sprachliche Interferenz. Werner Betz zum 65. Geburtstag. Tübingen. 1 - 12.
- Kalogjera, D. (1998): Nezaobilaznost normi (norma) i kritika normi. *Jezična norma i varijeteti*. Zbornik HDPL. Zagreb - Rijeka. 241-249.
- Katičić, R. (1999): Normiranje književnoga jezika kao lingvistički zadatak. *Norme i normiranje hrvatskoga standardnoga jezika*. MH. Zagreb. 114 - 126.
- Klaić, B. (1953): O zamijenjivanju tuđica našim riječima. *Jezik* 1/4: 107 - 113
- Klaić, N. (1955): *Prilog postanku slavonskih varoši*. Zbornik radova Filozofskog fakulteta, Zagreb III, 48-49.
- Medić I. (1962): Kulturno-historijsko značenje i lingvistička analiza njemačkih pozajmljenica kod zagrebačkih obrtnika: obrada metala, drva i kože: prilog pitanju utjecaja njemačkog jezika za hrvatske specijalne jezike. Doktorska disertacija.
- Metzler, J. B. (2005): *Metzler Lexikon Sprache*. Helmut Glück. Stuttgart – Weimar: Verlag J. B. Metzler.

- Mihaljević, M. (1992): Semantičke posuđenice. *Suvremena lingvistika* 18, 1: 33 - 43.
- Mihaljević, M. (2001): Terminološki rječnik i norma. *Rasprave instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 27: 191 - 208.
- Muhvić-Dimanovski, V. (1986): O paralelnoj upotrebi posuđenica i njihovih prevedenica. *Filologija* 14: 247 - 253.
- Muhvić-Dimanovski, V. (1992): *Prevedenice - jedan oblik neologizama*. HAZU. Zagreb.
- Muhvić-Dimanovski, V. (1994): Mjesto posuđenica u jednojezičnim rječnicima. *Filologija* 22/23: 217 - 224.
- Muhvić-Dimanovski, V. (1996): Njemački kao jezik posrednik pri posuđivanju iz engleskog u hrvatski. *Suvremena lingvistika* 1-2. 457-464.
- Muhvić-Dimanovski, V. (1991): The Semantic Adaptation of English Loan-Words in German. *The English Element in European Languages*, (Reports and Studies), Vol. 3, Zagreb. 103 - 122.
- Muhvić-Dimanovski, V. (1998): Neologizmi na razmeđi jezične otvorenosti i jezičnog purizma. *Filologija* 30-31: 495 - 499.
- Muhvić-Dimanovski, V. (2004): New Concepts and New Words - How Do Languages Cope With the Problem of Neology. *Collegium antropologicum*, Vol. 28, Zagreb. 139 - 146.
- Muhvić-Dimanovski, V. (2005): *Neologizmi. Problemi teorije i primjene*. Zavod za lingvistiku. FF Press. Zagreb.
- Oksaar, E. (1984): Terminologie und Gegenstand der Sprachkontaktforschung: Sprachgeschichte: Ein Handbuch zur Geschichte der deutschen Sprache und ihrer Erforschung. (Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft 2.1.). Berlin: W., Besch, O., Reichmann, S., Sonderegger.
- Paul, H. (1886): *Prinzipien der Sprachgeschichte*. Niemeyer (Halle) XII
- Piškorec, V. (1997): *Deutsches Lehnwort in der kajkavisch-kroatischen Mundart von Durđevac in Kroatien*. Schriften zur deutschen Sprache in Österreich 22. Frankfurt am Main: Peter Lang Verlag.

- Piškorec, V. (2002): *Njemačko-hrvatski jezični dodir u đurđevačkoj Podravini*. Časopis za suvremenu povijest 34, 3, 853-869. Zagreb: Hrvatski institut za povijest.
- Piškorec, V. (2001): *Temeljni pojmovi dodirnoga jezikoslovlja*. Strani jezici 30, 4, 219-227. Zagreb: Odjel za strane jezike Hrvatskoga filološkog društva u suradnji sa Školskom knjigom Zagreb.
- Piškorec, V. (2005): *Germanizmi u govorima đurđevečke Podravine*. Zagreb: Filozofski fakultet sveučilišta u Zagrebu /Odsjek za Germanistiku / FF-press
- Riehl, C.M. (2004): *Sprachkontaktforschung: Eine Einführung*. Tübingen: TBL Verlag Gunter Narr.
- Samardžija, M. (1992): Jezici u kontaktu i jezično posuđivnje. *Encyclopaedia moderna* 2: 351-355.
- Samardžija, M. (1997): Utjecaj sociopolitičkih mijena na leksik hrvatskoga jezika u XX. stoljeću. *Croatia* 45-46: 177-192.
- Schottmann, H. (1977): *Die Beschreibung der Interferenz*. Kolb, H; Lauffer, H; u.a.: Sprachliche Interferenz. Werner Betz zum 65. Geburtstag. Tübingen. 13 - 35.
- Silić, J. (1996): Lingvističke i sociolingvističke zakonitosti. *Kolo* 2: 243-249.
- Silić, J. (1997): Znanstveni stil hrvatskoga standardnog jezika. *Kolo* 3: 397-415.
- Silić, J. (1999): Hrvatski jezik kao sustav i kao standard. *Norme i normiranje hrvatskoga standardnoga jezika*. MH. Zagreb. 235-245.
- Silić, J. (1999): Nekoliko misli o normi. *Norme i normiranje hrvatskoga standardnoga jezika*. MH. Zagreb. 203 - 211.
- Silić, J. (1999): Leksik i norma. *Norme i normiranje hrvatskoga standardnoga jezika*. MH. Zagreb. 282-292.
- Sinovčević, Z., Borković, M., Kovačević, B., Leček, B., Karaba, Lj., Gudić, I., Zezula, J. (1953): *Gimnazija u Križevcima. Izvještaj za školsku god. 1952/53*. Bjelovar: Prosvjeta Bjelovar.

- Škara, D. (1997): Jezici i kulture u doticajima: posuđenice u pučkoj frazeologiji. *Prvi hrvatski slavistički kongres. Zbornik radova 1*. Zagreb: HFD. 373-379.
- Štambuk, A. (1998): Norma i jezik struke. *Jezična norma i varijeteti. Zbornik HDPL*. 565-573.
- Štebih, B. (2002): *Germanizmi u zagrebačkom govoru*. Kaj, časopis za književnost, umjetnost i kulturu: 5-6, 31 – 36. Zagreb: Kajkavsko spravišće.
- Štebih, B. (2006): *Germanizmi u Rječniku hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika*; doktorska disertacija. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Tafra, B. (1999): Povijesna načela normiranja leksika. *Norme i normiranje hrvatskoga standardnoga jezika*. Matica hrvatska. Zagreb. 260-261.
- Tafra, B. (2003): (Ne)stabilnost hrvatske jezične norme. *Hrvatski književni jezik. Zbornik radova*. Budimpešta. 95-101.
- Tesch, G. (1978): *Linguale Interferenz: Theoretische, terminologische und methodische Grundfragen zu ihrer Erforschung*. Tübinger Beiträge zur Linguistik. Tübingen: TBL Verlag Gunter Narr.
- Trudgill, P. (1974): *Sociolinguistics. An introduction to language and society*. Harmondsworth, Middlesex. Penguin Books Ltd.
- Turk, M. (1993): Leksički i semantički kalkovi u hrvatskome jeziku. *Fluminensia* 5/1-2: 39-48.
- Turk, M. (1997): Jezični kalk: tipologija i nazivlje. *Fluminensia* 9/1-2: 85-104.
- Turk, M. (1997): Semantičke posuđenice u hrvatskome jeziku. *Croatica* 27,45/46: 203-213.
- Turk, M. (1998): Semantičke posuđenice - jedan oblik prevedenica. *Filologija* 30-31: 519-528.
- Turk, M., Sesar, D. (2003): Kalkovi njemačkoga podrijetla u hrvatskome i u nekim drugim slavenskim jezicima. *Rasprave instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 29: 325-338.
- Vilke-Pinter, D., Kereković, S. (1997): Strani jezik i struka. *Strani jezici* 26/1.

- Weinreich, U. (1976): *Sprachen in Kontakt: Ergebnisse und Probleme der Zweisprachigkeitsforschung*. C.H. Beck. München.
- Werner, R. (1981): *Systemlinguistische Aspekte der Integration entlehnter lexikalischer Einheiten*. Sprachkontakt als Ursache von Veränderungen der Sprach- und Bewußtseinsstruktur: eine Sammlung von Studien zur sprachlichen Interferenz. Innsbruck. W. Meid & K. Heller. 219 - 235.
- Zajec, J., Bauer, I. (1999): Integracija i adaptacija tuđica u stručnom tekstu. *Strani jezici* 28/2. Zagreb. 85-90.
- Žepić, S. (1998): *Deutsche Grammatiken kroatischer Verfasser in der zweiten Hälfte des 18. Jahrhunderts*. Schriften zur deutschen Sprache in Österreich 24. 11 – 94. Frankfurt am Main: Peter Lang Verlag,
- Žepić, S. (2003): *Zur Geschichte der deutschen Sprache in Kroatien*. Zagreber germanistische Beiträge 11 / 2002. Zagreb: Hrvatsko Filološko društvo.

13. ŽIVOTOPIS AUTORA

Valentina Papić Bogadi rođena je 12. veljače 1976. u Koprivnici. Osnovnu školu i gimnaziju završava u Križevcima, a srednju glazbenu školu u Zagrebu. Diplomirala je anglistiku i germanistiku na Filozofskom fakultetu u Zagrebu i stekla zvanje profesora engleskog i njemačkog jezika i književnosti.

Magistrirala je na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu te stekla akademski stupanj magistra društvenih znanosti s područja ekonomije.

Radila je na srednjoj školi, a od 2008. kao viši predavač radi na Visokom gospodarskom učilištu u Križevcima gdje predaje kolegije „Engleski jezik“ i „Njemački jezik“, te kolegije „Poslovni engleski jezik“ i „Poslovni njemački jezik“. Također obnaša dužnost koordinatorice za međunarodnu suradnju i voditeljice EU projekata.

2003. upisuje poslijediplomski doktorski studij lingvistike na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

Ima bogata znanja i iskustva jer se niz godina usavršavala i profesionalno razvijala kroz sudjelovanje na stručnim skupovima, seminarima i konferencijama u zemlji i inozemstvu.

Održala je znanstvena izlaganja na skupovima germanista u zemlji i inozemstvu. Član je Hrvatskog društva profesora njemačkog jezika te Međunarodnog saveza nastavnika njemačkog jezika.

13.1. Popis radova

ZNANSTVENI RADOVI

Papić, Valentina; Husinec Renata.

Njemačke posuđenice u suvremenom križevačkom govoru. *Cris : časopis Povijesnog društva Križevci.* **XII** (2010) ; 61-80 (članak, znanstveni).

Papić, Valentina; Husinec, Renata.

Prilog poznavanju njemačko-hrvatskih jezičnih dodita na području Križevaca.

Podravina : časopis za multidisciplinarna istraživanja. IX (2010) , 18; 150-161 (članak, znanstveni).

Papić, Valentina.

Landeskunde und die interkulturelle Kompetenz. Interkulturelle Kompetenz - Sammelband mit Artikeln ; Petrosawodsk Verlag KSPU 2006. 1 (2006) ; 468-472 (Članak u zborniku, znanstveni).

Husinec, Renata; Papić, Valentina.

Developing a mobile and employable graduate through LSP education in Life Sciences // Bologna Declaration 10 years on: Promising and delivering quality in Life Science education across Europe.

STRUČNI RADOVI I PRIKAZI

Papić Bogadi, Valentina.

Nadopune Johanna Christopha Adelunga Jöcherovu "Allgemeines gelehrten-Lexiconu".
Cris : časopis Povijesnog društva Križevci. god. 13 broj 1/2011 (2012) ; 410-418 (članak, stručni).

Papić, Valentina.

Prikaz udžbenika Kommunikation in der Landwirtschaft (Goethe Institut, Fraus, Cornelsen, 2005.). Strani jezici : časopis za unapređenje nastave stranih jezika. 39 (2010) , 4; 329-334 (prikaz).

Papić Bogadi, Valentina; Peklić Ivan.

Kazališna umjetnost i Franjo Marković s posebnim osvrtom na recepciju u novinama na njemačkom jeziku. // Podravina : časopis za multidisciplinarna istraživanja XI (2012) , 21; 77 - 97 (rad, pregledni).

PLENARNA IZLAGANJA

Papić, Valentina.

Anglizismen in deutschen Jugendzeitschriften. XI KDV Deutschlehrertagung, Zadar, 2005,
(plenarno predavanje, sažetak)

SAŽECI U ZBORNICIMA SKUPOVA

Husinec, Renata; Škorjanec, Ivana; Papić, Valentina.

Stavovi o stranim jezicima studenata i nastavnika na Visokom gospodarskom učilištu u

Križevcima 46. hrvatski i 7. međunarodni simpozij agronoma Pospišil, Milan ; Bolarić, Snježana; Cerjak, Marija et. al. (ur.). Zagreb : Sveučilište u Zagrebu, Agronomski fakultet, Zagreb, Hrvatska, 2011. 46-47 (predavanje, sažetak).

Papić, Valentina.

Die Rolle der Landeskunde beim Fremdsprachenlernen. *Begegnungssprache Deutsch: Motivation, Herausforderung, Perspektiven.* 2005. XIII. Internationale Tagung der Deutschlehrerinnen und Deutschlehrer, Graz, Zbornik radova. 88-89 (predavanje, sažetak, znanstveni). 88-89 (predavanje, sažetak, znanstveni).